

Co-funded by the Erasmus Programme
of the European Union

Erasmus+ EU4ED

UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA

**Facultatea Relații Internaționale, Științe Politice și Administrative
Departamentul Relații Internaționale**

**Erasmus+ , Activitate Jean Monnet
„Diplomația economică a Uniunii Europene ca instrument al acțiunii de
politică externă” (620069)**

**ACȚIUNEA DE POLITICĂ EXTERNĂ A UNIUNII EUROPENE:
DIRECȚII, REALIZĂRI ȘI PERSPECTIVE**

*Materialele Mesei Rotunde
15 aprilie 2021*

Chișinău 2021

Comitetul științific:

Cristina Morari, doctor în științe politice, USM
Cristina Ejova, doctor în științe politice, USM
Valentin Beniuc, doctor habilitat în științe politice, USEM
Viorica Țicu, magistru în științe politice, ULIM

Echipa Jean Monnet

Liliana BENIUC, doctor în științe politice, conferențiar universitar
Iuri CROTENCO, doctor habilitat în economie, profesor universitar

Această acțiune este realizată cu suportul Programului Erasmus+ al Uniunii Europene

Publicația de față reflectă numai punctul de vedere al autorilor și Comisia Europeană nu este responsabilă pentru eventuala utilizare a informațiilor pe care le conține

DESCRIEREA CIP A CAMEREI NAȚIONALE A CĂRȚII

"Acțiunea de politică externă a Uniunii Europene: direcții, realizări și perspective", masă rotundă (2021 ; Chișinău). Acțiunea de politică externă a Uniunii Europene: direcții, realizări și perspective : Materialele Mesei Rotunde, 15 aprilie 2021 / comitetul științific: Cristina Morari [et al.] ; echipa: Liliana Beniuc, Iuri Crotenco. – Chișinău : CEP USM, 2021. – 130 p. : fig.

Cerințe de sistem: PDF Reader.

Antetit.: Univ. de Stat din Moldova, Fac. Relații Intern., Științe Politice și Administrative, Dep. Relații Intern., Erasmus+ , Activitate Jean Monnet "Diplomația economică a Uniunii Europene ca instrument al acțiunii de politică externă". – Texte : lb. rom., rusă. – Rez.: lb. engl. – Referințe bibliogr. la sfârșitul art. – Apare cu suportul Progr. Erasmus+ al Uniunii Europene.

ISBN 978-9975-158-84-8 (PDF).

327:061.1EU(082)=135.1=161.1

A 16

CUPRINS

PREFAȚĂ	5
Olga BERZOI , studentă, ULIM Европейский Союз, как актор международных отношений	6
Alexandru NANI , student USM Dezvoltarea rolului global al Uniunii Europene în afacerile internaționale	14
Ilinca CRUDU , studentă, USM Înaltul Reprezentant al Uniunii Europene pentru acțiune externă și politica de securitate: competențe și particularități	21
Diana POPA , studentă, USM Serviciul European de Acțiune Externă: premisele creării, structură și direcții de activitate.....	27
Leonid MOSCVICIOV , doctorand, România, Școala Doctorală a AAP Politica externă a Uniunii Europene: între actorie și eficiență.....	34
Cristina BATÎR , masterandă, USEM Activitatea Parlamentului European în domeniul politicii externe și securității comune	40
Ana PODOLEANU , studentă, USM Reprezentanții speciali ai Uniunii Europene: misiune și prerogative	46
Mariana MEREUȚA , studentă, USEM Uniunea Europeană, ca promotor de norme, valori și standarde	55
Aliona RUSU , studentă, USEM Parteneriatul Estic - ca instrument de integrare europeană a Republicii Moldova	62
Iuliana VÎRLAN , masterandă, ULIM Acțiunile Uniunii Europene de combatere a dezinformării privind Covid-19	71
Nicoleta BOTEZATU , studentă, USEM Cooperarea Uniunii Europene cu ONU: direcții și perspective	78
Pavel VINTILĂ , student, USM Mecanismele aplicării sancțiunilor de către Uniunea Europeană	84
Radu DEMIANOV , student, USM Uniunea Europeană și conflictul Transnistrean. „Politica pașilor mici”	90
Violeta CALARĂȘANU , masterandă, USEM Dimensiunile interne și externe ale procesului de integrare europeană a Republicii Moldova în perioada 1994-2014	94
Nicolai RADULOV , student, ULIM Взаимоотношения Европейского Союза и Гагаузии	100

Iana PLĂMĂDEALĂ , studentă, ULIM Отношение Европейского Союза с Россией	105
Cristian COMANAC , student, USEM Asia Centrală în politica Uniunii Europene	111
Arseniy NAKU , student, ULIM Perspectivele aderării unor noi state la Uniunea Europeană	118
Octavian BOENCIUC , student, USM Acțiunile externe ale Uniunii Europene privind protecția mediului ambiant, climei și securității energetice	123

PREFAȚĂ

Prezenta culegere de articole este constituită din rezultatele investigațiilor științifice și dezbaterilor care au avut loc în cadrul Mesei Rotunde „Acțiunea de politică externă a Uniunii Europene: direcții, realizări și perspective”, organizată pe 15 aprilie 2020, în cadrul implementării proiectului Modulul Academic Jean Monnet „EU Economic Diplomacy as an Instrument of Foreign Policy Action” (620069-EPP-1-2020-1-MD-EPPJMO-MODULE, Selection 2020) în cadrul Facultății Relații Internaționale, Științe Politice și Administrative a USM. Obiectivul de bază al proiectului este de a forma și disemina cunoștințe în mediul academic al Republicii Moldova. despre mecanismele de realizare a diplomației economice a Uniunii Europene, direcțiile și perspectivele acțiunii de politică externă europeană.

Tematica articolelor reflectă diverse aspecte privind calitatea de actor al relațiilor internaționale a Uniunii Europene, dezvoltarea rolului global al UE în afacerile internaționale, competențele și specificul de activitate al Înalțului Reprezentant al Uniunii pentru afaceri externe și politica de securitate, premisele creării, structura și direcțiile de activitate a Serviciului European de Acțiune Externă. Un interes aparte prezintă articolele consacrate specificului de cooperare a Uniunii Europene cu Republica Moldova în cadrul Parteneriatului Estic, cu Rusia și țările din Asia Centrală, ceea ce constituie o dovadă a abordării multilaterale a activității de politică externă europene.

La dezbaterile Mesei Rotunde au participat Excelența Sa, Daniela Morari, șefa Misiunii Republicii Moldova pe lângă Uniunea Europeană, Iulian Groza, director IPRE, Morari Cristina, doctor în științe politice, conferențiar universitar, prodecan al FRIȘPA (USM), coordonatorul proiectului EU4ED, Liliana Beniuc, doctor în științe politice, conferențiar universitar, inclusiv studenți, masteranzi și doctoranzi ai USM, USEM, ULIM și Academiei de Administrare Publică.

ЕВРОПЕЙСКИЙ СОЮЗ, КАК АКТОР МЕЖДУНАРОДНЫХ ОТНОШЕНИЙ

Olga BERZOI

Studentă, Facultatea Relații
internaționale, Științe politice
și Relații internaționale,
Universitatea Liberă
Internațională din Moldova
Conducător științific:
Liliana BENIUC,
dr., conf. univ.

Abstract: *This article is devoted to the topic of the EU as an actor in international relations. The European Union includes various dimensions of integration, including foreign policy. Differences in interests and priorities in the international arena did not prevent the member countries from formulating common goals and developing common foreign policy mechanisms for their joint achievement. The EU's potential for international influence has been enhanced by expansions, and the institutional reforms carried out after the adoption of each successive treaty have contributed to the improvement of the mechanisms of the common foreign policy. Member countries gradually learned to agree on common actions and to respond to international problems collectively. In many areas, the EU members were able to form common interests (protection of human rights, democratization, humanitarian interventions, etc.).*

Keywords: *EU, actor, integration, international influence, foreign policy, enlargement, democratization.*

Роль Европейского Союза в качестве торгово-экономического блока, оказывающего значительное влияние на мировую экономику, практически никем не опровергается. В то же время споры вокруг политического влияния ЕС в мире не заканчиваются, ни в самом Евросоюзе, ни за его пределами.

По моему, в современном мире Европейский Союз не просто осуществляет внешнюю политику как целостную конфедерацию, но и претендует на роль одного из мировых акторов современных международных отношений. Во-первых, хочу уточнить понятия, которые будут использоваться в данной работе, а также описать важные подходы к определению роли Европейского Союза в новом веке.

В первую очередь, необходимо уточнить само понятие “актор”. П.А. Цыганков подчеркивает, что социальная общность может рассматриваться как международный актор в том случае, если она оказывает определенное влияние на международные отношения, пользуется признанием со стороны государств и их правительств и учитывается ими при выработке внешней политики, а также имеет ту или иную степень автономии при принятии собственных решений, при этом не все участники международных отношений могут быть акторами [1, с.158]. Таким образом, одной из немаловажных характеристик актора является его способность влиять на окружающую среду, принимать не только внешнее воздействие и отвечать на него, но и самостоятельно порождать схожие воздействия. В этом контексте западные аналитики различают мысль «присутствие в международных отношениях» и «акторность в международных отношениях».

Присутствие в международных отношениях означает вес субъекта на внешний мир вследствие своего территориального размера, демографического развития, экономической мощи и т.д., то бишь это влияние, основанное на факторах, которые не зависят от

целенаправленной политики субъекта [2, с. 110]. При этом присутствие субъекта может быть разнохарактерным в различных сферах международных отношений, он может оказывать значительное влияние и силу в одних областях, и быть абсолютно невлиятельным в других.

Акторность же влечет за собой целенаправленное инициирование субъекта международных отношений на внешнюю среду и других акторов. Д. Аллен и М. Смит связывают акторность с возможностью оказывать влияние и создавать восприятие и ожидания других. По мнению К. Хилла считается, что настоящая акторность подразумевает самостоятельную идентификацию, независимую систему принятия заключений и еще наличие практической вероятности оказывать влияние на политику. В 1970-х годах Г. Съестед предложил следующее определение международного актора: *«международный актер отделен от других и своей окружающей среды, он автономен в выработке собственных законов и принятии решений, обладает определенными структурными возможностями для действий на мировой арене (такими, например, как официальный представитель, сеть дипломатических органов, возможность ведения переговоров с третьими сторонами), а также имеет возможность действовать целенаправленно в отношении других международных акторов»* [3, с.203].

Дж. А. Капорасо и Дж. Юпиль, разрабатывая идеи Г. Съестеда, рекомендуют четыре критерия, по которым можно оценить «акторность» того или иного субъекта международных отношений. По их мнению, для того, чтобы Евросоюз являлся актором, он обязан быть признанным, то есть внешние игроки должны принять компетенцию ЕС, это *во-первых*; *во-вторых*, владеть полномочиями, то бишь быть вправе действовать; *в третьих*, быть автономным, то есть быть независимым от других акторов, и, *в-четвертых*, быть сплоченным, то есть действовать единым фронтом во внешних сношениях [4, с.47]. Из чего следует - субъект международных отношений, а в нашем случае Европейский Союз, обязан не просто существовать и тем самым оказывать влияние на внешний мир, но и быть в состоянии развивать политику, направленную на оказание влияния и силы. Лишь в этом случае его можно будет назвать актором международных отношений. Европейский Союз довольно-таки сложное устройство, к которому не так уж и просто применять критерии акторности.

Европейский Союз часто критикуют за невозможность проведения внешней политики, а иные авторы ставят под сомнение факт наличия «акторности» у Евросоюза. Одним из подобных авторов является К. Смит, которая отмечает, что Европейский Союз владеет достаточно значительным *«присутствием»* в международных отношениях: другие международные акторы хорошо осведомлены о его ресурсах, а различные направления его внутренней политики, такие как аграрная и монетарная политика, оказывают влияние на других акторов международных отношений. Однако, ЕС оказывается не в состоянии преобразовать *«присутствие»* в *«акторность»*, то есть в активные и преднамеренные действия в отношении других акторов международной системы [5, с. 25].

Различные подходы к ЕС, научно-теоретические споры о его статусе в международных отношениях дают необходимость рассмотрения акторности Европейского Союза. Прежде чем говорить о Евросоюзе как об акторе, нужно понять насколько он соотносится к определению «актор международных отношений». Отталкиваясь от дефиниции Г. Съестеда, данную понятию «международный актер», можно проанализировать соответствие Евросоюза как единого объединения данному понятию.

Невзирая на то, что определение было дано Г. Сьестедом в 1970-х годах и опиралась, в целом, на понятия о международном акторе, хотя и стремилось его преодолеть, оно остается актуальным в настоящее время.

Первый признак, который отличает актора – это его обособленность из окружающей среды, его уникальность и независимость. Евросоюз, конечно же, выделяется из общей среды международных отношений, к тому же, это его качество улучшается и упрочняется на постоянной основе. Европейский Союз образца 1992 года и современная его сущность – разные вещи не только в количественном, но и в качественном смысле. На данный момент Европейский Союз представляет собой отдельный субъект международных отношений, который самостоятельно участвует в саммитах G8/7, G20, а также представляет весь Евросоюз в таких организациях как ООН, ОБСЕ и ВТО. Стоит подчеркнуть, что во всех этих организациях и форумах Союз действует различными способами, к примеру в ВТО – это единый представитель всех государств-членов ЕС, который участвует в разработке повестки дня, обсуждении и принятии решений в полной мере и действует от лица объединения в интересах общего рынка, в других организациях, таких как ООН, Европейский Союз совмещает свои самостоятельные мероприятия с деятельностью государств-членов ЕС [6]. Хотелось бы выделить еще и тот факт, что Европейский Союз является участником квартета по урегулированию Палестино-израильского конфликта, что также четко демонстрирует его обособленность от окружающей среды.

Второй признак связан с автономностью субъекта, с его возможностями самостоятельно принимать законы и решения. Пожалуй, именно этому признаку международного актора Европейский Союз будет соответствовать меньше всего, по крайней мере, его полное соответствие будет спорным. С одной стороны, нормативные акты Европейского Союза составляют множество томов, они объединены в законодательно нормативную базу и стали основой, так называемого, права ЕС; то есть фактически Союз принимает самостоятельно нормативно-правовые акты. С другой стороны, сама структура объединения, построенная на различных наднациональных и межгосударственных подходах к принятию решений, не позволяет говорить о полной автономности Союза. В одних областях, где ЕС предоставлена исключительная компетенция, решения принимаются на наднациональном уровне, и являются автономными от решений государств-членов. В других областях, где компетенция совмещена, решения принимаются на основе межгосударственного подхода, и в этом плане Союз оказывается зависим от решения государств-членов. С учетом такого разделения в процессе принятия решений говорить о полной автономности Европейского Союза не приходится.

Третий аспект акторности субъекта выражается в его структурных возможностях для действий на мировой арене, выраженный в таких явлениях как наличие официального лица, представляющего актора, возможность использовать сеть дипломатических представительств, а также право вести переговоры и заключать договора. Формально Европейский Союз имеет официального представителя в лице Председателя ЕС, а также Председателя Комиссии, однако до последнего времени вся структура управления Союзом и 100 иерархия должностей многих вводила в заблуждение. Фактически Европейская Комиссия действовала самостоятельно во многих вопросах, и даже имела представительства во многих странах, которые по своему статусу были равны статусу дипломатических представительств государств; в то же время только Председатель ЕС имел право действовать от лица Евросоюза в международных отношениях. Введение

должности Президента Европейского Совета и Верховного представителя ЕС по внешней политике и политике безопасности после ратификации Лиссабонского договора значительно облегчило идентификацию Евросоюза с конкретными людьми; именно Президент Европейского Совета будет представлять ЕС в международных отношениях. Лиссабонский договор также преобразовал представительства Европейской Комиссии в представительства Европейского Союза, обеспечив ЕС сеть дипломатических представительств в 112 странах мира и крупнейших международных организациях. Кроме того Лиссабонский договор, который был ратифицирован в конце 2009 года, официально придал Европейскому Союзу статус субъекта международного права, фактически легализовав практику ведения переговоров и подписания договоров от имени Союза которая существовала до этого. Таким образом, в настоящее время Европейский Союз обладает всем комплексом структурных возможностей для действий в международных отношениях.

Наконец, *четвертый признак* акторности, который подразумевает возможность действовать целенаправленно в отношении других акторов международных отношений, также присутствует у ЕС. Несмотря на то, что Европейский Союз медлителен, он, тем не менее, осуществляет ряд мероприятий, призванных оказывать влияние на третьи страны. Европейский Союз не только выражает свою точку зрения по отдельным вопросам международных отношений, но и имеет обширную сеть двусторонних договоров со многими государствами мира о торгово-экономическом сотрудничестве, которые содержат в себе политические условия, такие, например, как уважение прав человека, верховенства закона, демократии и рыночной экономики. Подобные же условия содержат и договора об оказании помощи развивающимся странам, и если учесть, что Европейский Союз является крупнейшим мировым донором, который обеспечивает 70% общемирового объема средств, направляемых на помощь беднейшим странам, становится понятно каким потенциалом в области оказания влияния обладает ЕС. Конечно, Европейский Союз не обладает военным потенциалом, схожим с потенциалом США или России, однако это не мешает ему оказывать значительное влияние на внешнюю среду, причем это влияние происходит под воздействием тех мер, которые ЕС вносит в свою внешнюю деятельность.

Все вышеизложенное дает нам основания говорить о Европейском Союзе как об акторе международных отношений, несмотря на то, что в сфере принятия решений говорить о полной автономности Союза не приходится, но это является следствием природы самого объединения: Европейский Союз – не федеративное государство, он создан государствами во имя достижения общего блага, и его автономность будет ограничена государствами-членами ЕС, по крайней мере, в краткосрочной перспективе. Кроме того, необходимо помнить о смешанной структуре процесса принятия решений: одни решения принимаются на наднациональном уровне, другие – на межгосударственном, и именно это не позволяет нам говорить о полной автономности Союза в области принятия решений.

Проблема акторности тесно связана со способностью действовать, которая включает в себя наличие внутренних ресурсов актора, а также возможность их использования для осуществления своей деятельности во внешней среде. Д. Болдуин указывает четыре типа инструментов, которые используются во внешней политике национальных государств, и считаются классическими: пропаганда, дипломатические, экономические и военные инструменты [5, с.54].

Европейский Союз обладает значительным потенциалом в использовании экономических инструментов за счет заключения международных торговых соглашений, а также оказания финансовой помощи третьим странам. Европейский Союз заключает с третьими странами торговые соглашения, а также соглашения о сотрудничестве в целях развития, которые предоставляют бедным странам возможность осуществления безтарифного экспорта некоторых товаров, в то время как договора об ассоциации дают дополнительные привилегии, и в каком-то смысле являются символом «повышения партнерского статуса». Все эти договоры содержат в себе политические условия, основанные на уважении прав человека, верховенства закона и других демократических ценностях; в соглашениях прописано, что оно аннулируется в том случае, если в стране, с которой заключен договор, будут выявлены нарушения прав человека и акты насилия над людьми. Помимо экономического сотрудничества, ЕС ежегодно выделяет финансовую помощь, структурированную по различным программам, например, таким как программы развития, обеспечения нераспространения ядерного оружия и ОМУ (оружие массового уничтожения), продвижение прав человека и демократии и др.

В 2007 году Европейский Союз выделил 7 млрд. евро на программы внешнего воздействия, а также потратил 13,5 млрд. евро на программы развития. Помимо этого Европейский Союз выдает гранты и кредиты странам, испытывающим проблемы с платежным балансом, в 2005 году 66,5 млн. евро было потрачено на эти цели. Арсенал экономических инструментов ЕС включает также возможность наложения экономических и финансовых санкций против третьих государств. Следует также помнить, что государства-члены Европейского Союза могут усилить экономическое воздействие через принятие дополнительных мер, не нарушающих обязанностей, установленных на общеевропейском уровне.

Дипломатические инструменты составляют вторую группу ресурсов по воздействию на третьи страны. Эта группа инструментов составляет довольно обширный список действий и мероприятий, и в частности, включает в себя демарши, дипломатические санкции, провозглашение деклараций и заявлений, запрет на въезд и выдачу виз отдельным лицам, дипломатическое признание, визиты высокого уровня, политический диалог, спонсирование мирных конференций, отправка гражданских экспертов и наблюдателей за выборами, назначение специального дипломатического представителя, наложение эмбарго на оружие, а также предоставление членства в ЕС. В рамках этого портфеля инструментов ЕС в 2006 году создал команду из 83 экспертов, которые были специалистами в различных областях управления гражданскими кризисами. Европейский Союз в 1995 году наложил мораторий на экспорт противопехотных мин, а также налагал военное эмбарго на некоторые страны. Но наиболее эффективным дипломатическим инструментом ЕС, пожалуй, остается, возможность предоставления членства в Союзе, которая способствует самостоятельному и добровольному изменению положения в стране с целью присоединения к ЕС.

Несмотря на то, что Европейский Союз часто представляют актором «без зубов», который не имеет военного потенциала, чтобы противостоять традиционным и новым вызовам безопасности, ЕС обладает достаточными возможностями по осуществлению вооруженных миссий. С 2003 года ЕС провел несколько военных миссий, в частности в Боснии и Герцеговине, Судане, Конго и Гвинее-Биссау. Совет принял новые цели по обеспечению быстрого реагирования, а также совместимости и развертываемости

вооруженных сил государств-членов ЕС. Все военные миссии Евросоюза финансируются по Афинскому механизму, согласно которому все расходы делятся между государствами-членами ЕС на основе их ВВП. Кроме того, следует отметить, что ЕС постоянно увеличивает свои расходы на оборону; в 2003 году ЕС эта статья расходов ЕС составила 200 млрд. долларов, что составляет половину оборонных расходов США (404 млрд. долларов), и в три раза больше, чем расходы России (65,2 млрд. долларов), которая считается вторым после США государством по величине военных расходов [7, с.37].

Все вышеперечисленное означает, что Европейский Союз обладает необходимыми инструментами для того, чтобы активно действовать на мировой арене, и выступать одним из глобальных акторов современных международных отношений. Примечательны, в этом ключе, слова Верховного представителя по общей внешней политике и политике безопасности Хавьера Соланы, который на вопрос, что такое Европейский Союз, ответил: «Это ни государство, ни военная организация, это новый глобальный актор, который, опираясь на экономические и политические проекты, используя гражданские и военные инструменты, играет свою роль на международной арене» [8, С. 51]. Данные слова Х. Соланы как нельзя лучше характеризуют статус Европейского Союза в современных международных отношениях; он, несомненно, является актором, который своими действиями влияет на окружающую среду, а также формирует ожидания и восприятие других акторов, влияет на изменение самой среды международных отношений, а по диапазону проблем, по которым он ведет свою деятельность, и географическому охвату Европейский Союз определенно может претендовать на роль глобального актора.

Проблема глобальной акторности порождает вопросы о мощи и влиянии Европейского Союза, и в этом отношении ЕС постоянно сравнивают со сверхдержавой современности США. Очевидно, что в настоящее время ЕС не может претендовать на роль второй сверхдержавы, которая будет уравнивать США. Однако недовольство жестким унилатеризмом последней подвигло Европейский Союз на создание системы сдержек единственной сверхмощной, причем эти попытки получили одобрение во всем мире как на уровне государственных политических деятелей, так и на уровне простых граждан.

В документах Европейского Союза подчеркивается, что возросшему европейскому экономическому потенциалу должна соответствовать и новая внешняя политика [7, с.37], а в академических кругах не утихают споры о том, чем является Евросоюз в мировой политике. В этом плане весьма распространена и популярно идея о том, что ЕС является «гражданской державой», которая использует невоенные методы для осуществления своего влияния в мире. Гражданская держава отличается тем, что она использует гражданские (т.е. невоенные) средства для достижения гражданских целей через убеждение, а не принуждение. В данном случае под гражданскими методами понимаются любые мероприятия экономического, политического и правового характера, которые не предполагают использование военной силы, а под гражданскими целями – такие задачи как продвижение международного сотрудничества, солидарности, усиление верховенства закона в международных отношениях, ответственность за мировую экологию, распространение равенства, справедливости и толерантности и др.

Концепция гражданской державы перекликается с известным тезисом Дж. Ная о «мягкой силе», под которой подразумевается способность добиваться желаемого на основе добровольного участия союзников, а не с помощью принуждения или подачек [9]. В связи с этим Э. Моравчик ставит под сомнение необходимость усиление «жесткой»

составляющей во внешних сношениях ЕС, он пишет: *«Европейцы уже сейчас обладают эффективной силой в вопросах войны и мира, сравнимую с силой США в этой области, но они осуществляют ее через гражданскую мощь. Такая мощь не предполагает наличие батальонов солдат и бомбардировщиков, а основывается на спокойном продвижении демократии и развития через торговлю, финансовую помощь и операций по поддержанию мира»* [10, с.13].

Другим подходом к определению роли Европейского Союза в международных отношениях является концепция *«структурной силы»*, согласно которой особенностью Евросоюза в качестве международного актора является его способность проводить целенаправленную политику в отношении третьих стран, которые носят долгосрочный характер и направлены на формирование в других государствах структур, которые благоприятны для ЕС. Европейский Союз, используя свои связи с третьими странами, активно продвигает нео-либеральные реформы по всему миру; эти реформы основываются на вере в экономическую эффективность свободы рынка и торговли, индивидуального предпринимательства, которые тесно связаны с индивидуальной политической свободой и демократическим методом организации государственного управления [11, с.15]. Следует отметить, что эти два подхода анализируют деятельность Европейского Союза с различных позиций, и если концепция *«гражданской державы»* или *«гражданской силы»* делает упор на исследование конечных целей, преследуемых ЕС, и методах и средствах их достижения, то концепция *«структурной силы»* фокусирует свое внимание на долгосрочных целях, которые Евросоюз желает достичь, проводя определенную внешнюю политику. Обе эти концепции весьма важны для понимания роли Европейского Союза в современных международных отношениях. Действительно, Евросоюз не соответствует классическим определениям глобального актора и державы, но в то же время его деятельность и в пространственном, и в количественном, и в качественном отношении глобальна – она охватывает весь земной шар и весь спектр современных вызовов человечеству.

Проблема анализа деятельности ЕС в качестве глобального актора связана с узкостью классических представлений о международных отношениях вообще, и о вызовах безопасности в частности. По нашему глубокому убеждению, Европейский Союз представляет собой актора нового типа, который вкладывает в свою внешнюю политику долгосрочные цели; мягкое *«обволакивание»* Евросоюзом всего земного шара своими идеями, ценностями, достижениями в экономической, социальной и политической сферы создает возможность влияния на корни таких глобальных проблем как наркотрафик, экстремизм, терроризм, нелегальная миграция и др. Европейский Союз сам по себе является источником его гражданской силы; сам процесс интеграции некогда враждовавших между собой европейских государств в единое объединение и установление мира на этом континенте несет в себе положительный заряд для нормативной силы ЕС, и именно этот положительный опыт Евросоюза позволяет ему действовать на международной арене, устанавливая свои нормы и стандарты, которые становятся общемировыми. Именно в подобном своем образе Европейский Союз является международным актором глобального масштаба, который существенно влияет на международные отношения без привлечения излишнего внимания к своим действиям, резко контрастируя на фоне США.

Библиография:

1. Цыганков П.А. Политическая социология международных отношений. М: «Радикс», 1994 – 317 с.

2. Hettne B. Interregionalism and World Order: The Diverging EU and US Models. // European Union and New Regionalism. Regional Actors and Global Governance in a PostHegemonic Era (edited by M.Telo). – Aldershot: «Ashgate Publishing Limited», 2007. – 406 p. – P. 107-125
3. Toje A. The EU as a Small Power: Europe's Strategic Actorness. // European Integration. – 2008. – Vol.30, No. 2 – P. 199 – 215
4. Ginsberg R.H. The European Union in International Politics: Baptism by Fire. – Lanham: «Rowman and Littlefield Publishers», 2001. – 305 p.
5. Smith K.E. European Union Foreign Policy in a Changing World. – Cambridge: «Polity Press», 2008. – 288 p.
6. European Union in the World.// http://ec.europa.eu/world/where/index_en.htm
7. Howorth J. A European Union with Teeth? //The State of the European Union (edited by Jabko N., Parsons C.). – New York: «Oxford University Press», 2005. – 468 p. – P. 31-52
8. Макашева К.Н. Процесс европейской интеграции и позиция Франции. // Вестник КазНУ. Серия МО и МП. – 2005. - №3 (19). – С. 51-56
9. Най Дж. «Мягкая» сила и американо-европейские отношения. // http://www.situation.ru/app/j_art_1165.htm
- 10.Orbie J. A Civilian Power in the World? Instruments and Objectives in European Union External Relations. // Europe's Global Role. External Policies of the European Union (edited by Orbie J.). – Aldershot: «Ashgate Publishing Limited», 2008. – 267 p. – p. 1-34
11. Holden P. In search of Structural Power: EU Aid Policy as a Global Political Instrument. – Farnham: «Ashgate Publishing Limited», 2009. – 222 p.

DEZVOLTAREA ROLULUI GLOBAL AL UNIUNII EUROPENE ÎN AFACERILE INTERNAȚIONALE.

Alexandru NANI,
student, Facultatea Relații
Internaționale, Științe Politice
și Administrative
Universitatea de Stat a Moldovei
Conducător științific:
Liliana BENIUC,
dr. , conf. univ.

Abstract: *This article aims to identify the role of the European Union in the global arena through its actions, policies and relations that the EU has with other global actors, determining the issues that have influenced the growth and decline of the EU's image in the international community. This article also aims to determine the level of involvement of the European Union in the globalization process.*

Keywords: *trade, European values, European enlargement policy, global health, Brexit, globalization.*

Uniunea Europeană este un actor cu pondere pe arena internațională și cu o influență considerabilă asupra procesului de globalizare. Fiind constituită inițial ca o uniune economică aceasta a putut să crească într-o comunitate care urmărește atât dezvoltarea economică propriu-zis cât și promovarea unor valori fundamentale precum demnitatea umană, libertatea, democrația, egalitatea și statul de drept. Constituită din 27 de state și cu o economie de piață stabilă într-o permanentă creștere, Uniunea Europeană a reușit să stabilească relații comerciale cu state din diferite colțuri ale lumii: începând cu Japonia și finisând cu altă organizație internațională MERCOSUR. Uniunea Europeană își gestionează relațiile comerciale cu țările terțe prin intermediul acordurilor comerciale, care sunt concepute pentru a crea oportunități comerciale mai bune și a înlătura barierele comerciale [2].

Rolul global al Uniunii Europene poate fi dedus prin influența pe care o are asupra sistemului comercial mondial. Uniunea Europeană este cea mai mare economie din lume, producând peste 20 % din produsul intern brut (PIB) la nivel mondial. Datorită PIB-ului său de aproximativ 14 000 de miliarde euro și gradului de deschidere a pieței sale, cu exporturi în valoare de 3 142 de miliarde euro și importuri în valoare de 2 842 de miliarde euro, Uniunea Europeană a jucat un rol central în modelarea sistemului comercial global, în primul rând prin sprijinul acordat Organizației Mondiale a Comerțului (OMC). Deschiderea economică a adus și va aduce în continuare avantaje semnificative pentru UE, dat fiind că peste 30 de milioane de locuri de muncă din UE depind de comerțul extern și că se preconizează că 90 % din creșterea economică globală din următorii 15 ani va fi generată în afara Europei [3]. De asemenea UE a avut un impact puternic asupra dezvoltării Organizației Mondiale a Comerțului, până în prezent Uniunea Europeană încearcă să găsească modalități noi de modernizare a normelor OMC și de abordare a noilor provocări globale. Aceste aspecte demonstrează rolul Uniunii Europene ca un actor de frunte în relațiile comerciale globale. Totodată sesizăm influența pe care UE o are asupra aspectelor economice a procesului de globalizare.

În prezent Uniunea Europeană se afirmă în comunitatea internațională ca un adevărat promotor de valori. UE apără și promovează drepturile fundamentale, precum: demnitatea umană, libertatea, democrația, egalitatea, statul de drept și drepturile omului. Valorile europene sunt

comune tuturor statelor membre, într-o societate în care au întâietate toleranța, justiția, solidaritatea și combaterea discriminării. Aceste valori sunt parte integrată din modul european de viață [4]. Apărarea și promovarea valorilor europene au avut ca rezultat practic 70 ani de stabilitate și prosperitate pe continent, astfel în 2012 Uniunea Europeană a primit Premiul Nobel pentru Pace ca recompensă pentru susținerea unor cauze majore precum pacea, reconcilierea, democrația și drepturile omului în Europa.

Valorile europene ajung să facă parte și din viața comunităților din afara Uniunii Europene. Există diverse forme de promovare a acestor valori, dar cea mai eficientă o putem considera Politica Europeană de Vecinătate (PEV). Prin intermediul acordurilor comune între UE și statele din vecine subiectul valorilor este menționat tot mai des. PEV promovează valori fundamentale pentru statele democratice în scopul atingerii unei integrări economice și politice mai rapide și la un nivel mai avansat. De altfel, valorile europene mai sunt promovate și prin numeroasele acțiuni de ajutor umanitar oferit de Uniunea Europeană, statelor din întreaga lume. Astfel acțiunile Uniunii Europene sunt ghidate de principiile umanității, neutralității, imparțialității și independenței. Ajutorul se acordă prin intermediul a peste 200 de organizații și agenții partenere internaționale și locale și beneficiază de sprijinul a mii de voluntari europeni [5].

Politica Europeană de Vecinătate este o parte a acțiunii de politică externă a Uniunii Europene scopul căreia fiind dezvoltarea relațiilor între Uniunea Europeană și statele din imediata apropiere (vecinătate) a acesteia. PEV pune accent sporit pe cooperarea bilaterală cu statele vecine în scopul dezvoltării domeniului economic, asigurarea securității regionale, promovarea valorilor Europene precum: buna guvernare, drepturile omului, statul de drept. PEV oferă un cadru de parteneriate mai eficiente și mai strânse cu vecinii din Estul și Sudul Uniunii Europene, bazate pe interesele comune.

Principalul obiectiv al Parteneriatului Estic este „accelerarea asocierii politice și aprofundarea integrării economice” dintre Uniunea Europeană și vecinii săi din Est. Nivelul de integrare și cooperare reflectă angajamentul fiecărei țări partener față de valorile, standardele și structurile europene, precum și progresele pe care le realizează în acest sens. Parteneriatul Estic urmărește să promoveze democrația și buna guvernare, să întărească securitatea energetică, să sprijine reformele sectoriale (inclusiv în domeniul protecției mediului), să încurajeze contactele interpersonale, să sprijine dezvoltarea economică și socială și să ofere finanțare suplimentară pentru proiecte de reducere a dezechilibrelor socioeconomice și de creștere a stabilității [6]. În acest mod poate fi identificată poziția Uniunii Europene pe continent care permite crearea unui mediu favorabil și dezvoltarea comună.

Uniunea pentru Mediterană (UpM) constituie un cadru multilateral pentru relațiile politice, economice și sociale dintre Uniunea Europeană și țările din Sudul și Estul Mării Mediterane. UpM urmărește obiectivul de a crea un spațiu de pace, stabilitate, securitate și prosperitate economică comună, cu respectarea deplină a principiilor democratice, a drepturilor omului și a libertăților fundamentale, promovând în același timp înțelegerea între culturi și civilizații în regiunea euro-mediteraneeană. În acest mod poate fi identificată poziția Uniunii Europene pe continent care permite crearea unui mediu favorabil și dezvoltarea comună. Urmărind acest aspect al Politicii Europene de Vecinătate observăm că prin intermediul ei Uniunea Europeană reușește să se afirme ca un adevărat actor global ce se dezvoltă în domeniul afacerilor internaționale cu statele vecine. De asemenea prin relația sa de cooperare și promovare a valorilor europene Uniunea Europeană își creează o imagine a unui partener de încredere.

Politica de extindere a Uniunii Europene urmărește să unească țările europene într-un proiect politic și economic comun. Călăuzită de valorile Uniunii și fiind supusă unor condiții stricte, extinderea s-a dovedit a fi unul dintre cele mai eficiente instrumente pentru promovarea reformelor politice, economice și sociale și pentru consolidarea păcii, a stabilității și a democrației pe întregul continent. Politica de extindere consolidează, de asemenea, prezența Uniunii Europene pe scena mondială. În prezent criteriile de aderare sunt:

1. stabilitatea instituțiilor care garantează democrația, statul de drept, drepturile omului, respectarea și protecția minorităților;
2. o economie de piață funcțională și capacitatea de a face față presiunii concurențiale și forțelor pieței din cadrul Uniunii;
3. capacitatea de a-și asuma obligațiile care decurg din calitatea de membru, inclusiv de a adera la obiectivele uniunii politice, economice și monetare și de a adopta normele, standardele și politicile comune care constituie corpusul dreptului UE.

Dat fiind faptul că din 2013, de la aderarea Croației la Uniunea Europeană, procesul de extindere s-a stopat și există 5 state candidate (Albania, Macedonia de Nord, Muntenegru, Serbia, Turcia) denotă că Uniunea Europeană la momentul de față nu este pregătită pentru acceptarea unor noi membri. Printre motive pot fi considerate: valurile de migrați, ieșirea Marii Britanii din rândurile statelor membre ale Uniunii Europene și desigur pandemia de COVID-19, care s-a dovedit a fi o adevărată încercare pentru Uniunea Europeană, îndeosebi pentru Italia. Procesul de extindere a Uniunii Europene și îndeplinirea cerințelor de aderare de către statele candidate în fond prezintă o modalitate prin care Uniunea Europeană își creează un mediu favorabil pentru dezvoltarea comună dar și consolidarea poziției în comunitatea internațională. În pofida faptului că Marea Britanie s-a retras din Uniunea Europeană, statele care sunt pe calea aderării la Uniune nu și-au schimbat vectorul, ceea ce demonstrează încă odată că Uniunea Europeană este un actor influent în relațiile internaționale.

Uniunea Europeană a stabilit o relație strânsă cu Organizația Națiunilor Unite (ONU), prin cooperarea cu Secretariatul ONU și cu agențiile, fondurile și programele ONU. Cooperarea vizează atât sănătatea globală, cât și chestiuni legate în mod direct de sănătate, inclusiv dezvoltarea, drepturile omului, schimbările climatice, gestionarea situațiilor de criză și ajutorul umanitar. Uniunea Europeană sprijină Organizația Mondială a Sănătății (OMS), autoritatea de referință în materie de sănătate globală din cadrul sistemului Națiunilor Unite. Comisia Europeană joacă un rol activ în discuțiile privind sănătatea globală în cadrul Grupului celor 20 (G20), și al Grupului celor 7 (G7) reprezentând cele mai mari 7 economii dezvoltate ale lumii. Printre subiectele discutate se numără:

- Securitatea sanitară
- Rezistența tot mai mare la antibiotice
- Consolidarea cooperării dintre sistemele de sănătate

Comisia Europeană și statele membre ale UE au o responsabilitate comună în vederea realizării obiectivelor de dezvoltare durabilă (ODD). Răspunsul Comisiei la Agenda 2030 privind obiectivele de dezvoltare durabilă este prezentat într-o comunicare adoptată în 2016, intitulată „*Următorii pași către un viitor european durabil*”. Acest răspuns include elemente cum ar fi integrarea obiectivelor de dezvoltare durabilă în politicile și inițiativele UE, raportarea periodică privind progresele înregistrate, colaborarea cu principalele părți interesate și elaborarea unei viziuni pe termen lung. Politica Uniunii Europene în materie de sănătate globală, definită în 2010, identifică principalele provocări și stabilește patru principii directe pentru consolidarea viziunii,

poziției și acțiunii. O politică globală cuprinzătoare în domeniul sănătății necesită colaborarea cu toate celelalte organizații și grupuri de interese relevante, în diverse domenii, printre care:

- comerț
- finanțare
- ajutor pentru dezvoltare
- migrație
- securitate, schimbări climatice și acțiuni de mediu
- cercetare și inovare.

Uniunea Europeană susține accesul universal la servicii medicale de calitate și promovează o finanțare echitabilă și eficace a cercetării, în beneficiul sănătății tuturor. UE depune eforturi pentru a se asigura că produsele noi sunt sigure, eficiente, disponibile și accesibile. În contextul pandemiei Covid-19, Uniunea Europeană a depus un efort semnificativ pentru lupta cu această problemă atât la nivelul statelor din Uniune cât și a partenerilor săi din exterior. Prin intermediul donațiilor de echipament medical, a vaccinurilor și desigur a resurselor financiare Uniunea Europeană își fortifică poziția pe arena internațională și poate fi observată o evoluție a rolului său pentru dezvoltarea sectorului sănătății mondiale.

Cooperarea în materie de securitate mondială între Uniunea Europeană și Organizația Tratatului Atlanticului de Nord (NATO) se bazează pe împărțirea intereselor strategice și confruntarea cu aceleași provocări. Gama de subiecte discutate între NATO și UE s-a extins considerabil în ultimii doi ani. Dialogul politic acoperă întregul spectru de probleme relevante pentru ambele organizații, inclusiv implicațiile geopolitice ale COVID-19, amenințările cibernetice și hibride, Rusia, China, Balcanii de Vest, Orientul Mijlociu și Afganistan. De la începutul crizei din Ucraina, ambele organizații au cooperat, pentru a se asigura că acțiunile lor se completează reciproc. NATO și UE cooperează în probleme de interes comun precum, gestionarea crizelor, dezvoltarea capacităților de dezvoltare, consultărilor politice, acordarea de sprijin partenerilor comuni din est și sud. Uniunea Europeană este un partener unic și esențial pentru NATO. Aceste două organizații împărtășesc majoritatea membrilor, au valori comune, și se confruntă cu amenințări și provocări similare. Domeniile de cooperare între UE și NATO cuprind colaborarea în combaterea traficului ilegal de oameni în Marea Egee și Mediterana Centrală, cooperare în zona Balcanilor de Vest, zone precum Afganistan, Irak, Darfur, Sudan, etc.

Atât NATO, cât și UE sunt structuri angajate în combaterea terorismului și proliferarea armelor de distrugere în masă. De câțiva ani, forțele navale ale NATO din cadrul operațiunii Ocean Shield (2008-2016) și forțele navale ale UE (operațiunea Atlanta) au lucrat cot la cot cu alți actori, în largul Coastei Somaliei, pentru misiuni anti-piraterie [7]. Strânsa relația a Uniunii Europene cu Organizația Tratatului Atlanticului de Nord în materie de securitate și menținere a păcii globale scoate în evidență faptul că Uniunea Europeană are un impact semnificativ și în această sferă a afacerilor internaționale.

„Brexit” – acțiunea de retragere a Regatului Unit din componenta Uniunii Europene, care a avut loc oficial pe data de 1 ianuarie 2021. Retragera Regatului Unit din UE, Piața Unică și Uniunea Vamală a creat bariere în calea schimburilor comerciale și transfrontaliere, care nu au existat înainte de 1 ianuarie 2021. Retragera generează consecințe ample și inevitabile pentru administrațiile publice, întreprinderi și cetățeni, chiar și în condițiile aplicării Acordului Comercial și de Cooperare UE-Regatul Unit. Decizia Marii Britanii de a părăsi Uniunea Europeană ca urmare a rezultatului unei consultări populare [8], care a luat prin surprindere inclusiv pe partizanii Brexit, a avut efectul unei unde de șoc resimțite pe plan internațional.

Brexit-ul a fost o lovitură puternică asupra imaginii Uniunii Europene pe arena internațională. Marea Britanie a fost un membru valoros în cadrul UE, iar părăsirea Uniunii a scos în evidență faptul că UE nu este o structură perfectă după cum pare inițial. De asemenea părăsirea Uniunii Europene de către Marea Britanie poate servi drept exemplu pentru alte state, care potențial și-ar dori acest lucru, ceea ce ar defavoriza Uniunea Europeană și mai mult pe arena internațională. De asemenea Brexit-ul poate fi abordat inclusiv cu un proces pozitiv din considerentul că sistemul s-a lipsit de „veriga slabă” și astfel Uniunea Europeană va putea continua dezvoltarea sa fără prea mari schimbări luând în considerare faptul că relațiile cu Marea Britanie nu au fost rupte.

În fond la etapa actuală, în contextul pandemiei Covid-19, atât Marea Britanie cât și Uniunea Europeană par să ajungă la concluzia că Brexit-ul nu a fost în tocmai cea mai bună decizie. Totuși părăsirea Regatului Unit a fost o experiență pentru Uniunea Europeană, care a demonstrat faptul că UE este o comunitate deschisă, care nu impune apartenența acesteia și că în Uniune oricare decizie este respectată, ce denotă încă odată spiritul valorilor europene pe care Uniunea le promovează. Efectele de lungă durată urmează să le vedem totuși după o perioadă considerabilă de timp. De asemenea nu este exclus faptul că Marea Britanie ar putea să își dorească eventual readerea la Uniunea Europeană.

Imaginea Uniunii Europene pe arena internațională este într-o oarecare măsură lezată/atacată de Federația Rusă. S-ar putea ca această „tradiție” să fie o moștenire a Războiului Rece. Astfel o lovitură puternică pentru imaginea UE pe continent, a fost anexarea forțată a peninsulei Crimeea din anul 2014. Prin asemenea acțiune Federația Rusă indirect a demonstrat că de facto Uniunea Europeană nu are împlinirea de a influența nelegitimitățile care se petrec în imediata sa apropiere. Uniunea Europeană a cerut încetarea focurilor pe teritoriul Ucrainei, retragerea trupelor rusești și ca finalitate a condamnat anexarea peninsulei Crimeea. Totuși indiferent de acțiunile întreprinse de UE, teritoriul anexat așa și a rămas în componența Rusiei. Nu există garanții că aceasta nu ar putea să se repete. Consider important de menționat că de fapt Rusia are relații tensionate nu doar cu Uniunea Europeană, ci și cu alte supraputeri precum SUA, astfel deducem rolul Rusiei ca un provocator pe arena internațională. La etapa actuală (21.04.2021) noi forțe militare rusești se concentrează la frontiera cu Ucraina. Președintele SUA Joe Biden și cancelarul Germaniei Angela Merkel au cerut Rusiei să își retragă forțele armate de la granița cu Ucraina, cerințe ce au rămas ignorate la moment.

Uniunea Europeană promovează o politică de sancțiuni împotriva Rusiei din cauza politicii nedemocratice pe care o realizează cea din urmă. Astfel cel mai recent pachet de sancțiuni împotriva Rusiei a fost motivat de comportamentul dur față de protestatarii pașnici (protest în masă în susținerea opozantului președintelui Vladimir Putin – Alexei Navalnîi). Drept finalitate au fost expulzați 3 diplomați ai Uniunii Europene din Federația Rusă sub pretextul că aceștia au participat la manifestațiile de susținere a lui Alexei Navalnîi. În ceea ce urmează imaginea Uniunii Europene ca actor internațional cu pondere, ca una din cele mai mari puteri din lume a avut de suferit și mai mult. În conformitate cu declararea persona non grata a 3 diplomați al statelor Germania, Polonia și Suedia, Înalțul Reprezentat al Uniunii pentru afaceri externe și politica de securitate, Josep Borrell, a organizat o întrevedere cu ministrul de afaceri externe al Federației Ruse, Serghei Lavrov, care s-a dovedit a fi un eșec total pentru Uniunea Europeană. Dat fiind faptul că această întrevedere s-a organizat din motivul acțiunilor total nedemocratice ale Rusiei, ministrul rus de externe S. Lavrov ar fi trebuit să fie mai rezervat în replici, dar realitatea a fost alta. Întrevederea s-a încheiat cu declarațiile lui Serghei Lavrov, care public a numit Uniunea Europeană drept „un

partener de neîncredere pentru Rusia” [9]. În acest context relațiile și așa foarte tensionate între UE și Federația Rusă s-au distanțat și mai mult. În prezent putem numi aceste declarații ca un atentat indirect la imaginea Uniunii Europene pe arena internațională. Astfel au loc acțiuni se subminare a rolului UE ca actor în afacerile internaționale.

Activitatea Uniunii Europene în totalitatea sferelor sale de influență are drept rezultat favorizarea procesul globalizării. Astfel rolul global al Uniunii Europene în afacerile internaționale poate fi dedus din activitatea UE în domenii precum: relațiile comerciale, stabilirea relațiilor bilaterale cu statele vecine în contextul PEV, cooperarea cu organizații internaționale - OMC, ONU, OMS. Un alt aspect prin care Uniunea Europeană pune accent pe globalizare poate fi dedus din motto-ul UE „unitate prin diversitate”. Valorile și idealurile europene promovate prin intermediul tuturor acțiunilor sale de asemenea au un impact benefic asupra imaginii uniunii în comunitatea internațională.

Putem să afirmăm cu siguranță că rolul Uniunii Europene în afacerile internaționale se află în dezvoltare. La momentul de față Uniunea Europeană intră în rândul actorilor mondiali cu influență considerabilă. Andrew Moravcsik în anul 2010 considera că Uniunea Europeană este cea de-a doua superputere alături de SUA, într-o lume caracterizată de bipolarism: „Europa este singura regiune din lume, pe lângă Statele Unite ale Americii, capabilă să exercite o influență globală de-a lungul întregului spectru al puterii, de la soft la hard power” [1]. Ceea ce accentuează și mai mult percepția Uniunii Europene ca parte influentă a comunității internaționale. Totuși putem observa că rolul Uniunii Europene s-a aflat atât în ascendență cât și în descendență, fiind influențat de alți actori internaționali.

Cooperarea cu structurile mondiale precum ONU, NATO, OMC, OMS au avut un impact benefic și a consolidat imaginea Uniunii Europene ca o structură puternică ce își aduce direct aportul la prosperitatea și siguranța mondială, iar fenomenul Brexit-ului și relațiile tensionate cu Federația Rusă au avut ca efect descendența rolului Uniunii Europene, scoțând în evidență faptul că UE nu este o structură perfectă deși tinde spre aceasta.

La momentul actual există tendința de creștere și dezvoltare a rolului Uniunii Europene în afacerile internaționale în mare parte datorită implicării active a UE în soluționarea provocărilor mondiale, precum este criza mondială sau pandemia de COVID-19. Tot din acest considerent poate fi observat nivelul de contribuție a UE în procesul de globalizare. Luând în considerare faptul că toate statele membre ale UE cedează din propria suveranitate pentru bunăstarea Uniunii denotă spiritul progresist, solidar și nivelul de integrare comunitară care există în Uniunea Europeană. Pe parcursul a 70 de ani pace, stabilitate și progres UE demonstrează că mereu există loc pentru dezvoltare. În acest sens este rațional să afirmăm că Uniunea Europeană nu și-a atins încă apogeul, iar evoluția UE este încă în desfășurare și este greu de prezis când și în ce circumstanțe va atinge cote maxime.

Bibliografie:

1. Moravcsik Andrew. Europe: Rising Superpower in a Bipolar World. În: Alan S. Alexandroff, Andrew F.Cooper (eds.), Rising States, Rising Institutions. Washington D.C.: Brookings Institution Press, 2010. pp. 151-174.
2. Consiliul European. Acordurile comerciale ale UE. <https://www.consilium.europa.eu/ro/policies/trade-policy/trade-agreements/> (accesat la: 24.04.2021)

3. Uniunea Europeană și partenerii săi comerciali.
<https://www.europarl.europa.eu/factsheets/ro/sheet/160/uniunea-europeana-si-partenerii-sai-comerciali> (accesat la: 24.04.2021)
4. Obiectivele și valorile UE. https://europa.eu/european-union/about-eu/eu-in-brief_ro (accesat la: 24.04.2021)
5. Ajutor umanitar și protecție civilă. https://europa.eu/european-union/topics/humanitarian-aid-civil-protection_ro (accesat la: 24.04.2021).
6. Politica europeană de vecinătate.
<https://www.europarl.europa.eu/factsheets/ro/sheet/170/politica-europeana-de-vecinatate> (accesat la: 24.04.2021)
7. North Atlantic Treaty Organization. Relations with European Union.
https://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_49217.htm (accesat la 24.04.2021)
8. BBC News. Brexit: All you need to know about the UK leaving the EU.
<http://www.bbc.com/news/uk-politics-32810887> (accesat la: 24.04.2021)
9. EUtoday. EU an “unreliable partner” says Russian Foreign Minister Sergei Lavrov”.
<https://eutoday.net/news/politics/2021/eu-an-unreliable-partner-says-russian-foreign-minister-sergey-lavrov> (accesat la: 24.04.2021)

ÎNALTUL REPREZENTANT AL UNIUNII EUROPENE PENTRU ACȚIUNE EXTERNĂ ȘI POLITICA DE SECURITATE: COMPETENȚE ȘI PARTICULARITĂȚI

Ilinca CRUDU,
studentă, Facultatea Relații
Internaționale, Științe Politice
și Administrative,
Universitatea de Stat din Moldova
Conducător științific:
Liliana BENIUC,
dr., conf. univ.

Abstract: *The article presents the historical evolution of the position of High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy within the institutional system of the European Union. As a result, the results of the activity of J. Solana, C. Ashton, F. Mogherini, J. Borell are presented. Following the achievement of the proposed objectives, the author applied the following research methods: analysis, synthesis, historical and systemic.*

Keywords: *High Representative of the Union for External Action and Security Policy, European Union, European Commission, European External Action Service, Common Foreign and Security Policy, Political and Security Committee.*

Introducere. Înainte de a deveni un adevărat obiectiv politic, ideea unei Europe unite nu era decât un vis al filosofilor și al vizionarilor. Victor Hugo, de exemplu, a avansat ideea unor „State Unite ale Europei” pașnice, fiind inspirat de idealurile umaniste [1]. Visul acesta a fost însă spulberat de groaznicele războaie care au devastat continentul în prima jumătate a secolului XX. O nouă formă de speranță a luat însă naștere din ruinele celui de-al Doilea Război Mondial. Cei care au opus rezistență totalitarismului în timpul războiului erau hotărâți să pună capăt antagonismului și rivalităților internaționale din Europa și să creeze condițiile necesare unei păci durabile. Între 1945 și 1950, câțiva oameni de stat curajoși, printre care Robert Schuman, Konrad Adenauer, Alcide De Gasperi și Winston Churchill, și-au pus în gând să își convingă cetățenii de necesitatea intrării într-o nouă eră, cea a unei organizări structurate a Europei Occidentale, bazată pe interese comune și fondată pe tratate, care ar garanta statul de drept și egalitatea între toate țările membre. Preluând o idee mai veche a lui Jean Monnet, Robert Schuman, ministru de externe al Franței în acel moment, a propus, la 9 mai 1950, instituirea Comunității Europene a Cărbunelui și Oțelului. Astfel, țările care odinioară se confruntau pe câmpul de luptă decid să plaseze producția de cărbune și de oțel sub responsabilitatea unei autorități supreme comune. Din punct de vedere practic, dar și foarte simbolic, materiile prime care alimentau războiul au fost astfel transformate în instrumente ale păcii și reconcilierii.

Uniunea Europeană a fost creată pentru a realiza obiective politice, pe care s-a angajat să le îndeplinească prin cooperare economică. UE promovează valorile umaniste și progresiste și face eforturi pentru a se asigura că omenirea este beneficiarul, și nu victima schimbărilor majore care au loc la nivel global. Nevoile cetățenilor nu pot fi satisfăcute doar prin intermediul mecanismelor de piață și nici prin acțiuni unilaterale ale unor țări. De aceea, UE pledează pentru o viziune a omenirii și un model de societate care sunt susținute de marea majoritate a cetățenilor săi. Europeanii se mândresc cu patrimoniul lor bogat de valori, printre care se numără drepturile omului, solidaritatea socială, libertatea antreprenorială, distribuirea echitabilă a averii, dreptul la un mediu înconjurător protejat, respectarea diversității culturale, lingvistice și religioase și o îmbinare armonioasă a tradiției cu progresul.

Mai mult decât o confederație de state și mai puțin decât un stat federal, Uniunea Europeană este o construcție nouă care nu intră în nicio categorie juridică tradițională. Ea este unică în istorie, iar sistemul său decizional a evoluat continuu în ultimii aproximativ 60 de ani. Tratatul (care constituie legislația denumită „primară”) stau la baza a numeroase acte legislative (numite „secundare”) care au o incidență directă asupra vieții cotidiene a cetățenilor UE. Legislația secundară constă în special în regulamentele, directivele și recomandările adoptate de instituțiile UE. Aceste legi, precum și politicile UE în general, sunt rezultatul deciziilor luate de Parlamentul European (care reprezintă cetățenii), de Consiliu (care reprezintă guvernele naționale) și de Comisia Europeană (organul executiv, independent de guvernele statelor membre, garant al interesului colectiv al europenilor).

Comisia Europeană este o instituție-cheie a UE, care dispune de competența unică de a redacta propuneri pentru noi acte legislative ale UE, pe care le transmite apoi spre dezbateră și adoptare Consiliului și Parlamentului. Există câte un membru al Comisiei („comisar”) pentru fiecare stat membru al UE, inclusiv președintele Comisiei și Înalțul Reprezentant al Uniunii pentru afaceri externe și politica de securitate (ÎR), care ocupă și una dintre funcțiile de vicepreședinte al Comisiei.

Înalțul Reprezentant reprezintă Uniunea în chestiunile referitoare la politica externă și de securitate comună. Acesta desfășoară, în numele Uniunii Europene, dialogul politic cu terții și exprimă poziția Uniunii în cadrul organizațiilor internaționale și al conferințelor internaționale. În exercitarea mandatului său, Înalțul Reprezentant al Uniunii este susținut de un serviciu european pentru acțiunea externă. Acest serviciu lucrează în colaborare cu serviciile diplomatice ale statelor membre și este format din funcționarii serviciilor competente ale Secretariatului General al Consiliului și ale Comisiei, precum și din personalul detașat al serviciilor diplomatice naționale.

Serviciul European de Acțiune Externă (SEAE) gestionează politicile externe generale, politicile de securitate și apărare și controlează Centrul de Informații și Situații al Uniunii Europene. Cu toate acestea, deși ÎR și SEAE pot pregăti inițiative, statele membre adoptă deciziile politice finale, iar Comisia Europeană joacă un rol important în implementarea tehnică. ÎR trebuie să raporteze Parlamentului European. Astfel, ÎR contribuie la dezvoltarea politicilor UE, promovează valorile și sustenabilitatea acțiunilor prin intermediul serviciului diplomatic al UE.

În paragrafele următoare voi analiza în detalii acțiunile ÎR, evoluția istorică a postului, procesul numirii ÎR și provocările cu care se confruntă în epoca globalizării și, mai nou, pandemia COVID-19.

Evoluția istorică, numiri, competențe. Postul de ÎR a fost creat inițial în 1997 în temeiul Tratatului de la Amsterdam, iar primul titular al postului a fost Javier Solana, secretar general al Consiliului Uniunii Europene. Tratatul de la Lisabona, care a intrat în vigoare în decembrie 2009, a menținut funcția de ÎR, deși cu un mandat mai larg bazat pe tratate, inclusiv președinția Consiliului Afaceri Externe și rolul de vicepreședinte al Comisiei. ÎR asigură coerența acțiunii externe a UE, este responsabil în cadrul Comisiei Europene de sarcinile care revin misiunii lor în relațiile externe și de coordonarea altor aspecte ale acțiunii externe a UE. ÎR este numit de Consiliul European care acționează cu majoritate calificată, cu acordul președintelui Comisiei pentru un mandat de 5 ani.

În îndeplinirea misiunii lor, ÎR este sprijinit de Serviciul European pentru Acțiune Externă (SEAE) - serviciul diplomatic al UE. SEAE acționează în cooperare cu serviciile diplomatice ale țărilor UE, fiind constituit din funcționari și agenți din statele membre ale UE, precum și personal detașat al serviciilor diplomatice naționale.

Comitetul Politic și de Securitate (COPS), care reunește ambasadori ai celor 27 de țări ale UE, acționează și el sub responsabilitatea ÎR [2]. Acesta supraveghează situația internațională în domeniile vizate de Politica Externă și de Securitate Comună și îndeplinește un rol-cheie în definirea și monitorizarea reacției UE la o criză.

Rolul Înaltului Reprezentant al Uniunii pentru acțiune externă și politica de securitate este larg, care implica: 1) conducerea generală a politicii externe și a politicii de securitate în numele UE; 2) coordonarea instrumentelor de politică externă ale UE - dezvoltare, comerț, politici de vecinătate, ajutor umanitar și răspuns la criză în rolul său de vicepreședinte al Comisiei Europene; 3) crearea consensului între statele membre ale UE și prioritățile lor respective, inclusiv prin prezidarea reuniunilor lunare între miniștrii de externe ai UE, miniștrii apărării, miniștrii comerțului și dezvoltării; 4) participarea la reuniuni periodice între liderii UE în cadrul Consiliului European; 5) participarea la dezbaterile Parlamentului European privind politica externă și problemele de securitate; 6) reprezentarea UE la reuniuni internaționale, precum Națiunile Unite; 7) conducerea Agenției Europene de Apărare și a Institutului UE pentru Studii de Securitate.

Actualul Înalt Reprezentant al Uniunii este Josep Borrell Fontelles, care a fost numit pentru o perioadă de 5 ani începând din decembrie 2019 [3]. Lista oficialilor în funcție de Înalt Reprezentat a evoluat de-a lungul tipului, iar aportul fiecărui reprezentat a fost considerabil și în beneficiul Uniunii Europene.

În perioada 1999-2009, postul a fost ocupat de Javier Solana [4]. În timpul mandatului său, funcția a fost extinsă rapid, cu mai multe atribuții combinate cu funcția de Înalt Reprezentant. Începând cu 25 noiembrie 1999 a fost numit și Secretar General al Uniunii Europei Occidentale (UEO), supervizând transferul responsabilităților de la organizația respectivă la PESC. În 2004 mandatul său de 5 ani a fost reînnoit, devenind președinte al Agenției Europene de Apărare. Javier Solana a fost promotor al politicilor de securitate anti-teroriste, iar la 25 martie 2004, el l-a numit pe Gijs de Vries în calitate de coordonator antiterorist pentru PESC, care a negociat numeroase tratate de asociere între Uniunea Europeană și diferite țări din Orientul Mijlociu și America Latină, inclusiv Bolivia și Columbia [5]. Solana a jucat un rol esențial în unificarea celorlalți din fosta federație Iugoslavă. El a propus ca Muntenegru să formeze o uniune cu Serbia în loc să aibă independență deplină, afirmând că acest lucru a fost făcut pentru a evita un efect domino de la cererile de independență ale Kosovo și Voivodina. Mass-media locală a numit sarcastic noua țară „Solania” [6]. Solana a jucat un rol important în procesul de soluționare a conflictului israeliano-palestinian și continuă să fie un arhitect primar al „Foaielor de parcurs pentru pace”, alături de ONU, Rusia și Statele Unite în Cvartetul de pe mijloc Est. În noiembrie 2004 a asistat Regatul Unit, Franța și Germania în negocierea unui congelare a îmbogățirii materialelor nucleare cu Iranul.

În perioada 2009-2014, postul a fost ocupat de Catherine Ashton, care a lansat în mod oficial SEAE la 1 decembrie 2010 [7]. Pe parcursul mandatului său Catherine Ashton prioritățile-cheie au fost relațiile cu SUA și China, schimbările climatice, eradicarea sărăciei, gestionarea crizelor și combaterea terorismului. În urma cutremurului din Haiti din 2010, Ashton a prezidat o reuniune a direcțiilor generale pentru relații externe, dezvoltare și mediu și experți din cadrul Consiliului și Centrului pentru situație (agenția UE de colectare a informațiilor) [8]. Ulterior, au convenit asupra unui ajutor de 3 milioane euro, pentru a căuta asistență financiară suplimentară, pentru a trimite personal și a evalua situația și pentru a coordona angajamentele statelor membre. Catherine Ashton s-a marcat prin implicarea drept mediatore în conflictele din Serbia-Kosovo, Iran, Ucraina, Egipt [9].

În perioada 2014-2019, postul a fost ocupat de Federica Mogherini. În 2015, Mogherini a câștigat elogii pentru rolul său în negocierea Planului de Acțiune Comprehensiv Comun, un acord internațional privind programul nuclear al Iranului și, împreună cu ministrul iranian de externe Mohammad Javad Zarif, a fost cel care a anunțat acordul către lume. În 2016, UE a adoptat Strategia globală a Uniunii Europene, elaborată de Mogherini, înlocuind astfel Strategia europeană de securitate din 2003. În aprilie 2017, Mogherini a efectuat prima sa vizită în India în calitate de reprezentant oficial al UE, discutând probleme precum schimbările climatice și antiterorismul. În octombrie 2017, Mogherini a anunțat planurile de a argumenta cazul UE pentru ca America să rămână în sprijinul Planului de Acțiune Comprehensiv Comun (JCPOA), „acordul nuclear cu Iranul”, purtând discuții cu administrația Trump la Washington DC după Negarea recertificării lui Trump [9].

În perioada 2019-prezent, postul este ocupat de Josep Borrell. La 9 aprilie 2020, Josep Borrell, în numele UE, cu privire la lansarea primului raport al echipei de investigare și identificare către Consiliul executiv al Organizației pentru interzicerea armelor chimice și către secretarul general al Organizației Națiunilor Unite la 8 aprilie 2020, a declarat că „Susținem pe deplin constatările raportului și notăm cu mare îngrijorare concluziile sale. Uniunea Europeană condamnă cu tărie utilizarea armelor chimice de către Forțele Aeriene Arabe Siriene, astfel cum a fost concluzionat în raport. Cei identificați responsabili pentru utilizarea armelor chimice trebuie să fie trasă la răspundere pentru aceste acte condamnabile”.

La 24 aprilie 2020, Agenția UE pentru politica de securitate externă, Serviciul European pentru Acțiune Externă (SEAE), a publicat un raport privind dezinformarea legată de pandemia COVID-19. Raportul final a diferit în domeniile cheie de versiunea anterioară, care fusese planificată pentru public. În cadrul unei audieri parlamentare din 30 aprilie 2020, Josep Borrell a recunoscut că China și-a exprimat îngrijorarea cu privire la raport după ce s-a scurs, dar a negat că UE s-a înclinat sub presiune și că raportul a fost revizuit. Josep Borrell a spus că există două rapoarte separate, unul pentru consum intern și unul pentru publicare. Răspunzând la întrebările deputaților în Parlamentul European, Borrell a acuzat personalul că a deteriorat imaginea UE prin scurgerile de informații. De asemenea, el a sugerat că opiniile analiștilor erau părtinitoare și puneau la îndoială credibilitatea lor.

În contextul disputei de lungă durată între Turcia și Grecia în Marea Egee, în august 2020, Borrell și-a exprimat „solidaritatea deplină” cu Grecia și Cipru (Turcia a ocupat partea de nord a Ciprului din iulie 1974) și a cerut „descalcificarea imediată” de către Turcia și „reluarea dialogului. În octombrie 2020, Borrell a cerut Armeniei și Azerbaidjanului să înceteze lupta în regiunea disputată Nagorno-Karabakh și să revină la masa negocierilor. În ciuda avertismentelor din partea mai multor țări din UE, din proprie inițiativă, Borrell a decis să facă prima călătorie de acest tip la nivelul UE în ultimii patru ani în Rusia în mijlocul protestelor rusești din 2021 pentru a se întâlni cu Serghei Lavrov, ministrul de externe al Rusiei. Vizita a fost descrisă ca o umilință pentru Borrell, în timp ce acesta stătea în picioare, în timp ce Lavrov a numit UE un „partener de încredere”, iar Rusia a expulzat trei diplomați ai UE în același timp exact în care Borrell și Lavrov țineau ședința de presă comună. Acest lucru a dus la un grup de peste 70 de europarlamentari care au cerut demisia lui Borrell.

Agenda Înaltului Reprezentat pentru anul 2021 integrează mai multe domenii: Strategia globală a UE; Securitate, apărare și răspuns la criză; Relații multilaterale; Drepturile omului și democrația; Climă, mediu și energie; Protecția și migrația refugiaților; Răspuns umanitar și de

urgență; Cooperare pentru dezvoltare; Extinderea și vecinătatea UE; Combaterea dezinformării; Relații economice, conectivitate și inovație; Cultura [11].

Concluzie. Un aspect cheie al activității Înalțului Reprezentat al Uniunii pentru acțiune externă și politica de securitate este capacitatea sa de a colabora îndPaEroape cu ministerele de externe și de apărare ale statelor membre ale UE și cu celelalte instituții ale UE, precum Comisia Europeană, Consiliul și Parlamentul European. De asemenea, Înalțului Reprezentat al Uniunii are o relație de lucru puternică cu Națiunile Unite și alte organizații internaționale. Privind în perspectivă, munca comună realizată în ultimii ani de implementare a Strategiei Globale a UE, busola colectivă în vremuri dificile, stabilește o bază solidă pentru acțiunile de politică externă ale UE, iar UE ar trebui să fie fiabilă, cooperantă, pragmatică și principială în calitate de jucător global de care europenii își doresc și au nevoie. După cum s-a subliniat în ultimul raport privind implementarea Strategiei Globale, pentru a rămâne și a deveni o puterea de intrare într-o lume în care multilateralismul este pus sub semnul întrebării, „trebuie să continuăm să investim în mod consecvent în capacitatea noastră colectivă de a acționa autonom și în cooperare cu partenerii noștri” [12]. În mod similar, Noua agendă strategică 2019-2024 adoptată de liderii UE oferă un cadru general și o direcție pentru a contura lumea viitoare și direcția UE. În același timp, se subliniază importanța multilateralismului și că UE va rămâne o forță motrice în spatele acestuia. UE își va folosi influența pentru a conduce răspunsul la provocările globale, arătând calea de urmat în lupta împotriva schimbărilor climatice, promovând dezvoltarea durabilă și punând în aplicare Agenda 2030 și cooperând cu țările partenere în domeniul migrației.

BIBLIOGRAFIE

- 12 lecții despre Europa. http://publications.europa.eu/resource/ellar/009305e8-2a43-11e7-ab65-01aa75ed71a1.0009.01/DOC_1 (accesat la: 28.04.2021)
- Comitetul politic și de securitate (COPS). <https://www.consilium.europa.eu/ro/council-eu/preparatory-bodies/political-security-committee/> (accesat la: 28.04.2021)
- Josep Borrell Fontelles. https://ec.europa.eu/commission/commissioners/sites/default/files/josep-borrel-fontelles-cv_en_0.pdf (accesat la: 28.04.2021)
- Javier Solana | Biografie și fapte. <https://delhipages.live/ro/politica-drept-%C8%99i-guvernare/liderii-lumii/al%C8%9Bi-politicieni/javier-solana> (accesat la: 28.04.2021)
- Carotti Rosmarie. The role of the EU counter-terrorism. https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/INTERVIEW_DEVRIES_072006/INTERVIEW_DEVRIES_072006_EN.PDF (accesat la: 28.04.2021)
- Interview of Mr Javier Solana published in Epoka e Re. https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/sghr_int/91054.pdf
- Raport anual al Înalțului Reprezentant al Uniunii Europene pentru afaceri externe și politica de securitate către Parlamentul European. <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-12562-2011-INIT/ro/pdf> (accesat la: 28.04.2021)
- Rezoluția Parlamentului European din 10 februarie 2010 referitoare la recentul cutremur din Haiti. https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-7-2010-0015_RO.html (accesat la: 28.04.2021)
- Kaddous C. Role and position of the High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy under the Lisbon Treaty.
- Serviciul de Acțiune Externă a UE. Valabil: https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/82/about-european-external-action-service-eeas_en (accesat la: 28.04.2021)
- Consiliul Afaceri Externe, 22 februarie 2021. <https://www.consilium.europa.eu/ro/meetings/fac/2021/02/22/> (accesat la: 28.04.2021)

12. O strategie globală pentru politica externă și de securitate a Uniunii Europene
<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10715-2016-INIT/ro/pdf> (accesat la:
28.04.2021)

SERVICIUL EUROPEAN DE ACȚIUNE EXTERNĂ: PREMISELE CREĂRII, STRUCTURĂ ȘI DIRECȚII DE ACTIVITATE

Diana POPA,
studentă, Facultatea de Relații
Internaționale, Științe Politice
și Administrative
Universitatea de Stat din
Moldova
Conducător științific:
Liliana BENIUC,
dr. , conf. univ.

Abstract: *This article takes as a starting point the examination of the premises for the creation, structure and directions of activity of the European External Action Service, which is an absolutely young body within the European Union. The result of the research shows that the European Union was skeptical in the creation of this body, but it was the only solution for the it to become a unitary structure and an actor in the political arena. However, we have come to the conclusion that the European External Action Service has a key role to play in foreign policy and diplomatic dialogue.*

Keywords: *European External Action Service, Treaty of Lisbon, High Representative, European Union, foreign policy.*

Introducere. Bunăstarea relațiilor dintre state este un instrument politic ce a fost utilizat încă din antichitate și este folosit cu măiestrie și în secolul XXI. Istoria ne arată că de-a lungul timpului au existat tentative de unificare a națiunilor europene cu mult înaintea formării statelor naționale moderne. La început, ideea de unitate europeană a fost abordată din perspectiva găsirii unor soluții pentru evitarea conflictelor sau pentru o apărare comună în caz de agresiuni armate. Chiar și antichitatea greacă, prin Platon, a fost prima care a lansat și susținut ideea păcii prin organizarea de confederații. Un lucru surprinzător sau nu, dar anume astfel Uniunea Europeană a luat naștere după cel de al doilea Război Mondial (1939-1945).

Sfârșitul evenimentelor ce au avut loc în secolul XX este văzut de către mai mulți cercetători ca semnalul unui nou început, lăsând în urmă ceea ce este probabil cel mai sângeros și mai întunecat secol al Europei. După toate aceste momente istorice care au bulversat și au schimbat traseul politicii externe a fiecărui stat, în special după anul 1989, pare să susțină că promisiunea unificării și menținerea păcii în lume, are o valoare mult mai supremă, decât divizarea continentului și al războiului. Cu toate acestea, pacea și prosperitatea nu pot fi realizate doar printr-o schimbare de dată, oricât de simbolică ar fi, ci doar dacă oamenii înșiși împreună cu actorii politici joacă un rol activ în conturarea societății și funcționarea întregului sistem.

Uniunea Europeană a fost creată în acest sens, pas cu pas în cele cinci decenii de la cel de-al doilea război mondial. Pentru etapele următoare, dacă nu chiar pentru un nou început, oamenii din Europa sunt chemați să modifice integrarea europeană în funcție de dorințele lor, deoarece formele democratice își au începuturile în formarea de opinii și discuții.

Nu este un secret, că ultimele trei decenii ale Uniunii Europene sunt plini de provocări pentru comunitatea dată. Aceste provocări au dat naștere unor dezbateri în multe țări despre scopul și obiectivele Uniunii Europene. De aceea, în anul 2010, la 1 decembrie a fost lansat Serviciul European de Acțiune Externă datorită Tratatului de la Lisabona.

Scopul acestei lucrări nu este să ia în considerare întreaga gamă de reforme introduse de Tratatul de la Lisabona, ci mai degrabă să examineze una dintre cele mai importante schimbări - înființarea Serviciului European de Acțiune Externă. Această lucrare urmărește să ofere o scurtă analiză a impactului Tratatului de la Lisabona asupra creării, structurii și direcțiilor de activitatea a noului organism din componența Uniunii Europene.

1. Premisele creării al Serviciului European de Acțiune Externă. Una dintre cele mai fundamentale caracteristici a Uniunii Europene este aceea că, deși toate statele membre rămân state suverane și independente, acestea au decis să pună în comun o parte din „suveranitatea” lor în domenii în care este util să colaboreze. În practică, aceasta înseamnă că statele membre delegă unele dintre competențele lor decizionale instituțiilor comune pe care le-au creat, astfel încât deciziile cu privire la chestiuni specifice de interes comun să poată fi luate în mod democratic la nivelul UE.

Perioada anilor 1992 - 2009 este cunoscută ca perioada ce a pus, a definitizat și a stabilit rolul Uniunii Europene pe arena internațională, întocmindu-se patru tratate esențiale pentru această comunitate (Tratatul de la Maastricht, Tratatul de la Amsterdam, Tratatul de la Nisa, Tratatul de la Lisabona). Primele trei tratate sunt considerate pilonii de bază a Uniunii Europene, însă Tratatul de la Lisabona a fost tratatul care a avut puterea să amendeze cei doi piloni de bază, de aici apare și întrebarea - care este sau care sunt pilonii de bază a Uniunii Europene?

Cunoaștem deja, că fundamentul juridic al Uniunii Europene rezidă în mare măsură, în două tratate internaționale, Tratatul de instituire a Comunității Europene din 1957 (care este adesea denumit Tratatul de la Roma) și Tratatul privind Uniunea Europeană din 1992. Ambele tratate au fost modificate și actualizate de mai multe ori pe o bază oarecum ad hoc prin tratate ulterioare până în prezent. Cel mai important aspect, este faptul că ambele au fost și sunt modificate prin Tratatul de la Lisabona, semnat la 13 decembrie 2007.

Tratatul de la Lisabona în sine este un document îndelungat care include Protocoale și Declarații atașate în aproximativ 271 de pagini. Scopul său general este de a încerca să introducă o gamă largă de reforme în Uniunea Europeană, care vizează în general îmbunătățirea organizației, făcând-o mai eficientă și, în anumite privințe, pentru a-și îmbunătăți legitimitatea democratică și răspunderea.

Cele mai semnificative modificări efectuate de Tratatul de la Lisabona la dispozițiile finale ale Tratatului privind Uniunea Europeană sunt patru la număr:

1. conferirea personalității juridice Uniunii Europene;
2. modificarea măsurilor necesare pentru a modifica tratatele în viitor;
3. se prevede pentru posibilitatea ca statele membre să părăsească Uniunea;
4. extinderea jurisdicției Curții Europene de Justiție.

Cea mai semnificativă modificare efectuată de Tratatul de la Lisabona la dispozițiile generale și finale ale Tratatului CE sau, așa cum urmează să fie redenumit, Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene este modificarea așa-numitei clauze „flexibilitate”.

Toate cele cinci amendamente sunt extrem de importante, iar acest lucru este demonstrat de amendamentul care conferă un drept de retragere din Uniune, prin urmare se ivește problema dacă Uniunea trebuie considerată o entitate federală sau confederală. Un alt amendament specifică că competența Curții Europene de Justiție nu va mai fi atât de limitată și va avea o semnificație considerabilă din perspectiva protecției drepturilor individuale. Alte amendamente cele care introduc noi proceduri de modificare a tratatelor și modifică clauza de flexibilitate sunt examinate

cu referire la întrebarea dacă acestea implică o modificare semnificativă a relației dintre statele membre și Uniunea Europeană.

Din cele menționate mai sus, observăm ca Tratatul de la Lisabona are un impact foarte mare asupra funcționării Uniunii Europene, dar și comunicarea strategică cu statele membre. Premisele de bază care stau la fundamentul creării al Serviciului European de Acțiune Externă sunt:

1. unirea fostei Comunități Europene, politica externă, de securitate și de apărare comună și cooperarea polițienească și judiciară în materie penală, într-o structură care se dorește a fi unitară – Uniunea Europeană;

2. coordonarea politicii externe și de securitate comună a UE;

3. cooperarea în domeniul juridic și penal;

4. devenirea Europei prin intermediul acestui serviciu ca un adevărat actor pe scena globală;

5. instituirea personalității juridice a UE.

Observăm că prima premisă întrunește în preambulu celelalte patru premise, scopul de bază fiind unirea tuturor instrumentelor a politicii externe într-un singur organism. La fel, datorită Tratatului de la Lisabona, unde sunt specificate toate aceste premise se pune accent pe instituirea personalității juridice a UE cu scopul de deveni un actor cu anumite competențe, influență și putere pe arena internațională.

Toate aceste premise, au fost menționate în tratatul de la Lisabona și anume acest tratat a avut capacitatea de a da viață acestui organism dar și schibarea radicală a funcționării UE.

Realizările acestuia pot fi sintetizate în patru elemente:

1. Europa, o comunitate mai democratică și mai transparentă prin sporirea puterii Parlamentului European prin intermediul extinderii a procedurii de codecizie și a cetățenilor care este cunoscută sub numele de inițiativa cetățenească;

2. O comunitate mai eficientă grație modificărilor instituționale;

3. Includerea Cartei Drepturilor Fundamentale în legislația europeană primară care asigură drepturile, libertatea, valorile, solidaritatea și securitatea

4. Devenirea Europei ca și actor pe scena globală prin instituirea funcției de Înalț Reprezentant al Uniunii Europene pentru Afaceri Externe și Securitate Comună, susținut de Serviciul European pentru Acțiune Externă, care a fost înființat.

Este important de menționat faptul că Tratatul de la Lisabona instituie personalitatea juridică a Uniunii Europene, ridică la rangul de instituție Consiliul European, precum și Banca Centrală Europeană, funcția de președinte a Consiliului European este transformată în una permanentă de Președinte al Uniunii, cu un mandat de doi ani și jumătate și nu în ultimul rând, Serviciul European de Acțiune Externă este format prin contopirea serviciului de politică externă al Comisiei și al Consiliului UE schimbând astfel funcționarea și viitorul Uniunii Europene.

2. Structura Serviciului European de Acțiune Externă. Crearea Serviciului European de Acțiune Externă pentru Uniunea Europeană a fost văzut ca o provocare, însă totodată și unica soluția care ar avea capacitatea de a uni cele mai importante puncte strategice într-un singur aparat.

Pentru a înțelege cum funcționează această instituție este necesar de a descrie structura SEAE, dar să nu uităm faptul că în Tratatul de la Lisabona este specificat acest aspect "*Organizarea și funcționarea Serviciului european de acțiune externă se stabilesc printr-o decizie a Consiliului. Consiliul acționează la propunerea Înalțului Reprezentant, după consultarea Parlamentului European și după obținerea acordului Comisiei.*"

Conform articolului din Tratatul de la Lisabona înțelegem că Serviciul European de Acțiune Externă este condus de șeful diplomației europene - Înalțul Reprezentant pentru afaceri externe și politica de securitate.

Rolul „Înaltului Reprezentant pentru politica externă și de securitate comună” a fost creat prin Tratatul de la Amsterdam, care a intrat în vigoare în 1999. Un deceniu mai târziu, Tratatul de la Lisabona a extins rolul, adăugând noi responsabilități semnificative. Numit din acel moment „Înalt Reprezentant al Uniunii pentru afaceri externe și politica de securitate”, postul a fost extins și a inclus rolul de Vicepreședinte al Comisiei.

Înaltul Reprezentant reprezintă politica externă și de securitate a UE în lume, iar împreună cu statele membre o implementează beneficiind de resursele disponibile la nivel național și european, acest lucru contribuind major la asigurarea coerenței în materie de politică externă. Acesta coordonează activitatea Comisiei Europene în domeniul relațiilor externe și prezidează reuniunile miniștrilor de externe, ai apărării și ai dezvoltării din statele membre.

În aceeași zi în care a intrat în vigoare Tratatul de la Lisabona - 1 decembrie 2009 - funcția extinsă de Înalt Reprezentant / Vicepreședinte a fost inaugurată oficial și prima persoană care a ocupat funcția a fost Catherine Ashton – începându-și mandatul de activitate. Anume Catherine Margaret Ashton, în acea perioadă, Înaltă Reprezentantă, la 25 martie, 2010, a transmis Consiliului o propunere privind înființarea SEAE. Propunerea dumneai a fost analizată, urmată de mai multe negocieri și discuții îndelungate cu diferitele servicii în cauză, a inclus descrieri detaliate despre modul în care SEAS va fi compus, modul în care personalul său va fi ales și tratat și modul în care vor fi implicate statele membre și alte instituții europene. Importanța SEAE a fost, de asemenea, clară: *„Aceasta va contribui la consolidarea Uniunii Europene pe scena globală, îi va oferi mai mult profil și îi va permite să își proiecteze interesele și valorile mai eficient.”*

La 8 iulie 2010, Parlamentul European a adoptat o rezoluție prin care a aprobat această propunere, adăugând în același timp propriile observații cu privire la numirea personalului, finanțarea delegațiilor străine și soluționarea eventualelor litigii, iar la 26 iulie 2010, Consiliul Uniunii Europene a adoptat o decizie care a confirmat propunerea Înaltului Reprezentant, cu amendamentele Parlamentului European. Astfel decizia a intrat în vigoare imediat și a fost lansat oficial această instituție.

Observăm că lansarea acestei instituții a urmat aproximativ ordinea pe care acum o are SEAE: Înaltul Reprezentant, Parlamentul European și Consiliul Uniunii Europene, dar la acel moment nici nu era stabilită această structură, cooperare și ordine.

Serviciul este alcătuit din:

a) experți transferați de la Consiliul UE, Comisia Europeană și serviciile diplomatice ale statelor membre - la Bruxelles

b) rețea de „ambasade” (delegații) ale UE

În afara frontierelor sale, Uniunea Europeană este reprezentată de o serie de birouri locale cu scopul de a cunoaște situația politică din statul în care se află.

În Republica Moldova, delegația Uniunii Europene a fost deschisă în centrul Chișinăului, în octombrie 2005 și are statutul de misiune diplomatică reprezentând oficial Uniunea Europeană în Republica Moldova. La etapa actuală în fruntea delegației este Peter Michalko. Împreună cu echipa sa, întreține o comunicare deschisă și directă cu Serviciul European de Acțiune Externă având o importanță și un impact major asupra relațiilor dintre UE și Republica Moldova. Obligațiunile acestei delegații sunt:

➤ Promovarea relațiilor politice și economice dintre țările de acreditare și Uniunea Europeană prin menținerea unor relații extinse cu instituțiile guvernamentale și prin creșterea gradului de conștientizare a UE, a instituțiilor și a programelor sale;

➤ Să monitorizeze implementarea Acordurilor de parteneriat și cooperare (APC) între UE și Moldova;

➤ Să informeze publicul cu privire la dezvoltarea UE și să explice și să apere politicile individuale ale UE;

➤ Să participe la punerea în aplicare a programelor de asistență externă ale Uniunii Europene (în principal TACIS, FSP, ENPI), care se concentrează pe sprijinirea dezvoltării democratice și a bunei guvernări, susținerea reformei de reglementare și consolidarea capacității administrative și sprijinirea reducerii sărăciei și a creșterii economice.

Așa cum este accentuat, concluzionăm că scopul de bază al delegației a UE în Republica Moldova este supravegherea și monitorizarea situației politice din țară, acest lucru se realizează pe orice teritoriu unde UE are deschisă delegații sau birouri locale.

3. Direcții de activitate al Serviciului European de Acțiune Externă. Scopul de bază al Serviciului European de Acțiune Externă este să sporească eficiența și coerența politicii externe a UE, contribuind astfel la creșterea influenței Europei la nivel global.

Anterior am menționat premisele creării, structura acestui organism, însă pentru a înțelege importanța acestuia, este necesar de enumerat direcțiile de activitate al serviciului European de Acțiune Externă, acestea sunt:

- Consolidarea păcii - prin sprijin politic, economic și practic;
- Garantarea securității - în baza politicii de securitate și apărare comună;
- Menținerea de bune relații cu țările vecine - prin politica europeană de vecinătate;
- Dezvoltarea și ajutorul umanitar și reacția în situații de criză;
- Combaterea schimbărilor climatice și apărarea drepturilor omului.

Prin intermediul acestor direcții, rolul de bază al SEAE este de a gestiona relațiile diplomatice ale UE cu țările terțe și conducerea politicii externe și de securitate a Uniunii Europene. Pentru a înțelege cum funcționează aceste mecanisme voi veni cu următoarele exemple.

Politica europeană de vecinătate se aplică în cazul următoarelor țări: Algeria, Armenia, Azerbaidjan, Belarus, Egipt, Georgia, Israel, Iordania, Liban, Libia, Moldova, Maroc, Palestina, Siria, Tunisia și Ucraina. Scopul principal este de a consolida prosperitatea, stabilitatea și securitatea tuturor statelor. În componența politicii europene de vecinătate există Parteneriatul Estic care are drept obiectiv consolidarea asocierii politice și a integrării economice a șase țări partenere din Europa de Est și Caucazul de Sud, printre care și Republica Moldova (Armenia, Azerbaidjan, Belarus, Georgia, Ucraina). Însăși, politica europeană de vecinătate și Parteneriatul Estic sunt două instrumente utilizate de către Uniunea Europeană și Serviciul European de Acțiune Externă prin intermediul căruia oferă asistență financiară acestor țări, atâta timp cât acestea îndeplinesc condițiile stricte de reformă guvernamentală, reformă economică și alte probleme către o transformare pozitivă, care au potențialul ca în viitor să devină state membre ale UE. Prin intermediul acestui exemplu am subliniat, posibil cea mai importantă direcție și scop al SEAE – menținerea de bune relații cu statele vecine, care include un dialog comun, o colaborare în mai multe domenii, asigurarea bunelor relații diplomatice între UE și statele date și desigur că, prin intermediul acestora se realizează și alte scopuri al acestui organism.

Al doilea exemplu, este situația dintre Ucraina și Rusia. În anul 2014 Crimeea a fost anexată ilegal de către Federația Rusă, iar pentru a rezolva acest conflict în primăvara anului 2021,

președintele Ucrainei – V. Zelenski a venit cu propunerea de a purta un dialog diplomatic cu Președintele Federației Ruse V. Putin care a refuzat această propunere. Prin urmare, miniștrii de externe ai G7 din Canada, Franța, Germania, Italia, Japonia, Regatul Unit, Statele Unite ale Americii și Înalțul Reprezentant al Uniunii Europene și-au exprimat îngrijorarea asupra desfășurării a forțelor militare rusești asupra graniței Ucrainei și anexarea ilegală a Crimeei. Toți acești actori politici au făcut apel la Rusia să înceteze provocările și să descalifice imediat tensiunile în conformitate cu obligațiile sale internaționale, în special, să respecte principiile și angajamentele OSCE pe care le-a semnat cu privire la transparența mișcărilor militare și să răspundă procedurii stabilite în Capitolul III al Documentului de la Viena. La fel, Înalțul reprezentant a exprimat ferm sprijinul neclintit pentru independența, suveranitatea și integritatea teritorială a Ucrainei în cadrul frontierelor sale recunoscute la nivel internațional. Prin intermediul acestui exemplu, observăm că SEAE a urmărit două din cele direcții: 1) consolidarea păcii prin sprijinul politic și 2) garantarea securității în baza politicii de securitate și apărare comună.

Al treilea exemplu, este dezvoltarea și ajutorul umanitar și reacția în situații de criză și combaterea schimbărilor climatice și apărarea drepturilor omului care sunt implimentate în prezent în Africa. UE a anunțat o nouă finanțare de 54,5 milioane EUR în ajutor umanitar. Această asistență de salvare a vieții va fi dedicată celor mai vulnerabili oameni afectați de dezastre provocate de oameni sau naturale, epidemii și strămutări în regiunea Republicii Democratice Congo (RDC) și Burundi și va sprijini refugiații burundieni din RDC, Rwanda și Tanzania.

Din 54,5 milioane EUR, peste 80% din fonduri vor fi destinate răspunsului umanitar în RDC - 44 milioane EUR, inclusiv 4,5 milioane EUR pentru educație în situații de urgență și 1,5 milioane EUR pentru pregătirea pentru dezastre. 1,5 milioane de euro sunt alocați pregătirii pentru dezastre în Republica Congo. 9 milioane EUR sunt alocate Burundi și răspunsul regional pentru refugiații burundieni, inclusiv câte 1 milion EUR pentru pregătirea în caz de dezastre și educație în caz de urgență. La fel din această sumă va fi repartizată și sistemului medical în lupta cu pandemia COVID-19, holera, rujeola și ebola

Observăm că direcțiile de activitate al SEAE, cuprinde un spectru larg, cu scopul de a menține o cooperare cu țările vecine, de acordarea ajutorului umanitar, asigurarea și garantarea securității și păcii care de fapt, este un scop de bază al SEAE.

Concluzie. Uniunea Europeană este o comunitate care își structurează o diplomatie proprie, încă de la crearea sa. În prezent acest lucru este realizat prin intermediul Serviciului European de Acțiune Externă care a fost înființat la propunerea Înalțului Reprezentant - Catherine Ashton și Tratatul de la Lisabona.

În acest articol am caracterizat premisele ce au dus la crearea Serviciului European de Acțiune Externă, structura și direcțiile de activitate, descoperind astfel rolul și scopul de bază al acestui organism care asigură relațiile diplomatice cu statele membre dar și statele din Africa, Asia, America de Nord și Sud, Orientul Mijlociu și menținerea securității.

Pilonul de bază care a dus la crearea acestui serviciu și care din aspectul meu de vedere este un instrument al politicii externe rămâne a fi Tratatul de la Lisabona, care a schimbat radical funcționarea și viitorul Uniunii Europene. Este deja demonstrat și vizibil că intersul UE este politica externă, care este implimentată prin intermediul dialogului politic, politicii europene de vecinătate și SEAE. Întrebările de bază sunt dacă politica externă intră în competiție cu diplomația altor puteri ale lumii? Dacă diplomația Uniunii Europene promovează o construcție continentală bazată pe subordonare sau pe cooperare? Și dacă între diplomația europeană și diplomația altor puteri ale lumii există o relație de cooperare sau de confruntare?

Cert este că tot ceea ce s-a realizat până acum este rezultatul unui efort comun, aparținând statelor membre, esența construcției europene fiind continuitatea, conform principiului „ever closer union” enunțat de fondatorii Uniunii Europene. Cele două dimensiuni majore ale construcției europene sunt aprofundarea și extinderea. Aprofundarea presupune adâncirea integrării economice, iar acest proces nu se poate realiza fără o adâncire a integrării politice. Mulți oameni privesc viitorul UE cu pesimism și scepticism, însă observăm că această comunitate funcționează și este unul din cei mai importanți actori pe arena politică.

Bibliografie:

1. BARRET, Gavin. *Final impact: The treaty of Lisbon and the final provisions of the treaty establishing the European Community and the treaty on European Union*. 2008. [online] [citată 10 apr. 2021]. Disponibil: https://www.ucd.ie/dei/t4media/WP_08-1_Gavin_Barrett.pdf
2. Comisia Europeană. *Uniunea Europeană Ce este și ce face*. Luxemburg. Uniunea Europeană, 2018. ISBN 978-92-79-63375-1
3. Creation of the EEAS. 2019. [online] [citată 15 apr. 2021]. Disponibil: https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/3648/creation-eeas_en
4. GILBERT, Ainsley. The Importance of the Lisbon Treaty in the Future Governance of Europe, and the Necessity for Further Revision. *Journal of International Affairs*. 2011, vol. 2011/2012 No. 1. [online] [citată 10 apr. 2021]. Disponibil: <http://www.inquiriesjournal.com/articles/1077/the-importance-of-the-lisbon-treaty-in-the-future-governance-of-europe-and-the-necessity-for-further-revision>
5. GRILLER, Stefan, ZILLER, Jacques. *The Lisbon Treaty*. Viena: Springer, 2008, pp. 206. ISBN 978-3-211-09428-0.
6. KOROSTELEVA, Elena. *Eastern Partnership: A New Opportunity for the Neighbours?* Routledge, 2013. ISBN 9780415847209
7. LEGRAND, Jérôme. *Politica extrenă: obiective, instrumente și realizări*. 2020
8. The EU Delegation to Moldova - what it does, what it hopes to achieve and its staff. 2016. [online] [citată 15 apr. 2021]. Disponibil: https://eeas.europa.eu/delegations/moldova/1537/about-eu-delegation-republic-moldova_en
9. WEIDENFELD, Werner, WESSELS, Wolfgang. *Europe from A to Z Guide to European Integration*. 1997. ISBN 92-827-9419-9

POLITICA EXTERNĂ A UNIUNII EUROPENE: ÎNTRE ACTORIE ȘI EFICIENȚĂ

Leonid MOSCVICIOV

doctorand, România,
Școala Doctorală a Academiei
de Administrare Publică
Conducător științific:
Valentin BENIUC,
dr. hab., conf. univ.

Abstract: *The article presents a summary of the evolution of the Common Foreign and Security Policy of the European Union. By presenting some shortcomings of European foreign policy, the author tried to highlight the factors that prevented the conclusion of important agreements for the European Union. According to the author, the EU must be a real factor in global power in order to play the desired role in world politics and achieve a high level of coherence in the field of the Common Foreign and Security Policy. Moreover, it is a cardinal requirement for the Union to find its own voice in foreign policy and to act as a unitary factor in the world political arena.*

Keywords: *Common Foreign and Security Policy, international policy, European Security, EEAS, refugees, Ukraine, Brexit, Russia.*

Introducere. Politica Externă și de Securitate Comună (PESC) a UE a fost instituită în 1993, prin Tratatul privind Uniunea Europeană (TUE), cu scopul de a menține pacea, de a consolida securitatea internațională, de a promova cooperarea internațională și de a dezvolta și consolida democrația, statul de drept și respectarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale. Tratatul de la Lisabona (1 ianuarie 2009) a creat noi actori în domeniul PESC: Înaltul Reprezentant al Uniunii pentru Afaceri Externe și Politica de Securitate, care îndeplinește, de asemenea, funcția de vicepreședinte al Comisiei (VP/ÎR) și noul Președinte permanent al Consiliului European. Pe lângă crearea Serviciului European de Acțiune Externă (SEAE), tratatul a întărit Politica de Securitate și Apărare Comună (PSAC), care face parte integrantă din PESC.

O mare parte a activității Parlamentului European în domeniul PESC se desfășoară în comisii de specialitate, îndeosebi în Comisia pentru Afaceri Externe (AFET) și în cele două subcomisii ale sale (pentru Securitate și Apărare/SEDE și pentru Drepturile Omului/DROI), precum și în Comisia pentru Comerț Internațional (INTA) și Comisia pentru Dezvoltare (DEVE). Aceste comisii contribuie la formularea PESC prin rapoartele și avizele pe care le elaborează. Ele îndeplinesc, de asemenea, rolul de puncte principale de contact ale Parlamentului cu structurile de guvernare la nivel mondial (inclusiv Organizația Națiunilor Unite), alte instituții ale UE, președințiile Consiliului și parlamentele naționale ale statelor membre.

Procesul de realizare a politicii externe a Uniunii Europene are tendința de a fi confundat cu istoria relațiilor dintre UE și Europa de Est. A existat o politică comună a Uniunii Europene față de șase țări ale Europei de Est (Bulgaria, Republica Cehă, Ungaria, Polonia, România, Slovacia), însă obiectivul larg al politicii externe a UE este de a sprijini transformarea economică și politică în Europa de Est și, astfel, să asigure securitatea și stabilitatea bătrânului continent. Instrumentele politice pe care le-a folosit (acorduri comerciale, asistență financiară, împrumuturi, acorduri de asociere, dialog politic) și, cel mai important, perspectiva extinderii - crearea Uniunii Economice și Monetare - a devenit cea mai mare provocare pentru UE.

În iunie 2015, Consiliul European a încredințat VP/ÎR misiunea de a pregăti Strategia

Globală a UE pentru politica externă și de securitate (SGUE) până în iunie 2016. VP/ÎR a prezentat Strategia Globală pentru PESC a Uniunii Europene la 28 iunie 2016, o strategie care, punând accentul pe securitate, pe ambiția sa de autonomie strategică și pe abordarea principială, dar pragmatică, a mediului european, indică o schimbare importantă de filozofie comparativ cu Strategia Europeană de Securitate din 2003. Strategia Globală a UE identifică cinci priorități pentru politica externă a UE: 1) securitatea Uniunii; 2) reziliența statelor și societăților în vecinătatea de est și de sud; 3) o abordare integrată a conflictelor; 4) ordinele regionale de cooperare; 5) guvernanta globală pentru secolul XXI.

În octombrie 2019, SEAE a publicat un raport privind punerea sa în aplicare, pentru a marca cea de a treia aniversare a SGUE. Printre alte aspecte, raportul a subliniat progresele înregistrate de UE în depășirea barierelor din calea mobilității militare și importanța colaborării dintre UE și NATO în domeniile securității și apărării. Într-un discurs din octombrie 2019, fosta VP/ÎR, Federica Mogherini, a declarat că „autonomia strategică și cooperarea cu partenerii noștri – începând cu NATO - sunt două fețe ale aceleiași monede”, explicând astfel că parteneriatul UE cu NATO este esențial pentru ca abordarea sa bazată pe „autonomia cooperativă” să funcționeze.

Unele deficiențe ale politicii externe europene.

a) *Acordul cu Canada.* Acordul Comercial cu Canada era esențial pentru UE din două motive: ar fi putut contribui la o creștere economică mai susținută pe continent și ar fi demonstrat capacitatea Uniunii de a gestiona astfel de acorduri extrem de laborioase. UE a avut de înfruntat atât presiunea unor grupuri de consumatori și producători europeni, cât și a două țări și o regiune: Regiunea Valonia din Belgia, populată cu vorbitori de limbă franceză și cu prerogative majore în ce privește politica comercială comună. Sub presiunea fermierilor, guvernul și parlamentul regiunii au refuzat să consimtă la semnarea acordului, blocând astfel și poziția Belgiei.

b) *Acordul cu SUA – TTIP.* Ar fi fost cel mai mare acord comercial din istorie, între două economii aproape egale: în 2014, Uniunea Europeană avea un produs intern brut de 13.931 miliarde de euro, iar Statele Unite 13.112 miliarde de euro. Inițial, se spera ca acest acord să poată fi semnat înainte de finalul mandatului președintelui american Barack Obama, însă, problemele s-au multiplicat și s-a ajuns la o împotmolire a negocierilor, pentru ca Franța să ceară oficial stoparea discuțiilor. Parisul acuza un dezechilibru al negocierilor în favoarea SUA. Nici vicecancelarul german nu s-a sfiit să critice proiectul de acord, anunțând eșecul "de facto" al negocierilor, pe care însă nimeni nu vrea să îl recunoască.

c) *Acordul de Asociere cu Ucraina.* Cu doar câteva luni înainte de Brexit, olandezii votau pentru respingerea Acordului de Asociere dintre UE și Ucraina. La plebiscit au participat doar 32% dintre alegători, dar peste 60% dintre ei au respins acordul. Rezultatul referendumului, organizat la inițiativa mișcărilor eurosceptice, nu a avut un caracter constrângător, dar, în urma rezultatului, Olanda a rămas singura țară care nu a ratificat încă acordul de asociere cu Ucraina. Imediat după acest rezultat, au apărut petiții care au cerut ca și acordurile comerciale cu SUA, TTIP sau cel cu Canada, CETA, să fie supuse aprobării prin referendum de către alegătorii olandezi.

d) *Brexitul.* A fost eșecul major al proiectului Uniunii Europene. Alegătorii din Marea Britanie au votat pentru părăsirea blocului comunitar, exasperați de problemele generate de migrație și de valul de reglementări care veneau dinspre Bruxelles. A urmat votul de la finalul lunii iunie, când 51,9% dintre britanici au votat pentru ieșirea din Uniunea Europeană și doar 48,1% pentru rămânerea în blocul comunitar. Votul a fost urmat doar de demisia premierului britanic David Cameron. La nivelul Bruxellesului, nu a existat nicio asumare de responsabilitate și nicio demisie. În timp ce Franța a făcut presiuni puternice pentru o negociere dură a condițiilor

Brexitului, Germania a părut sa tempereze jocul, îngrijorată de puternica prezență a industriei auto germane în insulă.

e) *Criza refugiaților*. Anul 2015 a marcat cel mai puternic flux migratoriu cu care s-a confruntat Uniunea Europeană după cel de-al Doilea Război Mondial. Doar în Germania au ajuns oficial un milion de oameni, după semnalul de deschidere față de refugiați pe care l-a dat cancelarul Angela Merkel. Reacțiile restului continentului nu au fost însă la fel de exuberante și s-a ajuns rapid la construcția de garduri la granițele dintre diferite țări, după semnalul dat de Ungaria, dar adoptat și de Austria. Garduri de sârmă ghimpată au apărut și în nordul continentului, în Scandinavia. Acordul cu Turcia pentru a limita numărul migranților care ajung în Europa s-a realizat în schimbul unor concesiuni politice și a unor ajutoare financiare. Turcia a acuzat în repetate rânduri că Europa nu își respectă angajamentele - printre care și ridicarea vizelor - dar a precizat că va continua să aplice prevederile acordului.

f) *Dosarul Belarus*. UE și-a redescoperit brusc curajul în politica externă sfidându-l pe Vladimir Putin în toiul crizei din Belarus. Mai bine de două decenii europenii au asistat impasibili la politica oprăntă a lui Alexandr Lukașenko. Polonia și Lituania, unde s-a refugiat o parte a opoziției, ci și Slovacia, Cehia și, în cele din urmă, chiar Ungaria au văzut imaginea trecutului propriu în protestele din Belarus. Un rol a jucat și scepticismul față de Rusia, chiar adversitatea față de această țară. Ideea de a-l provoca pe liderul de la Kremlin a găsit mulți susținători la nivelul UE. UE a făcut acum totul din punct de vedere moral și politic pentru a demonstra majorității din Belarus sprijinul său. Multe depind de ce vor face armata și serviciile de securitate, dar evoluția deznodământului conflictului depinde de decizia pe care o va lua președintele Rusiei.

Șefa executivului german și președintele Franței i-au lansat apelul de a permite oamenilor din Belarus o minimă libertate de decizie, dând implicit de înțeles că nu doresc o repetare a unei acțiuni militare de felul celei din Ucraina anulului 2015. Europenii trebuie să se distanțeze cât mai mult de opoziția din Belarus, astfel încât să-și respecte jurământul, acela că nu este permis niciun amestec din afară. Există șanse ca echilibrul diplomatic să reușească, iar UE ar putea consemna unul din rarele sale succese de politică externă, dar la fel de posibil este ca lucrurile să iasă prost și să fie instalat la Minsk un guvern autoritar, răpind fostei republici sovietice și ultima brumă de autodeterminare. Oricum ar fi, UE a ales o politică mai curajoasă într-o situație dificilă.

Provocări. Mandatul lui Donald Trump a fost o rară oportunitate pentru UE de a se comporta drept un actor strategic, pentru a umple gaura lăsată de «retragerea» SUA din relațiile transatlantice și din instituțiile multilaterale. Acest lucru nu s-a întâmplat, tehnocrații europeni preferând să critice sau chiar să râdă de administrația Trump, în loc să mobilizeze opinia publică europeană pentru a construi o politică externă mai strategică. Președintele francez Emmanuel Macron a încercat să devină liderul politicii externe UE, punând la punct o strategie pentru a da Europei o suveranitate. Deși el a întreprins o serie de activități diplomatice ambițioase, precum o încercare de a organiza negocieri între Rusia și Ucraina și între Iran și SUA, acestea nu au avut un mare succes, fiind mai degrabă o inițiativă franceză decât una europeană. În ciuda eforturilor franco-germane pentru a consolida unitatea europeană după Brexit, politicile Germaniei privind Nord Stream 2 arată că până și pentru Germania, interesul național rămâne mai presus de interesele europene. Ministrul Economiei al Germaniei a declarat în acest sens că reacția Germaniei la otrăvirea lui Navalnîi nu trebuie legată de construcția Nord Stream 2.

Condamnarea lui Navalnîi a fost unul dintre rarele subiecte care au fost întâlnite de un consensus la nivel european și ar fi putut constitui una dintre rarele poziții comune ale UE în materie de politică externă. Finalizarea conductei Nord Stream 2 ar fi putut fi un mijloc de presiune

eficace asupra Moscovei, dacă era condiționată la concesiile din partea ei. Incapacitatea UE de a apăra interesele europene în străinătate este o binecuvântare pentru Rusia și China, care își permit să sară peste puterea de negociere care putea fi cea a Uniunii Europene pentru a negocia individual cu statele membre. În ciuda «profundelor îngrijorări» cu privire la condamnarea lui Alexei Navalnîi sau la atacurile cibernetice ale Rusiei asupra parlamentului german, la amenințările Chinei de a impune embargouri țărilor UE care critică represiunea din Hong Kong sau din Xinjiang, răspunsurile Europei nu au fost nici măcar suficiente pentru a fi luate în serios. Faptul că liderii UE nu au reușit să contracareze formatul 17 + 1, folosit de Beijing pentru a negocia cu țările din Estul Uniunii Europene pentru a-și promova interesele politice și economice, este un exemplu perfect a succesului politicii chinezești de *divide et impera* în Europa.

Federaliștii europeni sunt de părere că singurul mod de a ieși din acest impas este abandonarea unanimității pentru luarea deciziilor de politică externă, în favoarea unei majorități sporite. Acest lucru nu ar face decât să cauzeze implozia UE. Ce s-ar întâmpla dacă o majoritate ar hotărî normalizarea relațiilor cu Rusia în ciuda opoziției țărilor din Est, sau dacă majoritatea ar susține Turcia împotriva Greciei în disputa din Marea Mediterană de Est?

Anul 2014 a adus cea mai profundă criză a relațiilor dintre UE și Rusia de la sfârșitul Războiului Rece. Conflictul din Ucraina a pus sub semnul întrebării bazele pe care s-a clădit până în acest moment politica estică a UE. Se pare că, pentru UE, a devenit imposibil să ajungă la statele Parteneriatului Estic (PaE) – Armenia, Azerbaidjan, Belarus, Georgia, Moldova și Ucraina – și să stabilească un parteneriat strategic de modernizare cu Federația Rusă. Unul din învățămintele desprinse este acela că abordările politicii UE față de vecinii săi estici nu pot fi privite independent unele de celelalte.

La sfârșitul anului 2013, Friedrich-Ebert-Stiftung (FES) a decis inițierea unui proiect intitulat „O politică estică progresistă pentru Uniunea Europeană”, primul pas fiind lansarea proiectului de scenarii „UE și Estul în 2030”. În cursul anului 2014, un Grup de Scenarii multinațional a elaborat patru scenarii privind relațiile dintre UE, Federația Rusă și vecinătatea comună a acestora în anul 2030, scenarii ce oferă diferite viziuni posibile și plauzibile pentru evoluțiile viitoare.

Scenariul I: Casa împărțită. Toți europenii împart aceeași casă, din rațiuni pragmatice. După un „deceniu pierdut”, marcat de crize politice și stagnare economică, începând cu anul 2020 UE și Rusia se concentrează asupra obiectivelor lor comune. Un nou acord de liber schimb integrează și statele Parteneriatului Estic, care nu mai sunt puse în situația de a decide să fie alături de una dintre părți sau împotriva acesteia. UE și Rusia se concentrează asupra intereselor comune și a cooperării pragmatice, fapt care conduce la încheierea unui acord de liber schimb care integrează și țările din Parteneriatul Estic, acestea nemaifiind puse, astfel, în situația de a decide să fie de o parte sau de cealaltă.

Scenariul II: Casa comună. Europa este casa națiunilor reunite în jurul unor valori comune. O criză economică profundă în Rusia conduce la reforme democratice și economice, care deschid calea ameliorării relațiilor dintre UE și Rusia. Pe măsură ce se afirmă noi puteri economice, Rusia și UE își unesc forțele, nu doar pentru a pune capăt conflictelor din Europa, ci și pentru a contracara amenințările comune.

Scenariul III: Casa ruinată. Casa europeană zace în ruină, iar confruntările dintre UE și Rusia continuă până în 2030. O modernizare autoritaristă relativ reușită a Rusiei și tranziția de la nivelul UE în domeniul energetic le oferă ambelor părți posibilitatea de a acționa în mod independent. Statele din vecinătatea comună, care fac obiectul unei concurențe intense între UE și

Rusia, se constituie într-o zonă de instabilitate. În 2030, Rusia și Occidentul se găsesc într-o situație de confruntare prelungită. Interdependența economică dintre Europa și Rusia s-a dovedit insuficientă pentru a preveni apariția acestei dinamici conflictuale. De fapt, s-a produs o destrămare treptată a interdependenței economice dezvoltate după încheierea Războiului Rece, ajungându-se la nivelul din anii 1980. Există o linie clară de demarcație geopolitică de la Marea Baltică până la Marea Neagră, iar statele (fostului) PaE au devenit obiectul confruntării dintre UE și Rusia.

Scenariul IV: Casa divizată. Europeanii sunt vecini care locuiesc separat; UE și Rusia sunt blocate într-un punct mort: o deteriorare semnificativă este împiedicată de continua interdependență economică. Însă o ameliorare a situației pare imposibilă, din cauza neîncrederii generalizate. Nu au loc niciun fel de schimbări politice și economice. Europa pierde tot mai mult contactul cu noile centre de putere de la nivel global. Majoritatea țărilor europene preferă să depindă de SUA pentru apărarea lor și de guvernele lor respective pentru politica externă. Poate este pentru binele UE să-și abandoneze ambițiile de politică externă și să-și continue activitatea în domeniile pe care le stăpânește: comerțul, reglementările și fondurile strategice.

Concluzii. Concluzionând se poate spune că UE trebuie să reprezinte un adevărat factor de putere globală ca să joace rolul dorit în politica mondială, este esențial atingerea la cel mai profund nivel a coerenței în domeniul Politicii Externe și de Securitate Comună. Mai mult, este o cerință cardinală ca Uniunea să își găsească propria voce în materie de politică externă și să acționeze ca un factor unitar pe arena politică mondială.

Se poate spune cu siguranță, prin aducerea Uniunii în domeniul Politicii Externe și de Securitate Comună la nivel comunitar, se confruntă cu una dintre cele mai mari provocări ale minții sale. Dacă reușește să facă față acestei provocări și să prezinte soluții viabile, poate deveni un adevărat factor politic global. Cu toate acestea, în caz de eșec, UE riscă să-și diminueze importanța în politica mondială, pe măsură ce rolul său în economia mondială scade. Pentru a gestiona problemele în mod cuprinzător, acesta trebuie să rezolve atât deficiențele instituționale, cât și dificultățile care decurg din conflictele de interese dintre statele membre.

Un obiectiv important este ca țările UE să își depășească politicile care adesea prezintă nuanțe naționaliste și suspiciuni reciproce și să își unească forțele și influența pentru a face față diferitelor amenințări și provocări. Din păcate, momentan nu pare să existe o voință politică puternică din partea tuturor statelor membre pentru a face acest lucru.

Pentru a juca un rol de succes în politica externă, Uniunea Europeană trebuie să intervină intens în gestionarea conflictelor, în special în zone apropiate Uniunii, dar și în zone mai îndepărtate, chiar și pe un alt continent. Javier Solana a spus despre soluționarea situației din Kosovo că „nu ne putem permite să greșim. Dacă UE nu reușește să aducă stabilitate în Balcani, va fi o greșală uriașă și ne va reduce influența în altă parte”.

Bibliografie:

1. POPESCU, Nicu. *Politica externă a Uniunii Europene și conflictele post-sovietice*. Chișinău: Ed. Cartier, 2013. 224 p. ISBN 978-9975-79-822-8.
2. SMITH, Karen E. *Politica externă a Uniunii Europene* (traducere din limba engleză). Palgrave, New York, 1999. 344 p. ISBN 973-8291-44-5.
3. GOSALBO, Bono Ricardo. *The Organization of the External Relations of the European Union in the Treaty of Lisbon*. Cleer Working Papers 2011/3. Center for the Law of EU External Relations. Haga, 2011.

4. Grupul de Scenarii UE+Est 2030: UE și Estul în 2030: Patru scenarii pentru relația dintre UE, Federația Rusă și vecinătatea comună, Berlin: Friedrich-Ebert-Stiftung, 2014, ISBN: 978-3-95861-115-3.
5. Politica externă a Uniunii Europene. 10 idei de reținut.
https://adevarul.ro/international/europa/politica-externa-uniunii-europene-10-idei-retinut-1_52a22080c7b855ff56817b5d/index.html (vizitat: 02.09.2021)
6. Politica externă și de securitate comună a Uniunii Europene.
<https://titulescu.eu/2013/01/politica-externa-si-de-securitate-comuna-a-uniunii-europene/> (vizitat: 02.09.2021)
7. Politica externă și de securitate. https://europa.eu/european-union/topics/foreign-security-policy_ro (vizitat: 04.09.2021)
8. European Parliament. <https://www.europarl.europa.eu/portal/en> (vizitat: 04.09.2021)
9. Politica Externa si de Securitate Comuna si Politica Europeana de Securitate si Aparare.
<https://biblioteca.regielive.ro/cursuri/stiinte-politice/politica-externa-si-de-securitate-comuna-si-politica-europeana-de-securitate-si-aparare-36715.html> (vizitat: 05.09.2021)
10. Politica externă: obiective, instrumente și realizări.
<https://www.europarl.europa.eu/factsheets/ro/sheet/158/politica-externa-obiective-instrumente-si-realizari> (vizitat: 05.09.2021)
11. Politica de securitate și apărare comună.
<https://www.europarl.europa.eu/factsheets/ro/sheet/159/politica-de-securitate-si-aparare-comuna> (vizitat: 06.09.2021)
12. Discuțiile privind eficientizarea Politicii Externe și de Securitate Comune a UE, la reuniunea CAE. <https://www.promptmedia.ro/2019/06/discutiile-privind-eficientizarea-politicii-externe-si-de-securitate-comune-a-ue-la-reuniunea-cae/> (vizitat: 07.09.2021)
13. Afacerile externe și politica de securitate. <https://op.europa.eu/ro/publication-detail/-/publication/d76d86c6-18d2-11eb-b57e-01aa75ed71a1> (vizitat: 08.09.2021)
14. Barbara Wesel. Comentariu: UE, călare pe tigrul. <https://www.dw.com/ro/comentariu-ue-c%C4%83lare-pe-tigrul/a-54632588> (vizitat: 09.09.2021)
15. Tratatul de la Lisabona de modificare a Tratatului privind Uniunea Europeană și a Tratatului de instituire a Comunității Europene, semnat la Lisabona, 13 decembrie 2007.
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/ALL/?uri=OJ%3AC%3A2007%3A306%3ATOC> (vizitat: 10.09.2021)
16. Versiune consolidată a Tratatului privind Uniunea Europeană și a Tratatului privind funcționarea Uniunii Europene. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX:12012E/TXT> (vizitat: 10.09.2021)
17. Decizia Consiliului din 26 iulie 2010 privind organizarea și funcționarea Serviciului European de Acțiune Externă (2010/427/UE) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:32010D0427&from=HU> (vizitat: 11.09.2021)

ACTIVITATEA PARLAMENTULUI EUROPEAN ÎN DOMENIUL POLITICII EXTERNE ȘI SECURITĂȚII COMUNE

Cristina BATÎR,
masterandă, Facultatea Științe
Politice și Relații internaționale
Universitatea de Studii Europene
din Moldova
Conducător științific:
Rodica NICHITA
dr., lector universitar

***Abstract:** The legal order created by the European Union has today become a constant component of our political life and society. Every year, thousands of decisions are taken under the Union's treaties that essentially affect EU Member States and the lives of their citizens. People are no longer just citizens of their own country, city or district; they are also citizens of the Union. If only for this reason, it is particularly important that they be informed about the legal order that affects their daily lives. However, the complexity of the Union's structure and its legal order is not easy to understand. This difficulty is caused, in part, by the very wording of the treaties, which is often somewhat unclear and whose implications are not easy to assess. Another factor is that many of the concepts with which treaties operate in an attempt to control the situation are unfamiliar. In the following, we will try to ensure for the benefit of the citizens concerned an early overview of the structure of the EU, as well as the pillars to support the European legal order.*

***Keywords:** European foreign policy, European Union, founding treaties, Partnership and Cooperation Agreement, Association Agreement, European Parliament, European security.*

Uniunea Europeană este un parteneriat economic și politic unic în lume, care reunește 27 de țări europene și acoperă aproape tot continentul Europei. UE a fost creată în perioada care a urmat celui de-al Doilea Război Mondial. În prima etapă, s-a pus accent pe consolidarea cooperării economice: țările implicate în schimburi comerciale au devenit interdependente din punct de vedere economic și astfel s-a evitat riscul izbucnirii unui nou conflict. În anul 1958 a fost creată Comunitatea Economică Europeană (CEE), care a contribuit la intensificarea cooperării economice între șase țări (Belgia, Germania, Franța, Italia, Luxemburg și Țările de Jos) și la crearea pieței unice europene, care continuă să se dezvolte către valorificarea întregului său potențial. Ceea ce s-a creat ca o comunitate strict economică a devenit treptat o entitate cu activități în nenumărate domenii, de la ajutor pentru dezvoltare, până la politica de mediu. Această schimbare a fost reflectată în modificarea din anul 1993 a numelui Comunității Economice Europene (CEE) în Uniunea Europeană (UE).

De mai bine de jumătate de secol, continentul european se bucură de pace, stabilitate și prosperitate. Populația sa trăiește la standarde ridicate și beneficiază de o monedă europeană comună. Au dispărut controalele la frontierele dintre statele membre ale UE, cetățenii pot circula liber pe aproape tot continentul și le este mult mai ușor să trăiască și să muncească în UE.

Politica Externă și de Securitate Comună (PESC) a Uniunii Europene a fost lansată în anul 1993 prin Tratatul privind Uniunea Europeană (TUE), cu scopul de a menține pacea, de a consolida securitatea internațională, de a promova cooperarea internațională, de a dezvolta și consolida democrația, statul de drept și respectarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale. TUE a introdus sistemul celor „trei piloni”, PESC fiind cel de-al doilea pilon. Tratatul de la Amsterdam, din 1997, a instituit un proces decizional mai eficient, care prevedea abținerea constructivă și votul cu majoritate calificată (VMC). În decembrie 1999, Consiliul European a aprobat funcția de Înalt

Reprezentant pentru PESC. Tratatul de la Nisa, din 2003, a introdus o altă serie de schimbări vizând raționalizarea procesului decizional și a însărcinat Comitetul Politic și de Securitate (COPS), înființat în ianuarie 2001 printr-o decizie a Consiliului, să exercite controlul politic și să ofere direcția strategică a operațiunilor de gestionare a crizelor.

Tratatul de la Lisabona, care a intrat în vigoare la 1 ianuarie 2009, a conferit Uniunii Europene calitatea de personalitate juridică și o structură instituțională pentru serviciul său de acțiune externă. În plus, acesta a eliminat structura bazată pe piloni introdusă de TUE în anul 1993. Tratatul de la Lisabona a creat o serie de noi actori în domeniul PESC, inclusiv funcția de „Înalt Reprezentant al Uniunii pentru afaceri externe și politica de securitate”, care îndeplinește, de asemenea, funcția de vicepreședinte al Comisiei Europene (VP/ÎR) și Președinte permanent al Consiliului European. Pe lângă crearea Serviciului European de Acțiune Externă (SEAE), Tratatul de la Lisabona a consolidat Politica de Securitate și Apărare Comună (PSAC), care face parte integrantă din PESC. Temeiul juridic pentru PESC a fost stabilit în TUE (1993) și revizuit în Tratatul de la Lisabona (2009). Articolele 21-46 titlul V din TUE stabilesc „dispozițiile generale privind acțiunea externă a Uniunii Europene și dispozițiile speciale privind Politica Externă și de Securitate Comună”.

Parlamentul European monitorizează PESC și contribuie la dezvoltarea sa, în special prin sprijinul acordat Serviciului European de Acțiune Externă (SEAE), reprezentanților speciali ai UE (RSUE) și delegațiilor UE. Competențele bugetare ale Parlamentului European influențează amploarea și sfera de acțiune a PESC, precum și instrumentele financiare ale UE, care susțin acțiunile Uniunii în străinătate. Deși Parlamentul European are un rol formal limitat în procesul decizional de politică externă, el a susținut de la început conceptul PESC și a urmărit extinderea aplicării sale. Având în vedere problemele internaționale din ultimul deceniu al sec. al XX-lea, Parlamentul European a exercitat de mai multe ori presiuni pentru crearea funcției de „ministru de externe” al UE și a unui „serviciu diplomatic european”. În practică, Parlamentul European a ajuns la un nivel de cooperare informală cu SEAE, cu Președinția UE, cu Secretariatul Consiliului și cu Comisia Europeană, în domeniul afacerilor externe, precum și cu parlamentele naționale ale statelor membre.

Articolul 36 din TUE cere Înaltului Reprezentant să consulte periodic Parlamentul European cu privire la principalele aspecte ale PESC și la opțiunile fundamentale în acest domeniu, precum și să îl informeze cu privire la evoluția acesteia. Parlamentul organizează de două ori pe an dezbateri privind progresele realizate în domeniul PESC și adresează întrebări și recomandări Consiliului și Înaltului Reprezentant al Uniunii pentru acțiune externă și politica de securitate.

Dreptul Parlamentului de a fi informat și consultat cu privire la PESC/PSAC a fost consolidat și prevăzut în Declarația privind responsabilitatea politică din anul 2010, prezentată de Înaltul Reprezentant. Declarația prevedea următoarele:

- consolidarea statutului „reuniunilor comune de consultare” (RCC), care permit unui grup desemnat de deputați din Parlamentul European să se întâlnească cu omologii din Comitetul Politic și de Securitate al Consiliului (COPS), din SEAE și Comisia Europeană, pentru a discuta misiunile civile ale PSAC, planificate și în curs de desfășurare;

- afirmarea dreptului „comitetului special” al Parlamentului European de a avea acces la informații confidențiale referitoare la PESC și PSAC, acest drept având la bază Acordul interinstituțional din 2002;

- organizarea de schimburi de opinii cu șefii de misiuni, șefii de delegații și cu alți înalți funcționari ai Uniunii Europene în timpul reuniunilor comisiilor și audierilor comisiilor din Parlament;

- mandatarea Înaltului Reprezentant al Uniunii să se prezinte în fața Parlamentului European, cel puțin de două ori pe an, pentru a informa despre situația actuală a PESC/PSAC și pentru a răspunde la întrebări.

Pe lângă dialogul politic, Parlamentul European își exercită autoritatea sa prin procedura bugetară. Fiind una dintre componentele autorității bugetare a UE, Parlamentul aprobă bugetul anual al PESC. De asemenea, Parlamentul contribuie la stabilirea instrumentelor financiare externe relevante, printr-un proces de negocieri trilaterale cu Consiliul European și Comisia Europeană.

Parlamentul European examinează periodic operațiunile SEAE și îi oferă sugestii privind chestiunile structurale, acoperind aspecte precum echilibrul geografic și de gen la nivelul personalului său, dar și interacțiunea sa cu alte instituții ale UE și cu serviciile diplomatice ale statelor membre. Parlamentul poartă, de asemenea, discuții periodice cu Înaltul Reprezentant al Uniunii și cu reprezentanții speciali ai UE (RSUE) numiți pentru anumite regiuni sau chestiuni. Comisiile parlamentare care au contribuit la înființarea SEAE mențin schimburi de opinii cu șefii de delegații ai SEAE nou-numiți. Parlamentul European exercită de asemenea un rol de monitorizare a negocierilor și a implementării acordurilor internaționale. Pentru a putea încheia astfel de acorduri, Consiliul European are nevoie de aprobarea Parlamentului European.

O mare parte a activității Parlamentului European în domeniul PESC se desfășoară în comisii de specialitate, îndeosebi în Comisia pentru afaceri externe și în cele două sub-comisii ale sale (pentru Securitate și apărare/SEDE și pentru Drepturile omului/DROI), precum și în Comisia pentru comerț internațional (INTA) și Comisia pentru dezvoltare (DEVE). Aceste comisii contribuie la elaborarea PESC prin rapoartele și avizele pe care le elaborează. Ele îndeplinesc, de asemenea, rolul de puncte principale de contact ale Parlamentului cu structurile de guvernare la nivel mondial (inclusiv Organizația Națiunilor Unite), alte instituții ale UE, președințiile Consiliului și parlamentele naționale ale statelor membre.

Activitățile legate de PESC se desfășoară, de asemenea, în delegațiile parlamentare, care au rolul de a menține și dezvolta contactele internaționale ale Parlamentului (în special prin cooperarea interparlamentară), de a promova valorile fundamentale ale Uniunii, inclusiv libertatea, democrația, drepturile omului, libertățile fundamentale și statul de drept. În prezent, există 44 de delegații interparlamentare permanente, inclusiv comisii parlamentare mixte (CPM), comisii parlamentare de cooperare (CPC), alte delegații parlamentare și adunări parlamentare paritare. Printre aceste delegații interparlamentare se numără:

➤ Adunarea Parlamentară Paritară ACP-UE, creată pentru a reuni deputați din Parlamentul European și reprezentanți aleși din țările din Africa, Caraibe și Pacific (ACP), care au semnat Acordul de la Cotonou;

➤ EuroLat, o adunare multilaterală comună, care își are începuturile în Asociația strategică biregională, înființată în iunie 1999, între UE, America Latină și Caraibe;

➤ Adunarea parlamentară EuroNest (AP), forumul parlamentar al Parteneriatului Estic al UE, ce reunește deputați din Parlamentul European și deputați din parlamentele naționale din țările Parteneriatului Estic;

➤ Adunarea Parlamentară a Uniunii pentru Mediterana (AP-UpM), ce reprezintă dimensiunea parlamentară a Uniunii pentru Mediterana (UpM), care a înlocuit Parteneriatul Euro-Mediteranean (Procesul de la Barcelona).

Implicarea Parlamentului European în PESC contribuie la consolidarea responsabilității democratice a acestei politici. Parlamentul a sprijinit în mod ferm peisajul instituțional post-Lisabona, promovând un rol mai mare al SEAE, al delegațiilor UE și al RSUE, precum și o politică mai coerentă și o PESC mai eficace. Parlamentul a insistat pentru o mai mare coerență între instrumentele politice și financiare ale UE pentru politicile externe, în scopul de a evita dublarea eforturilor și ineficacitatea.

Parlamentul European a oferit o platformă de dialog între factorii de decizie politică instituționali și guvernamentali, precum și societatea civilă și comunitățile epistemice (cum ar fi grupurile de reflecție și cadrele universitare), contribuind la o mai bună cunoaștere a PESC de către public și la încurajarea participării unei game largi de parteneri din și dinafara UE, guvernamentali, dar și neguvernamentali. Prin activitățile sale, Parlamentul a întărit vizibilitatea politicilor externe ale UE și a servit ca o punte de legătură între instituțiile UE și cetățenii europeni.

În iunie 2015, Consiliul European a încredințat Înalțului Reprezentant al Uniunii misiunea de a pregăti Strategia Globală a UE pentru politica externă și de securitate (SGUE) până în iunie 2016. Această decizie a fost adoptată în urma evaluării strategice a principalelor schimbări și provocări din mediul global de securitate efectuat de Înalțul Reprezentant al Uniunii. Drept urmare, s-a ajuns la concluzia că trebuie revizuită Strategia Europeană de Securitate (SES) din 2003. Strategia Globală are drept obiectiv crearea unui cadru strategic larg în care UE să fie în măsură să înțeleagă și să facă față actualelor provocări internaționale într-un mod solid și coerent, bazându-se pe o gamă largă de instrumente și mecanisme avute la dispoziție.

Împreună cu statele membre, parlamentele naționale, experții și publicul larg, Parlamentul European s-a implicat în procesul de consultare pentru strategia globală. Parlamentul a organizat reuniuni ale Comisiei pentru afaceri externe (AFET) și audieri de experți dedicate Strategiei Globale și a adoptat o Rezoluție referitoare la „UE într-un mediu global în schimbare - o lume mai conectată, mai contestată și mai complexă”, în care și-a exprimat dorințele privind viitoarea direcție a politicii externe a UE.

Înalțul Reprezentant al Uniunii, F. Mogherini a prezentat Strategia Globală pentru politica externă și de securitate a Uniunii Europene Consiliului European la 28 iunie 2016. Punând accentul pe securitate, pe ambiția sa de autonomie strategică și pe abordarea principială, dar pragmatică, a mediului european, Strategia Globală a UE (SGUE) indică o schimbare importantă de filozofie comparativ cu Strategia Europeană de Securitate din 2003. Strategia Globală a UE identifică cinci priorități pentru politica externă a Uniunii Europene:

- securitatea Uniunii Europene;
- reziliența statelor și a societăților în vecinătatea de Est și de Sud;
- abordare integrată a conflictelor;
- ordinele regionale de cooperare.

Pentru a aplica noua strategie, Uniunea Europeană și-a asumat angajamentul de a revizui strategiile sectoriale, a elabora și a implementa strategii tematice sau geografice noi, în conformitate cu prioritățile SGUE. Printre acestea se vor număra o strategie sectorială ce va specifica nivelul de ambiție civilo-militar al Uniunii, precum și sarcinile, exigențele și prioritățile în ceea ce privește capacitățile. Pentru ca viziunea SGUE privind chestiunile legate de apărare și securitate să devină operațională, în noiembrie 2016, VP/ÎR a prezentat Consiliului Afaceri Externe un plan de punere în aplicare a PSAC, identificând trei seturi de priorități: 1) răspunsul la conflictele și crizele externe; 2) consolidarea capacităților partenerilor; 3) protejarea Uniunii și a cetățenilor săi. Planul a formulat 13 propuneri pentru securitate și apărare. Acestea includ un

proces anual coordonat de revizuire privind apărarea (CARD), o mai bună capacitate de reacție rapidă a UE (inclusiv prin utilizarea grupurilor tactice de luptă ale UE) și o nouă cooperare structurată permanentă (PESCO) unică pentru statele membre care doresc să își asume angajamente mai mari în materie de apărare. La 6 martie 2018, Consiliul a adoptat o foaie de parcurs pentru punerea în aplicare a PESCO. În prezent, 34 de proiecte sunt în curs de elaborare în cadrul PESCO, cu participarea a 25 state membre.

Pentru a sprijini competitivitatea și capacitatea de inovare a industriei de apărare a UE, Comisia a înființat Programul european de dezvoltare industrială în domeniul apărării (EDIDP), în august 2018; în mai 2019, Comisia a prezentat un plan de acțiune comun împreună cu SEAE pentru a înlesni punerea în aplicare a pactului privind PSAC civilă (CCC). În concluziile sale din iunie 2019 privind situația SGUE, Consiliul European a recomandat punerea în aplicare deplină a Fondului European de Apărare (FEA), care va întări industria și tehnologia de apărare a UE.

În octombrie 2019, SEAE a publicat un raport privind punerea sa în aplicare, pentru a marca cea de a treia aniversare a SGUE. Printre alte aspecte, raportul a subliniat progresele înregistrate de UE în depășirea barierelor din calea mobilității militare și importanța colaborării dintre UE și NATO în domeniile securității și apărării. Într-un discurs din octombrie 2019, fosta VP/ÎR Federica Mogherini a declarat că „autonomia strategică și cooperarea cu partenerii noștri – începând cu NATO - sunt două fețe ale aceleiași monede”, explicând astfel că parteneriatul UE cu NATO este esențial, pentru ca abordarea bazată pe „autonomia cooperativă” să funcționeze.

La sfârșitul anului 2018, Parlamentul European și-a prezentat Raportul anual privind punerea în aplicare a PESCO. Deputații europeni și-au reiterat convingerea că soluțiile la provocările cu care se confruntă UE nu pot fi găsite decât în mod colectiv și au solicitat o politică europeană în domeniul afacerilor externe și de securitate cu adevărat comună, bazată pe autonomie strategică și pe integrare în domeniul industriei și al operațiunilor, inclusiv în ceea ce privește capacitatea. Printre altele, Raportul recomandă consolidarea rezilienței interne a UE față de interferențele externe și stabilirea unei strategii comune cu partenerii internaționali; investirea în stabilitatea și prosperitatea Balcanilor de Vest; încurajarea dezvoltării unor relații tot mai strânse cu Parteneriatul Estic prin consolidarea legăturilor economice; precum și promovarea dezvoltării economice și sociale în bazinul Sud-mediteranean și în Africa subsahariană. De asemenea, Raportul recunoaște impactul pozitiv pe care instituirea PESCO și CARD îl vor avea asupra cooperării în domeniul apărării.

Bibliografie:

1. Communication from the Commission to the European Parliament and the Council Eastern Partnership. Brussels, 3.12.2008
2. Communication from the Commission to the Council and the European Parliament Black Sea Synergy - a new regional cooperation initiative. Brussels, 11.04.2007 COM (2007) 160 final. 2021. http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/com07_160_en.pdf
3. Poland wants 'friends' group for EU Eastern Partnership. <http://www.eubusiness.com/news-eu/poland-russia.4vr/> (accesat la: 14.04.2021)
4. EU's Trade relations with Moldova. https://ec.europa.eu/dgs/economy_finance/evaluation/pdf/mfa_moldova_evaluation_final_report_en.pdf (accesat la: 14.04.2021)
5. Fișe descriptive despre Uniunea Europeană <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/ro/home> (accesat la: 14.04.2021)
6. Politica externă: obiective, instrumente și realizări. <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/ro/sheet/158/politica-externa-obiective-instrumente-si-realizari> (accesat la: 14.04.2021)

7. Parteneriatul Estic. https://eeas.europa.eu/diplomatic-network/eastern-partnership_en (accesat la: 14.04.2021)
8. Țugui Eduard. Republica Moldova și viitorul Parteneriatului Estic. http://www.viitorul.org/public/publications/3542/ro/Policy%20Statewatch38_RO.pdf (accesat la: 14.04.2021)

REPREZENTANȚII SPECIALI AI UNIUNII EUROPENE: MISIUNE ȘI PREROGATIVE

Ana PODOLEANU,
studentă, Facultatea Relații
Internaționale, Științe Politice
și Administrative
Universitatea de Stat din
Moldova
Conducător științific:
Liliana BENIUC,
dr. , conf. univ.

Abstract: *Since the launching of the work of the first EU special envoys in 1996, one diplomatic instrument that has remained intact is the Special Representatives of the European Union, which since then has grown in its number. This article will analyze the role of the EUSRs in the implementation of the European Union's foreign policy and particularly focus on their value for EU diplomacy at the individual level. Beyond the role of "eyes and ears" of EU foreign policy, the Special Representatives contributed to the coherent development of a European foreign policy system at operational level. Moreover, it followed a turning point in terms of developments in the regional context and innovations in EU policy towards Moldova. The first and most important point of the EUSR's mandate was "strengthening the EU's contribution to the settlement of the Transnistrian conflict."*

Keywords: *European Foreign Policy, European Union, Special Representative, European External Action Service, International Security, Republic of Moldova, Transnistrian conflict.*

Introducere. Politica Externă și de Securitate Comună (PESC) a Uniunii Europene a fost creată în 1993, iar de atunci a fost consolidată prin tratatele care au urmat. În prezent, Parlamentul monitorizează PESC și contribuie la dezvoltarea sa, în special prin sprijinul acordat Serviciului European de Acțiune Externă (SEAE), reprezentanților speciali ai UE (RSUE) și delegațiilor UE. Competențele bugetare ale Parlamentului influențează amploarea și sfera de acțiune a PESC, precum și instrumentele financiare ale UE care susțin acțiunile Uniunii în străinătate.

Prin crearea funcției de Înalț Reprezentant al Uniunii Pentru Afaceri externe și Politica de Securitate/Vicepreședinte al Comisiei UE (ÎR/VP) și prin înființarea Serviciului European pentru Acțiune Externă (SEAE), Tratatul de la Lisabona a schimbat semnificativ comportamentul politicii externe al UE. Un instrument diplomatic care a rămas intact este Reprezentanții Speciali ai Uniunii Europene (RSUE), care sunt numiți de Consiliu și funcționează sub responsabilitatea ÎR/VP.

Reprezentanții speciali ai Uniunii Europene (RSUE) sunt emisari ai Uniunii Europene cu sarcini specifice în străinătate. În timp ce ambasadorii UE sunt responsabili pentru afacerile cu o singură țară, reprezentanții speciali abordează probleme specifice, zone de conflict sau regiuni ale țărilor. Aceștia răspund direct Înalțului Reprezentant al Uniunii pentru Afaceri Externe și Politica de Securitate, în prezent Josep Borrell. Aceștia sprijină activitatea Înalțului Reprezentant al Uniunii pentru Afaceri Externe și Politica de Securitate (ÎR) în regiunile în cauză. Ei joacă un rol important în elaborarea unei Politici Externe și de Securitate Comune (PESC) a UE mai ferme și mai practice și în ceea ce privește eforturile Uniunii - de a deveni un actor mai eficace, mai coerent și mai performant pe scena mondială. Reprezentanții speciali ai UE îi permit PESC să aibă o prezență politică activă în țările și regiunile-cheie, acționând ca „vocea” și „imaginea” UE și ale politicilor sale.

Coerența are o semnificație continuă pentru activitățile externe ale Uniunii Europene, în special atunci când este vorba de țări și regiuni implicate sau care ies din conflict. Problema coerenței este deosebit de relevantă atunci când este vorba de Serviciul European pentru Acțiune Externă (SEAE). Revizuirea SEAE la jumătatea anului 2013 este destinată evaluării aspectelor organizaționale ale acestui organism, însă Înalțul Reprezentant și statele membre ar trebui să profite de această ocazie pentru a se angaja într-o evaluare mai strategică a modului în care SEAE ar putea contribui la coerența politicii externe. Un aspect care trebuie luat în considerare este coordonarea activităților dintre RSUE și SEAE.

Unul dintre motivele fundamentale ale reformei în temeiul Tratatului de la Lisabona a fost stabilirea coerenței externe care continuă să fie o preocupare de bază pentru angajarea Uniunii Europene în afara granițelor sale. Chestiunea coerenței este privită ca fiind direct legată de impactul UE asupra lumii prin intermediul politicilor externe ale statelor membre și deciziilor interguvernamentale și comunitare care determină angajamentele externe colective ale UE. Activitățile colective ale Uniunii Europene în statele care se confruntă cu crize sunt multistratificate. Prezența Uniunii Europene pe termen lung într-o anumită țară se realizează prin intermediul unei delegații a UE însoțită din ce în ce mai des de un Reprezentant Special al Uniunii Europene pe termen mai scurt. Activitățile RSUE sunt desfășurate ca parte a PESC cu intenția de a se angaja și de a asista în gestionarea conflictelor, facilitarea negocierilor, precum și de a spori rolul UE în calitate de actor internațional.

În timp ce activitatea unui RSUE nu este o practică nouă, activitatea primilor trimiși speciali ai UE a fost inițiată deja în 1996 care a crescut atât în număr, cât și în complexitate în timp. Primii trimiși au avut rolul de intermediari diplomatici. În prezent, UE are nouă RSUE care acoperă regiunile în criză și țările din Balcanii de Vest, Caucaz, Africa și Orientul Mijlociu. Reprezentantul special al UE pentru drepturile omului și-a început activitatea din iulie 2012. În timp ce delegațiile și RSUE au tendința de a fi complementare, relațiile dintre cele două reprezentanțe ale UE au fost deseori tensionate, nu în ultimul rând din cauza lipsei de claritate și a suprapunerii diferitelor sarcini ale acestora. Acest lucru a dus la o slabă coordonare a politicilor și abordărilor. Negocierile privind reforma poliției în Bosnia și Herțegovina sunt un exemplu evident, care a implicat trei organisme ale UE (EUUS, Comisia Europeană și Misiunea de poliție a UE) care au diferite orientări pentru reformă și modul în care acestea ar trebui puse în aplicare. Pentru o lungă perioadă de timp a fost de neconceput ca anumite competențe ale Delegației Comisiei și ale RSUE să fie fuzionate și reprezentate de un singur titular. Separarea organizațională a pilonilor unu și doi în acordurile de dinaintea de Lisabona a fost privită ca o bază pentru angajamentele externe ale Uniunii Europene. Delegațiile reprezentau Comisia și interesele acesteia pe termen lung, în timp ce RSUE se concentrau exclusiv pe politica de securitate și gestionarea crizelor.

Criterii pentru o utilizare strategică a RSUE. Deși crearea SEAE este cea care a declanșat dezbaterile actuală cu privire la reprezentanții speciali, principalul criteriu pentru prelungirea sau încetarea unui mandat existent, precum și pentru nominalizarea unor noi RSUE, ar trebui să fie conflictul în sine. Totuși, lupta continuă de la Bruxelles pare să indice faptul că importanța instituțională, birocratică, eventual și de personal, reprezintă motivul argumentului cu privire la RSUE. Următoarele criterii trebuie să contribuie la contracararea acestei tendințe, oferind în același timp o bază solidă pentru deciziile viitoare cu privire la mandatele RSUE. Acestea definesc în ce condiții este legitimă desemnarea unui RSUE (față de un diplomat de rang înalt al SEAE care preia sarcinile mandatelor anterioare), ce fel de persoane sunt potrivite pentru un astfel de rol și care este activitatea de bază a unui RSUE.

Cazurile în care UE mandatează un reprezentant special:

a. În cazul unui conflict transfrontalier care amenință destabilizarea unei regiuni importante din punct de vedere strategic pentru interesul european;

b. În cadrul unui format internațional „prieteni ai (cuiva)” se negociază soluționarea conflictelor iar alți actori relevanți au nominalizat deja reprezentanți speciali - în acest fel UE își poate aduce contribuția la fel ca partenerii săi;

c. Atunci când UE are interese pe termen lung în regiune care depășesc gestionarea crizelor, prin urmare, prevede un angajament mai degrabă de ani de zile cu continuitate personală, decât o simplă prezență de o săptămână sau de o lună;

d. Când conflictul este limitat la o singură țară, dar UE nu dispune de delegația (sau este o insuficiență) pe teren.

Numirea de către UE a reprezentantului special:

a. Personalități de rang înalt din politică și diplomatie, din statele membre și din instituțiile UE, care aduc o bună cunoaștere a situației conflictuale atât de pe teren, cât și a aparatului de la Bruxelles;

b. Motori și formatori cu experiență, care, pe lângă voința și capacitatea de a-și dezvolta propriile inițiative, arată și disponibilitatea de a urma instrucțiunile de la nivelul operațional la Bruxelles;

c. Persoanele care, chiar mai mult decât era necesar în trecut, pot stabili raport și încredere reciprocă cu Înalțul Reprezentant, din care poate fi derivată ponderea activității lor pe teren.

Sarcinile reprezentantului special al UE:

a. În principal pentru a contribui la soluționarea conflictelor negociate la nivel internațional, de exemplu prin menținerea dialogului politic cu părțile și actorii regionali, facilitarea sau desfășurarea negocierilor de pace, supravegherea proceselor politice, cum ar fi alegerile și sprijinirea proceselor importante, cum ar fi reforma sectorului de securitate (rol extern);

b. În plus, pentru a sprijini organismele UE respective (Înalt Reprezentant, Comitetul Politic și de Securitate) în formularea politicilor prin rapoarte periodice și analize specifice, precum și pentru coordonarea actorilor UE la fața locului, de exemplu operațiuni militare și civile, eforturi de reconstrucție și proiecte de sprijinire a statului de drept (rol intern).

Pe baza acestor criterii, unele dintre mandatele RSUE existente pentru o singură țară ar putea fi, de exemplu, combinate cu funcția șefului delegației respective, sau să fie transformate într-un mandat regional. Pot exista cazuri - precum conflictul transnistrean, care era supravegheat de RSUE pentru Moldova, dar avea implicații regionale în care șeful delegației locale era copleșit de măsura absolută a gestionării conflictelor necesare atunci când dl sau dna trebuia să își asume reprezentarea generală a politicii externe în țară.

În principiu, unele dintre mandatele regionale existente ar putea fi, de asemenea, înlocuite cu un oficial de rang înalt la Bruxelles (de ex. Procesul de pace din Orientul Mijlociu de către șeful departamentului respectiv din Serviciul European de Acțiune Externă SEAE). Însă, natura conflictului și formatul gestionării internaționale a crizelor trebuie să rămână decisivă pentru un posibil transfer al unui mandat al RSUE pentru orice poziție nou-creată în cadrul Serviciului European de Acțiune Externă (SEAE). În cele din urmă, un oficial al UE poate să nu aibă formatul politic necesar pentru a putea influența părțile aflate în conflict la cel mai înalt nivel sau pentru a colabora în mod adecvat cu alți trimiși. Mai mult decât atât, nu este deloc cazul ca fiecare conflict regional să aibă un departament corespunzător la Bruxelles.

Cu toate acestea, integrarea unui mandat regional în competențele șefului delegației către cel mai mare sau cel mai important dintre statele implicate, ar fi mai complicată. Nu numai că acest aranjament, în afară de volumul individual de muncă, ar duce probabil la argumente cu privire la chestiunile de autoritate cu alți șefi de delegație UE din regiune, dar și, fiind acreditat în una dintre țările direct implicate, RSUE nu ar avea neutralitatea necesară față de terți și perspectiva regională asupra conflictului.

În sfârșit, este adevărat că o problemă cheie în trecut a constat în integrarea insuficientă a RSUE în structurile secretariatului Consiliului și că unele dintre ele au preferat să funcționeze în mod esențial fără instrucțiuni de la Bruxelles. Cu toate acestea, în loc să lase mandatele individuale ale RSUE să expire fără nicio analiză întemeiată sau chiar o înlocuire concretă în cadrul SEAE, Înaltul Reprezentant trebuia să depună eforturi pentru o formulare mai clară a obiectivelor ce țin de mandate și o implicare mai eficace a Reprezentanților speciali în SEAE. Mai mult decât atât, există întotdeauna posibilitatea de a înlocui un RSUE cu un altul, posibil un reprezentant mai capabil, dacă mandatul este important, dar rezultatele nu sunt considerate satisfăcătoare.

Contribuția RSUE la politica externă europeană. Reprezentanții speciali constituie un instrument stabilit și de succes al politicii externe europene. Primele două mandate pentru Marile Lacuri Africane și pentru Procesul de Pace din Orientul Mijlociu au fost acordate în 1996. În 2010, unsprezece RSUE reprezentau interesele și politica UE în aproximativ 25 de țări. De la Balcani și Moldova la Caucazul de Sud, de la Congo, Sudan la Afganistan și Asia Centrală, aceștia acționează ca manageri de criză, negociatori diplomatici și consilieri politici în conflictele relevante pentru UE. Influența lor asupra evoluției politicii externe a UE a funcționat prin diferite canale: în timp ce în primii ani, reprezentanții speciali erau adesea mandatați, deoarece UE nu avea o politică comună pentru o anumită regiune de conflict, prezența lor ulterior a obligat statele membre să dezvolte exact o astfel de politică comună pentru a evita lăsarea reprezentanților lor fără îndrumare. Un astfel de sprijin este și mai important, având în vedere că multe state membre mici și mijlocii nu au o prezență diplomatică proprie în toate regiunile de criză. La rândul lor, cele peste 120 de delegații ale Comisiei Europene nu s-au ocupat de astfel de probleme de politică externă înainte de intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona. Astfel, reprezentanții speciali, prin intermediul rapoartelor periodice și recomandărilor de politici, oferă factorilor de decizie de la Bruxelles informații „făcute de UE”.

Dincolo de acest rol de „ochi și urechi” de politică externă a UE, reprezentanții speciali au contribuit la dezvoltarea coerentă a unui sistem european de politică externă la nivel operațional. În cadrul PESC, de exemplu, acestea formează legătura dintre Bruxelles și statele membre, pe de o parte, și operațiunile UE pe teren, pe de altă parte, pe care le ghidează în chestiuni politice.

În sfârșit, RSUE s-au stabilit ca interlocutori importanți pentru țările terțe și organizațiile partenere. Unii dintre aceștia dispun de reprezentanții lor speciali pentru o anumită regiune (la fel ca și unele state membre ale UE). Indiferent dacă ceilalți reprezentanți provin din state precum Statele Unite sau Rusia sau din organizații internaționale precum Organizația Națiunilor Unite (ONU) sau Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE), aceștia se reunesc de obicei într-un „prieten al (cuiva)” pentru a coordona inițiativele internaționale de soluționare a conflictelor. În aceste grupuri, reprezentanții speciali ai UE își întâlnesc omologii respectivi în condiții egale. Cel mai cunoscut exemplu al unui astfel de format este Cvartetul pentru Orientul Mijlociu, în care reprezentanții Statelor Unite, Rusiei, UE și ONU însoțesc procesul de pace din regiune. Aici, prin RSUE, UE vorbește cu o voce la nivel de reprezentant de ani de zile.

Reprezentanții speciali ai UE promovează politicile și interesele UE în regiuni și țări afectate de tulburări și joacă un rol activ în eforturile de consolidare a păcii, stabilității și statului de drept. Există RSUE pentru următoarele țări, regiuni și domenii: Bosnia și Herțegovina, Asia Centrală, Cornul Africii, drepturile omului, Kosovo, procesul de pace din Orientul Mijlociu, Sahel, Caucazul de Sud și criza din Georgia precum și pentru dialogul dintre Belgrad-Pristina și alte probleme regionale din Balcanii de Vest.

RSUE în Bosnia și Herțegovina: *Dl Johann Sattler* a preluat funcția de reprezentant special al UE în Bosnia și Herțegovina la 1 septembrie 2019. Mandatul său se bazează pe următoarele obiective de politică ale Uniunii în Bosnia și Herțegovina: progresul continuu în ceea ce privește procesul de stabilizare și de asociere, pentru a transforma Bosnia și Herțegovina într-un stat stabil, viabil, pașnic, multiethnic și unit, care cooperează pașnic cu vecinii și este angajat în mod ireversibil pe calea aderării la Uniune. Uniunea va continua, de asemenea, să sprijine punerea în aplicare a Acordului-cadru general pentru pace în Bosnia și Herțegovina.

RSUE pentru Asia Centrală: *Dl Peter Burian* a fost numit RSUE pentru Asia Centrală la 15 aprilie 2015. Numirea sa exprimă cooperarea continuă a UE cu Asia Centrală, asigurând o prezență puternică în cadrul dialogului pe care îl purtăm în ceea ce privește aspecte-cheie de interes reciproc, precum statul de drept, securitatea, energia, apa, educația și drepturile omului.

RSUE pentru Cornul Africii: *Dl Alexander Rondos* a fost numit reprezentant special al Uniunii Europene pentru *Cornul Africii* la 1 ianuarie 2012. Mandatul RSUE se bazează pe obiectivele de politică ale Uniunii Europene în ceea ce privește Cornul Africii, care constau în contribuția activă la eforturile regionale și internaționale în vederea instaurării unei păci durabile, a securității și a dezvoltării în regiune. În plus, RSUE urmărește sporirea calității, intensității și impactului implicării pluridimensionale a UE în Cornul Africii. Mandatul dlui Alexander Rondos în calitate de RSUE pentru Cornul Africii s-a prelungit pentru încă 6 luni, până la 31 august 2020.

RSUE pentru drepturile omului: *Dl Eamon Gilmore* este reprezentantul special al UE pentru drepturile omului, înlocuindu-l pe dl Stavros Lambrinidis, primul reprezentant special al UE numit în 2012. *Dl Gilmore* și-a preluat atribuțiile la 1 martie 2019 și a fost numit inițial pentru doi ani. Sarcinile reprezentantului special pentru drepturile omului constau în sporirea eficacității și vizibilității politicii UE în domeniul drepturilor omului. În calitate de fost viceprim-ministru și ministru al afacerilor externe al Irlandei, dl Eamon Gilmore a fost responsabil la nivel guvernamental pentru punerea în aplicare a Acordului de Vinerea Mare, inclusiv a principalelor sale dispoziții privind drepturile omului. Începând din octombrie 2015, a fost trimisul special al Înaltului Reprezentant pentru procesul de pace din Columbia. Activitatea și contribuția sa în cadrul procesului de pace au fost foarte apreciate de toate părțile interesate.

RSUE pentru Kosovo: *Dna Nataliya Apostolova* a fost numită reprezentantă specială a Uniunii Europene pentru Kosovo la 4 august 2016. În vederea realizării obiectivelor de politică, mandatul său include sarcina de a oferi consiliere și sprijin din partea UE în procesul politic și de a promova coordonarea politică globală a Uniunii în Kosovo. Mandatul dnei Natalia Apostolova în calitate de RSUE pentru Kosovo s-a prelungit pentru încă 6 luni, până la 31 august 2020.

RSUE pentru procesul de pace din Orientul Mijlociu: Începând cu data de 18 septembrie 2018, *dna Susanna Terstal* este reprezentanta specială a UE pentru procesul de pace din Orientul Mijlociu. Sarcinile reprezentantei speciale sunt de a contribui la acțiuni și inițiative care să conducă la o soluționare definitivă a conflictului israeliano-palestinian, bazată pe soluția coexistenței a două state. Reprezentanta specială va sprijini în mod activ și va contribui la negocierile de pace dintre

părți. Mandatul dnei Susanna Terstal în calitate de RSUE pentru procesul de pace din Orientul Mijlociu s-a prelungit pentru încă 12 luni, până la 28 februarie 2021.

RSUE pentru Sahel: *Dl Angel Losada* a fost numit în calitate de RSUE pentru Sahel la 1 noiembrie 2015. El coordonează contribuția UE la eforturile regionale și internaționale pentru o pace durabilă, securitate și dezvoltare în regiunea Sahel. De asemenea, el coordonează abordarea cuprinzătoare a UE în ceea ce privește criza regională, pe baza Strategiei UE pentru securitate și dezvoltare în Sahel. Mandatul dlui Ángel Losada Fernández în calitate de RSUE pentru Sahel s-a prelungit pentru încă 12 luni, până la 28 februarie 2021.

RSUE pentru Caucazul de Sud și criza din Georgia: *Dl Toivo Klaar* a fost numit RSUE pentru Caucazul de Sud și criza din Georgia la 13 noiembrie 2017. Mandatul său se bazează pe obiectivele de politică ale Uniunii în Caucazul de Sud, în conformitate cu mecanismele existente, inclusiv OSCE și Grupul de la Minsk din cadrul acesteia, și anume: prevenirea conflictelor în regiune, contribuția la soluționarea pașnică a conflictelor în regiune, inclusiv criza din Georgia și conflictul din Nagorno-Karabah, prin promovarea returnării refugiaților și a persoanelor strămutate în interiorul țării și prin alte mijloace adecvate și sprijinirea punerii în practică a unei astfel de soluționări în conformitate cu principiile dreptului internațional; conlucrarea în mod constructiv cu principalii actori interesați în ceea ce privește regiunea; încurajarea și sprijinirea cooperării sporite dintre Armenia, Azerbaidjan și Georgia și, după caz, țările învecinate acestora și sporirea eficacității și a vizibilității Uniunii în regiune. Mandatul dlui Toivo Klaar în calitate de RSUE pentru Caucazul de Sud și criza din Georgia s-a prelungit pentru încă 12 de luni, până la 28 februarie 2021.

RSUE pentru dialogul Belgrad-Pristina și alte probleme regionale din Balcanii de Vest.

La 2 aprilie 2020, domnul Miroslav Lajčák a fost numit reprezentant special al UE pentru dialogul Belgrad-Pristina și alte probleme regionale din Balcanii de Vest. Numirea sa este o dovadă a dorinței Uniunii Europene de a intensifica dialogul facilitat de UE între Belgrad și Pristina, precum și angajamentul său în Balcanii de Vest. Ca parte a mandatului său, el lucrează pentru realizarea unei normalizări cuprinzătoare a relațiilor dintre Kosovo și Serbia. De asemenea, el se concentrează pe îmbunătățirea relațiilor de bună vecinătate în Balcanii de Vest și promovarea reconcilierii, sporirea vizibilității și eficacității UE prin diplomația publică, precum și contribuirea la unitatea, consistența și eficacitatea acțiunii UE în Balcanii de Vest.

RSUE în Republica Moldova. Odată cu numirea Reprezentantului Special al UE în Moldova Adriaan Jacobovits de Szeged, în martie 2005, a urmat un punct de cotitură în ceea ce privește evoluția din contextul regional și inovațiile introduse în politica UE față de Ucraina și Moldova. Revoluția portocalie din decembrie 2004 a adus la putere un guvern orientat spre occident în Ucraina și a creat o fereastră de oportunitate pentru a aborda în mod semnificativ impasul de lungă durată din Transnistria.

Mandatul RSUE se baza pe obiectivele politicii Uniunii Europene în Republica Moldova. Aceste obiective includ:

(a) soluționarea pașnică a conflictului transnistrean și implementarea unei astfel de aprobări pe baza unei soluții viabile, respectând suveranitatea și integritatea teritorială a Republicii Moldova în cadrul frontierelor sale recunoscute la nivel internațional;

(b) consolidarea democrației, a statului de drept și a respectării drepturilor omului și a libertăților fundamentale pentru toți cetățenii Republicii Moldova;

(c) promovarea relațiilor bune și strânse între Republica Moldova și Uniunea Europeană pe baza valorilor și intereselor comune precum este stabilit în Planul de acțiune al Politicii Europene de Vecinătate Politica europeană de vecinătate (PEV);

(d) lupta împotriva traficului de ființe umane, de arme și alte bunuri, din și prin Republica Moldova;

(e) consolidarea stabilității și colaborării în regiune;

(f) sporirea eficacității și vizibilității Uniunii Europene în Republica Moldova și în regiune;

(g) sporirea eficienței controalelor la frontieră și vamale și a activităților de supraveghere a frontierei în Republica Moldova și Ucraina de-a lungul frontierei lor comune, cu un accent deosebit pe secțiunea transnistreană, în special printr-o misiune de frontieră a UE.

2. RSUE sprijină activitatea Secretarului General/Înaltului Reprezentant (SG/ÎR) în Republica Moldova și în regiune și lucrează în strânsă colaborare cu președinția, șefii de misiuni ai UE și Comisia.

Adoptarea planurilor de acțiune Politica europeană de vecinătate (PEV) UE/Moldova și UE/Ucraina în februarie 2005 a pregătit calea către o cooperare mai strânsă în ceea ce privește reforma structurală și, mai exact, soluționarea conflictelor în Transnistria. Această regiune a Moldovei a dobândit independența de facto în 1992, după un scurt război civil încheiat printr-o intervenție militară rusă care a permis consolidarea puterii autorităților ilegite din Transnistria. De atunci, o operațiune de menținere a păcii cu contribuția forțelor rusești, moldovenești și transnistrene monitorizează o fâșie de teren demilitarizată între teritoriul controlat de guvernul moldovean și entitatea separatistă. Acest conflict prelungit necesită încă soluționare. Primul și cel mai important punct al mandatului RSUE a fost și rămâne „consolidarea contribuției UE la soluționarea conflictului transnistrean.”

RSUE a primit trei sarcini cheie pentru a contribui la soluționarea conflictelor. În primul rând, diplomația multilaterală (coordonarea cu OSCE și alți actori relevanți în forurile de negociere). În al doilea rând, reprezentare și mediere (urmărirea îndPaEroape a evoluțiilor politice de pe teren și păstrarea contactelor strânse cu guvernul moldovean și cu alți actori interni). În al treilea rând, un rol de elaborare a politicii (asistarea în dezvoltarea în continuare a politicii UE de prevenire și soluționare a conflictelor, inclusiv pregătirea posibilelor contribuții ale UE la implementarea soluționării conflictelor).

RSUE a insistat asupra faptului că UE trebuie să acționeze la fel ca și pe teren și a salutat faptul că consilierii săi politici din Chișinău și Kiev se află în delegațiile respective ale Comisiei. RSUE a dezvoltat o rețea extinsă la nivel înalt în domeniu, vizitând lunar Moldova. Inițiativa diplomatică a RSUE implică în mod necesar actori-cheie externi ai conflictului. În Ucraina, RSUE s-a întâlnit cu primul viceprim-ministru și cu alți miniștri, iar schimburi la nivel înalt au avut loc și la Moscova. Prin RSUE și echipa sa, UE a aderat în 2005 la procesul de mediere existent al formatului „5 + 2”, implicând Moldova, Transnistria, Rusia, Ucraina și OSCE, precum și Uniunea Europeană și SUA. Includerea în acest format de negociere este sensibilă din punct de vedere politic, având în vedere faptul că a fost discreditată în fața tacticii obstrucționiste transnistrene și ruse, precum și a relativei incapacități a OSCE în acest sens. De fapt, după intrarea în vigoare, în martie 2006, a acordului vamal dintre Moldova și Ucraina, la care s-a opus Transnistria și Rusia, grupul „5 + 2” nu s-a mai întâlnit niciodată.

RSUE a insistat pentru multiplicarea contactelor la cel mai înalt nivel politic, inclusiv cu Rusia, pentru a debloca impasul local. În special, s-a considerat că o implicare mai puternică a Secretarului General (SG)/ ÎR ar fi necesară pentru a arăta hotărârea Uniunii Europene și pentru a

spori vizibilitatea angajamentului său. Pe scurt, era nevoie de o presiune politică suplimentară pentru a soluționa conflictul. Din această perspectivă, ca parte a unui angajament mai profund al UE, unii au solicitat ca RSUE să aibă sediul permanent la Chișinău. În cele din urmă, totuși, s-a simțit că un model de RSUE circulant este mai potrivit pentru a asigura acoperirea regiunii și pentru a continua contactele cu toți actorii internaționali implicați în procesul de soluționare a conflictelor. În plus, călătoriile RSUE în Moldova mobilizează actorii locali, dau un sentiment de canal direct către Bruxelles și atrag atenția mass-mediei.

Pe 31 august 2010 pentru prima dată s-a vorbit despre faptul ca Reprezentanții speciali ai Uniunii Europene pentru Caucazul de Sud și Moldova ar putea să-și piardă posturile, după ce Catherine Ashton, Înalțul Reprezentant al Uniunii Europene pentru Politică Externă și Securitate, a lansat această propunere.

Crearea acestui serviciu de reprezentanți speciali s-a făcut în negocieri atât de îndelungate, încât nimeni nu credea că cineva ar fi dispus să renunțe la el. Propunerea Catherinei Ashton a fost să renunțe la unii dintre acești emisari, alții să își extindă responsabilitățile iar alții să fie absorbiți de reprezentantele locale ale Comisiei Europene și alte poziții să fie pur și simplu eliminate, mai ales în zone care nu sunt considerate de importanță majoră pentru interesele UE. În baza noii propuneri, Moldova și Caucazul de Sud și-au pierdut emisarii speciali. În Moldova, responsabilitățile lui Kálmán Mizsei erau să fie preluate de reprezentantul Comisiei Europene la Chișinău.

Moldova și țările din Caucazul de Sud erau și sunt punctele fierbinți de conflict de lungă durată, aproape de granițele Uniunii Europene, acolo unde blocul se află într-o dispută de influență cu Rusia. Micșorarea implicării Uniunii Europene trimite, inevitabil, mesaje puternice capitalelor locale, majoritatea cărora caută o apropiere atât cu vestul, cât și cu Moscova.

Decizia doamnei Ashton, în special pentru Moldova și pentru Caucaz este greu de înțeles, având în vedere că în cele două regiuni există unele din cele mai îndelungate conflicte înghețate care sunt, în continuare și greu de soluționat dar și cu potențial primejdios. Cei care critică decizia Înalțului Reprezentant pentru politica externă spun că vor fi menținute pozițiile emisarilor speciali din Sudan, regiunea Marilor Lacuri din Africa și din Asia Centrală. Experți europeni cred că propunerea Catherinei Ashton ar arăta astfel diminuarea interesului Uniunii Europene pentru Moldova și Caucazul de Sud într-un moment al încălzirii bruște a relațiilor Bruxelles-ului cu Moscova. Mai mult, propunerea poate fi interpretată ca o diminuare a rolului decizional în cadrul UE al noilor membri - care toți sunt susținători ai politicii de vecinătate și a Parteneriatului Estic - și creșterea influenței țărilor din așa numita „veche Europa” – Franța, Germania și Marea Britanie. În politica externă a tuturor acestor 3 țări, zonele de interes sunt Afganistanul, Asia Centrală și Africa, locuri în care vor continua să acționeze RSUE.

Concluzii. De-a lungul celor mai mult de 20 ani de activitate, Reprezentanții Speciali ai Uniunii Europene au contribuit astfel semnificativ la crearea unei politici externe active și integrate a UE în cadrul Tratatelor de la Maastricht, Amsterdam și Nisa. Această contribuție a fost făcută în mare parte fără prea multe lucruri și în afara reflectoarelor. Cu toate acestea, ceea ce în trecut, în general, a fost un avantaj, se poate transforma acum într-un handicap pentru RSUE, deoarece activitatea lor este abia prezentă în conștiința publică sau chiar în ministerele statelor membre.

Deși reduși ca număr de la numirea primului RSUE în urmă cu douăzeci de ani, acești trimiși diplomatici înalți continuă să joace un rol valoros în politica externă și de securitate a UE. Cu toate acestea, rămâne percepția că acestea sunt apreciate mai mult de statele membre ale UE decât de sistemul instituțional al UE, în care statutul lor în cadrul SEAE rămâne ambiguu. Trebuie făcut

mai multe pentru a se asigura că acestea sunt ancorate în mod eficient în sistemul instituțional al UE și că se valorifică la maximum valoarea adăugată pe care o pot aduce mecanismului de politică externă și de securitate al UE.

Accentul binevenit din Strategia globală de securitate a UE asupra unui rol sporit pentru UE în consolidarea păcii va necesita un plan de acțiune cuprinzător pentru a se asigura că atât delegațiile UE, cât și RSUE, care sunt selectați în acest context, au resursele și capacitatea necesară pentru a răspunde acestei provocări.

Bibliografie:

1. EEAS: Reprezentanții speciali ai UE. [online] [citată 12.04.2021]. Disponibil: https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/74098/node/74098_ro
2. HODOROGEA, Paul. Desființarea Iminenta a posturilor de Reprezentanți Speciali ai UE în Caucazul de Sud și Moldova. 2010-06-17 [online] [citată 12.04.2021]. Disponibil: <https://www.moldova.org/desfiintarea-iminenta-a-posturilor-de-reprezentanti-speciali-ai-ue-in-caucazul-de-sud-si-moldova-210185-rom/>
3. LEGRAND, Jérôme. Politica externă: obiective, instrumente și realizări. 12-2020. [online] [citată 12.04.2021]. Disponibil: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/ro/sheet/158/politica-externa-obiective-instrumente-si-realizari>
4. LENZU, Maria Daniela. Consiliul prelungește mandatele a șase reprezentanți speciali ai UE. Comunicat de presă. 25 februarie 2020. [online] [citată 12.04.2021]. Disponibil: <https://www.consilium.europa.eu/ro/press/press-releases/2020/02/25/council-extends-the-mandates-of-six-eu-special-representatives/>
5. SERAFIM, Oana. Desființarea posturilor reprezentanților speciali UE în Moldova și Caucaz. 31 mai, 2010. [online] [citată 12.04.2021]. Disponibil: <https://moldova.europalibera.org/a/2057905.html>
6. ADEBAHR, Cornelius. Strategy, not Bureaucracy The role of the EU Special Representatives in the European External Action Service. Juli 2010, DGAPanalyse kompakt, Nr. 5. [online] [citată 12.04.2021]. Disponibil: http://www.adebahr.eu/Docs/DGAPanalysis_EEAS-EUSRs_Adebahr.pdf
7. FOUÉRE, Erwan. The EU Special Representatives: A dwindling but resilient resource at the service of EU Foreign and Security Policy. 22 SEP 2016. CEPS Policy No. 348. 12 pp. [online] [citată 12.04.2021]. Disponibil: <https://www.ceps.eu/ceps-publications/eu-special-representatives-dwindling-resilient-resource-service-eu-foreign-and-security/>
8. GIOVANNI, Grevi. Pioneering Foreign Policy: The EU Special Representatives. Report. European Union Institute for Security Studies (EUISS), 2007. 63-70. [online] [citată 12.04.2021]. Disponibil: <http://www.jstor.org/stable/resrep06975.9>

UNIUNEA EUROPEANĂ, CA PROMOTOR DE NORME, VALORI ȘI STANDARDE

Mariana MEREUȚA,
studentă, Facultatea de jurnalism
și procese mediatice
Universitatea de Studii Europene
din Moldova, Chișinău
Conducător științific:
Liliana BENIUC
dr., conf. univ.

Abstract: *The European Union (EU), in addition to being a single market for goods and services, is a guarantor of respect for the values and rights of EU citizens, enshrined in the Charter of Fundamental Rights and in the EU treaties. Everyone with EU citizenship is protected from discrimination, while EU justice ensures a set of common rights and access to justice across the continent. Standardization is playing an increasingly important role in international trade and market opening. The European Union should seek to promote cooperation between European standardization organizations and international standardization institutions.*

Keywords: *standardization, EU rights, EU citizenship, European Union, EU values, EU justice*

1. **Norme și valori promovate de Uniunea Europeană.** Uniunea Europeană (UE), pe lângă faptul că este o piață unică pentru bunuri și servicii, este un garant al respectării valorilor și drepturilor cetățenilor UE, consfințite în Carta drepturilor fundamentale și în tratatele UE. Orice persoană care deține cetățenia UE este protejată de discriminare, în timp ce justiția UE asigură un set de drepturi comune și acces la justiție pe întregul continent. Normele și valorile protejate de Uniunea Europeană, sunt prevăzute în Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, Tratatul privind Uniunea Europeană, Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, etc.

Uniunea Europeană este întemeiată pe valorile indivizibile și universale ale demnității umane, libertății, egalității și solidarității; aceasta se întemeiază pe principiile democrației și statului de drept. Uniunea situează persoana în centrul acțiunii sale, instituind cetățenia Uniunii și creând un spațiu de libertate, securitate și justiție. Uniunea contribuie la păstrarea și la dezvoltarea acestor valori comune, respectând diversitatea culturilor și tradițiilor popoarelor Europei, precum și identitatea națională a statelor membre și organizarea autorităților lor publice la nivel național, regional și local.

Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene reafirmă cu respectarea competențelor și sarcinilor Uniunii, precum și a principiului subsidiarității, drepturile care rezultă în principal din tradițiile constituționale și din obligațiile internaționale comune statelor membre, din Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, din Cartele sociale adoptate de Uniune și de către Consiliul Europei, precum și din jurisprudența Curții de Justiție a Uniunii Europene și a Curții Europene a Drepturilor Omului [1].

Unitatea nu poate exista fără a fi asigurată egalitatea. Niciun cetățean al Uniunii nu trebuie să fie dezavantajat sau discriminat pe criterii de naționalitate. Tratatul discriminatoriu pe criterii de sex, rasă, origine etnică, religie sau convingeri, handicap, vârstă sau orientare sexuală trebuie combătut. Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene nu se limitează doar la aceasta: este interzisă discriminarea de orice fel, bazată pe criterii precum culoarea, trăsăturile genetice, limba, opiniile politice sau de orice altă natură, apartenența la o minoritate națională,

averea sau nașterea. În plus, toți cetățeni UE sunt egali în fața legii. În ceea ce privește statele membre, principiul egalității înseamnă că niciun stat nu are prioritate în fața altuia, iar diferențele naturale, precum suprafața, numărul de locuitori, cât și structurile diferite trebuie luate în considerare numai în cadrul principiului egalității [2, p.28].

În conformitate cu prevederile Cartei, UE recunoaște drepturi, libertăți și principii ca: demnitatea umană, dreptul la viață, dreptul la integritate al persoanei, interzicerea torturii și a pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante, interzicerea sclaviei și a muncii forțate, dreptul la egalitate, nediscriminarea, diversitatea culturală, religioasă și lingvistică, egalitatea între femei și bărbați, drepturile copilului, drepturile persoanelor în vârstă, integrarea persoanelor cu handicap, etc [1].

Tratatul privind Uniunea Europeană la articolul 2 din Titlul I în prevede faptul că UE se întemeiază pe valorile respectării demnității umane, libertății, democrației, egalității, statului de drept, precum și pe respectarea drepturilor omului, inclusiv a drepturilor persoanelor care aparțin minorităților [3]. Aceste valori sunt comune statelor membre într-o societate caracterizată prin pluralism, nediscriminare, toleranță, justiție, solidaritate și egalitate între femei și bărbați.

Problemele esențiale ale prezentului pot fi depășite doar dacă țările europene se prezintă și acționează împreună, cu respectarea diversității acestora. Pacea (atât în Europa, cât și pe plan internațional), democrația și statul de drept, prosperitatea economică și bunăstarea socială nu pot fi asigurate și menținute în viitor fără integrare europeană. Șomajul, creșterea insuficientă, asigurarea alimentării cu energie și poluarea mediului au încetat de mult să fie doar probleme naționale, acestea nemaiputând fi soluționate la acest nivel. Doar în contextul Uniunii Europene poate fi instituită o ordine economică stabilă și doar prin eforturi europene conjugate poate fi asigurată o politică economică internațională care să îmbunătățească performanțele economiei europene și să contribuie la justiția socială.

Uniunea Europeană își afirmă și promovează valorile și interesele și contribuie la protecția cetățenilor săi. Aceasta contribuie la pacea, securitatea, dezvoltarea durabilă a planetei, solidaritatea și respectul reciproc între popoare, comerțul liber și echitabil, eliminarea sărăciei și protecția drepturilor omului și, în special, a drepturilor copilului, precum și la respectarea strictă și dezvoltarea dreptului internațional, inclusiv respectarea principiilor Cartei Organizației Națiunilor Unite [3]. Uniunea urmărește să promoveze pacea, valorile sale și bunăstarea popoarelor sale, oferă cetățenilor săi un spațiu de libertate, securitate și justiție, fără frontiere interne, în interiorul căruia este asigurată libera circulație a persoanelor, în corelare cu măsuri adecvate privind controlul la frontierele externe, dreptul de azil, imigrarea, precum și prevenirea criminalității și combaterea acestui fenomen.

Motorul cel mai puternic al unificării Europei îl constituie dorința de pace. În secolul trecut, două războaie mondiale au izbucnit în Europa între țări care astăzi sunt state membre ale Uniunii Europene. De aceea, o politică pentru Europa înseamnă în același timp o politică pentru pace. Crearea UE a reprezentat elementul central pentru o ordine europeană de pace, care face imposibil un război între statele sale membre. Cei 70 de ani de pace în Europa stau mărturie în acest sens. Această pace devine tot mai solida pe măsură ce crește numărul statelor europene care aderă la UE. În acest sens, ultimele două extinderi ale UE au adus o contribuție importantă la consolidarea păcii în Europa. Potrivit lui Klaus Dieter Borchardt în 2012, pentru angajamentul manifestat în susținerea păcii, reconcilierii, democrației și drepturilor omului în Europa, UE a primit Premiul Nobel pentru pace [2].

Norme și valori pe care UE le garantează și promovează sunt stabilite în *Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene* [4], care are drept scop esențial ameliorarea constantă a condițiilor de viață și de muncă a națiunilor lor. Tratatul confirmă solidaritatea care leagă Europa de țările de peste mări și asigură dezvoltarea prosperității acestora în conformitate cu principiile Cartei Organizației Națiunilor Unite, consolidează apărarea păcii și a libertății prin constituirea acestui ansamblu de resurse și face apel la celelalte națiuni ale Europei care împărtășesc același ideal să-și unească eforturile pentru promovarea dezvoltării celui mai ridicat nivel de cunoștințe pentru popoarele lor prin extinderea accesului la educație și prin actualizarea permanentă a cunoștințelor.

Uniunea Europeană urmărește să elimine inegalitățile și să promoveze egalitatea între bărbați și femei. Uniunea ține seama de cerințele privind promovarea unui nivel ridicat al ocupării forței de muncă, garantarea unei protecții sociale corespunzătoare, combaterea excluziunii sociale, precum și de cerințele privind un nivel ridicat de educație, de formare profesională și de protecție a sănătății umane [4]. Toate aceste valori fundamentale depind, în ultimă instanță, de existența securității. În special după atentatul de la 11 septembrie 2001 din Statele Unite și după ce au avut loc mai multe atacuri teroriste cumplite în Europa, lupta împotriva terorismului și a crimei organizate a redevenit o preocupare principală a Europei. Consolidarea cooperării polițienești și judiciare continuă, iar protecția frontierelor externe ale UE s-a intensificat.

Securitatea în contextul european înseamnă și securitatea socială a tuturor cetățenilor care trăiesc în UE, securitatea locului de muncă, precum și condiții sigure de desfășurare a activităților economice în general. În acest sens, instituțiilor UE li se cere să ofere cetățenilor și întreprinderilor posibilitatea de a-și construi viitorul prin crearea condițiilor adecvate de care acestea depind.

2. Asigurarea respectării normelor Uniunii Europene. Protecția drepturilor fundamentale printr-un cadru juridic al Uniunii a fost obținută abia în temeiul unei jurisprudențe constante a Curții de Justiție a Uniunii Europene, care a apărut însă relativ târziu, și anume în anul 1969. Anterior acestui moment, Curtea de Justiție a respins toate obiecțiile legale fundamentale, argumentând că nu ar intra în competența sa probleme care fac obiectul normelor constituționale naționale. Curtea de Justiție a fost nevoită să revină asupra acestei poziții, în special în baza unui principiu pe care chiar aceasta l-a instituit și anume principiul supremației dreptului Uniunii asupra dreptului național, această supremație putând fi reală doar dacă dreptul Uniunii este în măsură să garanteze o protecție a drepturilor fundamentale echivalentă celei garantate de Constituțiile naționale.

Punctul de plecare în această jurisprudență îl constituie cauza Stauder [2, p.29], în care beneficiarul unei indemnizații acordate victimelor de război a considerat că cerința de a-și menționa numele în momentul înregistrării pentru cumpărarea de unt la preț redus în perioada Crăciunului reprezenta o încălcare a demnității sale și a principiului egalității. Deși inițial Curtea a apreciat că indicarea numelui nu este indispensabilă, având în vedere dispozițiile dreptului Uniunii, și că, prin urmare, este inutil să examineze modul în care a fost încălcat un drept fundamental, în cele din urmă Curtea a afirmat că respectarea drepturilor fundamentale reprezintă unul dintre principiile generale ale dreptului Uniunii, Curtea trebuind să asigure respectarea acestuia. Astfel, Curtea de Justiție a recunoscut pentru prima dată existența unui cadru al drepturilor fundamentale propriu Uniunii Europene.

Inițial, Curtea de Justiție a stabilit garantarea drepturilor fundamentale pe baza unui anumit număr de dispoziții ale tratatelor. Astfel, Curtea a stabilit numeroase interdicții privind discriminarea, care, în anumite cazuri, se referă la aspecte specifice principiului general al egalității. Un principiu de importanță majoră, invocat în mod frecvent în litigiile juridice, este

principiul egalității de tratament. În termeni simpli, conform acestui principiu, situații similare nu pot fi tratate într-o manieră diferită, exceptând cazul în care diferențele sunt justificate în mod obiectiv. O importanță deosebită este acordată cerinței privind mai buna transparentă, ceea ce presupune că deciziile trebuie adoptate într-o manieră cât se poate de deschisă și cât mai apropiată de cetățeni.

Respectarea legilor UE este protejată de Curtea de Justiție a Uniunii Europene. Curtea se asigură că legislația UE este interpretată și aplicată în același mod în fiecare stat al UE. Curtea are competența de a soluționa litigiile dintre statele membre, instituțiile UE, întreprinderi și persoane fizice. Curtea este divizată în 2 organisme principale: Curtea de Justiție și Tribunalul.

În cazul în care o persoană consideră că autoritățile din orice țară au încălcat dreptul UE, aceasta poate urma procedura oficială de depunere a unei plângeri, accesând formularul de plângere disponibil pe site-ul www.ec.europa.eu [5]. Un alt mod prin care pot fi soluționate plângeri, este adresarea către Ombudsman, care primește și investighează plângeri contribuind la identificarea cazurilor de administrare defectuoasă în cadrul instituțiilor UE și altor organisme. Orice cetățean, rezident, asociație sau întreprindere dintr-un stat membru al UE poate depinde o plângere la Ombudsman [6].

Autoritatea Europeană pentru protecția datelor este însărcinată cu protejarea datelor cu caracter personal și a vieții private a cetățenilor și rezidenților UE, în legătură cu datele stocate de instituțiile UE în formă electronică, scrisă sau vizuală. De asemenea aceasta promovează bunele practici în domeniu în rândul instituțiilor și organismelor UE [6].

Parlamentul European este un susținător fervent al drepturilor omului. Acesta monitorizează în Europa situația drepturilor omului din lume și emite periodic rezoluții de urgență, ca răspuns la cele mai grave încălcări ale drepturilor omului. În cadrul ultimei legislaturi, acestea au inclus rezoluții referitoare la situația refugiaților rohingya, în special a copiilor (iunie 2018), la apărătorii drepturilor femeilor din Arabia Saudită (mai 2018) sau la situația din Fâșia Gaza (aprilie 2018) [7]. Parlamentul adoptă o rezoluție anuală referitoare la Raportul anual al UE privind drepturile omului și democrația în lume, în care evidențiază provocările cu care se confruntă drepturile omului și domeniile care necesită o atenție deosebită din partea UE. Subcomisia pentru drepturile omului (DROI) elaborează rapoarte din proprie inițiativă și organizează audieri, dezbateri și vizite în țări terțe. Pentru a-i onora pe cei care apără drepturile omului în lume, Parlamentul European decernează anual Premiul Saharov pentru libertatea de gândire. Premiul a fost acordat recent lui Oleg Sențov, un producător ucrainean de film din Crimeea, încarcerat în Rusia (2018), opoziției democratice din Venezuela (2017), Nadiei Murad și Lamiya Haji Bashar, care a vorbit despre tortura sexuală a ISIL/Da'esh împotriva femeilor yazidi, lui Raif Badawi, un blogger liberal saudit aflat în închisoare (2015) și lui Denis Mukwege, un ginecolog congolez care ajută femeile mutilate sexual în război (2014) [7].

3. Standardele europene. Standardul, este cea mai bună și cea mai simplă cale posibilă pentru a comunica, pentru cunoașterea nivelului tehnic unanim acceptat pe plan european în domeniul de activitate al oricărei companii sau organizație și nu în ultimul rând pentru proiectarea și dezvoltarea practicilor de management. Mii de astfel de standarde sunt disponibile tuturor companiilor sau organizațiilor care datorită limbajului comun al standardizării, le pot utiliza pentru a fi competente, competitive, participante active fără dificultăți în comunicare pe piața aleasă ca țintă în activitate [8].

Standardele europene sînt elaborate și publicate de către următoarele Organizații Europene de Standardizare: Comitetul European de Standardizare (CEN), Comitetul European de

Standardizare pentru Electrotehnică (CENELEC), Institutul European de Standardizare pentru Telecomunicații (ETSI). Aplicarea standardelor în activitatea de zi cu zi a întreprinderilor este foarte importantă. Standardizarea oferă un plus enorm produselor și echipamentelor industriale, reoferindu-se la noi domenii din sfera serviciilor și produselor, și implică un număr tot mai mare de participanți: consilii locale, asociații de consumatori, profesioniști și meseriași etc. În strânsă legătură cu procesul globalizării piețelor, standardizarea se află în centrul provocărilor cu care se confruntă întreprinderile la momentul actual. Standardele facilitează libera circulație a produselor pe o piață internațională prin încurajarea interoperabilității și comparabilitatea produselor și a serviciilor [8]. Acest proces contribuie la competitivitatea organizațiilor și permit o anumită raționalizare a producției din cadrul afacerilor. Standardizarea metodelor de organizare de asemenea, cunoscute sub numele de standardizarea sistemelor de management permit organismelor atât publice, cât și private de a avea cele mai bune practici pentru a-și optimiza resursele umane, materiale și financiare și să fie mai eficiente. Prin urmare, îmbunătățirea calității, siguranței și a managementului mediului de standarde oferă instrumentele metodologice necesare pentru îmbunătățirea eficienței organizațiilor.

Prin utilizarea standardelor europene, afacerile pot profita din plin de piața unică și pot avea un acces de până la 600 de milioane de potențiali consumatori din întreaga Europa. Standardele europene publicate de către CEN și CENELEC sunt recunoscute și acceptate în 33 de țări [9]. Standardizarea calității și siguranței produselor ajută companiile să câștige încrederea consumatorilor. De exemplu, uneltele și echipamentele proiectate și testate în conformitate cu standardele oferă o mai bună protecție pentru profesioniști, cum ar fi pompierii și personalul spitalicesc. Serviciile care respectă standardele în domeniu, de exemplu cursurile de scufundări, asigură un nivel mai ridicat de calitate și siguranță pentru clienți. Standardele contribuie la protecția mediului și a sănătății oamenilor. Ele oferă, de exemplu, metode de măsurare pentru monitorizarea și controlul poluării aerului. Standardele în domeniul igienei alimentare furnizează metode de clasificare și testare pentru materialele care vin în contact cu alimentele.

Un alt avantaj ar fi îmbunătățirea accesului la piețe: standardele facilitează intrarea pe noi piețe, făcând produsele sau serviciile compatibile și comparabile. Standardele contribuie la îmbunătățirea interoperabilității între produse sau servicii. De exemplu, standardele oferă sugestii cu privire la dimensiunea liniilor de cale ferată pentru a garanta siguranța trenurilor [9].

Obiectivul principal al standardizării îl constituie definirea unor specificații voluntare de ordin tehnic sau calitativ care să poată fi respectate de produsele, procesele de producție sau serviciile actuale sau viitoare. Standardizarea poate viza diferite aspecte, precum standardizarea diferitelor clase sau dimensiuni ale unui anumit produs sau specificațiile tehnice de pe piețele de produse sau servicii pentru care compatibilitatea și interoperabilitatea cu alte produse sau sisteme sunt esențiale [10].

Standardele europene au un rol deosebit de important în cadrul pieței interne, de exemplu, prin utilizarea standardelor armonizate în prezumția de conformitate a produselor care urmează a fi introduse pe piață cu cerințele esențiale aplicabile acelor produse prevăzute în legislația relevantă de armonizare a Uniunii. Aceste cerințe ar trebui definite în mod exact pentru a evita interpretarea greșită de către organismele de standardizare europene.

Standardizarea joacă un rol din ce în ce mai important în comerțul internațional și deschiderea piețelor. Uniunea Europeană ar trebui să urmărească promovarea cooperării dintre organizațiile de standardizare europene și organismele de standardizare internaționale. Uniunea ar trebui totodată să promoveze strategiile bilaterale cu țările terțe pentru coordonarea eforturilor de

standardizare și promovarea standardelor europene, de exemplu, cu ocazia negocierii acordurilor sau prin intermediul detașării unor experți în domeniul standardizării în țările terțe. În plus, Uniunea ar trebui să încurajeze contactele dintre organizațiile de standardizare europene și forurile și consorțiile private, menținând în același timp înfățișarea standardizării europene.

Standardizarea europeană este reglementată de un cadru juridic specific, constând în trei acte juridice diferite, și anume Directiva 98/34/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 iunie 1998 de stabilire a unei proceduri pentru furnizarea de informații în domeniul standardelor și reglementărilor tehnice și al normelor privind serviciile societății informaționale (3), Decizia nr. 1673/2006/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 24 octombrie 2006 privind finanțarea standardizării europene (4) și Decizia Consiliului 87/95/CEE din 22 decembrie 1986 privind standardizarea din domeniul tehnologiei informației și telecomunicațiilor (5). Totuși, cadrul juridic actual nu mai este actualizat în funcție de evoluțiile standardizării europene din ultimele decenii. Prin urmare, cadrul juridic ar trebui să fie simplificat și adaptat pentru a cuprinde noi aspecte legate de standardizare, care să reflecte cele mai recente evoluții și viitoarele provocări ale standardizării europene. Acest aspect are legătură, în principal, cu dezvoltarea din ce în ce mai mare a standardelor pentru servicii și evoluția produselor standardizării, altele decât standardele oficiale [11].

Standardele armonizate reprezintă o categorie specifică a standardelor europene, elaborate de un organism european de standardizare ca urmare a unei cereri (a acordării unui „mandat”) din partea Comisiei Europene. Aproximativ 20 % din toate standardele europene au fost elaborate ca urmare a unei cereri de standardizare formulate de Comisia Europeană. Standardele armonizate pot fi folosite pentru a demonstra că produsele sau serviciile se conformează cerințelor tehnice prevăzute de legislația UE relevantă. În majoritatea cazurilor, utilizarea standardelor armonizate este opțională. Producătorii sau furnizorii de servicii pot utiliza alte soluții tehnice pentru a îndeplini cerințele legale.

Drepturile omului sunt esențiale pentru asigurarea dezvoltării economice, precum și a democrației și păcii în lume. Respectarea normelor și valorilor sunt, de asemenea, importante pentru menținerea păcii și prevenirea conflictelor, întrucât încălcările grave ale drepturilor omului se numără adesea printre principalele cauze care conduc la conflicte. Îmbunătățirea coerenței politicii UE privind drepturile omului cu alte politici externe, cum ar fi ajutorul pentru dezvoltare și sprijinul pentru democrație, este, prin urmare, de o importanță crucială. La nivelul UE, potențialul de acțiune în domeniul drepturilor omului este, de asemenea, semnificativ. UE dispune de o infrastructură a drepturilor fundamentale, care trebuie însă dezvoltată în continuare pentru a aborda provocările vechi și noi deopotrivă.

Bibliografie:

1. Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, preambul [online] [citată 22.03.2021]. Disponibil: https://eur-lex.europa.eu/eli/treaty/char_2016/oj
2. Klaus Dieter Borchardt, ABC-ul dreptului Uniunii Europene, p. 28
3. Tratatul privind Uniunea Europeană, Titlul I, art. 2, [online] [citată 22.03.2021]. Disponibil: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX%3A12016M%2FTXT>
4. Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, preambul, [online] [citată 23.03.2021]. Disponibil: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/HTML/?uri=CELEX:12016ME/TXT&from=RO#d1e488-47-1>
5. Report a breach. [online] [citată 23.03.2021]. Disponibil: https://ec.europa.eu/assets/sg/report-a-breach/complaints_ro/index.html

6. Uniunea Europeană: Ce este și ce face, pag. 56 [online] [citat 22.03.2021]. Disponibil: <https://op.europa.eu/ro/publication-detail/-/publication/715cfcc8-fa70-11e7-b8f5-01aa75ed71a1>
7. Politicile UE – rezultate pentru cetățeni, Parlamentul European, Briefing, [online] [citat 30.03.2021]. Disponibil: <https://bit.ly/31vWUdd>
8. *Rolul standardelor și importanța standardizării pentru IMM*. În: Enterprise Europe network, Nr. 4/2016.
9. Standarde în Europa, [online] [citat 22.03.2021]. Disponibil: https://europa.eu/youreurope/business/product-requirements/standards/standards-in-europe/index_ro.htm
10. Regulamentul (UE) nr. 1025/2012 al Parlamentului european și al Consiliului din 25 octombrie 2012 privind standardizarea europeană, de modificare a Directivelor 89/686/CEE și 93/15/CEE ale Consiliului și a Directivelor 94/9/CE, 94/25/CE, 95/16/CE, 97/23/CE, 98/34/CE, 2004/22/CE, 2007/23/CE, 2009/23/CE și 2009/105/CE ale Parlamentului European și ale Consiliului și de abrogare a Deciziei 87/95/CEE a Consiliului și a Deciziei nr. 1673/2006/CE a Parlamentului European și a Consiliului, [online] [citat 23.03.2021]. Disponibil: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?qid=1414068508676&uri=CELEX:32012R1025>
11. Uniunea Europeană: Ce este și ce face, pag. 56 [online] [citat 22.03.2021]. Disponibil: <https://op.europa.eu/ro/publication-detail/-/publication/715cfcc8-fa70-11e7-b8f5-01aa75ed71a1>

PARTENERIATUL ESTIC - CA INSTRUMENT DE INTEGRARE EUROPEANĂ A REPUBLICII MOLDOVA

Aliona RUSU,
studentă, Facultatea de Științe
Politice și Relații Internaționale
Universitatea de Studii Europene
Conducător Științific:
Liliana BENIUC
dr., conf. univ.

Abstract: *Since 2009, the Eastern Neighborhood Partnership, as an aspect of the European Neighborhood Policy, provides a framework for bilateral and multilateral cooperation between the European Union and the six ex-Soviet states: Moldova, Ukraine, Belarus, Georgia, Armenia and Azerbadjan. Its aim, as mentioned in the Joint Declaration of the Prague Summit, is to intensify the Union's interaction with the countries of Eastern Europe and the South Caucasus, which gradually leads to their political and economic cooperation, promoting democracy, stability and prosperity. Relations between the UE and Republic of Moldova are based on the Association Agreement and Deep and Comprehensive Free Trade Area.*

Keywords: *Eastern Partnership, European Union, European Neighborhood Policy, Moldova, Asociation Agreements, democracy, stability.*

În condițiile create de noua arhitectură globală, post Razboi Rece ce a marcat prăbușirea regimului comunist răsăritean dominat de Uniunea Sovietică, Uniunea Europeană și-a adaptat strategiile pentru a consolida prosperitatea și securitatea propriilor membri, precum și pentru a asigura stabilitatea întregului continent European și a “umple” vidul de securitate produs de implozia Uniunii Sovietice și dispariția alianțelor acesteia.

Strategiile au inclus atât politici de extindere, cât și inițiative ale UE, care aveau scop să răspundă provocărilor, care au apărut în zona Centrală și Estică a Europei, puternic afectată în procesul de tranziție post-comunistă. Pe lângă extinderile succesive din anii 2004 și 2007 care au dus la includerea în Uniune a 10 state din Europa Centrală și de Est, au fost lansate și derulate diferite politici și formule de cooperare destinate să genereze stabilitate în spațiul european răsăritean care a rămas în afara Uniunii, în special în fostele state sovietice situate între aceasta și Federația Rusă. Astfel, la 23 mai 2008, fostul ministru de externe al Poloniei-Radislav Sikorski și cel al Suediei - Carl Bildt au propus crearea unui Parteneriat Estic între cele 27 state membre al UE și șase state din vecinatatea estică a comunității: Moldova, Ucraina, Georgia, Armenia, Azerbaidjan și Belarus. Lansarea oficială a Parteneriatului Estic (PaE) a avut loc la 7 mai 2009, la Praga, unde s-a desfășurat Summitul Uniunii Europene cu scopul de a “*aprofunda cooperarea politică și integrarea economică*” [1].

Este necesar să menționăm că această inițiativă a fost adoptată în urma unor intense negocieri diplomatice desfășurate de cele două state (Polonia și Cehia) și prin această inițiativă ele încercau să răspundă propriilor temeri istorice vis-a-vis de renăscutele tendințe ofensive ale Federației Ruse și doreau să ofere un răspuns consistent aspirațiilor diverse pentru un parcurs european, pentru democrație și pentru reforme economice din cele șase state ex-sovietice situate în proximitatea Uniunii, ca alternativă la oferta pe care aceste state o primeau din Federația Rusă.

Deși în calitate de autori ai Concepției PaE, sunt doar Polonia și Cehia, proiectul în cauză a fost susținut pe diverse căi și de către Tarile Baltice, Ungaria dar și de către Germania. Alte state însă au fost sceptice, în special din Vestul Uniunii care și –au manifestat lipsa de interes chiar de

la început prin absența unor șefi de state sau de guvern de la Summit-ul praghez. Președintele Franței, prim-ministru al Marii Britanii sau președintele Consiliului de Miniștri al Italiei sunt câțiva din marii absenți. În mod paradoxal, România, unul dintre statele membre situate la frontiera răsăriteană a Uniunii și una din cele mai active voci în chestiunile fostului spațiu sovietic din Europa Occidentală, în special în legătură cu Republica Moldova, nu a fost reprezentată la Summit-ul de la Praga de președintele României Traian Băsescu. Împreună cu Bulgaria, România miza pe un alt proiect pentru spațiul Sud-Estic – Sinergia Mării Negre, al cărui inițiator era România, considerînd ca PaE va submina proiectul respectiv [2]. Ulterior poziția țărilor date s-a schimbat, ele devenind susținătoare ale PaE.

Cîteva zile mai tîrziu, fostul ministru de externe, R. Sikorski într-un articol publicat de “*Wall Street Journal*” menționa: “*PaE este o ofertă a UE de cooperare mai strînsă cu cele șase foste republici sovietice. Pe agenda UE nu se află deocamdată aderarea celor șase state, totuși Polonia crede că această perspectivă trebuie să rămîna deschisă pentru că reprezintă una dintre principalele surse de influență la dispoziția UE. PaE, oferă șansa acestor state să facă alegerea strategică a orientării pro-europene. Acest plan scoate în evidență faptul că UE le tratează ca pe niște țări independente nu ca pe niște pioni legați organic de Rusia.*” El mai spune că “*noii vecini estici a UE fac parte din Europa nu doar în sens geographic, cetățenii acestor țări se consideră europeni în virtutea experienței și culturii comune. Ceea ce le deosebește pe aceste țări de cele din UE este deficitul de democrație, instituții slabe și ineficace, societatea civilă subdezvoltată și nivelul redus al dezvoltării economice*” [3].

Totuși, dincolo de debutul ezitant al PaE, pentru a răspunde așteptărilor diversificate ale statelor beneficiare ale PaE, susceptibilităților unora din statele membre dar și reticențelor afișate de Federația Rusă față de noua formulă europeană de abordare a străinătății apropiate ruse, responsabilii europeni au imaginat o arhitectură complexă și flexibilă, bilaterală și multilaterală, care să fie deschisă pentru toți partenerii vizati.

Cadrul bilateral este conceput pentru a constitui relații stabile și echilibrate între UE și fiecare partener estic. Acest obiectiv este atins prin semnarea unor acorduri bilaterale, cum ar fi: Acordul de Asociere, Acordul de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător, dialogul bilateral asupra liberalizării regimului de vize, precum și printr-o cooperare mai strînsă în diverse domenii (economic, energetic, protecția mediului, transport, cercetare etc.) și asistență tehnică.

Cadrul multilateral stabilește un nou spectru de cooperare și dialog liber între UE și partenerii estici. Acesta se realizează prin schimb de informații și experiență privind măsurile întreprinse de parteneri în vederea tranziției, reformei și modernizării. La acest nivel, parteneriatul facilitează dezvoltarea unor poziții și activități comune. De asemenea, acest cadru promovează obiectivele PaE prin patru platforme tematice, care cuprind inițiativele emblematice și sunt platforme oficiale utilizate atât ca forum pentru discuții deschise, cât și pentru a evalua progresele înregistrate. Ele includ reprezentanți ai: ministerelor, agențiilor naționale, parlamentelor, societăților civile, organizațiilor internaționale, instituțiilor financiare internaționale și sectorului privat. Participarea în proiectele, activitățile și reuniunile platformelor tematice se face pe bază de voluntariat și pot include state terțe, în anumite cazuri. Cele patru platforme sunt:

(1). *Democrația, buna guvernare și stabilitatea.* Această platformă promovează reformele democratice în țările partenere, Democrația, buna guvernare și stabilitatea concentrându-se pe reformarea administrației publice, a standardelor electorale, a cadrului legislativ pentru mass-

media și lupta cu corupția; pe liberalizarea regimului de vize; pe politica de securitate și promovarea stabilității, securității, integrității teritoriale și a drepturilor omului în țările partenere.

(2). *Integrarea economică și convergența cu politicile UE*. Platforma dată are ca scop integrarea economică și armonizarea politicilor și legislației din țările PE cu practicile și acquis-ul comunitar. Aceste obiective sunt atinse prin stabilirea pe termen lung a unor acorduri de liber schimb aprofundat și cuprinzător între țările partenere și între UE și acestea.

(3). *Mediul, schimbările climatice și securitatea energetică*. Această platformă se concentrează pe promovarea evaluării strategice de mediu și punerea în aplicare a principiilor dezvoltării durabile în sistemele naționale de educație. Platforma de asemenea, promovează dialogul privind securitatea energetică, dezvoltarea piețelor energetice regionale, diversificarea modalităților de livrare a energiei, consolidarea strategiilor în cazul unor crize energetice și utilizarea energiei regenerabile.

(4). *Contacte interumane*. Platforma se focalizează asupra dezvoltării contactelor între cetățenii din UE și din țările partenere. În mod special, accentul se pune pe tineret prin dezvoltarea societății informaționale și mass-media, prin educație și cercetare, precum și prin cooperare culturală și voluntariat. Contactele interumane sunt considerate ca fiind un element esențial pentru promovarea reformelor în țările partenere.

PaE este pus în aplicare prin intermediul următoarelor structuri instituționale:

(1). Consiliului Europei – implementează „Instrumentul pentru Parteneriatul Estic”, finanțat de UE.

(2). Adunarea Parlamentară EURONEST – poartă responsabilitatea de consultarea, controlul și monitorizarea la nivel parlamentar a parteneriatului.

(3). Comitetului Economic și Social European (CESE) – contribuie în special la aprofundarea dialogului cu organizațiile de angajatori și sindicatele.

(4). Conferința autorităților locale și regionale (CORLPAE) – promovează cooperarea între autoritățile naționale și cetățeni pentru îndeplinirea obiectivelor parteneriatului.

(5). Forumul de Afaceri al Parteneriatul Estic – contribuie la crearea unor zone de liber schimb aprofundat și cuprinzător.

(6). Forumul Societății Civile – organizează întâlniri între OSC și facilitează dialogul între acestea și autoritățile publice din țările partenere.

În momentul lansării PaE, Republica Moldova era zguduită de o criză politică majoră, izbucnită în urma contestării de către opoziția anticomunistă a rezultatelor alegerilor parlamentare desfășurate la 5 aprilie 2009. „*Revoluția Twitter*”, de la 7 aprilie, a pus Republica Moldova pe harta „*revoluțiilor colorate*” din fostul spațiu sovietic, alături de Georgia, Ucraina și Kîrgîstan, asigurând cadrul politic pentru declanșarea unor ample procese de europenizare. La Praga, cu ocazia lansării PaE, Republica Moldova a fost reprezentată, ca și Belarus, de către vice-premier. Din partea Chișinăului a fost prezent la ceremonie Andrei Stratan, fost vice-premier și ministru al Afacerilor Externe și Integrării Europene. Absența lui Vladimir Voronin se explică, pe de o parte, prin interesul scăzut al liderului comuniștilor pentru viitorul european al Republicii Moldova și, pe de altă parte, se datorează și sugestiei Bruxelles-ului, ca V. Voronin și Aleksandr Lukașenko, președintele Belarusului, să nu participe la eveniment. De altfel, într-un interviu adresat cotidianului rus Kommersant, Voronin vedea proiectul PaE ca pe o tentativă de încercuire a Rusiei și că asistența financiară oferită de UE sunt doar „*bomboane care se împart cu asemenea ocazii*” [4]. În același timp, fostul președinte al Republicii Moldova, nu înțelegea faptul că tocmai politica Rusiei de boicotare și împiedicare a politicii europene de asistență, prețurile diferențiate

la energie, embargourile la gaz și petrol și blocadele comerciale determină opinia publică și o mare parte din politicienii de la Chișinău să opteze pentru un viitor European.

Nu toată lumea a salutat includerea Republicii Moldova în PaE. Au fost voci, precum cea a coordonatorului Programului Migrație și Dezvoltare, Ghenadie Crețu care consideră că „*Republica Moldova a greșit, acceptând să fie prezentă în acest grup de țări, în locul celor din Balcanii de Vest, care se îndrPaEtă spre UE mult mai rapid, au un regim liberalizat de vize și astfel au șanse reale de a deveni membre. Pentru noi există însă alte proceduri, planuri de acțiune care nu prevăd termene foarte clare pentru ridicarea vizelor [...] noi suntem la pachet, o situație cauzată de relația UE-Rusia [...] În acest pachet, noi suntem legați de un grup de țări cu ambiții foarte diferite*”.

Datorită așa-numitei “*revoluții twitter*”, menționată mai sus, țara a reușit să aibă un guvern liberal pro-european care au adoptat o poziție mai deschisă față de PaE.

Începând cu anul 2009, vectorul European de dezvoltare cu scopul declarant de integrare în UE este principala prioritate a politicii interne și externe a RM. Astfel, Alianța pentru Integrare Europeană a hotărât inițierea negocierilor cu UE-13 noiembrie 2009 a Acordului de Asociere (AA) [5]. Acordul de Asociere va îmbunătăți substanțial relațiile dintre UE și Republica Moldova, va consolida relațiile în domeniul politic și cel al politicii externe și de securitate. Noul instrument va ajuta, de asemenea, la armonizarea legislației și standardelor aplicate în Moldova cu cele din UE, în vederea valorificării beneficiilor Zonei de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător.

Dialogul între Republica Moldova și Uniunea Europeană a inclus trei paliere de negocieri: 1) documentul cadru al AA, 2) Zona de Liber Schimb Aprofundat și Corespunzător (ZLSAC) și 30 regimul liberalizat de vize. Datorită angajamentului implicat al ambelor părți, negocierile tehnice privind AA între Republica Moldova și UE s-au desfășurat dinamic, ele fiind finisate pe toate cele trei paliere în anul 2013. Un aspect important al negocierilor a fost insistența RM de a obține de la UE oferirea unei perspective clare europene prin menționarea în acord a posibilității de obținere a statutului de stat candidat. Cu toate eforturile depuse de diplomația moldovenească, Chișinăul nu a reușit să obțină de la Bruxelles garantarea integrării politice ulterioare a Republicii Moldova în UE prin stipularea în textul AA a unui posibil statut de stat-candidat în viitor.

La Summit-ul PaE de la Vilnius din 28-29 noiembrie 2013, Moldova a parafarat textul AA cu UE iar la 28 aprilie 2014, Consiliul UE a modificat Regulamentul UE privind abolirea obligatiei de viză pentru călătoriile de scurtă durată pentru cetățenii RM posesori ai pașaportului biometric în spațiul Schengen. Moldova a fost primul stat din PaE care a îndeplinit toate criteriile Planului de Acțiune privind Liberalizarea Vizelor.

De la începutul negocierilor Republica Moldova a trecut prin niște reforme instituționale dificile, realizând un șir de reforme și modificări legislative care au apropiat Moldova de rigorile instituționale ale UE.

Dacă inițial Moldova era cel mai “*dispus*” partener a PaE și ocupa locul I în Indicele de integrare europeană din 2014 și urma să fie povestea de succes a proiectului, din păcate, aceste succese au fost umbrite de furtul miliardului de dolari din sectorul bancar, iar apogeul rateurilor a fost atins în vara anului 2018, când din cauza nevalidării mandatului de primar al Chisinaului al unuia dintre liderii partidelor de opoziție A.Nastase, UE a decis să stopeze finanțarea directă către Republica Moldova. La aceste eșecuri care au discreditat progresele făcute de Moldova, au contribuit din plin și criza politică internă și faptul că ne confruntăm cu dificultăți de implementarea

planului de reformă precum și în consolidarea opțiunilor noastre dominante pro-UE. Dacă înainte UE oferea asistență necondiționată pentru Moldova, Bruxelles-ul a început deja să pună mai multe condiționalități, care nu au fost pe placul guvernării de atunci, Partidul Democrat. Ceea ce nu au conștientizat mulți demnitari din Republica Moldova este faptul că UE reprezintă șansa extraordinară de a învinge capcana înapoierii și realizarea aspirațiilor seculare de modernizare, iar integrarea ne-ar aduce stabilitate și prosperitate.

Pentru Republica Moldova, cooperarea strânsă cu Uniunea Europeană a condus la o îmbunătățire a controlului la granițele statului și la aplicarea unor măsuri mai dure în ceea ce privește lupta împotriva corupției. Autoritățile de la Chișinău s-au aliat cu instituțiile de la Bruxelles pentru a lupta contra războiului informațional condus de Federația Rusă și pentru a compensa impactul pe care embargoul impus de Moscova l-a avut asupra produselor agricole moldoveneti. Reamintim că după semnarea Acordului de Asociere dintre Republica Moldova și UE, Federația Rusă a impus embargo dur supra vinurilor moldovenești care este una dintre cele mai importante ramuri comerciale în Republica Moldova. De asemenea au urmat embargouri la fructe, legume, importuri de carne etc. O atenție deosebită a UE este și conflictul transnistrian care diminuează capacitatea Republicii Moldova de a edifica un stat viabil, democrat și prosper și de a îndeplini obiectivele asumate în cadrul relațiilor bilaterale cu Uniunea. După aderarea României la UE, în principiu rămâne o distanță foarte mică față de unul din cele mai mari focare de instabilitate din regiune. În procesul de reglementare a conflictului transnistrian, UE a luat măsuri precum introducerea interdicției de călătorie în statele UE pentru 27 lideri transnistrieni implicați în campania de închidere a școlilor moldovenești din Transnistria și crearea „*Misiunii UE de Asistență la Frontiera în Moldova și Ucraina*”, care este responsabilă de menținerea stabilității acestor state [6].

În calitate de stat partener al Parteneriatului Estic, Republica Moldova a înregistrat anumite progrese în domeniile: economic, guvernamental și al inter-conectivității și societale. În domeniul economic, Uniunea Europeană reprezintă pentru Republica Moldova cel mai important partener comercial și cel mai mare investitor, 66% din comerțul moldovenesc se îndreaptă către UE [7]. În acest sens, consolidarea legăturilor dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană reprezintă un proces important care va contribui la dezvoltarea economică și nu numai a Republicii Moldova.

În ceea ce privește domeniul *conectivității*, la nivelul Republicii Moldova au fost înregistrate progrese. Astfel, sistemele de încălzire pe bază de biomasă au fost instalate în cadrul a 225 de unități școlare, grădinițe, centre comunitare, fapt ce a condus la o reducere a cheltuielilor aferente încălzirii acestor unități, precum și la o diversificare a surselor de energie. Mai mult decât atât, 47 dintre aceste unități au fost echipate cu sisteme solare necesare pentru încălzirea apei. Rata șomajului a scăzut în anumite localități, infrastructura de apă potabilă a fost schimbată astfel încât calitatea apei să fie îmbunătățită. În ceea ce privește transportul public, schimbările nu au întârziat să apară nici în acest domeniu, astfel încât în orașele Chișinău și Bălți mijloacele de transport public în comun au fost reînnoite parțial.

Securitatea energetică reprezintă un alt domeniu important, în acest sens Uniunea Europeană a oferit srijin financiar de 10 milioane de euro, fonduri nerambursabile pentru construirea gazoductului Iași-Ungheni, de asemenea este de apreciat solidaritate UE pentru consecințele socio-economice ale Pandemiei Covid-19 [8], unde Uniunea a oferit peste 128 milioane de euro. Moldova a beneficiat de echipamente de protecție și de distribuirea vaccinurilor în cadrul mecanismului Covax. Este cazul să menționăm că Benita Ferrero-Waldner, fosta Comisar

European pentru Politica Europeana de Vecinatate si Negocieri de Extindere, referitor la finanțarea de catre UE spunea ca “UE nu este o organizație de caritate, aceasta este politica externă a secolului XXI.”

În domeniul buneii guvernări, Uniunea Europeană și-a arătat disponibilitatea și dorința de a susține consolidarea sistemului juridic în Republica Moldova. În 2017, ambii actori (Republica Moldova și Uniunea Europeană) au pus bazele unei „Agende de Asociere”, prin care Republica Moldova își asumă o serie de angajamente care vizează independența și integritatea sistemului judiciar – *toleranță zero pentru corupție*. Nivelul de corupție în Republica Moldova este foarte ridicat, iar pentru a asigura o dezvoltare economică sustenabilă acest fenomen trebuie înlăturat [8]. Uniunea Europeană și-a arătat sprijinul în ceea ce privește implementarea la nivelul Republicii Moldova a unor reforme în cadrul acestui domeniu și pune la dispoziția Republicii Moldova suma de 51 milioane de euro, sub forma sprijinului bugetar și 6 milioane de euro, sumă de bani care este destinată adoptării unor măsuri complementare [9]. Fondurile oferite de UE vor fi debursate pe măsură ce obiectivele asumate vor fi îndeplinite. Totuși, este important a fi menționat aici că tactica UE a suferit modificări importante.

Justiția nu mai este un domeniu, care poate fi trecut cu vederea de către oficialii de la Bruxelles. Este flagelul care afectează dezvoltarea și modernizarea țării. Datorită lipsei performanțelor în ceea ce privește justiția și creșterea nivelului de corupție, Uniunea Europeană a decis amânarea asistenței financiare pentru reforma justiției. Practic, partenerul european încearcă să convingă autoritățile de la Chișinău că fără performanțe vizibile nu va exista asistență financiară. Principiul “mai puțin pentru mai puțin”, care este unul din pilonul Parteneriatului Estic, este în sfârșit adus în discuție. Concesiile politice și economice făcute de-a lungul timpului Republicii Moldova, doar pentru a păstra viu interesul pentru ceilalți membri ai dimensiunii estice a Politicii Europene de Vecinătate, sunt din ce în ce mai puține.

Revenind, însă, la realizările autorităților guvernamentale, este important să fie menționat faptul că în domeniul societal, începând cu anul 2014 a fost adoptat pașaportul biometric, instrument prin intermediul căruia cetățenii Republicii Moldova pot călători în spațiul Schengen fără a avea nevoie de viză. Din 2014 peste 2 milioane de cetățeni moldoveni au intrat în spațiul UE. În ceea ce privește mobilitatea de studiu și posibilitatea de a învăța în una din țările Uniunii Europene, studenții Republicii Moldova beneficiază de programul Erasmus+ [10], unde peste 1000 de studenți au avut posibilitatea de a studia peste hotare.

Cu toate acestea, în anul 2019, când s-au împlinit 10 ani de existență a Parteneriatului Estic, Moldova a contribuit la procesul de reflecții structurale cu privire la viitorul PaE, organizat de Comisia Europeană. Astfel, Comisia Europeană și Înalțul Reprezentant al Uniunii pentru afaceri externe și politica de securitate au prezentat public o propunere comună privind obiectivele de politică pe termen lung ale Parteneriatului Estic după 2020.

Propunerea comună reprezintă rezultatul unei consultări structurate efectuate în ultimele luni (2019-2020) în țările UE și parteneri (Moldova, Ucraina, Georgia, Belarus, Armenia și Azerbaidjan), cu obiectivul de reformatare / restartare a actualului Parteneriat Estic, instrument a cărui relansare a fost solicitată de către numeroase state membre UE și de către parteneri în marja celebrării, recente, în 2019, a 10 ani de funcționare a Parteneriatului.

Noile obiective de politică au fost stabilite în urma consultării structurate privind viitorul Parteneriatului estic, desfășurată cu participarea largă și incluzivă a statelor membre, a organizațiilor societății civile din țările parteneri, a mediului academic, a întreprinderilor și a instituțiilor financiare. În ansamblu, există un larg consens cu privire la faptul că actualul cadru de politică al Parteneriatului

estic este solid și aduce beneficii concrete pentru cetățeni. Propunerea urmărește intensificarea comerțului, consolidarea conectivității și aprofundarea integrării economice cu Armenia, Azerbaidjan, Belarus, Georgia, Republica Moldova și Ucraina, consolidarea instituțiilor democratice și a statului de drept, asigurarea rezilienței la factorii de mediu și climatici, susținerea transformării digitale și promovarea unor societăți echitabile și favorabile incluziunii. Este de menționat că noua variantă consolidată a Parteneriatului nu include angajamente privind funcționarea Parteneriatului ca antecameră a aderării la UE a țărilor partenere (Moldova, Ucraina, Georgia, Belarus, Armenia și Azerbaidjan). Obiectivul de politică prioritar al Parteneriatului pentru perioada de după 2020 îl reprezintă “colaborarea UE cu țările partenere pentru a răspunde provocărilor comune și a consolida reziliența acestor țări din perspectiva provocărilor actuale” [11]. Principalele declarații ale liderilor europeni formulate cu ocazia prezentării publice a propunerii au fost:

Înaltul Reprezentant-vicepreședintele Josep Borrell: *„Puterea vecinilor noștri este, totodată, puterea Uniunii Europene; Parteneriatul estic rămâne un element esențial al politicii externe a UE. Propunerile noastre vor consolida în continuare cele șase țări partenere, reflectând prioritățile și provocările noastre comune și păstrând în același timp accentul pe obținerea unor rezultate tangibile și pozitive pentru toți cetățenii”* [12].

Comisarul pentru vecinătate și extindere, Olivér Várhelyi: *„Transmitem un mesaj foarte clar țărilor partenere estice: vă vom ajuta să construiți economii puternice, să încurajați creșterea economică și crearea de locuri de muncă prin atragerea de investiții străine directe și prin consolidarea conectivității în sectoarele-cheie cum ar fi transporturile, energia și mediul. Vom colabora strâns pentru a aborda provocările actuale de la toate nivelurile, inclusiv pandemia COVID-19”* [12].

Pe baza realizărilor din primii zece ani ai parteneriatului, propunerea Comisiei prezintă modalitățile de colaborare cu țările partenere pentru a răspunde provocărilor comune și a consolida reziliența acestor țări din perspectiva provocărilor actuale, ca obiectiv de politică prioritar pentru perioada de după 2020. În acest scop, cooperarea dintre UE și partenerii săi va continua să sprijine, prin noi priorități politice, transformarea ecologică, transformarea digitală și crearea unor economii care să aducă beneficii pentru toți, în special mai multe oportunități de angajare pentru tineri și promovarea egalității de gen.

În luna ianuarie anul curent, ministrul de Externe al Republicii Moldova, Aureliu Ciocoi, împreună cu omologii săi din Ucraina și Georgia au examinat modalitățile de intensificare a cooperării între state în eforturile dedicate pregătirilor pentru participarea la Summitul PaE din anul current (2021). Șeful diplomației moldovenești a reiterat poziția Republicii Moldova cu privire la viitorul Parteneriatului, accentuând interesul țării pentru un cadru ambițios de colaborare, care ar oferi țărilor partenere posibilitatea de a valorifica pe deplin toate avantajele oferite de asocierea cu Uniunea Europeană [13]. Un comunicat de presă al Ministerului Afacerilor Externe și Integrării Europene precizează că *“Republica Moldova este interesată ca rezultatele Summitului să contribuie la dezvoltarea cooperării politice și economice pe platforma Parteneriatului și să încurajeze apropierea continuă a țărilor asociate de UE”*.

În luna martie 2021 președintele Consiliului European, Charles Michel s-a întâlnit la Chișinău cu președintele Maia Sandu unde au discutat despre relațiile cu UE și despre viitorul PaE. A fost prima vizită a unui oficial european de rang înalt după o perioadă de izolare internațională de câțiva ani. În timpul discursului său, demnitarul european a menționat că Uniunea Europeană va susține Republica Moldova în implementarea reformelor și o va ajuta să facă față Pandemiei de COVID-19 [14]. Demnitarul a declarat că sprijinul UE merge mână în mână cu implementarea

reformelor și că UE este pregătită pentru consolidarea parteneriatului UE-RM având scopuri comune precum; prosperitatea, stabilitatea și libertățile. Acest eveniment a reprezentat o nouă etapă în redresarea, relansarea și consolidarea relațiilor RM cu UE.

Concluzii. pentru Republica Moldova, Parteneriatul Estic reprezintă un instrument prin intermediul căruia regimul democratic poate fi consolidat, creșterea economică poate fi sustenabilă ca urmare a oportunităților pe care statul le are, iar nivelul corupției poate fi diminuat ca urmare a reformării sistemului. Ca aceste obiective și priorități să poată fi transpuse în realitate, este nevoie de multă voință politică și concentrarea eforturilor autorităților guvernamentale pe implementarea de reforme și măsuri de îmbunătățire a mediului de afaceri. Parteneriatul Estic rămâne a fi cheia colaborării a UE cu cele șase state post-sovietice și o obțiune fără alternativă pentru dezvoltarea lor, PaE, păstrind valorile, principiile și idealurile pe care le împărtășesc în mod colectiv cetățenii UE și vecinătatea estică.

Bibliografie:

1. Declarația Comună a Summitului Parteneriatului Estic, Praga, 7 mai 2009. <https://www.consilium.europa.eu/ro/policies/eastern-partnership/>
2. Cerbu Vasile, Ciobanu Valentin. Regiunea Mării Negre, zona schimbărilor geopolitice. https://gmr.mapn.ro/app/webroot/fileslib/upload/files/arhiva%20GMR/2019%20gmr/Conferinta%20GMR%202019/GMR_CONF%20ro_Cerbu%20Cioranu.pdf
3. Radoslaw Sikorski, Ministrul de Externe Polonez: Parteneriatul Estic ca șansă a unei alegeri pro-europene. Alexandru Eftode, Radio Europa Liberă, 18.06.2009. <http://www.ape.md/2009/06/radoslaw-sikorski-ministrul-de-externe-polonez-parteneriatul-estic-ca-ayansa-a-unei-alegeri-pro-europene-alexandru-efode-radio-europa-libera-18-06-2009/>
4. Vladimir Voronin are o atitudine sceptica fata de "Parteneriatul Estic"... <http://www.azi.md/ro/print-story/1544>
5. Acord de Asociere între Republica Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și Statele Membre ale acestora, pe de altă parte. <https://mfa.gov.md/img/docs/Acordul-de-Asociere-RM-UE.pdf>
6. Misiunea Uniunii Europene de Asistență la Frontieră în Moldova și Ucraina începe o nouă fază cu un nou Șef de Misiune. <https://eubam.org/ro/newsroom/the-european-union-s-border-assistance-mission-to-the-republic-of-moldova-and-ukraine-starts-a-new-phase-with-a-new-head-of-mission/>
7. Facts and figures about EU-Moldova relations. <https://www.consilium.europa.eu/media/31660/eap-summit-factsheet-moldova-eng.pdf>
8. În lupta cu COVID-19, Uniunea Europeană și OMS au suplimentat dotarea spitalelor cu echipamente medicale în valoare de 685.400 EUR. https://eeas.europa.eu/delegations/moldova/94739/%C3%AEn-lupta-cu-covid-19-uniunea-european%C4%83-%C8%99i-oms-au-suplimentat-dotarea-spitalelor-cu-echipamente_ro
9. O poliție mai receptivă, toleranță zero față de corupție și mai multe femei ofițeri. În ce constă reforma poliției în Moldova. <https://agora.md/stiri/31151/o-politie-mai-receptiva--toleranta-zero-fata-de-coruptie-si-mai-multe-femei-ofiteri--In-ce-consta-reforma-politiei-in-moldova>
10. Oficiul Național Erasmus+ în Moldova <http://erasmusplus.md/>
11. Joint Communication to the European Parliament, the European Council, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions Eastern Partnership policy beyond 2020 Reinforcing Resilience - an Eastern Partnership that delivers for all. https://eeas.europa.eu/sites/default/files/1_en_act_part1_v6.pdf
12. Parteneriatul Estic: Comisia propune noi obiective de politică pentru perioada de după 2020. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/ro/IP_20_452

13. Summitul Parteneriatului Estic 2021 va deschide noi perspective cu UE.
<https://stiri.md/article/politica/summitul-parteneriatului-estic-2021-va-deschide-noi-perspective-cu-ue>
14. Declarația președintelui Charles Michel la conferința de presă cu președinta Maia Sandu, la Chișinău <https://www.consilium.europa.eu/ro/press/press-releases/2021/02/28/remarks-by-president-charles-michel-at-the-press-conference-with-president-maia-sandu-in-chisinau/>

ACȚIUNILE UNIUNII EUROPENE DE COMBATERE A DEZINFORMĂRII PRIVIND COVID-19

Iuliana VÎRLAN

masterandă, Facultatea Relații
Internaționale, Științe Politice și
Jurnalism Universitatea Liberă
Internațională din Moldova
Conducător științific:
Viorica ȚÎCU, MA

Abstract: *The world-wide development of the new coronavirus disease (COVID-19) has provided great opportunities for China and Russia, to spread disinformation about its origins, proliferation and the effectiveness of other actors' varying responses to the threat. This is according to previously observed efforts of these states to use manipulation to distort political environments in democracies. In accordance with reports from the European External Action Service (EEAS), the European Union has found itself in the middle of Russian and Chinese disinformation campaigns, which also provided attractive content for conspiracy theorists. This is happening despite a number of legislative, investigative and other actions taken by the European Union in last years to prevent third states from interfering in their internal affairs. The article briefly represents the EU's answer to Russian and Chinese disinformation during the COVID-19 pandemic.*

Keywords: *misinformation, propaganda, hybrid threats, pandemic, Covid -19.*

Răspunsul Uniunii Europene la dezinformarea cu privire la pandemia COVID-19 a fost ghidat de documentele din 2018 „Combaterea dezinformării online: o abordare europeană” [2] și „Plan de acțiune împotriva dezinformării” [7]. Politica sa se bazează pe patru piloni: 1) îmbunătățirea capacităților instituțiilor UE de a detecta, analiza și expune dezinformarea; 2) consolidarea și coordonarea răspunsurilor comune; 3) mobilizarea sectorului privat; 4) sensibilizarea și îmbunătățirea rezilienței societale.

În ceea ce privește *primul pilon*, Serviciul European de Acțiune Externă a jucat până acum cel mai vizibil rol în identificarea și analiza dezinformării în Uniunea Europeană, în statele membre și în regiunile învecinate. Acesta a furnizat regulat informații actualizate despre virusul Covid-19 pe site-ul web *EUvsDisinfo*, prin intermediul buletinelor informative și rapoartelor speciale, care au fost esențiale pentru a expune amploarea și profunzimea campaniilor de dezinformare rusești și chineze împotriva UE și a țărilor membre. O mare parte din această muncă este o continuitate a eforturilor depuse asupra „*The East Strategic Communication Task Force*” creat în 2015 pentru a aborda campaniile rusești de dezinformare. Echipa grupului de lucru a impresionat prin constituirea unei baze de date constituite din 8 000 de cazuri de dezinformare, analize ale comunicărilor și tehnicile acestora, dar și stabilirea cooperării cu organizațiile care stabilesc corectitudinea și veridicitatea informațiilor în Uniunea Europeană și în vecinătatea acesteia. Echipa operativă East StratCom al SEAE a detectat și a denunțat peste 550 de discursuri de dezinformare din surse pro-Kremlin pe site-ul web *EUvsDisinfo*.

Din cauza pandemiei Covid-19, Serviciul European de Acțiune Externă pentru prima dată a analizat la modul cel mai serios dezinformarea chineză. Munca acestuia a fost umbrită, deoarece conform unor informații, SEAE a eliminat o parte din limbajul critic ce reflectă activitatea Chinei, din cauza unor presiuni chineze. Chiar, dacă zvonurile sunt neconfirmate, aceste evenimente aruncă o pată neagră pe activitatea importantă a acestei instituții și ridică întrebări complexe cu

privire la dificultatea implementării politicii externe a UE atunci când, un stat membru cu legături economice strânse cu Beijingul preferă într-adevăr o atitudine mai binevoitoare față de Republica Populară Chineză. [1, p.3].

Sistemul de alertă rapidă (RAS), al doilea pilon al politicii UE, a fost creat înainte de COVID-19, pentru a ajuta statele membre să semnaleze răspândirea știrilor false și să coordoneze comunicarea în privința eforturilor strategice și a fost implementat în timpul focarului. RAS a fost criticat, totuși, pentru lipsa unor standarde comune cu privire la ce informații să distribuie și pentru lipsa unei foi de parcurs clare pentru analiza materialului colectat. Nu este clar dacă și în ce măsură această critică a fost abordată. Totuși, spre deosebire de preocupările anterioare ale unor oficiali că sistemul va deveni în curând învechit, acesta s-a dovedit a fi util în timpul pandemiei. De data aceasta, sistemul este utilizat pentru a distribui informații nu numai între statele membre, dar de asemenea, și cu parteneri ca grupul G7, NATO dar și alți. În rezultat, acest produs a determinat schimbul de informații, activități și bune practici în procesul de combatere a influenței străine și dezinformării.

„*Codul de bune practici împotriva dezinformării*” constituie al treilea pilon al politicii UE. Este un cadru voluntar creat pentru a reduce dezinformarea online semnată de marii giganți tehnologici, precum ar fi Facebook, Google, Twitter, etc. În procesul de pregătire a alegerilor pentru Parlamentul European din 2019, semnatarii au reușit să realizeze unele progrese limitate prin îmbunătățirea transparenței publicității, verificarea faptelor și utilizarea inteligenței artificiale pentru a elimina conturile false [5]. Chiar de la începutul pandemiei, au putut fi observate rezultate pozitive. De exemplu Facebook și YouTube au marcat sau au eliminat multe (dar nu toate) postările evaluate ca știri false de un grup de cercetători de la Universitatea din Oxford. Facebook-ul a promovat, de asemenea, sfaturile oficiale ale Organizației Mondiale a Sănătății, o acțiune care a fost susținută de UE și care a oferit un acces, dar totuși arbitrar și episodic, cercetătorilor pentru a ajuta la crearea de modele mai bune pentru anticiparea răspândirii Corona Virusului. Twitter și-a extins politica pentru marcarea conținutului dăunător, care este împotriva surselor de informații autorizate din sănătate publică globală și locală, dar nu a reușit să eticheteze și să elimine majoritatea acestui conținut de pe platforma sa.

Conform parteneriatului stabilit dintre Comisia Europeană și platformele online, platformele ar trebui să prezinte rapoarte lunare, care să includă date mai detaliate privind acțiunile lor de promovare a conținutului autorizat și de limitare a dezinformării legate de Corona Virus și a diseminării acesteia. La fel, ar trebui să-și amplifice colaborarea cu verificatorii de fapte - în toate statele membre, cu cercetătorii și ar trebui să fie mai transparente în ceea ce privește punerea în aplicare a politicilor lor de informare a utilizatorilor, care interacționează cu dezinformarea.

La 10 septembrie 2020, Comisia Europeană a publicat primul set de rapoarte furnizate de semnatarii “Codului de bune practici privind dezinformarea” ca parte a programului de monitorizare și raportare COVID-19 „*Tackling COVID-19 disinformation - Getting the facts right*” [6]. În special, programul de monitorizare este constituit din două etape.

În prima fază, rapoartele oferă informații de bază cu privire la politicile și procedurile relevante pe care platformele le-au pus în aplicare până la 31 iulie 2020 - de la începutul pandemiei COVID-19 în Europa.

A doua fază a programului a durat din luna august până în luna decembrie 2020. În cadrul acestuia, platformele și asociațiile industriale utilizau indicatori specifici, pentru a permite o imagine de ansamblu lunară a eficacității și impactului politicilor lor în combaterea dezinformării legate de COVID-19.

În special, semnatarilor “Codului de bune practici privind dezinformarea” li s-a cerut să furnizeze informații referitoare la următoarele domenii:

1. Inițiative pentru promovarea conținutului autoritar la nivelul UE și la nivelul statelor membre;
2. Inițiative și instrumente pentru îmbunătățirea conștientizării utilizatorilor;
3. Informații despre comportamentul manipulator al serviciilor lor;
4. Date despre fluxurile de publicitate legate de dezinformarea COVID-19 privind serviciile lor și pe site-urile terțe.

Rapoartele conțin date cantitative care ilustrează impactul acestor politici. De exemplu:

- *Google Search* a acordat importanță articolelor publicate de organizațiile UE de verificare a faptelor, care au generat peste 155 de milioane de afișări în prima jumătate a anului 2020. YouTube, de la începutul anului, a expus panouri informative care prezintă informații relevante din surse oficiale din domeniul sănătății la nivel global și local pe pagina sa de pornire și în panourile pe care apar videoclipuri și căutări despre COVID-19. În general, aceste panouri au prezentat 300 de miliarde de afișări în întreaga lume.

- Microsoft’s LinkedIn a trimis membrilor interesați un „European Daily Rundown” - un rezumat al știrilor scrise din ziua respectivă și au fost realizate de jurnaliști cu experiență. „European Daily Rundown” este distribuit statele membre ale UE și are o acoperire de aproximativ 9,7 milioane de utilizatori în UE.

- „Centrul de informații COVID-19” a Facebook-ului și Instagram-ului a direcționat la nivel global peste 2 miliarde de oameni către resurse de la OMS și alte autorități din domeniul sănătății, peste 600 de milioane de oameni făcând clic pentru a afla mai multe. În aprilie, în UE, peste 49 de milioane de persoane au vizitat Centrul de informare COVID-19.

- Peste 160 de milioane de oameni au vizitat paginile organizate de Twitter privind COVID-19, de peste 2 miliarde de ori. Astfel de pagini se reunesc cele mai recente postări de la o serie de surse autorizate și de încredere ale guvernului, mass-media și ale societății civile în limbile locale.

- În timpul pandemiei COVID-19, Mozilla a folosit în mod eficient spațiul browser-ului (Firefox snippets) și caracteristicile (Pocket), pentru a promova informații importante din sănătate publică de la OMS, ducând la peste 35.000.000 de afișări și 25.000 de clicuri în Germania și Franța doar pe fragmente, în timp ce centrul de Corona Virus curat din Pocket a generat peste 800.000 de pagini afișate de la peste 500.000 de utilizatori din întreaga lume până la mijlocul lunii iulie. De asemenea, Mozilla a oferit expertiză și a deschis seturi de date despre utilizarea Firefox în februarie și martie pentru a ajuta cercetătorii să investigheze măsurile de distanțare socială.

La 7 octombrie 2020 Comisia Europeană a publicat al doilea set de rapoarte. Acestea evidențiază acțiunile întreprinse de Facebook, Google, Microsoft, TikTok și Twitter încă din perioada de referință, cu atenție sporită oferită lunii august 2020 [8]. În cadrul acestor evaluări au fost prezentate informații precum ar fi:

- Din ianuarie până în august 2020, Google a blocat sau a eliminat peste 82,5 milioane de anunțuri legate de COVID-19, a suspendat peste 1.300 de conturi de la agenții de publicitate din UE, care încearcă să ocolească sistemele Google și a luat măsuri cu privire la peste 1.700 de adrese URL cu conținut asociat COVID-19.

- În perioada 1 - 31 august 2020, peste 4 milioane de utilizatori din UE au vizitat surse autorizate ce reflectă pandemia COVID-19 prin interogări de căutare pe Microsoft Bing. În plus, Microsoft Advertising a împiedicat afișarea utilizatorilor pe piețele europene trimiterile la 1.165.481 de anunțuri legate de COVID-19.

- Facebook și Instagram au raportat că peste 13 milioane de utilizatori din UE au vizitat „Centrul de informații COVID-19” în iulie și 14 milioane de utilizatori din UE în august. De asemenea, Facebook a afișat anunțuri de avertizare de dezinformare asociate cu verificările de fapt legate de COVID-19. În luna iulie acestea au fost peste 4,1 milioane în UE în iulie și 4,6 milioane în august.

- Twitter a raportat că 949 de articole publicate pe această platformă au încălcat politica COVID-19 în luna august, estimând că 80% din conținutul, care a încălcat a fost detectat de sistemele lor automate. În aceeași perioadă, au fost eliminate 4000 de postări și 2,5 milioane de conturi contestate sub îndrumarea COVID-19 la Twitter.

- În iulie și august, TikTok a aplicat un sticker COVID-19 la peste 86.000 de videoclipuri pe cele patru piețe europene majore ale acestuia (Germania, Franța, Italia și Spania), eliminând în același timp peste 1000 de videoclipuri legate de COVID-19, încălcând politicile lor sau care conține dezinformare medicală.

- Raportul World Federation of Advertisers (WFA) se referă la progresele realizate în cadrul Global Alliance for Responsible Media (GARM). Prin GARM, industria și platformele publicitare lucrează pentru a îmbunătăți controlul plasărilor publicitare și pentru a reduce veniturile furnizorilor de conținut dăunător, inclusiv dezinformarea, prin dezvoltarea unor standarde comune din industrie care pot fi aplicate și monitorizate pe toate platformele publicitare într-un mod transparent și corect. Raportul oferă, de asemenea, o imagine de ansamblu a impactului crizei COVID-19 asupra industriei publicității, inclusiv perspectiva reducerii substanțiale a bugetelor publicitare în 2020. Acesta notează că agenții de publicitate au fost criticați pentru că au folosit liste de excludere pentru a evita plasarea anunțurilor lângă dezinformare și conținut dăunător legat de COVID-19, care poate duce, de asemenea, din greșeală la blocarea știrilor legate de pandemie.

- Raportul European Association of Communications Agencies (EACA) oferă o prezentare generală a politicilor și practicilor utilizate de membrii săi pentru a perturba generarea de bani din dezinformării. În special, agențiile de publicitate din Europa au intensificat eforturile de a dezvolta și de a încuraja utilizarea instrumentelor sigure și de verificare a mărcii, sporind colaborarea lor cu companii terțe de verificare și asistând agenții de publicitate în evaluarea strategiilor de cumpărare a mass-media și a riscului reputației online. Mai mult, raportul menționează utilizarea de către membrii EACA a listelor de excludere, a listelor de includere și a listelor gri în legătură cu destinațiile de plasare a anunțurilor. EACA subliniază, de asemenea, că aceasta și unii dintre membrii săi s-au alăturat GARM.

- Raportul Interactive Advertising Bureau Europe (IAB Europe) oferă o imagine de ansamblu asupra eforturilor continue ale asociației de a reduce incidența dezinformării în ecosistemul de publicitate digitală prin acțiuni de conștientizare, inițiative ale asociațiilor sale la nivel național și colaborarea sa în GARM. Oferă câteva estimări largi ale impactului crizei COVID-19 asupra industriei publicității digitale și a sectorului media în general. Notează, în special, modul în care utilizarea cuvintelor de potrivire exactă (de exemplu, „criză”, „COVID-19”) în tehnologiile de evitare a avut consecința neintenționată a blocării publicității să apară lângă știrile legate de COVID-19, reducând astfel disponibilitatea inventarului care poate fi rentabilizat și furnizorii de tehnologie care au impact și în sector. Printre altele, IAB Europe recomandă ca mărcile să lucreze îndPaEroape cu partenerii lor pentru a implementa soluții mai inteligente pentru a se asigura că publicitatea lor continuă să ajungă la publicul potrivit în timpul COVID-19.

La 6 noiembrie 2020 Comisia Europeană a publicat cel de-al treilea set de rapoarte furnizate de semnatarii, subliniind acțiunile întreprinse în luna septembrie 2020 pentru a limita

dezinformarea generată de COVID-19 [9]. Evaluările furnizează câteva date cantitative care ilustrează aceste acțiuni și impactul acestora pe durata lui septembrie 2020. De exemplu:

- Twitter a raportat că 1.263 de postări au încălcat politicile COVID-19 ale platformei. Aproximativ 93% din conținuturi, care au încălcat drepturile au fost detectate de sistemele automate, aproximativ 7% fiind revizuite de angajații și respinse pentru încălcările politicilor.

- Facebook și Instagram au raportat că și-au extins rețeaua de evaluare a acțiunilor, care include acum 37 de parteneri, care monitorizează evenimentele în UE și în întreaga Europa. Aceștia folosesc 26 de limbi de lucru. Pe baza muncii lor, Facebook și Instagram au afișat în septembrie afișe de avertizare de dezinformare asociate cu verificările legate de COVID-19 cu peste 4,4 milioane de postări de conținut în statele membre ale UE.

- Conținutul din domeniul sănătății din partea guvernelor și autorităților publice ale UE, sprijinit de granturile publicitare Google, a generat 269 de milioane de afișări și 46 de milioane de clicuri începând cu septembrie 2020.

- Microsoft a împiedicat utilizatorilor săi de pe piețele europene să vadă mai mult de 2 milioane de trimiteri de la agenți de publicitate, care au încercat să exploateze criza COVID-19 pentru câștiguri comerciale. În perioada 1 - 30 septembrie 2020, Bing a avut aproape 3,5 milioane de vizitatori din țările UE ale căror interogări de căutare legate de COVID-19 le-au prezentat informații veridice din surse de încredere.

- TikTok a etichetat peste 7 milioane de videoclipuri cu cuvinte, hashtag-uri sau muzică legate de COVID-19, atașând un „sticker” cu mesajul „Aflați informații despre Covid-19” care redirecționează utilizatorii către sursele de informații de încredere.

Comisia Europeană încurajează și alte părți interesate relevante, care nu sunt semnatare să adere la “Codul de bune practici privind dezinformarea”.

Uniunea Europeană a încercat să îmbunătățească comunicarea cu cetățenii acesteia și să consolideze cooperarea între statele membre și țările terțe. În acest sens, a fost creat un site web accesibil în toate limbile UE, unde miturile sunt demascate [3]. Site-ul web include o adresare video a Președintei Comisiei Europene, Ursula von der Leyen, încercând să determine oamenii subliniind că „Dezinformarea poate costa vieți” și solicită companiilor de social media să partajeze date cu organizațiile, care stabilesc corectitudinea informațiilor. Alte instituții ale UE, precum Parlamentul European [4]. și Consiliul Uniunii Europene, au creat, de asemenea, pagini web pentru a distribui informații sigure și veridice în rândul oamenilor.

Cu toate acestea, faptul că videoclipul președintei Comisiei Europene a fost vizionat doar de 5111 ori pe YouTube (pe 22 mai) arată clar că eforturile de comunicare ale instituțiilor europene sunt insuficiente, în comparație cu miile de site-uri de știri false pe care sunt distribuite sfaturi periculoase și informații eronate.

În schimb, politica existentă a UE de a sprijini corectitudinea informațiilor, cercetători și mass-media locală pentru a ajuta la expunerea companiilor de dezinformare par mult mai promițătoare în determinarea conștientizării publicului asupra problemei. Comisia a demontat miturile legate de Corona Virus, pe site-uri web care au înregistrat peste 7 milioane de vizualizări.

Comisia Europeană împreună cu UNESCO au încercat să contacteze teoriile conspiraționiste și nocive generate de virusul pandemic, răspândite în mediul online. Acestea au prezentat un set de zece Info-grafice educaționale, cu scopul de a ajuta oamenii să identifice și să combată teoriile respective. În acest context, s-a explicat ce sunt teoriile conspiraționiste, de ce apar, cum se evaluează veridicitatea și care sunt impactul acestora.

Pe lângă toate acestea, politicienii și experții Uniunii Europene se întâlnesc regulat în cadrul unor conferințe pentru a vorbi despre dezinformare, pentru a disemina metode de informare a oamenilor despre primejdii și cum pot fi acestea abordate.

Asigurarea libertății presei și dezbaterile democratice pluraliste constituie un element esențial pentru răspunsul Uniunii Europene la procesul de dezinformare. Comisia Europeană continue să monitorizeze impactul măsurilor de urgență luate de țările membre în contextul pandemiei Covid-19 asupra valorilor și legislației Uniunii Europene. Criza a confirmat rolul mass-mediei libere și independente ca serviciul esențial, care pune la dispoziția cetățenilor informații verificate și fiabile, participând la salvarea vieții omenești. Uniunea Europeană continue să intensifice sprijinul acordat mass-mediei independente și jurnaliștilor independenți în Uniunea Europeană și în întreaga lume. Comisia Europeană îndeamnă țările membre să își amplifice eforturile pentru a asigura faptul că jurnaliștii își pot desfășura activitatea în condiții de siguranță și să valorifice oportunitățile oferite de răspunsul economic al UE și de pachetul de redresare pentru a susține mass-media grav. Asigurarea libertății presei și dezbaterile democratice pluraliste constituie un element esențial pentru răspunsul Uniunii Europene la procesul de dezinformare.

Capacitatea, sensibilizarea cetățenilor și sporirea rezilienței societății include faptul de a le permite cetățenilor să participe la dezbateri democratice, menținând accesul la informații și libertatea de exprimare, promovând alfabetizarea mediatică și informațională a cetățenilor, inclusiv gândirea critică și competențele digitale. Acest lucru poate fi realizat prin proiecte de alfabetizare mediatică și prin sprijinirea organizațiilor societății civile. În acest context, o altă acțiune întreprinsă de Uniunea Europeană constituie intensificării suportului în favoarea actorilor societății civile, jurnaliștii independenți și mass-media independentă ca partenerii a pachetului „Echipa Europa” (Team Europe).

Pandemia COVID-19 testează răspunsurile UE în lupta împotriva dezinformării, dezvăluind punctele forte și punctele slabe a abordărilor interne și lipsa cooperării între partenerii din acest domeniu. Acțiunile pe care le-a întreprins UE în ultimii ani în elaborarea unei politici anti-dezinformare s-au dovedit utile în timpul pandemiei. Acestea ar trebui consolidate în continuare ținând cont de experiența COVID-19.

Bibliografie:

1. BROVDIY, Yana. Disinformation in Times of COVID-19: Reinforcing the Responses of the European Union and the United States. Disponibil: https://www.coleurope.eu/system/tdf/research-paper/brovdiy_cepob_5-2020.pdf?file=1&type=node&id=56902&force=
2. Combaterea dezinformării online: o abordare europeană. Comunicare a Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor. Disponibil: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/HTML/?uri=CELEX:52018DC0236&from=RO>
3. Combaterea dezinformării. Disponibil: https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/coronavirus-response/fighting-disinformation_ro
4. Dezinformarea: cum pot fi recunoscute și abordate miturile Covid-19. Disponibil: <https://www.europarl.europa.eu/news/ro/headlines/society/20200326STO75917/dezinformarea-cum-pot-fi-recunoscute-si-abordate-miturile-covid-19>
5. EEAS special report update: short assessment of narratives and disinformation around the covid-19 pandemic. Disponibil: <https://euvsdisinfo.eu/eeas-special-report-update-short-assessment-of-narratives-and-disinformation-around-the-covid19-pandemic-updated-23-april-18-may/>

6. First baseline reports – Fighting COVID-19 disinformation Monitoring Programme. Disponibil: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/first-baseline-reports-fighting-covid-19-disinformation-monitoring-programme>

7. Plan de acțiune împotriva dezinformării. Comunicare comună către Parlamentul European, Consiliul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor. Disponibil: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/HTML/?uri=CELEX:52018JC0036&from=en>

8. Second set of reports – Fighting COVID-19 disinformation Monitoring Programmeș. Disponibil: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/second-set-reports-fighting-covid-19-disinformation-monitoring-programme>

9. Third set of reports - Fighting COVID-19 Disinformation Monitoring Programme. Disponibil: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/third-set-reports-fighting-covid-19-disinformation-monitoring-programme>

COOPERAREA UNIUNII EUROPENE CU ONU: DIRECȚII ȘI PERSPECTIVE

Nicoleta BOTEZATU,
Studentă, Facultatea de Științe
Politice și Relații Internaționale
Universitatea de Studii Europene
din Moldova, Chișinău
Conducător științific:
Liliana BENIUC,
dr., conf. univ.

Abstract: *This article is about the relationship between UN and European Union. EU is dedicated to multilateralism, at the heart of which is a strong and effective United Nations. Over the years, the EU has established a strong relationship with the UN. Cooperation takes place in a wide range of areas addressed by the various UN bodies. The EU also participates in the annual UN General Assembly. Even though this cooperation has existed for a long time and there are some achievements that have been noticed over the years.*

Keywords: *UN, European Union, relationship, achievements, key partner, cooperation*

Uniunea Europeană (UE) este o uniune politică și economică a 27 de state membre situate în principal în Europa. Uniunea Europeană a dezvoltat o piață unică internă printr-un sistem standardizat de legi care se aplică în toate statele membre. Politicile UE vizează asigurarea liberei circulații a persoanelor, bunurilor, serviciilor și capitalurilor în cadrul pieței interne, adoptarea legislației în domeniul justiției și afacerilor interne și menținerea unor politici comune privind comerțul, agricultura, pescuitul și dezvoltarea regională. Pentru călătoriile în spațiul Schengen, controlul pașapoartelor a fost eliminat. O uniune monetară a fost înființată în 1999, a intrat în vigoare în 2002 și este compusă din 19 state membre ale UE care utilizează moneda euro. Cetățenia UE și cea europeană au fost înființate odată cu intrarea în vigoare a Tratatului de la Maastricht în 1993. Uniunea Europeană își are originea în Comunitatea Europeană a Cărbunelui și Oțelului (CECO) și în Comunitatea Economică Europeană (CEE), înființate în 1951 prin Tratatul de la Paris, respectiv în 1957 prin Tratatul de la Roma. Membrii inițiali ai Comunității Europene au fost: Belgia, Franța, Italia, Luxemburg, Olanda și Germania de Vest. În anii următori Comunitatea s-a lărgit prin aderarea unor noi state membre și și-a crescut puterea prin adăugarea de domenii economice, sociale și politice în competența sa. Tratatul de la Maastricht a înființat Uniunea Europeană sub prezenta denumire în 1993. Cea mai recentă modificare majoră a bazei constituționale a UE, Tratatul de la Lisabona, a intrat în vigoare la 1 decembrie 2009. Regatul Unit a semnalat intenția de a părăsi Uniunea în urma unui referendum din iunie 2016. Astfel, pe 31 ianuarie 2020 Regatul Unit a părăsit definitiv Uniunea Europeană [1].

Organizația Națiunilor Unite este cea mai importantă organizație internațională din lume, fondată pe 24 octombrie 1945, după al Doilea Război Mondial, numără în prezent 193 de state membre. Întemeierea ONU a constat din semnarea de către membrii ei fondatori, a Cartei Națiunilor Unite. Prin acest document, ONU are misiunea de a asigura pacea mondială, respectarea drepturilor omului, cooperarea internațională și respectarea dreptului internațional [2].

Republica China a fost membrul fondator al Națiunilor Unite în 1945. La finele războiului civil chinez, guvernul Republicii China se refugia în Taiwan, lăsând controlul țării în mâinile guvernului Republicii populare Chineze. Locul chinezilor la ONU a fost ocupat în consecință de Republica China până la 25 octombrie 1971, date la care a fost atribuit Chinei comuniste în toate instanțele ONU, prin vot general, de rezoluția 2758 [3].

UE este dedicată multilateralismului, în centrul acestuia aflându-se o Organizație a Națiunilor Unite puternică și eficace. Acest angajament se întemeiază pe convingerea că, pentru a putea răspunde crizelor, provocărilor și amenințărilor la nivel mondial, comunitatea internațională are nevoie de un sistem multilateral eficient, fondat pe norme și valori universale.

De-a lungul anilor, UE a stabilit o relație solidă cu ONU. Cooperarea are loc într-o gamă largă de domenii abordate de diferitele organisme ale ONU. De asemenea, UE participă la Adunarea Generală anuală a ONU. În temeiul unei rezoluții adoptate de Adunarea Generală a ONU în mai 2011, UE poate lua cuvântul înaintea altor grupuri importante atunci când se exprimă în numele statelor membre ale UE și este invitată să intervină în dezbaterile generale în deschiderea Adunării Generale[4].

Cu ocazia împlinirii a 75 ani de la fondarea Organizației Națiunilor Unite, Ministerul Afacerii Externe a organizat o serie de panouri de discuții cu experți și o campanie de informare și promovare sub egida Săptămânii ONU. ONU a fost înființată pentru a evita un alt conflict global după experiențele tragice din cel de-al doilea război mondial. Deși eficacitatea ONU este adesea criticată, trebuie admis că organizația și-a îndeplinit pe deplin sarcina în această dimensiune, a menționat ministrul Rau în discursul său care a rezumat o săptămână de dezbateri virtuale cu privire la cele mai importante aspecte ale activităților ONU. La data de 24 octombrie, au fost marcați 75 ani de la fondarea Organizației Națiunilor Unite. Cu această ocazie, Ministerul Afacerilor Externe, în cooperare cu Asociația Națiunilor Unite în Polonia (UNAP), a organizat Săptămâna Națiunilor Unite - o serie de discuții virtuale în timpul cărora diplomați, academicieni și practicieni au vorbit despre domeniile prioritare ale activităților organizației, precum și a Poloniei în cadrul forului ei.

Panoul de astăzi „Ce fel de Polonie în ce fel de ONU?” a fost deschis de Ministrul Afacerilor Externe, Zbigniew Rau. Șeful diplomației poloneze a rezumat evenimentele Săptămânii ONU, subiectele cărora s-au concentrat pe pilonii activităților organizației - drepturile omului, pace și securitate, dezvoltare. Ministrul a remarcat, de asemenea, rolul special al tinerilor și implicarea în creșterea acestui grup în activitățile organizației.

În discursul său, șeful diplomației poloneze, referindu-se la momentul istoric al celei de-a 75-a aniversări, a subliniat: Este dificil de a evalua comensurabil activitățile ONU. În opinia mea, însă, rolul pozitiv al Organizației Națiunilor Unite este incontestabil și nu există o alternativă reală la această organizație.

Menționând angajamentul Poloniei, ministrul Rau a reamintit despre încetarea recentă a calității de membru al Consiliului de Securitate și revenirea soldaților polonezi în anul 2019 pentru a servi ca parte a misiunilor ONU de menținere a păcii. De asemenea, el a atras atenția asupra acțiunilor Poloniei de protecție a drepturilor omului, cu un accent deosebit pe protecția drepturilor celor mai vulnerabile grupuri - copii și persoane cu dizabilități și apărarea libertății de religie și credință, care sunt prioritățile actualului mandat al Poloniei în Consiliul pentru Drepturile Omului al ONU.

În cadrul evenimentului, unul dintre membrii panelului a fost Viceministrul Afacerilor Externe, Piotr Wawrzyk, care s-a referit la sarcinile cheie ale ONU din punctul de vedere al Poloniei, domeniile prioritare de acțiune și problema reformei organizaționale[5]. În fiecare an, Consiliul Uniunii Europene adoptă prioritățile UE în cadrul ONU și pentru Adunarea Generală a ONU, ținând seama de agenda ONU și de problemele de interes mondial. Aceste priorități orientează activitatea UE pentru anul următor.

Consiliul a adoptat prioritățile UE pentru ONU și pentru cea de a 75-a Adunare Generală a ONU (septembrie 2020 – septembrie 2021) în iulie 2020, sub tema „*Promovarea multilateralismului și a unei ONU puternice și eficiente, care obține rezultate în favoarea tuturor*”.

După cum s-a dovedit în contextul pandemiei de COVID-19, cooperarea multilaterală este mai necesară ca niciodată. Prin urmare, trebuie menținută ordinea internațională bazată pe norme cu ONU în centru și trebuie consolidate cooperarea și solidaritatea internaționale.

UE se va axa pe priorități fundamentale precum drepturile omului și egalitatea de gen, promovarea păcii și a securității, crearea unei globalizări echitabile, accelerarea tranziției globale către un viitor durabil și neutru din punct de vedere climatic, precum și pe conducerea tranziției spre o nouă lume digitală. Menținerea spațiului umanitar și asigurarea respectării dreptului internațional umanitar și a principiilor umanitare vor rămâne la fel de importante.

UE va continua să sprijine ONU, forum indispensabil pentru găsirea unor soluții multilaterale la provocările globale, și să facă dovada poziției sale de lider la nivel mondial, în perspectiva unei lumi mai sigure și mai bune pentru toți [6].

Odată cu cea de a 75-a aniversare a Organizației Națiunilor Unite, a fost demonstrat un moment unic, cel de a confirma angajamentul Uniunii Europene față de ONU, față de valorile și principiile sale, precum și față de multilateralism. Multilateralismul fiind singura soluție eficientă în lumea complexă de astăzi, cu multiplele sale provocări globale. O lume aflată în schimbare rapidă necesită intensificarea eforturilor în domeniul diplomației publice în sprijinul cooperării internaționale și are nevoie de o Organizație a Națiunilor Unite redinamizată și care răspunde așteptărilor tuturor. Este o responsabilitate comună de a demonstra valoarea adăugată și relevanța ONU. De a arăta că aceasta servește aspirațiilor democratice ale oamenilor din întreaga lume și că le aduce beneficii. În acest sens, Uniunea Europeană, continuă să colaboreze și să sprijine Organizația Națiunilor Unite ca parte a eforturilor sale de a promova, a dezvolta și a reforma ordinea internațională bazată pe norme [7].

Uniunea Europeană este un partener indispensabil al Organizației Națiunilor Unite pentru promovarea și consolidarea multilateralismului și a ordinii internaționale bazate pe norme. Într-un moment de fragmentare și de polarizare, este nevoie mai mult decât oricând de parteneriatul puternic UE-ONU în ceea ce privește realizarea de progrese și conturarea agendei multilaterale. Angajamentul comun pentru o lume mai pașnică, bazată într-o mai mare măsură pe cooperare și mai echitabilă este solid întemeiat prin valorile comune: pacea, democrația, drepturile omului, statul de drept, egalitatea de gen, dezvoltarea durabilă, precum și pe angajamentul profund al UE față de un multilateralism eficient. În ultimii ani, UE și-a intensificat implicarea în calitate de actor global și transpune multilateralismul în acțiune, în conformitate cu Strategia globală pentru politica externă și de securitate a Uniunii Europene și cu concluziile Consiliului privind acțiunea UE pentru consolidarea multilateralismului bazat pe norme. În septembrie 2018, UE și ONU au confirmat intensificarea parteneriatului lor în mai multe domenii și lucrează în prezent la punerea în aplicare a unor soluții globale la provocări globale, în vederea unei lumi mai sigure și mai bune pentru toți.

În prezent, UE este un punct de referință pentru rețeaua globală în sprijinul unui multilateralism eficient. În acest cadru, investesc în noi parteneriate pentru a sprijini agenda multilaterală în modul cel mai eficient, strategic și flexibil, rămânând în același timp fideli normelor și principiilor Cartei ONU. Într-un context multilateral în evoluție, trebuie construiți punți și să fie extins dialogul. Cooperarea trilaterală UA-UE-ONU este un exemplu de multilateralism eficient în acțiune, o nouă paradigmă care constă în unirea forțelor cu actorii internaționali și regionali pentru a aborda provocările globale. Multe provocări în materie de mediu

sunt mondiale prin natura lor, iar acestea pot fi soluționate numai printr-o abordare globală care are implicații cu mult dincolo de granițele UE. Alte provocări de mediu au o dimensiune regional puternică, în sensul că necesită cooperarea cu țările din vecinătatea UE[8].

Pentru ONU, eficacitatea și responsabilitatea sunt aspectele care contează atât în prezent cât și în viitor. UE va sprijini reformele necesare ale organismelor și organelor sistemului ONU, inclusiv reforma generală a Consiliului de Securitate al ONU, pentru a le face mai eficiente, mai transparente, mai democratice, mai reprezentative și mai responsabile. Punerea în aplicare efectivă a reformelor secretarului general al ONU, inclusiv punerea în aplicare pe teren și în cadrul agențiilor, fondurile și programele ONU, alături de revitalizarea Adunării Generale a ONU, este esențială pentru un ONU mai flexibil și mai eficient. Acesta este motivul pentru care UE va continua să fie în prima linie în ceea ce privește promovarea reformei, precum și a finanțării durabile a ONU, și va promova punerea efectivă în aplicare a acesteia în vederea obținerii de rezultate. UE va rămâne unită în promovarea ONU, a principiilor și obiectivelor sale, vorbind cu o singură voce, și își va consolida capacitatea de actor global pe scena multilaterală. Unitatea UE este esențială în acest sens pentru a ne maximiza influența în sprijinul valorilor noastre comune. Prezența puternică a statelor membre ale UE în Consiliul de Securitate al ONU, precum și în Consiliul pentru Drepturile Omului va contribui la o dinamică pozitivă. Rolul UE și al statelor sale membre, care împreună sunt cel mai mare contribuitor la ONU, ar trebui să sprijine facilitarea acestui proces [9].

Într-o perioadă în care concurența geostrategică este din ce în ce mai acerbă, trebuie să se facă față noilor provocări la adresa păcii globale. Intensitatea și complexitatea tot mai mari ale crizelor la nivel mondial pun în pericol viețile a milioane de persoane, provoacă niveluri fără precedent de strămutări forțate și pun în pericol drepturile omului. Schimbările climatice reprezintă un factor de multiplicare a amenințărilor, cu implicații grave pentru pace și securitate în întreaga lume. Confruntată cu conflicte din ce în ce mai complexe, violente și prelungite, UE își va consolida rolul de furnizor mondial de pace și securitate. Acesta fiind unul dintre cele trei priorități interconectate, de a preveni conflictele, păcii și securității. Prevenirea conflictelor este un instrument esențial pentru a răspunde acestor provocări. Implicarea colectivă și stimularea eforturilor comune fiind prioritare în acest caz. Atât UE, cât și ONU au conferit prevenirii conflictelor un rol de obiectiv strategic și, în prezent, trebuie să contribuie la punerea sa în aplicare. Dialogul UE-ONU privind prevenirea conflictelor va fi esențial pentru a aduce schimbări reale pe teren prin continuarea operaționalizării eforturilor preventive, a consolidării păcii și a agendei pentru menținerea păcii, inclusiv a responsabilității de a proteja. Stabilirea unei legăturii între alerta timpurie și acțiunea rapidă este crucială pentru a atenua riscurile de izbucnire și rPaEariție a conflictelor. Prevenirea conflictelor rămâne, de asemenea, în centrul acțiunilor comune, pentru ca operațiile de pace și de gestionare a crizelor să devină mai eficiente și mai sustenabile. Continuarea sprijinirii și consolidării ferme a eforturilor de mediere, ONU aflându-se în avangarda unei intensificări a eforturilor diplomatice puternice pentru pace. Includerea semnificativă a femeilor și a tinerilor este esențială pentru prevenirea eficientă a conflictelor, pentru mediere și consolidarea păcii. UE va explora modalități de întărire a Comisiei ONU pentru consolidarea păcii, o platformă importantă pentru ca statele membre să se angajeze în sprijinirea consolidării păcii și în susținerea păcii, inclusiv prin sporirea interacțiunii sale cu Consiliul de Securitate al ONU. De asemenea, UE va consolida în continuare cooperarea trilaterală cu ONU și cu Banca Mondială pentru a ajuta țările afectate de conflicte să planifice și să pună în aplicare o redresare rapidă și durabilă [10].

Drept exemplu a soluționării conflictelor apărute este Misiunea ONU din Republica Central-Africană Ciad din 2007. Misiunea Organizației Națiunilor Unite în Republica Centrafricană și Ciad a fost înființată la 25 septembrie 2007 pentru a contribui la protecția civililor, promovarea drepturilor omului și a statului de drept și să promoveze pacea regională. Misiunea și-a îndeplinit mandatul la 31 decembrie 2010 și la cererea guvernului din Ciad, care și-a asumat întreaga responsabilitate pentru protejarea civililor pe teritoriul său. Raportând Consiliului de Securitate din decembrie, secretarul general a declarat că „MINURCAT” a fost o operațiune neobișnuită și unică de menținere a păcii a Organizației Națiunilor Unite, deoarece a fost dedicată exclusiv contribuției la protecția civililor, fără un mandat politic explicit. A trecut prin etapele de planificare, desfășurare și retragere într-un interval scurt de mai puțin de patru ani, suportând adversități în fiecare[11].

Uniunea Europeană continuă să își demonstreze rolul de lider în sprijinirea agendei comune a Organizației Națiunilor Unite. UE reafirmă valorile sale fundamentale și continuă să colaboreze cu alți factori pentru a le promova și a le apăra. Într-o perioadă în care unele țări pun sub semnul întrebării universalitatea drepturilor omului, iar spațiul societății civile se restrânge, un angajament puternic în ceea ce privește promovarea și protecția drepturilor omului, se află în centrul parteneriatului UE cu ONU. UE continuă și va continua să fie un actor principal în cadrul forurilor multilaterale din domeniul drepturilor omului și va promova în mod activ sistemul ONU pentru drepturile omului. Intensificarea parteneriatelor cu actorii guvernamentali și neguvernamentali – inclusiv cu societatea civilă și sectorul privat – este esențială pentru angajamentul continuu al UE în ceea ce privește protecția și promovarea respectării drepturilor omului, a democrației și a statului de drept, a spațiului societății civile, a dezvoltării durabile și a păcii, precum și pentru combaterea impunității pentru încălcări și abuzuri ale drepturilor omului.

Răspunderea pentru încălcările dreptului internațional al drepturilor omului și ale dreptului internațional umanitar este esențială pentru reconstruirea societăților aflate în situații de post-conflict și asigurarea unei păci durabile. UE își menține angajamentul față de controlul eficient al armelor. UE reamintește că cele două state care dețin cele mai mari arsenale de arme nucleare au o responsabilitate specială în domeniul controlului armelor și al dezarmării nucleare. În acest context, acordăm cea mai mare importanță „noului Tratat START”. UE va continua să încurajeze Statele Unite și Federația Rusă să își reducă și mai mult arsenalele. UE va încuraja inițiativele care pot contribui la dialog, la consolidarea încrederii, la transparență, verificare, raportare și reducerea riscurilor, precum și la notificările de lansare a rachetelor. Este responsabilitatea colectivă de a acționa în direcția unei lumi mai pașnice, mai sigure și mai prospere pentru generațiile prezente și viitoare. Acesta este motivul pentru care continuă să se investească într-o Organizație a Națiunilor Unite puternică și eficientă, astfel încât aceasta să își poată îndeplini rolul de coloană vertebrală a sistemului multilateral. UE, împreună cu statele sale membre, își va consolida parteneriatele, va promova drepturile omului și statul de drept și va sprijini pacea, securitatea, democrația și dezvoltarea durabilă pentru toți[12].

Bibliografie:

1. Scurt istoric despre Uniunea Europeană [online] [citată 8.04.2021]. Disponibil: https://ro.wikipedia.org/wiki/Uniunea_European%C4%83
2. Misiunea Organizației Națiunilor Unite [online] [citată 8.04.2021]. Disponibil: <https://www.mae.ro/node/1587>

3. Membrul fondator al ONU [online] [citat 8.04.2021]. Disponibil: https://ro.wikipedia.org/wiki/Lista_statelor_membre_ale_Organiza%C8%9Biei_Na%C8%9Biunilor_Unite
4. UE în cadrul Adunării Generale a ONU [online] [citat 9.04.2021]. Disponibil: <https://www.consilium.europa.eu/ro/policies/unga/>
5. Săptămâna ONU - 75 de ani de la fondarea Organizației Națiunilor Unite [online] [citat 9.04.2021]. Disponibil: <https://www.gov.pl/web/republicamoldova/sptmna-onu---75-de-ani-de-la-fondarea-organizaiei-naiunilor-unite>
6. Prioritățile UE în cadrul Adunării Generale a ONU [online] [citat 9.04.2021]. Disponibil: <https://www.consilium.europa.eu/ro/policies/unga/>
7. Responsabilitatea de a demonstra valoarea adăugată și relevanța ONU [online] [citat 9.04.2021]. Disponibil: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10895-2019-INIT/ro/pdf>
8. Provocările globale [online] [citat 9.04.2021]. Disponibil: https://ec.europa.eu/environment/basics/global-challenges/index_ro.htm
9. Eficacitatea și Responsabilitatea: aspectele care contează atât în prezent cât și în viitor [online] [citat 9.04.2021]. Disponibil: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10895-2019-INIT/ro/pdf>
10. Consolidarea coperării UE cu ONU în continuare [online] [citat 9.04.2021]. Disponibil: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10895-2019-INIT/ro/pdf>
11. Misiunea ONU din Republica Central-Africană Ciad din 2007 [online] [citat 9.04.2021]. Disponibil: <https://peacekeeping.un.org/en/mission/past/minurcat/>
12. Consolidarea capacității de acțiune a unei Organizații a Națiunilor Unite puternice și eficiente [online] [citat 9.04.2021]. Disponibil: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10895-2019-INIT/ro/pdf>

MECANISMELE APLICĂRII SANȚIUNILOR DE CĂTRE UNIUNEA EUROPEANĂ

Pavel VINTILĂ,
Student, Facultatea de Relații
Internaționale, Științe Politice
și Administrative, Universitatea
de Stat din Moldova
Coordonator științific:
Liliana BENIUC,
dr., conf. univ.

Abstract: *This research, explore the mechanism for the application of international sanctions by the European Union. The result of the research shows the European Union's capabilities to enforce international law and the common values of the UN. The research methodology has created a clear and useful work for researchers in the field of International Relations and European Studies. European sanctions are applied to states that violate international law, totalitarian regimes that do not respect human rights, or terrorist organizations.*

Keywords: *Sanctions, European Union, restrictions, states, organizations, UN.*

Introducere. Aplicarea sancțiunilor de către Uniunea Europeană este un instrument *soft power* folosit pentru a penaliza abaterile de la legislația internațională a anumitor actori. Pe lângă faptul că această lucrare vine cu soluții din perspectiva *realpolitik*, autorul își exprima și propria opinie cu privire la aplicarea sancțiunilor de către Uniunea Europeană. Scopul acestui studiu este de a scoate în evidență mecanismul aplicării sancțiunilor de către Uniunea Europeană. Pentru a îndeplini scopul propus vor fi realizate următoarele obiective: 1) a analiza mecanismele sancționării; 2) a identifica cauzele impunerii sancțiunilor; 3) a examina locul sancțiunilor europene în politica externă a UE; 4) a descrie rezultatele obținute în urma aplicării sancțiunilor. La elaborarea acestui studiu au fost utilizate următoarele metode: analiza istorică, descriptivă, analiza evenimentelor, metoda explicativă și metoda comparativă, pentru a evidenția diferențele dintre sancțiunile europene și cele mixte, impuse de ONU.

Cauzele și cazurile de adoptare a sancțiunilor de către UE ca măsuri restrictive. Măsurile restrictive sau „sancțiunile” constituie un instrument esențial al politicii externe și de securitate comune (PESC) a Uniunii Europene. Politica externă și de securitate comună a Uniunii Europene a fost lansată în anul 1993, prin Tratatul privind Uniunea Europeană (TUE), cu scopul de a menține pacea, a consolida securitatea internațională, a promova cooperarea internațională, a dezvolta și consolida democrația, statul de drept, respectarea drepturilor și a libertăților fundamentale ale omului. TUE a introdus sistemul celor „trei piloni”, PESC fiind cel de-al doilea pilon.

Tratatul de la Amsterdam, din 1997, a instituit un proces decizional mai eficient care prevedea abținerea constructivă și votul cu majoritate calificată. În decembrie 1999, Consiliul European a creat funcția de Înalt Reprezentant pentru PESC. Tratatul de la Nisa, din 2003, a introdus o altă serie de schimbări vizând raționalizarea procesului decizional și a însărcinat Comitetul Politic și de Securitate (COPS), înființat în ianuarie 2001 printr-o decizie a Consiliului, să exercite controlul politic și să ofere direcția strategică a operațiunilor de gestionare a crizelor.

Tratatul de la Lisabona, care a intrat în vigoare la 1 decembrie 2009 a conferit Uniunii Europene calitatea de personalitate juridică internațională și o structură instituțională pentru serviciul său de acțiune externă. În plus, acesta a eliminat structura bazată pe piloni introdusă de

TUE în anul 1993. Tratatul a creat o serie de noi actori în domeniul PESC, inclusiv Înaltul Reprezentant al Uniunii pentru afaceri externe și politica de securitate care exercită funcția de vicepreședinte al Comisiei (VP/ÎR) și de Președinte permanent al Consiliului European.

Pe lângă crearea Serviciului European de Acțiune Externă (SEAE) Tratatul de la Lisabona a consolidat Politica de Securitate și Apărare Comună (PSAC), care face parte integrantă din PESC. Temeiul juridic pentru PESC a fost stabilit în TUE și revizuit în Tratatul de la Lisabona. Articolele 21-46 titlul V din TUE stabilesc „dispozițiile generale privind acțiunea externă a Uniunii și dispozițiile speciale privind politica externă și de securitate comună (PESC)”. Articolele 205-222, partea 5 din Tratatul privind funcționarea UE – „Măsurile restrictive” sunt importante, fiind utilizate de UE ca parte a unei abordări integrate și cuprinzătoare a politicilor, care dispune de instrumente precum dialogul politic, eforturile complementare și altele.

Sancțiunile au scopul de a determina o schimbare în politica sau comportamentul persoanelor sau entităților vizate în vederea promovării obiectivelor PESC. Acestea pot viza: a) guverne ale țărilor din afara UE; b) entități (societăți comerciale); c) grupuri sau organizații (de exemplu, grupările teroriste); d) persoane, care sunt implicate în activități teroriste etc. Politica de sancțiuni este promovată pentru a minimiza consecințele negative, pentru cei care nu sunt responsabili de politicile sau acțiunile care determină adoptarea de sancțiuni. În special, UE depune eforturi pentru a reduce la minimum efectele asupra populației civile locale și a activităților legale desfășurate în țara respectivă. Toate măsurile restrictive adoptate de UE respectă pe deplin obligațiile în temeiul dreptului internațional, inclusiv cele care țin de drepturile omului și de libertățile fundamentale.

În procesul de adoptare a sancțiunilor se respectă următoarele obiective: 1) apărarea valorilor, a intereselor fundamentale și a securității UE; 2) menținerea păcii; 3) consolidarea și sprijinirea democrației, a statului de drept, a drepturilor omului și a principiilor de drept internațional; 4) prevenirea conflictelor și consolidarea securității internaționale.

Uniunea Europeană este un exemplu de respectare a normelor și dreptului internațional, iar orice abatere de la valorile internaționale, UE le tratează ca un pericol față de ordinea internațională, care asigură pacea și prosperitatea, dar și la stabilitatea Uniunii. Astfel UE promovează democrația și valorile sale, este un exemplu de practici bune și investește foarte mult în prosperitatea vecinătății apropiate, creând zonele vecinătății apropiate, ca tampon economic pentru a stopa traficul ilegal, dar și a promova bunăstarea economică. Atunci când dreptul internațional este sfidat, sau dacă apar provocări la stabilitatea și securitatea europeană, UE impune restricții pentru a penaliza acești actori.

Menținerea păcii în lume este un obiectiv al UE, astfel aceasta este foarte atentă la ce se întâmplă în plan internațional și acționează în consecință. În urma monitorizării activității organizațiilor teroriste, UE a creat o listă cu persoane suspectate sau acuzate de terorism, asupra cărora s-au luat măsuri punitive, înghețarea conturilor, restricții de călătorie sau au fost dați în căutare internațională prin intermediul Interpol. Securitatea internațională se reflectă direct asupra securității UE, iar un fapt direct a constituit Războiul din Siria, care a produs o criză umanitară gravă și valuri de imigranți, care au luat cu asalt granițele UE în 2015. În urma acestor crize a migrațiilor, UE a orientat acțiunile de politică externă pentru păstrarea securității internaționale care o afectează direct.

Drepturile omului la fel sunt niște norme internaționale asupra cărora UE reacționează prompt. În urma monitorizării asupra respectării drepturilor omului, au fost sancționate mai multe regimuri totalitare și autoritare din asemenea țări, precum Iran, Siria, Rusia, Coreea de Nord. UE

militează pentru respectarea drepturilor femeilor în țările musulmane, astfel au fost impuse sancțiuni asupra mai multor regimuri islamice ca cel din Iran, Pakistan, Afganistan. Valorile democratice au stat la baza construcției europene și UE împărtășește cu toate țările aceste valori. Așadar, UE susține pacea globală, respectarea ordinii mondiale actuale, regimul democratic ca unic din punct de vedere valoric și ca instrument de reprezentanță populară în lume. Uniunea Europeană sancționează abaterile grave de la dreptul internațional și drepturile omului prevăzute în Carta ONU.

Diverse tipuri de sancțiuni. Sancțiunile sunt măsuri preventive care permit UE să răspundă rapid provocărilor și evoluțiilor politice, care sunt contrare obiectivelor și valorilor sale. De exemplu, sancțiunile pot viza: terorismul; activitățile de proliferare nucleară; încălcările dreptului omului; anexarea teritoriului străin; destabilizarea deliberată a unei țări suverane.

Sancțiunile în sens restrâns necesită un temei juridic specific în tratatele UE și includ: a) embargouri privind armamentul; b) restricționarea admiterii persoanelor înscrise pe liste (interdicții de călătorie): persoanele vizate nu pot intra în UE sau nu pot călători în afara statului membru de cetățenie în cazul în care sunt cetățeni ai UE; c) înghețarea activelor care aparțin persoanelor sau entităților înscrise pe liste: toate activele din UE ale acestora sunt înghețate, iar persoanele și entitățile din UE nu pot pune fonduri la dispoziția celor incluse pe listă; d) sancțiuni economice sau restricții privind sectoare specifice de activitate economică, inclusiv interdicții privind importul sau exportul anumitor mărfuri, interdicții privind investițiile, interdicții privind furnizarea anumitor servicii etc.

PESC lucrează asupra găsirii unor noi tipuri de sancțiuni, care să fie mai ferme în privința necesității respectării regulilor internaționale. Până în acest moment sancțiunile UE nu au fost cele mai de temut sancțiuni în comparație cu cele adoptate de ONU sau de SUA, însă acest instrument este cel mai eficient împotriva actorilor care au legături cu UE. Într-o epocă tehnologizată UE va putea găsi căi tehnologice și de inteligență, pentru a putea limita acțiunile actorilor care prezintă un pericol pentru UE sau dreptul internațional. Globalizarea interconectează societățile umane, însă nu aduce cu sine reguli mai clare de interacțiune internațională sau chiar națională. Totodată interconectarea reușește să creeze multe dependențe de regulile internaționale, astfel UE poate găsi mereu noi căi de soluționare a conflictelor.

Adoptarea deciziei de către Consiliul Uniunii Europene. Măsurile restrictive sunt instituite prin decizii ale Consiliului în domeniul politicii externe și de securitate comune (PESC). Înaltul Reprezentant al Uniunii pentru afaceri externe și politica de securitate (ÎR) înaintează o propunere. Ulterior, măsurile propuse sunt examinate și discutate în cadrul grupurilor de pregătire relevante ale Consiliului:

- Grupul de lucru al Consiliului responsabil pentru regiunea geografică în care este situată țara vizată;

- Grupul de lucru al consilierilor pentru relații externe (RELEX);

- Comitetul politic și de securitate (COPS);

- Comitetul Reprezentanților Permanenți (Coreper II).

Decizia trebuie adoptată apoi de Consiliu în unanimitate. În cazul în care decizia Consiliului include o înghețare a activelor sau alte tipuri de sancțiuni economice și/sau financiare, măsurile respective trebuie să fie puse în aplicare printr-un Regulament al Consiliului. Decizia Consiliului intră în vigoare odată cu publicarea în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene. Decizia PESC a Consiliului și Regulamentul Consiliului sunt adoptate împreună, pentru a permite celor două acte legislative să producă efecte în același timp. Acest aspect este deosebit de relevant în cazul unei

înghețări a activelor. Statele membre pun în aplicare măsurile prevăzute numai în decizia PESC, cum ar fi embargourile asupra armelor sau restricțiile de călătorie, iar Comisia verifică dacă statele membre au pus în aplicare regulamentele în mod corect și în timp util.

Persoanele și entitățile care fac obiectul unei înghețări a activelor sau al unor restricții de călătorie (persoanele și entitățile înscrise pe liste) sunt informate cu privire la măsurile care au fost luate împotriva lor: în mod individual, printr-o scrisoare în cazul în care adresa acestora este disponibilă prin intermediul unui aviz publicat de Consiliu în seria „C” a Jurnalului Oficial al Uniunii Europene. Persoanele și entitățile înscrise pe listă pot transmite o cerere adresată Consiliului, împreună cu documentele justificative, solicitând ca decizia privind includerea lor pe listă să fie reanalizată. Persoanele și entitățile incluse pe listă au posibilitatea de a contesta decizia Consiliului în fața Tribunalului Uniunii Europene, în conformitate cu condițiile stabilite la articolul 275 al doilea paragraf și la articolul 263 al patrulea și al șaselea paragraf din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene.

Lista țărilor și organizațiilor sancționate

1. Afghanistan	15. Mali
2. Belarus	16. Moldova
3. Bosnia și Herșegovina	17. Montenegro
4. Burundi	18. Mianmar Burma
5. Republica Central Africană	19. Nicaragua
6. China	20. Korea de Nord
7. Republica Democrata Congo	21. Rusia
8. Guinea	22. Somalia
9. Guinea Bissau	23. Sudanul de Sud
10. Haiti	24. Siria
11. Iran	25. Tunisia
12. Irak	26. Ucraina
13. Liban	27. ISIS
14. Libia	28. Al-Qaeda

Regimurile de sancțiuni mixte UE-ONU

Consiliul de Securitate are responsabilitatea principală pentru menținerea păcii și securității internaționale. Are 15 membri și fiecare membru are un vot. Conform Cartei Națiunilor Unite, toate statele membre sunt obligate să respecte deciziile Consiliului.

Consiliul de Securitate poate lua măsuri pentru menținerea sau restabilirea păcii și securității internaționale în temeiul capitolului VII al Cartei Națiunilor Unite. Măsurile de sancțiuni, în temeiul articolului 41, cuprind o gamă largă de opțiuni de executare, care nu implică utilizarea forței armate. Din 1966, Consiliul de Securitate a instituit 30 de regimuri de sancțiuni, în Rhodesia de Sud, Africa de Sud, fosta Iugoslavia (2), Haiti, Irak (2), Angola, Rwanda, Sierra Leone, Somalia și Eritreea, Eritreea și Etiopia, Liberia (3), RDC, Côte d'Ivoire, Sudan, Liban, RPDC, Iran, Libia (2), Guineea-Bissau, CAR, Yemen, Sudanul de Sud și Mali, precum și împotriva ISIL (Da'esh) și Al-Qaida și talibanii.

Sancțiunile Consiliului de Securitate au luat o serie de forme diferite, urmărind o varietate de obiective. Măsurile au variat de la sancțiuni economice și comerciale cuprinzătoare la măsuri mai specifice, cum ar fi embargourile de arme, interdicțiile de călătorie și restricțiile financiare sau

de mărfuri. Consiliul de Securitate a aplicat sancțiuni pentru a sprijini tranzițiile pașnice, a descuraja schimbările neconstituționale, a constrânge terorismul, a proteja drepturile omului și a promova neproliferarea.

Sancțiunile nu funcționează, reușesc sau eșuează în vid. Măsurile sunt cele mai eficiente pentru menținerea sau restabilirea păcii și securității internaționale, atunci când sunt aplicate ca parte a unei strategii cuprinzătoare, care să cuprindă menținerea păcii, consolidarea păcii și pacificarea. Contrar presupunerii că sancțiunile sunt punitive, multe regimuri sunt concepute pentru a sprijini guvernele și regiunile care lucrează spre tranziție pașnică. Regimurile de sancțiuni din Libia și Guineea-Bissau exemplifică toate această abordare. În prezent, există 14 regimuri de sancțiuni în curs de desfășurare, care se concentrează pe sprijinirea soluționării politice a conflictelor, neproliferării nucleare și combaterii terorismului. Fiecare regim este administrat de un comitet de sancțiuni condus de un membru nepermanent al Consiliului de Securitate. Există 10 grupuri de monitorizare, echipe și grupuri care sprijină activitatea a 11 dintre cele 14 comitete de sancțiuni. Consiliul aplică sancțiuni cu o cunoaștere din ce în ce mai mare a drepturilor celor vizați.

În declarația Summit-ului Mondial din 2005, Adunarea Generală a cerut Consiliului de Securitate, cu sprijinul Secretarului General, să se asigure că există proceduri corecte și clare, pentru impunerea și ridicarea măsurilor de sancțiuni. Înființarea unui punct focal pentru scoatere din listă și Biroul Ombudsmanului către Comitetul pentru sancțiuni al ISIL (Da'esh) și Al-Qaida sunt exemple ale acestei abordări în practică. Consiliul de Securitate preia conducerea în determinarea existenței unei amenințări la adresa păcii sau a unui act de agresiune. Solicită părților la un litigiu să o soluționeze prin mijloace pașnice și recomandă metode de ajustare sau condiții de soluționare. În unele cazuri, Consiliul de Securitate poate recurge la impunerea de sancțiuni sau chiar autoriza utilizarea forței pentru menținerea sau restabilirea păcii și securității internaționale.

Măsurile restrictive adoptate în vederea punerii în aplicare a rezoluțiilor Consiliului de Securitate al ONU nu au o dată de expirare. Acestea sunt modificate sau retrase fără întârziere, în urma unei decizii din partea ONU în acest sens. Dispozițiile ONU sunt, de asemenea, nelimitate în timp. Dispozițiile autonome ale UE sunt revizuite cel puțin o dată la 12 luni. Deciziile Consiliului de impunere a unor măsuri restrictive autonome ale UE se aplică de regulă pentru o perioadă de 12 luni, în timp ce regulamentele corespunzătoare ale Consiliului sunt nelimitate în timp. Înainte de a decide să prelungească o astfel de decizie, Consiliul revizuieste măsurile restrictive. În funcție de evoluția situației, Consiliul de Securitate poate decide, în orice moment, să modifice, să prelungească sau să suspende temporar măsurile în cauză.

Concluzia. În această cercetare autorul a analizat mecanismul aplicării sancțiunilor internaționale de către Uniunea Europeană. Aplicarea sancțiunilor internaționale de către Uniunea Europeană, este un mecanism complex, complet controlat de structurile Uniunii Europene și are drept scop menținerea păcii internaționale și a securității Uniunii, cât și ale drepturilor omului. Pentru aplicarea sancțiunilor, UE se asigură că acestea nu o să afecteze persoane sau entități terțe în misiunea lor. Sancțiunile UE sunt o modalitate de a păstra ordinea internațională și de a descuraja tentativele de destabilizare a păcii pe glob.

Bibliografia:

1. UE în cadrul Adunării Generale a ONU. <https://www.consilium.europa.eu/ro/policies/unga/>
2. Agențiile ONU în Moldova. <https://moldova.un.org/ro/about/un-entities-in-country>
3. Radcliffe Brent. How Economic Sanctions Work.
<https://www.investopedia.com/articles/economics/10/economic-sanctions.asp>
4. Restrictive measures (sanctions). https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/banking-and-finance/international-relations/restrictive-measures-sanctions_en
5. Doxey Margaret. International Sanctions: A Framework for Analysis with Special Reference to the UN and Southern Africa. In: International Organization, Vol. 26, No. 3 (Summer, 1972), pp. 527-550 (24 pages). <https://www.jstor.org/stable/2706130>

UNIUNEA EUROPEANĂ ȘI CONFLICTUL TRANSNISTREAN. „POLITICA PAȘILOR MICI”

Radu DEMIANOV
student, Facultatea Relații
Internaționale, Științe
Politice și Administrative
Universitatea de Stat din
Moldova
Conducător științific:
Liliana BENIUC,
doctor în științe politice

***Abstract.** The European Union, as an international actor, has been making sure that its voice is heard in the regional conflicts, which may destabilize the region and diminish the current democratic european paradigm. This is the case of the Transnistrian Conflict, a dispute which continues for more than 3 decades, remaining unresolved. EU adopted the „small steps” policy for a slow, but steady consolidation of cooperation between the two banks of the river Dniester, maintaining the collaboration, the development and the dialogue between Chișinău and Tiraspol, building confidence for a future de facto reintegration of Transnistria.*

***Keywords:** Transnistrian Conflict, Confidence Building Policy, Development Initiatives, Regional Security, Deep and Comprehensive Free Trade Area*

Conflictul dintre Republica Moldova și așa-numita Republică Moldovenească Nistreană își are originile încă de la sfârșitul anilor '80 al secolului XX, culminând în declanșarea unui război dintre cele 2 maluri ale Nistrului, ce a avut loc în perioada 2 martie-21 iulie 1992. Cu toate acestea, conflictul armat este doar una dintre componentele conflictului, care defapt este mult mai complex, presupunând un dezacord politic și social, care continuă până în prezent. Importanța reglementării problemei transnistrene pentru securitatea regională a atras inevitabil părți terțe, cu scopul de a participa la soluționarea diferendelor dintre autoritățile centrale și separatiste, astfel fiind creat formatul 5+2, ce presupune o formă de negociere ce include Republica Moldova, așa-numita Republică Moldovenească Nistreană, OSCE, Rusia și Ucraina ca principalii negociatori, iar UE și SUA ca părți cu statut de observatori. Cu toate acestea, Uniunea Europeană este implicată intens în ceea ce privește asigurarea stabilității din regiune, contribuind atât la negocierea părților implicate în cadrul formatului 5+2, la monitorizarea frontierei moldo-ucrainene pe segmentul transnistrean cu ajutorul EUBAM, cât și prin cooperarea economică și politică dintre UE, Moldova și Transnistria.

Un progres semnificativ în implicarea Uniunii Europene în soluționarea conflictului a fost procesul de la Meseberg, lansat de Angela Merkel în 2010. Conform planului, Federația Rusă ar fi inclusă în elaborarea politicilor de securitate europene, printr-o comisie comună cu Uniunea Europeană [5, p.1]. Interesul doamnei Merkel în problematica separatismului în stânga Nistrului a elevat profilul conflictului în discuțiile UE-Rusia. Acest subiect, care nu era unul prioritar în discuțiile la nivel înalt, ci mai degrabă în cele a oficialilor specializați în problematica conflictului, a devenit un punct important în agenda discuțiilor dintre liderii UE și Rusia. [6]

Potrivit lui Stefan Wolff: „Rolul și interesele UE în conflictul Transnistrean sunt definite de statutul său de observator în negocierile în formatul 5+2, pe de o parte, și de obiectivele politicilor sale a Politicii Europene de Vecinătate, a Parteneriatului Estic, și a strategiei față de Moldova și a Planului de Acțiuni PEV, pe de altă parte. Adesea încadrată destul de larg și vag în termeni de

realizare a stabilității, securității și prosperității în vecinătatea sa, sprijinind reformele economice și democratice din Moldova și contribuind la o soluționare a problemei transnistrene, UE s-a implicat din ce în ce mai activ și, deși într-o măsură limitată, a preluat un rol mai politic în procesul de soluționare a conflictului.” [7, p. 22]. Consecvent, Uniunea Europeană asigură aplanarea conflictului cu ajutorul strategiei „pașilor mici”, sau Confidence Building Measures, ce presupun stimularea cooperării celor două maluri ale Nistrului în sectoarele economice, în special platformele de business trans-fluviale și sprijin financiar antreprenorilor tineri.

Una dintre mecanismele europene ce contribuie la dialogul dintre Chișinău și Tiraspol pot fi inițiativele Politicii de Securitate și Apărare Comună (PESC), care ar permite un control și o flexibilitate mai accentuate în gestionarea crizelor regionale, inclusiv pe segmentul transnistrean. EUBAM (European Union Border Assistance Mission to Moldova and Ukraine) este la etapa actuală unica inițiativă PESC a cărei parte este Republica Moldova [1, pp. 10-12]. Misiunea Uniunii Europene de Asistență la Frontieră în Moldova și Ucraina (EUBAM) a fost lansată în 2005. EUBAM dezvoltă și pledează pentru măsuri tehnice de consolidare a încrederii între Chișinău și Tiraspol în materie de transport, vamă, problemele legate de domeniile veterinare și fitosanitare și de aplicare a legii. [3]

În ceea ce privește facilitarea implementării Acordului de Asociere și a Zonei de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător (ZLSAC sau DCFTA (eng.)), datele analitice și statistice confirmă angajamentul UE față de asigurarea aplicabilității egale acordurilor și oportunităților economice oferite Republicii Moldova pe tot teritoriul său. Conform Programului de Măsuri de Consolidare a Încrederii, „... în ciuda divergențelor politice, în ultimii 8-10 ani economia regiunii transnistrene a devenit mai strâns integrată cu economiile UE... Teritoriul a beneficiat de preferințele comerciale autonome ale UE, care au făcut ca produsele din Transnistria (exportate în UE ca produse moldovenești) să fie mai competitive pe piețele europene. Odată cu debutul ZLSAC, exporturile au crescut și mai mult, deși măsura în care autoritățile locale sunt capabile sau doresc să pună în aplicare condițiile legate de ZLSAC, precum și să ajute IMM-urile să beneficieze de prevederile sale ar putea îngreuna creșterea pe termen mediu.” [4, p.9]

Rolul Uniunii Europene în economia regiunii transnistrene îl putem observa cu ajutorul următoarelor diagrame:

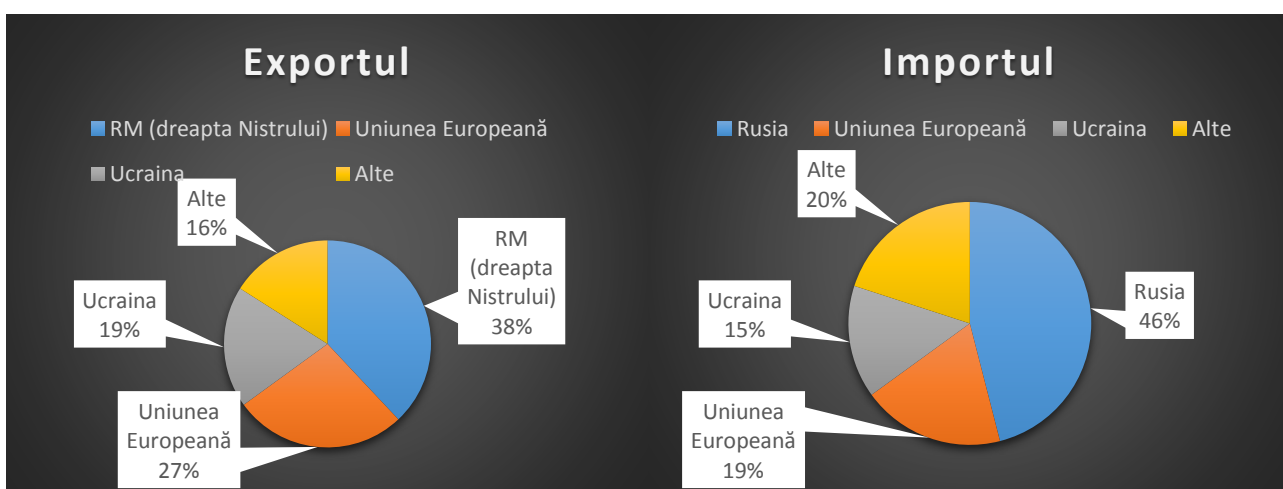

Figura 1. Structura exportului a așa-numitei Republici Moldovenești Nistrene în anul 2019, Berlin Economics

Figura 2. Structura importului a așa-numitei Republici Moldovenești Nistrene în anul 2019, Berlin Economics

Totuși, atât exportul spre drPaEta Nistrului, cât și importul din Rusia sunt foarte puternic bazate pe importul gazelor naturale din Rusia (38%), și exportul energiei electrice obținute cu ajutorul acestor gaze naturale spre drPaEta Nistrului (22%). Astfel, dacă ar fi să excludem acești doi factori, putem observa aportul adevărat al Uniunii Europene în structura economică a regiunii transnistrene. Putem să afirmăm, deci, că Uniunea Europeană susține integrarea regiunii transnistrene în mecanismul economic moldovenesc și european, și asigură o implementare a Acordului de Asociere în mod egal tuturor regiunilor de jure a Republicii Moldova, urmărind astfel și o asigurare a cooperării dintre autoritățile de la Chișinău și Tiraspol.

European Union Confidence Building Measures Programme, proiectul de acțiuni european menit să consolideze cooperarea dintre cele două maluri ale Nistrului, denotă concret mecanismele UE de a diminua conflictul dintre acestea. Conform acestui program, „Obiectivele specifice identificate” [ale acestui program] sunt următoarele:

- Să contribuie la dezvoltarea economică și socială, asigurând un acces mai egal la oportunitățile oferite de AA și ZLSAC și integrarea între cele două maluri ale râului Nistru;
- Abordarea disparității crescânde dintre regiunea transnistreană și restul țării prin sprijinirea dezvoltării locale și a Organizațiilor Societății Civile;
- Să continue să sprijine apropierea sectorială în sectoarele-pilot (de exemplu, cultură și altele) și să includă progresiv Transnistria în inițiativele de dezvoltare la nivelul Republicii Moldova, pentru a facilita reintegrarea viitoare, limitând în același timp decalajul de dezvoltare dintre ambele bănci;
- Să susțină activitățile mass-media de pe ambele maluri ale râului Nistru prin producția comună de mass-media. [4, p.19].

Al treilea obiectiv ilustrează cel mai bine esența strategiei „pașilor mici”: crearea și realizarea inițiativelor de dezvoltare, și includerea progresivă a Transnistriei pentru a facilita o viitoare reintegrare. Asta este chintesența diplomației Uniunii Europene, o diplomație bazată pe cooperare, dialog și consolidare, adaptată și la situații de instabilitate, precum este Conflictul Transnistrean.

Concluzie: Conflictul Transnistrean, denotat prin decenii de negocieri și tensiune politică dintre cele două maluri ale Nistrului, este o sursă de instabilitate regională imposibilă de neglijat de UE. Uniunea Europeană menține strategia „pașilor mici”, urmând intenția unei reintegrări naturale, treptate și necondiționale a așa-numitei Republici Moldovenești Nistrene în componența de facto al Republicii Moldova, cooperarea dintre autoritățile centrale și separatiste permițând o fuziune naturală și eficientă, diminuându-se tensiunea politică și asigurându-se eliminarea oricărei bariere sociale dintre locuitorii ambelor maluri ale Nistrului. Pe lângă Programul de Măsuri de Consolidare a Încrederii, UE asigură monitorizarea frontierei moldo-ucrainene, inclusiv pe segmentul transnistrean, dar și asigură implementarea oportunităților economice în regiune, pentru a elimina decalajul dintre locuitorii de pe ambele maluri ale Nistrului, fiind urmat scopul de a asigura drepturile tuturor cetățenilor moldoveni de a avea un trai decent.

Bibliografie:

1. BENIUC Valentin, BENIUC Liliana. Politica de securitate și apărare a Uniunii Europene în contextul crizelor regionale din vecinătatea estică (Cazul conflictului Transnistrean). În: Managementul politicilor de securitate al Uniunii Europene în Europa de Sud-Est, 2017, pp. 8-22. ISBN: 978-9975-56-444-1
2. Berlin Economics. Economic Monitor Transnistria. [online] [citat 13.04.2021]. Disponibil: https://berlin-economics.com/wp-content/uploads/EMT_05_en.pdf

3. EUBAM. Conflict resolution. [online] [citat 13.04.2021]. Disponibil: <http://eubam.org/what-we-do/conflict-resolution/>
4. European Union Confidence Building Measures Programme 2019 – 2022. Annex I-Description of the Action. Cris n. 404-319. 44p.
5. POPESCU Nicu, LITRA Leonid. *Transnistria-a bottom-up solution*. Publicat de European Council on Foreign Relations, 2012. ISBN: 978-1-906538-63-7.
6. REMLER Philip. Negotiation Gone Bad: Russia, Germany, and Crossed Communications. [online] [citat 13.04.2021]. Disponibil: <https://carnegieeurope.eu/2013/08/21/negotiation-gone-bad-russia-germany-and-crossed-communications-pub-52712>
7. WOLFF Stefan. *The Transnistrian issue: Moving beyond the status-quo*. Uniunea Europeană, 2012. ISBN: 978-92-823-3937-4

DIMENSIUNILE INTERNE ȘI EXTERNE ALE PROCESULUI DE INTEGRARE EUROPEANĂ A REPUBLICII MOLDOVA ÎN PERIOADA 1994-2014

Violeta CALARĂȘANU,
masterandă, Facultatea Științe
Politice
și Relații internaționale
Universitatea de Studii
Europene
din Moldova
Conducător științific:
Liliana BENIUC
dr., conf. univ.

Abstract: *At the current stage, for the successful European integration of the Republic of Moldova it becomes essential to study this process in terms of given dimensions, because their effective implementation depends on the expected result. Although the political and economic cooperation between the Republic of Moldova and the European Union intensified with the signing of the Association Agreement, the Agreement establishing the Deep and Comprehensive Free Trade Area and obtaining visa liberalization due to several problems, especially domestic, the process of European integration of the country is going on contradictory and quite slow. Therefore, it becomes important to evaluate the way in which the external and internal dimensions are achieved and interconnected in the integration process of the Republic of Moldova, identifying the priority directions in this regard.*

Keywords: *rule of law, European integration, internal policies, EU factor, foreign policy, Europeanization, democratization, modernization, reforms, policies.*

„Credința este Europa și Europa este credința”
Hilaire Belloc

Integrarea europeană este un deziderat fundamental al politicii interne și externe a Republicii Moldova și al Guvernului, avînd un puternic potențial de facilitare a coeziunii politice a societății. Odată cu implementarea Acordului de Asociere, liberalizarea regimului de vize și integrarea treptată în piața internă a UE, are loc integrarea de facto a Republicii Moldova în spațiul politic și economic european. Totodată, Guvernul este dedicat întru totul obiectivului modernizării și dezvoltării Republicii Moldova, pe care îl presupune integrarea europeană.

Procesul integrării europene, fiind unul complex și manifestînd-se prin diferite forme (politică, economică, socială), trebuie analizat din perspectiva realizării politicii externe și a celei interne. În prezentul articol, definim termenul de „dimensiune” drept aspect, latură, trăsătură, dar și o rază de acțiune, preocupare față de o anumită problemă. Prin urmare, politica externă și cea internă în procesul de integrare europeană poate fi astfel definită:

Politica externă în procesul de integrare europeană reprezintă un ansamblu de politici, programe și instrumente utilizate și promovate de către UE în raport cu statele cu aspirații europene care presupun anumite norme, standarde, criterii pe care statele respective sunt obligate să le îndeplinească la nivel politico-juridic, socio-economic și cultural. Dimensiunile date se manifestă și se promovează la nivel practic prin factorul UE și politica de condiționalitate a Uniunii Europene.

Politica internă în procesul de integrare europeană este totalitatea de politici implementate la nivel național în vederea adaptării și racordării structurilor politice, economice și socio-culturale

ale statului cu aspirații europene la standardele și normele europene, care pregătesc țara pentru aderarea și integrarea graduală în UE. Dimensiunile date se realizează cel puțin prin trei aspecte esențiale: *europenizare, modernizare și democratizare*.

La începutul anilor 1990, când Republica Moldova și-a declarat independența și a început să promoveze propria politică externă, Comunitatea Europeană/Uniunea Europeană se afirmase deja ca o mare putere economică, însă, din punct de vedere politic, continua să joace rolul secundant al SUA în afacerile internaționale. Destrămarea Uniunii Sovietice a creat perspective unice pentru a deveni actor important pe scena politicii mondiale. De altfel, nu întâmplător, anume în această perioadă, când UE devenise un punct de atracție pentru noile state democratice din Europa Centrală și de Est, statele sale membre au decis să imprime un plus de consistență politică uniunii lor, astfel încât UE să vorbească cu o singură voce în relațiile cu partenerii săi externi. Urmărind acest obiectiv, reuniți în cadrul Consiliului European de la Maastricht, din 9–10 decembrie 1991, șefii de stat și de guvern ai celor douăsprezece state membre ale Comunității Europene au hotărât să stabilească o Uniune Europeană bazată pe Comunitatea Europeană și întregită de noi forme de cooperare, printre care și o *Uniune Politică*, care să cuprindă așa elemente cum ar fi *politica externă și de securitate comună*.

Începutul anului 1994 a fost marcat de o activizare a relațiilor Republicii Moldova cu Uniunea Europeană, iar dialogul politic a fost impulsionat de acreditarea, la 28 ianuarie 1994, a lui Mihai Popov în calitate de Ambasador Extraordinar și Plenipotențiar în Regatul Belgiei și de șef al Misiunii Republicii Moldova pe lângă UE. Urmărind să sensibilizeze Uniunea Europeană față de Republica Moldova, dl Mihai Popov realizează un șir de întrevederi cu Jacques Delors, Președintele Comisiei Europene, și cu Joanis Kranidiotis, Secretar General al Consiliului UE. Tot la acest capitol se înscriu și multiplele înfîlniri ale ambasadorului Mihai Popov cu conducerea diviziunilor structurale ale celor trei instituții ale Comunității, în special cu domnia Gunter Burghardt, Directorul General al Direcției Generale Relații Politice Externe a Comisiei Europene, Michael Lake, șeful Departamentului Relații cu Noile State Independente. Pentru a beneficia de sprijinul statelor membre și pentru a pregăti terenul pentru o poziție comună favorabilă în problema negocierilor asupra Acordului, din inițiativa Ambasadei au fost organizate un șir de întrevederi cu ambasadorii statelor membre ale UE [1].

Relațiile Republicii Moldova cu Uniunea Europeană au fost consacrate prin semnarea, la 28 noiembrie 1994, a Acordului de Parteneriat și Cooperare (APC), care a intrat în vigoare la 1 iulie 1998 pentru o perioadă inițială de 10 ani cu posibilitatea prelungirii tacite [2]. Documentul stabilea cadrul juridic al relațiilor bilaterale între Moldova și UE în domeniul politic, comercial, economic, juridic, cultural-științific și avea ca obiective susținerea Moldovei pentru consolidarea democrației și statului de drept cu respectarea drepturilor omului și a minorităților prin asigurarea cadrului corespunzător al dialogului politic; dezvoltarea durabilă a economiei și finalizarea procesului de tranziție spre economia de piață prin promovarea schimburilor comerciale, investițiilor și relațiilor economice armonioase.

Astfel, primul pas al Republicii Moldova în apropierea sa de standardele europene a fost efectuat prin semnarea Acordului de Cooperare și Parteneriat (APC) cu UE în 1994, care a intrat în vigoare în anul 1998. Subliniem aici faptul că, spre deosebire de Republica Moldova, celelalte state din Europa Centrală și de Est, în aceeași perioadă de timp, obțin din partea UE perspectiva de aderare prin semnarea Acordurilor Europene. La rândul său, APC, chiar dacă conținea elemente similare celor din Acordurile Europene, avea scopul doar de a specifica și pregăti domeniile de cooperare între părți. Cu alte cuvinte, Republica Moldova la acest capitol a rămas restanțieră de la

început și până în prezent, deoarece așa și nu a obținut această perspectivă clară de a deveni membru al familiei europene. Totuși, în acea perioadă a primilor ani de independență și a primilor pași de formare a Republicii Moldova ca stat democrat, APC-ul a devenit mecanismul de bază care a reglementat relațiile moldo-comunitare pentru o perioadă de zece ani, deși nu era decât o încercare a UE de a-și coordona relațiile cu noile state independente după destrămarea Uniunii Sovietice. În așa fel, consacrand Republica Moldova în calitate de partener direct al Uniunii Europene, obiectivele acestui document, conform art.1, includeau: asigurarea unui cadru corespunzător dialogului politic între părți, care ar permite dezvoltarea unor relații politice; promovarea comerțului și investițiilor, precum și a relațiilor economice armonioase dintre părți, pentru a încuraja astfel dezvoltarea lor economică durabilă; asigurarea bazei pentru colaborarea în domeniul legislativ, economic, social, financiar și cultural; susținerea eforturilor Republicii Moldova de consolidare a democrației, de dezvoltare a economiei și de finalizare a tranziției sale la economia de piață [3]. Prin urmare, în vizorul Acordului au fost plasate domeniile-cheie ale activității statului, și anume: dialogul politic, comerțul, afacerile și investițiile, concurența, protecția proprietății intelectuale, industriale și comerciale, precum și cooperarea în domeniul legislației. De asemenea, au fost puse bazele pentru inițierea și promovarea procesului de armonizare a legislației naționale cu cea comunitară.

În vederea monitorizării implementării prevederilor scontate în domeniile politic, economic, juridic, financiar, social și cultural, Acordul de Parteneriat și Cooperare stipula crearea unei scheme instituționale ierarhizate în trei trepte, și anume: Consiliul de Cooperare Uniunea Europeană - Republica Moldova, Comitetul de Cooperare Uniunea Europeană - Republica Moldova și Comitetul de cooperare parlamentară Uniunea Europeană – Republica Moldova [4]. După cum se poate observa, factorul UE s-a dovedit a fi prezent încă de la etapa incipientă, structurile europene având rolul de a ghida eforturile guvernului moldovenesc în realizarea prevederilor înaintate.

Totuși, deși s-au înregistrat progrese, Acordul de Parteneriat și Cooperare nu a atins rezultatele așteptate. Adevăratul potențial al Acordului în domeniul cooperării economice ce urma să fie materializat prin crearea Zonei de Liber Schimb între Uniunea Europeană și Republica Moldova așa și nu a fost atins. În plus, Acordul de Parteneriat și Cooperare nu stabilea prioritățile reformelor efectuate, termenii succesiunii și calității realizării acestora. Aceasta semnifică că realizarea tuturor obiectivelor Acordului era legată de dorința și abilitatea proprie a Moldovei de a le implementa.

În acest context, după cum constată L. Litra, în esență APC nu presupunea o condiționalitate propriu-zisă a UE [5]. Documentul implică un angajament general al statului de a adopta principiile unui stat de drept și a unei economii de piață, însă nu stabilește careva obligații concrete. Cu toate acestea, există câteva momente ce denotă condiționalitatea. Printre acestea, autorul marchează art. 49 al APC prin care Moldova este chemată să protejeze drepturile la proprietatea intelectuală și să adere la convenții multilaterale în această privință în cel puțin cinci ani. Este un exemplu al unui subiect pur economic care nu atinge domeniile problematice ale Republicii Moldova și, mai mult de atât, nu specifică care ar fi consecințele dacă realizarea acestor cerințe nu va avea loc.

Dacă analizăm implementarea Acordului de Parteneriat și Cooperare, se observă rolul pozitiv pe care acesta l-a jucat în europeanizarea Republicii Moldova, apropierea de standardele europene ale legislației, instituțiilor guvernamentale, principiilor organizării economiei și vieții sociale. Astfel, pe parcursul primilor patru ani, Consiliul de Cooperare Uniunea Europeană – Republica Moldova și-a concentrat activitatea asupra perfecționării legislației moldovenești într-un

șir de domenii problematice, precum: concurența, dreptul economic, proprietatea intelectuală, impozitarea, mediul investițional, combaterea crimei economice, cooperarea vamală și transfrontalieră. Modificarea legislației s-a dovedit a fi un proces dificil, majoritatea legilor adoptate dovedindu-se a fi neeficiente, au necesitat ulterior numeroase schimbări și noi redacții.

Realizarea integrării europene, care astăzi este obiectivul prioritar al politicii externe și al interesului național al Republicii Moldova, în mare parte depinde de calitatea deciziilor guvernanților, actualmente exprimate nu doar la nivel declarativ, dar și prin acțiuni și pași concreți; de gradul implementării reformelor economice și instituționale; de nivelul democratizării societății. Doar o politică activă, coerentă și dinamică, în stare să promoveze o imagine pozitivă a statului, va face posibilă actualizarea procesului de integrare a Republicii Moldova în structurile europene. Realizarea acestui deziderat are loc și prin intermediul Planului de Acțiuni Republica Moldova – Uniunea Europeană. Planul de Acțiuni propus de UE poate fi considerat drept o fază pregătitoare, tranzitorie de la actualele relații de parteneriat și cooperare, la cele de integrare. Perspectiva negocierii cu Uniunea Europeană a unui Acord, care-l va înlocui pe cel anterior, Acordul de Parteneriat și Cooperare (APC), depinde în mare măsură de calitatea implementării prevederilor Planului de Acțiuni, de nivelul cooperării în cadrul Politicii Europene de Vecinătate (PEV). Totodată, Planul de Acțiuni reprezintă primul pas pentru Republica Moldova de-a se încadra mai dinamic în cadrul PEV, care, cu toate că este la o fază incipientă, se impune drept o modalitate de apropiere de Uniunea Europeană. Astfel, propun o serie de recomandări pentru o colaborare mai eficientă cu UE:

- a) dialogul și reforma politică;
- b) reformele și dezvoltarea economică și socială;
- c) relații comerciale, reforma de piață, promovarea comerțului și investițiilor;
- d) promovarea reformei agrare, modernizarea, privatizarea și restructurarea agriculturii, a sectorului agro-industrial și al serviciilor specifice acestuia, precum și dezvoltarea pieței interne și externe pentru produsele moldovenești;
- e) cooperarea în domeniul legislativ, justiției, economic, social, financiar și cultural;
- f) cooperarea pentru soluționarea conflictului transnistrean;
- g) evitarea îndatorării pe termen scurt și a deficitelor externe mari, greu de finanțat;

Preluarea puterii în anul 2009 de către Alianța pentru Integrare Europeană a dat un nou suflu vectorului principal al politicii externe al Republicii Moldova și anume integrarea europeană și aprofundarea relațiilor cu Uniunea Europeană, atât la nivel bilateral cât și la nivel multilateral prin intermediul inițiativelor regionale, în special Parteneriatul Estic. Însăși Programul de activitate al Guvernului Republicii Moldova: „Integrarea Europeană: Libertate, Democrație, Bunăstare” perioada 2011-2014 [6] stipula în mod expres drept scop primordial crearea unui nivel înalt de bunăstare a cetățenilor Republicii Moldova, precum și realizarea altor transformări importante în societate, care, în totalitatea lor, ar accelera integrarea Republicii Moldova în Uniunea Europeană.

Dialogul politic dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană a fost inițiat odată cu stabilirea relațiilor directe dintre cele două părți, iar conștientizarea opțiunii pentru integrarea europeană a țării a fost efectuată puțin mai târziu. După cum subliniază V. Juc, acest fapt se explică prin aceea că Republica Moldova nu a avut capacitatea să se impună pentru a fi inclusă în lista de priorități strategice ale Uniunii Europene datorită lipsei unei forțe politice eficiente și consecvente ce s-ar fi identificat cu integrarea europeană și ar fi promovat acest proces de apropiere graduală și aderare prin activități concrete [7]. UE, prin politica sa de condiționalitate, de la etapa incipientă a contribuit la inițierea transformărilor interne și a pus bazele europenizării și democratizării țării,

inițial prin intermediul Acordului de Cooperare și Parteneriat (APC), semnat în 1994 și intrat în vigoare în anul 1998, apoi și prin Planul de Acțiuni Republica Moldova – Uniunea Europeană (PAUEM), semnat în anul 2005 pentru trei ani.

Analiza dimensiunilor externe manifestate în perioada semnării și implementării APC prin intermediul unei scheme instituționale mixte și asistența UE oferită în cadrul programului TACIS a evidențiat rolul acestora în dezvoltarea dimensiunilor interne în procesul de integrare europeană a Republicii Moldova prin apropierea de standardele europene ale legislației, instituțiilor guvernamentale, principiilor organizării economiei și vieții sociale. Drept rezultat, integrarea europeană devine un obiectiv strategic al politicii externe a Republicii Moldova și o prioritate la nivel intern, creându-se anumite mecanisme instituționale pentru dirijarea procesului de integrare europeană, rolul principal revenindu-i Ministerului Afacerilor Externe și Integrării Europene al Republicii Moldova.

Corelarea dimensiunilor externe și a celor interne în procesul de integrare europeană a Republicii Moldova se evidențiază mai pronunțat în perioada implementării PAUEM. În vederea îndeplinirii acestuia, Guvernul Republicii Moldova a elaborat *Programul Național de Implementare a Planului de Acțiuni Republica Moldova - Uniunea Europeană* (PNIPA), care stabilea măsurile necesare, instituțiile responsabile și termenele pentru realizarea acestora. Ca rezultat, până în noiembrie 2007, Guvernul Republicii Moldova a dat publicității șapte rapoarte de monitorizare a implementării PAUEM. La rândul său, Comisia Europeană a prezentat trei rapoarte de progres al Moldovei privind implementarea PAUEM, care, spre deosebire de rapoartele naționale, veneau cu o critică constructivă asupra problemelor întâmpinate, dar și unele recomandări. Astfel, deși pe dimensiunile externe s-au obținut unele succese, cum ar fi: deschiderea Delegației Comisiei Europene la Chișinău și a Misiunii diplomatice a Moldovei pe lângă Comunitatea Europeană; desemnarea Reprezentatului Special al UE pentru Moldova; obținerea Sistemului generalizat de preferințe plus al UE (GSP+); creșterea asistenței financiare la 40 mln. de euro în anul 2007 etc., la capitolul dimensiunilor interne printre probleme s-a subliniat următoarele: a) implementarea deficitară a strategiilor de reformă; b) libertatea insuficientă a mass-mediei; c) răspândirea largă a corupției și d) imixtiunea Guvernului în sfera afacerilor etc. [8].

Totodată, observăm și creșterea suportului din partea populației pe dimensiunile interne al opțiunii integrării europene a țării, care se menține și în perioada când Republica Moldova devine parte a Parteneriatului Estic.

Se poate afirma că subiectul integrării europene este poziționat în rândul subiectelor prioritare, cum ar fi politica externă și dezvoltarea economică a statului, deși deseori postările se limitează la date generale de ordin pur informativ despre evoluția relațiilor moldo-comunitare și realizările pe dimensiunile interne în procesul de integrare europeană a țării. Totodată menționăm că pe paginile web oficiale ale Guvernului Republicii Moldova sunt oglindite mai cu seamă succesele înregistrate pe dimensiunile externe și cele interne în procesul de integrare europeană, decât eșecurile, neajunsurile, problemele existente etc.

Dimensiunile interne în procesul de integrare europeană a Republicii Moldova s-au dezvoltat lent, prioritate acordându-se celor externe. Ca consecință, o apropiere considerabilă a Republicii Moldova de Uniunea Europeană s-a produs formal abia în anul 2014, odată cu semnarea Acordului de Asociere și a Acordului privind instituirea Zonei de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător.

Într-un ansamblu, aspectele cercetate reflectă racordarea internă, deseori anevoioasă, a țării la standardele europene potrivit cerințelor comunitare. Menționăm că drept urmare a lipsei unui consens interior, când diferite structuri ale guvernării optează pentru orientări diferite, iar din

partea opiniei publice nu se manifestă o susținere necesară în realizarea procesului de integrare europeană a statului, rolul dimensiunilor externe crește evident, mai ales prin aplicarea de către UE a condiționalității atât pozitive, cât și negative, dar și a politicii de presiune asupra Guvernului Republicii Moldova privind implementarea agendei de integrare europeană.

În Republica Moldova, integrarea europeană s-a interpretat inițial prin dimensiunile sale externe, conștientizarea dimensiunilor interne efectuându-se lent. La momentul actual, dimensiunile interne în procesul de integrare europeană a țării continuă să fie subapreciate. Deși se denotă o interdependență strânsă între dimensiunile externe și cele interne în procesul de integrare europeană a Republicii Moldova, în condițiile existenței referitor orientării a structurilor guvernamentale și lipsei susținerii din partea opiniei publice, rolul dimensiunilor externe s-a mărit evident.

Bibliografie:

1. Extinderea UE. https://ec.europa.eu/info/policies/eu-enlargement_ro (vizitat: 15.03.2021)
2. Relațiile RM-UE <https://mfa.gov.md/ro/content/relatiile-rm-ue> (vizitat: 15.03.2021)
3. Uniunea Europeană și Republica Moldova. Acord de Parteneriat și Cooperare, 28 noiembrie 1994. Kiev: LEGKO Ink, 2004.
4. Belosteniuc A. Integrarea Republicii Moldova în structurile europene: probleme, avantaje și perspective. Moldova, România, Ucraina: integrarea în structurile europene. Simpozion științific. Chișinău: Perspectiva, 2000. 287 p.
5. Litra L. The EU's Conditionality in the Case of Moldova (2001-2009): Failure or Success? In: SPES Policy Papers, January 2011.
6. Programul de activitate al Guvernului Republicii Moldova. Integrarea Europeană: Libertate, Democrație, Bunăstare perioada 2011-2014 <http://www.e-democracy.md/files/parties/program-activitate-guvern-moldova-2011-2014-ro.pdf> (vizitat: 14.03.2021)
7. Juc V. Integrarea europeană - dimensiune a interesului național al Republicii Moldova. În: Republica Moldova și Uniunea Europeană: dimensiunile cooperării. Chișinău: Sirius, 2016.
8. Morari C. Realizarea dimensiunilor externe și interne în procesul de integrare europeană a Republicii Moldova: evoluție și actualitate. Studia Universitatis Moldaviae, 2016, nr. 3 (93). 183 p.

ВЗАИМООТНОШЕНИЯ ЕВРОПЕЙСКОГО СОЮЗА И ГАГАУЗИИ

Nicolai RADULOV,
student, Facultatea Relatii
Internationale Ştiinţe Politice
şi Jurnalism
Universitatea Liberă
Internaţională din Moldova
Conducător ştiinţific:
Liliana BENIUC,
dr., conf. univ.

***Abstract:** This article is about the relationship between EU and Gagauzia. The European Union has recently provided extensive support for the development of the southern region of the Republic of Moldova. In Gagauzia, projects were implemented to finance projects in the agricultural sector, as well as to support business projects of small and medium - sized businesses. Non-reimbursable grants from the European Union have improved the standard of living of the rural population and created many new jobs. Local public administration bodies received assistance to strengthen their competencies and to develop or revise socio-economic development strategies in their villages.*

***Keywords:** EU, Gagauzia, Moldova, projects, relationship between countries, economy.*

Гагаузская экономика является довольно слабой и представляет собой лишь небольшую часть молдавской экономики. Она в значительной степени основывается на сельском хозяйстве и, в частности производстве вина. Промышленное производство не играет значительной роли в регионе и представляет собой лишь 3,1% от общего объема промышленного потенциала Республики Молдова. Основной отраслью региона является пищевая промышленность, наряду с несколькими текстильными компаниями и производителями мебели. Гагаузия считается беднейшим регионом Молдовы и по-прежнему зависит от финансовой поддержки из центрального бюджета.

Бюджет региона составляет лишь около 1,5% от общего бюджета Молдовы, и только около половины его идет от налогов, собираемых в регионе. Остальные 50% бюджета идет за счет грантов, выделяемых Кишиневом [19, с.2]. Еще одна проблема заключается в том, что в условиях современной экономики все большее значение уделяется инновационным системам, наблюдается повышенный спрос на высококвалифицированную рабочую силу, и так называемые «умные деньги» (привлечение инвестиций в новые знания, технологии, компетенции). Тем не менее, реальностью в Молдове и Гагаузии является то, что с низкой эффективностью инновационной системы происходит ускоренное снижение конкурентоспособности страны: обучения, технологий, идей и капитала. Такие негативные тенденции в Гагаузии, отражают качество экономической мощи автономии, среди прочих, можно назвать непрерывный отток человеческого капитала, а также чрезмерную бюрократизацию экономики. По разным оценкам, «благодаря» политике Румынии, около миллиона молдавских граждан эмигрировали на постоянное жительство в Румынию или получили румынское гражданство, не отказываясь в тоже время от гражданства Молдовы. Это кстати, создает прецедент по исторической и политикоэкономической шкале: около 80% граждан страны, оставшейся за пределами ЕС, являются его гражданами.

2 февраля 2014 года власти в Гагаузии провели одновременно два референдума. На первом местных жителей попросили объявить о своей поддержке интеграции страны с ЕС или с возглавляемым Москвой Таможенным Союзом (ТС); на втором референдуме

обсуждали проект закона «Об отложенном статусе народа Гагаузии на внешнее самоопределение». В соответствии с предлагаемым законодательством, если Молдова потеряет свой суверенитет (например, путем объединения Молдовы и Румынию, или даже, как некоторые политики спорили, посредством дальнейшей интеграции Молдовы с ЕС), автономная область автоматически станет независимой Республикой Гагаузией [19, с.1]. Как и ожидалось, результаты голосования показали подавляющую поддержку вступления в ТС и проекта закона.

По данным, опубликованным Центральной избирательной комиссией Гагаузии, 98,5% избирателей поддержали интеграцию Республики Молдова с ТС, а 98% проголосовали за законопроект «об отложенной независимости». Поддержка более тесной интеграции с ЕС была незначительной, достигнув чуть более 2%. Несмотря на односторонние итоги референдума, нет никаких достоверных свидетельств того, что голосование было сфальсифицировано. Следует также отметить, что активность избирателей была очень высокой, достигая порядка 70%. Основными причинами для такого однозначного результата являются: традиционно пророссийское отношение местного населения; страх перед потенциальным объединением Молдовы и Румынии (это звучит в заявлениях местных чиновников и усугубляется высказываниями, опубликованными в Бухаресте); страх дальнейшего снижения торговли с Россией и ограничений на доступ к важному российскому рынку труда; плохая информированность об ЕС и условиях европейской интеграции.

Началом активных Гагаузско – Европейских взаимоотношений принято считать 13 мая 2016 года. Это день старта проекта «Поддержка Развития Сельского Хозяйства и Сельской Местности» (SARD). Финансируемый Европейским Союзом на сумму в 6,5 миллиона евро и внедряемый Программой ООН по развитию (ПРООН), проект SARD нацелен на то, чтобы в течение трех лет укрепить доверие и сотрудничество между национальными и региональными органами/структурами АТО Гагаузия . Это явится их совместным вкладом в социально-экономическое развитие региона и Республики Молдова в целом. В ходе инаугурационного мероприятия Проекта SARD, башкан Ирина Влах выразила признательность международным донорам за «приоритет, оказанный региону». «Этот проект нацелен на разрешение важнейших проблем местных сообществ Гагаузии. Успешное внедрение проекта, очевидным образом значительно повлияет на социальноэкономическое развитие автономии и южной зоны Республики Молдова. Участвующие в проекте стороны получают всемерную поддержку Исполнительного комитета и мою лично», сказала Ирина Влах.

«Укрепление диалога и расширение прав и возможностей местных сообществ позволит гражданам, вместе с местными органами власти и гражданским обществом, определить их приоритеты для развития, и тем самым определить свое собственное будущее.», сказал Пиркка Тапиола, посол Европейского Союза в Республике Молдова. В рамках Проекта SARD, усилия ЕС и ПРООН будут ориентированы по трем основным направлениям. *Первый компонент* проекта предусматривает активизацию диалога между национальными и местными органами управления в сельскохозяйственной сфере и укрепление самостоятельности сельских общин в регионе для активного участия в процессе принятия решений и местного развития. Таким образом, всех жителей регионов с особым статусом коснутся в полной мере положения Национальной стратегии развития сельского хозяйства и сельской местности. *Второй компонент* предусматривает продвижение

местного предпринимательства и поддержки малого и среднего бизнеса. Лучшие проекты в области развития бизнеса, в том числе для стартапов, получают Европейские гранты для реализации. При содействии Центра Syslab в Комрате, будут созданы новые рабочие места, а молодежь в регионе получит должное обучение и поддержку в деле развития собственного бизнеса. В рамках *третьего компонента*, проект SARD обновит социальную инфраструктуру в 15 населенных пунктах АТО Гагаузия и создаст, как минимум, 7 местных публичных служб на базе проектов межобщинной кооперации. Таким образом, 120 000 человек, что составляет почти все население региона, получат улучшенные службы и обновленную инфраструктуру

Каковы приоритеты для сотрудничества между Евросоюзом и Гагаузией? Их обозначил во время визита в Комрат глава Делегации ЕС в Молдове Петер Михалко. Встреча состоялась 16 января 2020 года.

Выступая перед аудиторией в Комратском государственном университете, Петер Михалко отметил, что Делегации ЕС *«есть планы предоставлять гражданам поддержку на более близком уровне» и это касается «как Гагаузии, так и других регионов Республики Молдова».* «Одно из направлений в нашей работе - почти 40 местных инициативных групп (МИГ). Мы намерены продолжать и программы поддержки бизнеса. Наши кредитные линии помогли очень многим малым и новым предприятиям находить свое место на рынке Евросоюза», - сказал Петер Михалко. Посол ЕС башканом Ириной Влах и председателем НСГ Владимиром Кысса, а также ознакомился с различными инфраструктурными проектами в Комратском и Чадыр-Лунгском районах, которые были реализованы при финансовой поддержке ЕС. Официальные лица посетили и некоторые предприятия, где было запущено производство и созданы новые рабочие места благодаря *безвозмездным грантам Европейского союза.*

Благодаря поддержке Европейского союза повысился уровень жизни у более 130 тысяч жителей АТО Гагаузия 11 декабря 2018 – В каждом из 40 населенных пунктов АТО Гагаузия и было реконструировано хотя бы одному объекту социальной инфраструктуры. Было открыто и развито *63 малых и средних предприятий*, которые обеспечили местом работы более 180 человек. Кроме того, в регионе было создано *7 межмуниципальных коммунальных предприятий* по уборке мусора и было осуществлено *105 проектов сельского развития по линии европейской инициативы LEADER.* Вот лишь некоторые достижения программы «Поддержки развития сельского хозяйства и сельской местности в АТО Гагаузия» (SARD), финансируемой Европейским союзом и осуществленной ПРООН. Результаты были представлены сегодня в Комрате в ходе церемонии закрытия программы SARD, на реализацию которой было потрачено 3 года. Гинтаутас Баранаускас, Заместитель главы отдела проектов и технического сотрудничества, Делегация Европейского Союза в Молдове, присутствовавший на мероприятии, отметил: «Мы уверены, что помощь Европейского союза Гагаузии окажет положительное влияние на общее развитие Республики Молдова и пойдет на благо ее граждан. Мы считаем, что успешные проекты, осуществленные в рамках программы SARD, окажутся устойчивыми, благодаря ответственному отношению населения и серьезному финансовому вкладу со стороны региональных и местных органов публичного управления». Финансовая помощь на сумму 6,5 миллионов евро, предоставленная Европейским союзом Гагаузии в течение 2016 -2018 гг., была направлена на развитие малого бизнеса, восстановление объектов социальной инфраструктуры, повышение компетенций органов местного управления и мобилизацию

населения региона, а также на социально-экономическое развитие Республики Молдова в целом. За время работы программы SARD в 40 населенных пунктах региона жители сами, в ходе публичных консультаций, принимали решения о том, на какую местную проблему должна быть направлена помощь Европейского союза. Некоторые села установили безопасные системы водоснабжения и канализации, другие решили, что им нужно осветить улицы, в остальных ремонтировали детсады, школы, дома культуры и местные дороги. Населенные пункты объединялись вокруг решения проблемы вывоза мусора, и так появились 7 межмуниципальных предприятий коммунального хозяйства по уборке мусора. Местные органы публичного управления получили помощь на укрепление своих компетенций и на разработку или пересмотр стратегий социально-экономического развития в своих селах.

Присутствовавшая на церемонии Ирина Влах, башкан АТО Гагаузия, отметила: «Программа SARD стала революционной для Гагаузии: она изменила не только условия жизни, но и представления и отношение жителей во всех населенных пунктах. Благодаря этой программе, жители сами ставили проблемы, вступали в сотрудничество с соседними селами ради решения этих проблем, привлекали сограждан к процессу принятия решений и с успехом решали эти проблемы. SARD выступила катализатором для нас, и мы будем продолжать внедрять в жизнь эту хорошую практику». Благодаря помощи Европейского союза, выделенной через программу SARD, 63 бизнесмена сумели открыть или развить свой бизнес, обеспечив рабочими местами более 180 человек и выведя на местный рынок новые качественные услуги и продукты. Было создано две бизнесассоциации, которым также была оказана помощь на этапе развития: бизнес-ассоциация Гагаузии «NEXT». Кроме того, более 300 жителей Гагаузии получили качественную помощь от центра Syslab в Комрате на открытие и развитие собственного бизнеса или в поиске подходящего места работы. Впервые в Республике Молдова, а именно в Гагаузии, была внедрена европейская инициатива сельского развития LEADER. Вооружившись данной инициативой, программа SARD мобилизовала частный и публичный сектор и гражданское общество сельских районов на совместную работу. В результате, все заинтересованные участники из 44 населенных пунктов АТО Гагаузия и соседних с ними сел объединились вокруг 8 местных инициативных групп, которые получили нужную поддержку на проектирование своих стратегий развития и проектов, направленных на развитие сельской местности, привлекая на эти цели собственные ресурсы и обращаясь за помощью к ЕС и другим партнерам по развитию. Таким образом, при поддержке Европейского союза, было осуществлено 105 наиболее реалистичных проектов МИГов по линии LEADER как одного из компонентов программы SARD. Проекты способствовали модернизации публичных услуг, защите культурного наследия, развитию местного бизнеса и сельского туризма. Опыт, накопленный в рамках программы SARD, будет полезен для распространения данной инициативы по всей территории Республики Молдова.

«Программа SARD» это ведущая и стратегическая инициатива, реализуемая в тесном сотрудничестве с национальными, региональными и местными органами власти АТО Гагаузия района. Создание процветающего общества занимает немало времени, и ПРООН готова продолжать поддерживать всех партнеров в реализации чаяний жителей Молдовы, решении приоритетных национальных задач и достижении Целей устойчивого развития», – заявила Дафина Герчева, координатор-резидент ООН и представитель ПРООН в Республике Молдова на церемонии закрытия программы SARD.

Библиография:

1. Официальный сайт Гагаузии <https://www.gagauzia.md/>
2. Благодаря поддержке Европейского союза повысился уровень жизни у более 150 тысяч жителей АТО Гагаузия и Тараклийского района.
https://www.undp.org/content/dam/moldova/docs/PR_Russian/SARD_press_release_11.12.2018_rus.pdf -
3. Проект по продвижению прозрачности при поддержке ЕС <https://pilgrim-demo.org.md/en/> -

ОТНОШЕНИЕ ЕВРОПЕЙСКОГО СОЮЗА С РОССИЕЙ

Iana PLĂMĂDEALĂ

studentă, Facultatea Relații
internaționale, Științe politice
și Jurnalism, Universitatea
Liberă Internațională din Moldova
Conducător științific:

Liliana BENIUC

dr., conf. univ.

Abstract: *Relations between Russia and the European Union are the relations of two major geopolitical players, since the EU, according to the consolidated opinion of most scientists, is a supranational single entity and acts as a single entity in the sphere of powers transferred to it by the member states. The interests and values of Russia and the European Union do not coincide in many ways. But despite this, economic cooperation between Russia and the EU is of great importance for both sides. This is due to the geographical proximity, the fact that the EU is the largest consumer of Russian gas, and the Russian Federation, in turn, buys most of the high-tech equipment used in the EU, including in the oil and gas industry. Naturally, Russia does not really want to lose the European sales market. There are also many joint projects between Russia and the European Union.*

Keywords: *EU, Russian Federation, relationships, politics, interests, expansion process, partnership, trade and economic cooperation.*

Отношения с Европейским союзом (ЕС) занимают уникальное место в системе внешних связей Российской Федерации. Насколько важную роль ЕС играет во внешнеэкономических связях России и человеческих контактах ее граждан за рубежом, настолько же невелика, как показывает опыт последнего времени, степень взаимопонимания большей части элит России и Европы. Отношения России и ЕС находятся сейчас в противоречивом и даже кризисном состоянии, при котором серьезные расхождения в политической сфере и жесткая конкуренция в области экономики сочетаются с программой сотрудничества, нацеленной на восприятие Россией европейских правил и норм, называются «стратегическим сотрудничеством». Каковы реальные масштабы взаимозависимости и сотрудничества между Россией и ЕС? Что хотят партнеры от этого сотрудничества? Как могут в дальнейшем развиваться отношения между Россией и объединенной Европой, и какая из возможных моделей сотрудничества наиболее выгодна России? Может ли Россия в перспективе стать членом ЕС? С целью приблизиться к ответам на эти вопросы Институт Европы РАН, редакция журнала «Россия в глобальной политике», ОАО «Аэрофлот» Совет по внешней и оборонной политике и Институт стратегических оценок и анализа организовали ситуационный анализ «Россия и Европейский союз: современная ситуация и перспективы».

В ситуационном анализе в качестве экспертов приняли участие ведущие российские специалисты в области отношений с ЕС, представители профильных министерств и ведомств (Администрация Президента, МИД РФ, МЭРиТ РФ, Министерство транспорта РФ) и бизнеса. Кроме обсуждения проблем, вынесенных на ситанализ, эксперты ответили на вопросы, поставленные в анкетах, подготовленных сценарной группой. Данный доклад обобщает выводы, к которым пришли участники ситуационного анализа, и указывает на степень их согласия или несогласия по тому или иному вопросу. Кроме того, в докладе

предлагаются рекомендации органам государственной власти России, сделанные на основе материалов ситуационного анализа. При подготовке доклада учитывались результаты анонимного анкетирования экспертов по ряду ключевых вопросов российско-европейских отношений. Данный доклад состоит из трех частей. В первой части (Общая оценка ситуации) излагается сделанная участниками ситанализа краткая оценка состояния отношений Россия – ЕС. Выделяются ключевые проблемы и болевые точки российско-европейских отношений на современном этапе. Введение 3 Во второй части доклада (Рекомендации ситуационного анализа) в концентрированном виде представлены заключения, касающиеся основных направлений взаимоотношений с ЕС. Рекомендации касаются: мер по выходу из ситуации, сложившейся в настоящее время, определения стратегической линии России в отношении с ЕС, наиболее приемлемой для России правовой базы отношений; приоритетов в развитии торгово-экономических отношений с ЕС. Кроме того, излагаются рекомендации относительно требуемых изменений в работе российского административного аппарата и улучшения качества знаний о Евросоюзе в России.

В Приложении, рассчитанном преимущественно на научные круги и профессию, содержится более подробное изложение хода дискуссии. Естественно, что формат ситанализа не позволил сделать всеобъемлющий анализ отношений между Россией и ЕС. В соответствии с планом-сценарием, эксперты концентрировались только на группе проблем, представляющихся сейчас наиболее важными. Предполагается изучение других аспектов данной темы. Участники ситуационного анализа в своем абсолютном большинстве сошлись во мнении, что необходимо внести предельную ясность в понимание российских приоритетов в отношении с Европейским союзом. Продолжение существующей двусмысленности и противоречивости в подходах и самих отношениях Россия – ЕС представляется не просто бесперспективным, но и откровенно вредным для будущего России и Европы, их отношений. Россия должна выработать собственную стратегическую повестку дня отношений с ЕС и реформировать систему взаимодействия со своей стороны. Необходимо самоопределение России в отношении стратегических целей взаимодействия с ЕС, новой Европой и ее политической культурой.

В Европейском союзе идут сложные и иногда разнонаправленные процессы. С одной стороны, его внутреннее единство укрепляется за счет перетекания все новых полномочий к наднациональным органам ЕС в Брюсселе. С другой стороны, остаются неясными перспективы сотрудничества стран ЕС в сфере внешней политики, безопасности и обороны. Масштабное расширение ЕС делает его более рыхлым, трудноуправляемым. Образуются соперничающие группировки. Внешние силы (США) пытаются играть на разногласиях, не допустить превращения ЕС в единого и мощного игрока на международно-политической арене. Пока процесс согласования в Брюсселе «поедает» внешнеполитическое влияние наиболее мощных игроков. Не ясно, продолжится ли эта тенденция после вступления в силу Конституции ЕС, если оно произойдет, и введения должности министра иностранных дел Европы. Участники ситуационного анализа сошлись во мнении, что, хотя во внешней политике ведущих стран-членов ЕС усиливается общеевропейский элемент, ждать от таких государств, как Великобритания, Франция, ФРГ или Италия отказа от суверенных прав в ряде вопросов пока рано. Не исключалось, что этого не произойдет и в обозримом будущем.

Большинство участников (80 %) выразили, тем не менее, убеждение, что европейский проект жизнеспособен, он будет развиваться и вглубь, и вширь. Законы, правила, новая

политическая культура Евросоюза будут оказывать растущее влияние на прилегающие территории, в долгосрочной перспективе – на все республики западной части бывшего СССР. Это изменяет контекст почти всех аспектов внешней и внутренней политики России, требует адекватного понимания, реакции и приспособления к новым реальностям.

Характер и направление эволюции самого Евросоюза, его институциональной структуры и процесса принятия решений имеют огромное значение в процессе выработки конечной цели России применительно к отношениям с ЕС. На сегодняшний день эта эволюция носит противоречивый характер, сочетая элементы централизации и децентрализации, усиления его наднационального характера и «размывания» власти между странами-членами, в зависимости от конкретных вопросов и областей.

В целом участники ситанализа согласились, что евробюрократия и некоторые страны-члены (малые страны, часть «новичков») заинтересованы в углублении наднационального характера интеграции, повышении роли Комиссии ЕС (КЕС) и Европейского парламента (ЕП), централизации процесса принятия решений. Официально Евросоюз идет по этому пути. Однако такое движение сталкивается с объективными трудностями. Эти трудности спровоцированы расширением ЕС, усиливающим его «рыхлость» и гетерогенность. Общая оценка ситуации: краткое изложение дискуссии б и подрывающим единую нормативно-ценностную платформу интеграции. Существует определенная вероятность того, что нынешнее и дальнейшее расширения ЕС (Балканы, Турция, Украина), а также трудности институциональной реформы и введение Конституции, приведут к тому, что Евросоюз будет развиваться в рамках формулы «общий рынок плюс» 1 . Но большинство экспертов выразили мнение, что, несмотря на «болезни роста», вектор на централизацию и углубление единства ЕС останется преобладающим.

Большинство участников согласились с тем, что российским интересам в большей мере соответствует гетерогенный, нежели суперцентрализованный ЕС. Но возможности Москвы влиять на реализацию того или иного сценария близки к нулю. Вместе с тем, сохраняется возможность поиска союзников, как среди стран-членов, так и среди институтов Евросоюза, и формирования «коалиций желающих» для принятия выгодных РФ решений. Важно, чтобы подобные «коалиции» выстраивались на стадиях первоначальных обсуждений в ЕС, а не вынесения итоговых решений. Но главное, что необходимо – налаживание механизмов взаимодействия с центральными органами ЕС – КЕС и Европарламентом.

Несмотря на продолжительный опыт диалога, внешне весьма активного, развитую систему связей на многих уровнях и накопленную солидную правовую базу, отношения России и Европейского союза пребывают в состоянии неопределенности. Главным ее признаком является неспособность сторон совместно сформулировать стратегические цели отношений, определить общие ценности и интересы, задачи двустороннего сотрудничества.

В первую очередь это касается России, политика которой страдает от отсутствия ясности на таком важнейшем направлении, как европейское. В настоящее время единственным ясно сформулированным тезисом национальной политики в отношении ЕС является утверждение, что «Россия не стремится к членству в Евросоюзе». Вряд ли это может считаться адекватной программой действий и стратегической повесткой дня.

При этом в качестве обоснования гипотетической невозможности вступления в ЕС и с российской, и с европейской стороны выдвигаются аргументы о некоей «особой

ментальности» России, или констатация ее значительных географических размеров и относительной экономической отсталости. В целом эти утверждения соответствуют действительности, но их не следует возводить в абсолют. Как отмечали участники ситанализа, многие страны, вступившие или вступающие в ЕС, имеют более низкие показатели экономического развития, или сильно отличную от условной «европейской» ментальность (самый яркий пример – Турция). Размеры же вряд ли имеют серьезное значение в эпоху современных средств коммуникации и, по крайней мере, уравниваются ресурсной базой России. Кроме того, по утверждению самих представителей европейских институтов, в ЕС территориальный фактор перестает иметь решающее значение.

По результатам состоявшегося голосования подавляющее большинство участников ситанализа (80 %) согласились с возможностью постановки вопроса о вступлении России в ЕС в долгосрочной перспективе (15–20 лет). Многое будет зависеть от того, по какому пути пойдет дальше ЕС (квазифедерация или социальный и экономический союз с некоторой внешнеполитической и оборонной составляющей) и сама Россия (стагнирующая и слабеющая авторитарная держава или динамичная страна, развивающаяся в сторону демократии). В квазифедеративное государство России будет вступать гораздо сложнее.

К такому выбору Россию подталкивает не только объем экономических отношений (их лучше максимально диверсифицировать), сколько геополитические и культурные реальности. России будет трудно развиваться и даже выжить в одиночку в нынешнем и будущем окружении. К югу нарастает нестабильность, тесный союз с Китаем в силу ряда причин невозможен. Большинство, если не все западные и юго-западные страны бывшего СССР входят или войдут в евроатлантическую зону и зону притяжения ЕС. Украина в обозримом будущем (2–4 года) скорее всего вступит в НАТО и начнет процесс переговоров о вступлении в ЕС. Этим же путем поведут и Молдову и вероятно, после политических изменений, Белоруссию.

Пока же, крупнейшими причинами, которые мешают преодолеть двусмысленность и кризис доверия, признаны ценностные различия, между обществами и особенно элитами, которые сейчас даже возрастают, неготовность Европы начать реальный интеграционный процесс с Россией и недееспособность российской бюрократии на европейском направлении.

Россия и ЕС не рассматривают друг друга как противников на международной арене. Показательным является стремление сторон выявить позитив в любой, даже самой конфликтной ситуации. Вместе с тем, у России и ЕС отсутствует совместное понимание термина «стратегическое партнерство», который применяется сейчас для официального определения характера отношений. На практике такое партнерство подчас подменяется со стороны ЕС самой жесткой и мелочной конкуренцией по конкретным экономическим вопросам. Большинство участников ситанализа (75 %) сошлись во мнении, что ЕС рассматривает Россию как потенциального противника процесса расширения и стремится нейтрализовать ее действия. Одновременно с этим, сама Россия не была главным приоритетом политики Евросоюза, что отразилось на качестве его российской политики.

В последние полтора-два года и в России, и в Европейском союзе усиливается чувство взаимного разочарования или даже раздражения. Сужается повестка двусторонних саммитов и содержательная часть принимаемых на них документов. В этой связи участники диалога всерьез задумываются над вопросом сокращения регулярности встреч на всех уровнях в пользу повышения их содержательности. По мнению большинства участников, ситанализа, России действительно стоило бы временно «снизить градус» в отношениях с ЕС, чтобы не создавать нереалистичных ожиданий и соответственно – разочарований, и заняться реализацией проектов более низкого конкретного уровня, что позволит привести формальные рамки сотрудничества в соответ- Общая оценка ситуации: краткое изложение дискуссии 8 ствие с его реальными политическими и экономическими показателями. Одновременно следует инициативно начать готовить новую политико-правовую основу отношений взамен истекающего в 2007 г. СПС, чтобы не оказаться как всегда в положении реагирующего. С последним утверждением согласились все участники ситанализа.

Вместе с тем, отдельные участники высказали предположение, что выход из сложившейся ситуации может быть найден и путем повышения планки взаимоотношений, провозглашения более амбициозных задач. Такое решение представляется рациональным, однако только в случае принятия российским руководством стратегического решения о реальном развитии России по т.н. «европейскому пути», что в данный момент находится за пределами экспертных оценок.

Подавляющая часть участников ситуационного анализа признала, что система личных связей Президента России с лидерами ведущих держав ЕС, налаженная в период 2000–2003 гг., и дававшая существенные дивиденды, становится менее эффективной. Во-первых, это происходит в результате усиления влияния на политику ЕС малых стран, ряд из которых предвзято и традиционно критически настроены по отношению к России (Австрия, Дания, большинство новых стран-членов региона Центральной и Восточной Европы). В результате, сочувствующие Москве лидеры (Ж.Ширак, Г.Шредер, С.Берлускони) оказываются в меньшинстве и не способны определять принимаемые ЕС решения, а их обещания повисают в воздухе. Во-вторых, лидеры крупных стран-членов все меньше способны противостоять критическому напору собственных СМИ и общественного мнения, весьма негативно относящихся к происходящим в России изменениям, либо обескуражены действиями российской стороны в ряде мелких практических вопросов (Т.Блэр). В результате российская политика на европейском направлении все чаще дает сбои.

Библиография:

1. «Отношения России и Европейского Союза: современная ситуация и перспективы» Ситуационный анализ под руководством С.А. Караганова
2. И.М. Бусыгиной «Russia–EU Relations and the Common Neighborhood: Coercion vs. Authority» (Routledge, 2017 г., 242 с.)

3. Европейский вектор внешней политики современной России | Иванов Игорь Сергеевич
4. «Взлеты и падения отношений России и Евросоюза» А. Громыко
5. https://eeas.europa.eu/delegations/russia_ru/
6. Россия и Европейский Союз в 2011–2014 годах: в поисках партнёрских отношений
V. Том 2 [Марк Энтин](#), [Екатерина Энтина](#)

ASIA CENTRALĂ ÎN POLITICA UNIUNII EUROPENE

Cristian COMANAC,
Student, Facultatea de Jurnalism
și Științe ale Comunicării
Universitatea de Studii Europene
din Moldova, Chișinău
Conducător științific:
Liliana BENIUC,
dr., conf. univ.

Abstract: *This article is about the relationship between EU and Central Asia. The EU recognizes the strategic importance of Central Asia, and because it faces past problems, the aftermaths of the war in Afghanistan and the break-up of the USSR, the EU wants to work together to help solve these problems and improve the security system of these Central Asian countries. Of course, it cannot be directly involved in the foreign policy of these states, but it can come with external opinions and visions that will establish a relationship of mutual cooperation or even friendship between the countries that unite the European and Asian continents.*

Keywords: EU, Central Asia, policy, relationship between countries, security, continents

Asia Centrală reprezintă o regiune care „tentează și invită la amestecul vecinilor mai puternici”, după cum susținea Zbigniew Brzezinski, numind-o „Balcanii Eurasiei” din cauza conflictelor și diferendelor etnice, politice și culturale [1, p.25]. În ultimii ani, relațiile dintre Uzbekistan și Kârgâzstan au fost marcate de conflicte privind râurile care străbat teritoriul ambelor țări și folosirea apei acestora în scop hidroenergetic, cât și de dispute teritoriale, care se adaugă la o rivalitate tradițională între popoarele celor două țări, întrucât kârgâzii aveau un stil de viață nomad, în timp ce uzbekii erau stabiliți în așezări sedentare.

Din perspectiva altor regiuni și continente ale lumii ar părea că statele central-asiatice sunt foarte asemănătoare nu doar prin prisma denumirii, ci și a originii populației, amplasării geografice, a resurselor sau sistemelor politice. Odată cu aprofundarea realităților fiecărui stat, putem observa trăsături distincte. Deși cele cinci țări au o istorie comună, evoluând și dezvoltându-se ca state post-sovietice, în prezent acestea au resurse, strategii și probleme de securitate diferite.

Kazahstanul este cel mai mare și prosper stat din Asia Centrală. În ultimii ani, Kazahstanul este determinat să ducă o politică independentă față de Rusia. Există mai mulți factori care determină să aibă loc această ruptură, iar cei mai importanți sunt imensele resurse naturale de care dispune și ofertele altor state de a le explora. Kazahstanul deține numeroase resurse naturale, situându-se astfel în vârful a numeroase clasamente globale privind resursele naturale. Cea mai importantă poziție pe care Kazahstanul o deține se datorează cantității de uraniu, acesta fiind cel mai mare producător din lume, deținând 12% din rezervele mondiale. Kazahstanul are cea mai mare cantitate de petrol dintre toate statele foste socialiste, cu excepția Rusiei. Proviiziile acestuia sunt estimate la circa 30 miliarde de barili. În cadrul legislației interne, politica investițională ține cont atât de interesele statului, cât și de investitorii naționali și cei străini. În 2015, în țară a fost introdusă o procedură simplificată pentru obținerea drepturilor de explorare folosind principiul „primul venit, primul servit”. Principalii investitori sunt companiile din Statele Unite, Olanda, Marea Britanie, Canada, Franța, Germania, Italia, Coreea, Japonia, Rusia, dar și China.

Uzbekistanul este un alt stat important din Asia Centrală. Statul se consideră moștenitorul direct al vastului imperiu al lui Tamerlan (1336-1404). Uzbekistanul este în plin proces de

dezvoltare economică și este principalul actor care are șansa de a deține supremația regională. Uzbekistanul are rezerve de petrol estimat la circa 594 de milioane de barili pe câmpurile petroliere situate în sud-vestul țării, și anume în bazinul Amudaria și în bazinul regiunii Fergana. Acesta are o și o cantitate semnificativă de rezerve de gaze naturale, fiind un important producător și exportator în regiunea caspică. Cea mai mare cantitate este exportată spre Rusia. În Uzbekistanul de astăzi se află unul dintre cele mai importante centre comerciale ale rutelor antice din cadrul Drumului Mătăsii – orașul Samarkand. Acesta se afla în centrul traseelor de comercializare a mătăsii și a altor produse alese, care traversau prin Rusia, Asia Centrală, Afganistan și Iran, ajungând în Turcia și ulterior în Europa.

Turkmenistanul este un alt stat din Asia Centrală și are o populație extrem de omogenă. Acesta este bogat în resurse naturale, ocupând al patrulea loc în lume după totalul rezervelor de gaz. Având cele mai mari rezerve de gaz din regiune, este în același timp și cel mai mare producător. Bazinele de gaze naturale sunt situate în bazinul Amudaria din sud-est, bazinul Murgab din sud și în bazinul de la Marea Caspică, situat în vestul țării. Rezervele sale de petrol sunt de aproximativ 600 de milioane de barili, iar cea mai mare cantitate se găsește în bazinul Amudaria. În mod tradițional, cea mai mare cantitate de gaz și petrol transportată de Turkmenistan este exportată în Rusia prin intermediul conductelor care trec prin Uzbekistan și Kazahstan. Acesta este un factor de risc care determină dependența Turkmenistanului față de cele două state prin care se exportă resursele sale naturale. Companiile petroliere chineze s-au implicat în revitalizarea sectorului energetic din Turkmenistan, intrat în criză după destrămarea Uniunii Sovietice, investind în punerea în valoare a câmpului de extracție a gazelor naturale de la Yototan-Osman, unul dintre cele mai mari din lume.

Kârgâzstanul poate fi considerat un teritoriu tampon între China și Kazahstan, iar acțiunile sale și progresul economic sunt dependente față de aceste două state. Este greu de imaginat un stat cu mai puține opțiuni strategice decât Kârgâzstanul. Din punct de vedere geografic, acesta este practic strivit între Kazahstan și China. În viitor, datorită intensificării cooperării Chinei cu Asia Centrală, și Kârgâzstanul va cunoaște o influență chineză tot mai mare. Acesta a fost primul stat din Asia Centrală care a aderat la Organizația Mondială a Comerțului. Datorită deschiderii economiei și piețelor, Kârgâzstanul a devenit un importator de bunuri, în special cele de origine chineză. Ca urmare, acesta s-a dezvoltat, iar prin intermediul fluxurilor de mărfuri și-a diversificat piața.

Tadjikistanul este ultimul dintre cele cinci state central asiatice, în prezent slab dezvoltat, cu o populație omogenă de aproximativ 9 milioane de oameni. Tadjikistanul este unicul stat indo-european, celelalte 4 republici fiind de origine turcă. Războiul civil din 1992-1997 a condus statul într-un colaps economic. Până în prezent, guvernul din Tadjikistan a reușit instaurarea unui grad de stabilitate și securitate a statului. Acest factor a determinat revitalizarea sectorului economic și eradicarea sărăciei. Tadjikistanul are o poziție geostrategică extrem de importantă pentru continentul asiatic, deoarece este un punct de tranzit dintre Est și Vest, Nord și Sud. Întinderile montane ale Pamirului și Tian Shan acoperă aproximativ 93% din întreg teritoriul. Prezența munților complică extrem de mult organizarea transportului intern și a comunicațiilor în ansamblu. Însă, în același timp, reprezintă un factor primordial în asigurarea resurselor hidroenergetice ale republicii. O problemă importantă a Tadjikistanului este faptul că deși este amplasat la intersecția rutelor internaționale, aceasta nu posedă o infrastructură modernă, precum rute de transport și telecomunicații. Acest aspect a atras investițiile străine, în special cele ale statului chinez.

Statele din Asia Centrală alcătuiesc o zonă geostrategică extrem de importantă. Acestea constituie un punct de tranzit dintre Orient și Occident și prezintă perspective majore pentru investiții noi datorită resurselor naturale de care dispun. Odată cu obținerea independenței, principala problemă a acestor republici este dezvoltarea democrației și a unei societăți deschise. Totodată, un obiectiv fundamental reprezintă asigurarea securității regionale pe fondul luptei împotriva celor trei factori destabilizatori, așa cum sunt ei definiți de Organizația de Cooperare de la Shanghai, care include toate cele cinci state, în afara Turkmenistanului: terorismul, separatismul și extremismul. Acestea sunt premisele fundamentale care au condus la vulnerabilitatea și instabilitatea zonei.

Prin prisma puterilor implicate în regiune, Kazahstanul, Turkmenistanul, Uzbekistanul, Kârgâzstanul și Tadjikistanul promovează o politică multidimensională și multivectorială. Acestea tind să găsească un echilibru între actorii și companiile străine implicate, acestea reprezentând o importantă sursă de venit pentru republici.

Toate statele din Asia Centrală au politici externe multidimensionale, urmărind să echilibreze îndeosebi relațiile cu Rusia, cu China, cu UE și cu SUA. Relațiile cu Turcia și cu Iranul sunt, de asemenea, importante. Cu toate acestea, Turkmenistanul a fost, în mare măsură, inaccesibil pentru lumea exterioară, iar statutul său de „*neutralitate permanentă*” este chiar recunoscut de ONU. Sunt de remarcat schimburile comerciale ale Kazahstanului cu Uniunea Europeană, îndeosebi în sectorul resurselor minerale. Sunt în creștere relațiile UE cu Uzbekistanul, datorită adoptării Protocolului UE-Uzbekistan privind produsele textile, pe care Parlamentul European l-a aprobat în decembrie 2016 [2]. UE a salutat aderarea Kârgâzstanului, Tadjikistanului și Kazahstanului la Organizația Mondială a Comerțului, deși Kazahstanul și Kârgâzstanul sunt membre ale Uniunii Economice Eurasiatice.

Asia Centrală este o regiune de importanță strategică care se confruntă cu o serie de provocări în materie de securitate, în special din cauza instabilității din ce în ce mai mari din Afganistan, afectată de război, iar UE a decis să își intensifice implicarea în regiune. Un dialog politic și de securitate la nivel înalt la care au participat reprezentanții UE, ai țărilor din Asia Centrală și Afganistanului a avut loc la 28 mai 2019 la Bruxelles [3]. Acest dialog a condus la discuții cu privire la noua Strategie a UE privind Asia Centrală, precum și la promovarea conectivității UE-Asia.

La 29 mai 2019, președintele Consiliului European, Donald Tusk, a pornit într-o vizită de trei zile în Tadjikistan, Kazahstan și Uzbekistan [4]. Această vizită a marcat angajamentul european de a consolida parteneriatele cu aceste țări și cu regiunea într-un moment în care Uniunea Europeană se pregătește să își lanseze Strategia pentru un nou parteneriat UE-Asia Centrală. UE recunoaște importanța strategică a Asiei Centrale, care leagă imensul continent Asiatic de Europa. Astfel UE și-a actualizat strategia privind Asia Centrală pentru a se concentra pe reziliență (cuprinzând domenii precum drepturile omului, securitatea frontierelor și mediul), prosperitate (cu un accent puternic pe conectivitate) și cooperarea regională [5].

Putem împărți statele din Asia Centrală în două tipologii: *republici consolidate* din punct de vedere politic, economic și a capacității militare: Kazahstan, Turkmenistan și Uzbekistan și *state cu rezultate mai slabe* din punct de vedere al indicilor dezvoltării: Kârgâzstan și Tadjikistan. Chiar dacă au fost sub aceeași umbrelă geopolitică, având o experiență comună în cadrul URSS, țările din Asia Centrală au un grad ridicat de diferențiere.

Parlamentul European evidențiază importanța drepturilor omului, a bunei guvernări și a dezvoltării sociale, subliniind rolul diplomației parlamentare. Parlamentul European sprijină cu

fermitate democrația și statul de drept prin inițiative concrete, cum ar fi democratizarea în această zonă asiatică. Astfel în ultimii ani Parlamentul European lansează sugestii și propuneri de a normaliza relațiile Asiei Centrale, precum:

➤ În 2016, Parlamentul European a sprijinit Strategia UE pentru Asia Centrală, dar a solicitat ca aceasta să fie mai bine orientate;

➤ În 2017, Parlamentul a aprobat Acordul de Parteneirat și Cooperare (APC) consolidat UE-Kazahstan, subliniind importanța principiului „*mai mult pentru mai mult*” în vederea stimulării reformelor politice și socio-economice. În martie 2019, Parlamentul European și-a exprimat îngrijorarea cu privire la situația drepturilor omului din Kazahstan;

➤ În ceea ce privește Kârgâzstanul, în 2015, Parlamentul European și-a exprimat îngrijorarea cu privire la proiectele de lege privind „propaganda” mișcării LGBTI. În ianuarie 2019, el a emis recomandări pentru negocierea unui nou acord bilateral.

➤ În ceea ce privește Tadjikistanul, Parlamentul European și-a dat acordul pentru încheierea APC în 2009, însă a solicitat progrese în domeniul drepturilor omului, al corupției, al sănătății și al educației. Într-o rezoluție din 2016, Parlamentul European și-a exprimat preocuparea cu privire la deteriorarea situației drepturilor omului în Tadjikistan, îndeosebi în ceea ce privește pe „prizonierii de conștiință”¹ [6].

➤ Parlamentul European și-a exprimat în mod constant preocuparea față de bilanțul negativ al Turkmenistanului în ceea ce privește drepturile omului și, în consecință, a blocat până în prezent intrarea în vigoare a Acordului de Parteneriat și Cooperare. În martie 2019, forul legislative european a formulat recomandări care trebuie să fie abordate înainte de a-și da aprobarea [7].

➤ Parlamentul a aprobat în decembrie 2016 Protocolul privind produsele textile încheiat între UE și Uzbekistan, în urma asumării unui angajament ferm de către această țară, în strânsă cooperare cu OIM, vizând eradicarea muncii copiilor în timpul recoltării anuale a bumbacului. În martie 2019, acesta a emis recomandări pentru negocierea unui APC consolidate.

➤ Afirmările Parlamentului cu privire la Mongolia au vizat în principal aspectele economice, abordând, totodată, nevoile de dezvoltare și nevoile umanitare ale statului legate de condițiile meteorologice extreme. În 2017, Parlamentul European a aprobat APC UE-Mongolia.

Cooperarea Parlamentului European cu țările din Asia Centrală sunt desfășurate în principal de Comisia pentru afaceri externe (AFET), Comisia pentru comerț internațional (INTA), Subcomisia pentru securitate și apărare (SEDE), Subcomisia pentru drepturile omului (DROI), comisiile parlamentare de cooperare (CCP) și Delegația pentru relațiile cu Afganistan (D-AF), printre alte organisme. Statele din Asia Centrală beneficiază de finanțare din partea Instrumentului de cooperare pentru dezvoltare (ICD): 1 028 de milioane EUR pentru perioada 2014-2020 (în creștere față de 750 de milioane EUR pentru perioada 2007-2013), sumă care include atât asistența bilaterală, cât și programele regionale (360 de milioane EUR) [8]. Asistența se axează pe educație, pe securitatea regională, pe gestionarea sustenabilă a resurselor naturale și pe dezvoltarea socio-economică. De curând, Kazahstanul nu mai este admisibil pentru partea bilaterală din ICD, având însă, în continuare, acces la programele regionale. Este foarte probabil ca în viitor nici Turkmenistanul să nu mai îndeplinească condițiile de admisibilitate. Instrumentul european pentru democrație și drepturile omului (EIDHR) funcționează în toate statele, cu excepția Uzbekistanului

¹ Termenul „*prizonier de conștiință*” a fost creat de organizația internațională neguvernamentală Amnesty International la începutul anilor 1960 (*Prisoner of conscience* sau POC, după sigla în limba engleză), pentru a desemna individul care a fost încarcerat pe motiv de rasă, religie, culoare a pielii, limbă, orientare sexuală sau pentru crezul său, cu condiția să nu fi susținut sau practicat vreun act de violență. Acest termen se contrapune termenului "prizonier politic" [6].

și a Turkmenistanului, unde organizațiile societății civile sunt prea reduse ca număr, slab organizate și prea strict controlate.

Comisiile parlamentare de cooperare (CPC) cu majoritatea statelor din Asia Centrală se reunesc anual. Deputații în Parlamentul European supraveghează punerea în aplicare a acordurilor și își concentrează atenția asupra chestiunilor legate de drepturile omului, asupra situației politice, cooperării economice și dezvoltării și proceselor electorale.

Date fiind nivelurile diferite de dezvoltare politică și nivelurile extrem de variabile ale evoluției democratice din Asia Centrală, Parlamentul European nu a monitorizat în mod consecvent alegerile din regiune.

➤ În Tadjikistan și în Kârgâzstan, Biroul pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului (ODHIR) al Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE) a monitorizat alegerile parlamentare organizate în ambele țări în 2015 și alegerile prezidențiale din Kârgâzstan din 2017.

➤ Delegațiile Parlamentului au fost integrate în aceste misiuni OSCE/ODIHR. Tadjikistanul a organizat alegeri în martie 2020. UE nu a monitorizat alegerile parlamentare din Kârgâzstan care au avut loc la 4 octombrie 2020 și care au fost anulate din cauza neregulilor. Parlamentul European nu a rimis observatori alegeri în Kazahstan din 2005. OSCE/ODIHR a identificat în mod sistematic deficiențe semnificative.

➤ O delegație a Parlamentului European a monitorizat alegerile prezidențiale din 2017 din Mongolia, precum și cele parlamentare din aceeași țară, din 2016 și a luat act de faptul că țara își dezvoltă o democrație solidă. Mongolia a organizat alegeri în martie 2020.

➤ Parlamentul nu a fost niciodată invitat să monitorizeze alegerile din Uzbekistan sau Turkmenistan până când Uzbekistanul a invitat observatori europeni la alegerile care au avut loc în decembrie 2019, dar acestea au fost observate doar de OSCE/ODIHR.

Asia Centrală nu este o regiune omogenă din punct de vedere politic și economic. Potrivit raportului mondial pe 2020 al Human Rights Watch, Turkmenistanul rămâne o țară represivă sub conducerea autoritară a președintelui Berdimuhamedov. Evoluțiile recente arată că dezvoltarea democratică și situația drepturilor omului sunt vulnerabile. La 4 octombrie 2020 au avut loc alegeri parlamentare în Kârgâzstan, care au fost anulate în urma protestelor în masă împotriva neregulilor și a cumpărării voturilor. Președintele Kârgâzstanului, Sooronbay Jeenbekov, a demisionat la 15 octombrie 2020, și noi alegeri parlamentare sunt programate pentru 20 decembrie 2020.

Situația politică din Kazahstan, Uzbekistan și Tadjikistan este caracterizată, în măsuri diferite, de o conducere autoritară, de deficiențe grave în domeniul drepturilor omului, de lipsa unei mass-medii independente și a unui sistem judiciar independent. Sub conducerea noului președinte uzbek, Șavkat Mirziioiev, care și-a preluat funcția în 2016, schimbările interne, cum ar fi eliberarea mai multor deținuți politici, reflectă unele evoluții pozitive. Alegerile prezidențiale din Uzbekistan sunt programate pentru 2021. În Kazahstan, președintele Nazarbaiev a demisionat în martie 2019, după trei decenii la putere, dar în calitatea de „Lider suprem” păstrează o influență semnificativă, precum și prerogative oficiale în mandatul noului președinte Tokaiev. Alegerile pentru Camera inferioară a Parlamentului (Majlis) sunt programate pentru 10 ianuarie 2021.

Situația actuală provocată de pandemia de COVID-19 și închiderea frontierelor prezintă riscuri semnificative pentru economia Asiei Centrale. Se preconizează că creșterea PIB-ului se va diminua în 2020, reflectând repercusiunile economice interne ale pandemiei și încetinirea economică în Rusia și China. În trecut, Kazahstanul a înregistrat cea mai mare creștere economică, devenind o țară cu venituri medii superioare în 2006. Acest progres economic este în prezent afectat de impactul puternic al COVID-19 și de dependența sa politică și economică tot mai mare

de China. Cu toate acestea, Tadjikistan și Kârgâzstan, cu geografia lor problematică, continuă să fie țările cele mai sărace ale regiunii, cu o dependență semnificativă de transferurile de fonduri din străinătate, în special din Rusia, și de investițiile și împrumuturile străine, în special din China.

De mulți ani, relațiile dintre țările din Asia Centrală au fost în general mediocre, din cauza litigiilor frontaliere și a celor legate de resurse. Cu toate acestea, situația s-a schimbat rapid ca urmare a schimbării conducerii în Uzbekistan în 2016, deschizând noi posibilități de cooperare regională. Prima reuniune la nivel înalt privind cooperarea regională între liderii din Asia Centrală din anii 1990 încoace a avut loc la Astana în martie 2018; un al doilea summit a avut loc la Tașkent, în noiembrie 2019. O preocupare comună o reprezintă riscul extinderii mișcărilor extremiste islamice și luptătorii care se întorc din Siria și din Irak. De asemenea, regiunea continuă să fie afectată în mod negativ de conflictul în curs din Afganistan. Sursele regenerabile de energie reprezintă un alt aspect deosebit de important, având în vedere potențialul enorm de cooperare și investiții regionale.

Deși nu face obiectul strategiei UE privind Asia Centrală, Mongolia este clasificată de Parlament ca fiind parte a regiunii în cadrul delegațiilor sale permanente. Mongolia are în comun multe aspecte culturale, istorice și economice cu fostele republici ale URSS din Asia Centrală. În ultimele trei decenii, Mongolia s-a distins ca „oază a democrației” cu o creștere economică solidă, deși evoluțiile din 2019 au generat preocupări legate de eroziunea democratică. În contextul pandemiei de COVID-19, Mongolia a organizat totuși alegeri parlamentare ordinare în iunie 2020. De asemenea, pentru a noua oară, țara va organiza alegeri prezidențiale în 2021. În conformitate cu amendamentele la Constituție, președintele va avea doar un mandat de șase ani.

Relațiile Uniunii Europene cu Asia Centrală sunt un obiectiv important în evoluția colaborării politice între două continente, pe lângă faptul că poziția geopolitică este în favoarea acestei colaborări sunt și resursele ce le deține Asia Centrală, care pot stabili și o relație de economie de nivel mondial și prin această cooperare se pot dezvolta reciproc. Astfel putem afirma că aceste relații sunt binevenite pentru ambele părți și îmbunătățirea și echilibrarea lor vor fi utile pentru ambele părți

Bibliografie:

1. Zbigniew Brzezinski. Marea tablă de șah. Supremația americană și imperatiile sale geostrategice, București: Univers Enciclopedic, 2000, 139 p.
2. EC-Uzbekistan Partnership and Cooperation Agreement and bilateral trade in textiles. [online] [citat: 30.03.2021]. Disponibil: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2016-0490_EN.html
3. The EU and the countries of Central Asia and Afghanistan hold High-level Political and Security Dialogue. [online] [citat: 30.03.2021]. Disponibil: https://eeas.europa.eu/delegations/israel/63320/eu-and-countries-central-asia-and-afghanistan-hold-high-level-political-and-security-dialogue_en
4. Mihaela Trăistar, Statele din Asia Centrală – asemănări și particularități. [online] [citat: 16.03.2021]. Disponibil: <http://risap.ro/statele-din-asia-centrala-asemanari-si-particularitati/>
5. Jorge Soutullo / Stefania Gazzina / Niccolò Rinaldi. Asia Centrală. [online] [citat: 16.03.2021]. Disponibil: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/ro/sheet/178/asia-centrala>
6. Prizonier de conștiință / Preso de consciencia [online] [citat: 16.03.2021]. Disponibil: <https://sites.google.com/site/pacureti/yo/prisoner-of-conscience>
7. EP resolution on EU-Turkmenistan Partnership and Cooperation Agreement, 12 March 2019. , [online] [citat: 16.03.2021]. Disponibil: <https://www.europarl.europa.eu/delegations/en/ep-resolution-on-eu-turkmenistan-partner/product-details/20200331DPU25003>

8. Eu development assistance to Central Asia. [online] [citat: 16.03.2021]. Disponibil:
https://www.eca.europa.eu/lists/ecadocuments/sr13_13/qjab13014enn.pdf

PERSPECTIVELE ADERĂRII UNOR NOI STATE LA UNIUNEA EUROPEANĂ

Arseniy NAKU,
Student, Facultatea Istori
și Relații Internaționale
Universitate liberă internațională
din Moldova, Chișinău
Conducător științific:
Liliana BENIUC,
dr., conf. univ.

Abstract: *In the given article, I would like to tell you how Europe was able to unite into the European Union. I will concern upon the plans for the Europeanization of the Union and possible EU enlargement. I will tell you about the requirements for a new member of the EuroUnion. I will mention the opportunities offered by the EuroUnion to its new members. And I will touch a little bit of the problems within the Union. At the end of the article, I will present my point of view about the European Union.*

Keywords: *European Union, economic leader, custom Union, the Treaty of Maastricht, EU enlargement, candidate countries, migration in France, integration, supranational/transnational unitary state.*

После Второй Мировой войны Европа переживала не лучшие времена. Война нанесла удар по экономике, социальной и культурной сферах и военной обороне. В 1946 году Уинстон Черчилль произносит свою знаменитую речь в Цюрихском университете [1]. 17 марта 1948 года пять западноевропейских государств — Бельгия, Великобритания, Люксембург, Нидерланды и Франция заключили Брюссельский пакт. Первые три статьи Договора были посвящены соответственно экономическому, социальному и культурному сотрудничеству, но именно создание «коллективной самообороны» против возможного агрессора (в первую очередь СССР) стала сущностью этого документа. Согласно Пакту страны-участницы обязались, что в случае, если одна или несколько из них становится объектом вооружённого нападения или агрессии, остальные (опираясь на п. 51 Устава ООН, который разрешает коллективную самооборону) «предоставят военную поддержку атакованной Стороне и другую помощь, а также окажут содействие её усилиям» [2, с.3]. Этот Союз стал началом для объединения Европы. Появление на мировой арене нового сильного игрока, а точнее одного из ведущих лидеров в геополитике и одним из экономических центров. Договор, объединивший 5 стран, что бы вместе пережить последствия Второй Мировой войны развился до объединения 27 членов Европейского Союза (ЕС), ведя свою политику на мировой арене и постепенно вводя европеизацию в другие страны.

Европейский Союз является примером развития международной интеграции с единым внутренним рынком, с наднациональными органами управления и почти согласованной политикой в различных сферах. Образовывает одну из трёх глобальных систем рыночной экономики. Таким образом ЕС можно назвать существующим примером реализации «теории нового регионализма», о которой писал профессор Гётеборгского университета (Швеция) Бьорн Хеттне [3]. Единение и объединение слабых стран с сильными, стабильная рыночная экономика одни из многих причин которые привлекают новых кандидатов вступить в Европейский Союз. Такая сильная позиция, была достигнута

не за один день, ни за год и даже ни за десяток лет, а поэтапно внося нововведения и корректируя старые и принимая новых членов Союза.

В Париже 1951 (18 апреля) 6 стран (Бельгия, Германия, Италия, Люксембург, Нидерланды и Франция) подписывают Договор об учреждении «Европейского объединения Угля и Стали» на 50 лет. 1957 год также был знаковым, в этом году подписаны Римские договоры. В одном договоре создан общий рынок, а в другом создано Европейское сообщество по атомной энергии для объединения ядерных ресурсов (мирных). Создание Европейского Парламента в 1959 году тоже не последнее событие. Далее было объединение трех Европейских сообществ, а это - «Европейское объединение угля и стал», «Европейское экономическое сообщество» и «Европейское сообщество по атомной энергии» в одно «Европейское сообщество» в 1967 году в Брюссельском договоре, а в 1973 году проходит 1-й этап, расширения и в «Европейское сообщество» вступают Великобритания, Дания и Ирландия. В 1978 году создается Европейская валютная система. Через год проходят первые выборы в Европейский Парламент. 1 января 1981 года Греция вошла в сообщество. Португалия и Испания присоединились 1 января 1986 году, на 2-м этапе расширения.

Подписание Маастрихтского договора, а точнее «Договор о Европейском Союзе» в 1992 году ведет к активному развитию ЕС. 3-й этап расширения в 1995 году включил 3-х новых членов - Финляндия, Швеция и Австрия. В 1997 году подписан Амстердамский договор, который внес изменения в общую внешнюю политику и политику безопасности Союза. Были внесены изменения в Маастрихтский и Римские договоры подписанием Ниццкого договора в 2003 году, он вступил в свою силу. В следующем году (2004 г.) состоялся 4-й этап расширения ЕС. Новыми странами, членами ЕС стали - Литва, Латвия, Эстония, Кипр, Мальта, Словения, Словакия, Венгрия, Чехия и Польша. На 5-м этапе расширения в 2007 году в Союз вошли Румыния и Болгария. В конце 2009 года вступает в силу Лиссабонский договор о внесении изменений в «Договор о ЕС» и «Договор об учреждении Европейского сообщества». И последнее, на момент написания статьи, 6-ое расширение, в котором Хорватия присоединилась к ЕС. Ещё одно немаловажное событие в ЕС это выход из членства Союза Великобритании в 2020 году [4]. По итогам на 2021 год в состав Европейского Союза входят 27 государств и эта цифра не предел. Потанцевал расширения ЕС достаточно обширный.

Европейский союз открыт для вступления демократических стран со свободным рынком, но они должны соответствовать Копенгагенским критериям, которые были закреплены в Маастрихтском договоре в 49 статье. Географический критерий, в котором говорится, что любая европейская страна, соблюдающая принципы ЕС, может подать заявление для вступления в Союз, а является ли она таковой, определяется институтами ЕС. Политический критерий, который включает в себя демократию в стране, верховенство закона, соблюдение прав человека, уважение и защита прав меньшинств. Экономический критерий, в котором требуется от страны-кандидата рыночную экономику способную выдерживать конкуренцию. Юридическое выравнивание, как дополнительное требование, по которому страна-кандидат должна привести действующие законы к принципам ЕС.

В Брюсселе, 5 февраля 2020 года «в заявлении Еврокомиссии, «для придания большей динамичности переговорному процессу ЕК предлагает сгруппировать переговорные главы по шести тематическим блокам». «Это фундаментальные основы, внутренний рынок, конкурентоспособность и инклюзивный рост, экологическая повестка дня и устойчивые связи, ресурсы и сельское хозяйство, внешние связи» [5, с.3]. А 6 мая 2021 Европейский

комиссар по расширению Оливер Вархеллер в своем профиле Twitter, говоря о ближайшем присоединении Сербии и Черногории, написал — «Наша цель, заключается в том, чтобы сделать процесс более доверительным, предсказуемым, динамичный, при более надежном политическом управлении» [6]. Подтверждает тот факт, что ЕС заинтересован и идет на встречу к новым кандидатам, упрощая требования для вступления в членство Союза. Что подтверждает демократическую основу Союза.

Странами-кандидатами на 2021 год являются: Албания, Турция, Сербия, Черногория и Северная Македония. По плану ЕС до 2025 года в расширение войдут две страны-кандидата – Сербия и Черногория, для упрощения расширения была одобрена новая методология. Албания, которая в 2009 году подала заявление на членство в ЕС. Северная Македония, соглашение о стабилизации и ассоциации вступило в силу 1 апреля 2004 между ЕС и Бывшей Югославской Республикой Македонией (БЮРМ). Анкарское соглашение об ассоциации с Турцией с Европейским экономическим сообществом, подписанное 12 сентября 1963 году, которое предусматривает постепенное создание таможенного союза.

Ещё есть государства-потенциальные кандидаты - Босния и Герцеговина с 1 июня 2015 года вступило в силу соглашение о стабилизации и ассоциации. Косово с 1 апреля 2016 года вступило в силу соглашение о стабилизации и ассоциации между ЕС и Косово. Но с Косово есть небольшие проблемы, а именно некоторые страны ЕС (Испания, Греция, Кипр, Румыния, Словакия) не признают независимость государства [7].

Есть немало стран, контактирующих с ЕС, которые изъявляют желание в перспективе вступить в Союз. Страны-участницы программы «Восточное партнерство» - Азербайджан, Армения, Белоруссия, Грузия, Молдова и Украина, с частью из них заключено Соглашение об Ассоциации, а это Грузия, Украина и Молдова, но у каждой из них есть свои проблемы, по которым их не рассматривают в ближайшей перспективе присоединиться к членству ЕС. Основными причинами являются, конфликты на границах государств или внутри него, непризнанные республики стран, которые отделились от их состава, коррупция и кумовство, государственная власть, которая не слышит свой народ и слабая экономика. Только после разрешения этих проблем, можно будет продолжить интеграцию в Европейский Союз. Можно ещё упомянуть Россию, но с 2014 года из-за событий на Украине все контакты и сотрудничество были прекращены и введены санкции.

Что может привлекать государства вступить в Европейский Союз?

- ❖ Шенгенская зона, которая позволяет свободное передвижение для граждан ЕС, работать, учиться в любом из государств Союза, практически свободно путешествовать, без паспорта и пограничного контроля и единое информационное пространство;

- ❖ Таможенный союз, который вводит единый таможенный тариф для стран ЕС, открывает доступ к огромному рынку сбыта товаров, знакомит с новыми партнерами, снимает количественные ограничения в торговле, отменяет таможенные пошлины;

- ❖ К присоединившемуся члену Союза откроется приток новых технологий и инвестиций;

- ❖ Произойдет стандартизация аудиторских, бухгалтерских и прочих финансовых практик;

- ❖ Использование единой валютной системы (но не во всех странах), граждан ЕС может открыть в любой стране Союзнике банковский счет;

- ❖ Осуществление совместных научно-технологических программ;

- ❖ Единая внешняя политика;

❖ Помощь слабым государствам с помощью совместной региональной политики по развитию отсталых и депрессивных районов, доступ к финансовым источникам ЕС (фонды поддержки, субсидии и дотации);

❖ Действующий ряд директив по защите прав потребителя, защита прав меньшинств и прав человек;

❖ Единые стандарты в системах здравоохранения и пенсионного обеспечения, общие стандарты социальных институтов и образования, что позволяет учащемуся переехать в любую страну ЕС и продолжить обучение, выбрать место стажировки и также делает доступным образование;

❖ «Приоритет европрава», что ставит Право ЕС над национальным законодательством государств.

Более 50 лет внутри Европы нет вооруженных конфликтов между странами-участницами это также важный факт. Несмотря на мощную экономику, внутри Союза кроется достаточно много проблем, которые коснутся и нового члена Европейского Союза. Есть большой общий рынок, но в то же время, не малое количество безработных, из-за демографической проблемы, связанная с уменьшением и старением населения и сильного влияния профсоюзов на политику в отношении заработной платы рабочим. Не стоит забывать о COVID-19, который тоже привнес корректировку в причину высокой безработицы в ЕС, вызвавший экономический кризис по причине закрытия границ внутри Союза, что привело к ещё меньшей эластичности рынка труда. В особенности высокий процент безработицы среди молодых специалистов. Из-за доступности образования и постоянной корректировки его под новых членов ЕС и постоянной миграции населения из арабских и африканских стран, качество образования теряет свои свойства. Также есть языковая проблема. А молодому специалисту, приехавшему извне стран ЕС, придется приложить немало усилий и вложений, чтобы подтвердить свою квалификацию, а по итогу пройдя все эти ступени и найдя достойную работу, не факт, что останешься на ней, так как главенствует сильная конкуренция.

Проблемы интеграции, мигрирующего населения и новых членов Союза. Мигрантов не заставляют интегрироваться в Европейское общество, в том числе, из-за толерантного отношения ко всем. С другой стороны у мигрантов и нет необходимости интегрироваться, так как государство обеспечивает их пособиями и местом для прибывания, да и менталитет и религия чужда для этого слоя населения. Пример религиозного недопонимания это случай произошедший в Париже 16 октября 2020 года [8]. Создаются гетто для отверженного населения, к примеру, во Франции в пригороде Парижа Шампиньи-сюр-Марн, где мигранты объединяются по религиозным или этническим признакам в банды или группировки. Где малая доля из молодого населения стремится получить образование и раскрыть свой человеческий потенциал. Где живут по своим законам и понятиям. Это одна из причин, что приводит к проблемам европейской и международной безопасности в ЕС. И открытый въезд, в страны Европейского Союза, помогает незаконной иммиграции и контрабанде.

Для подготовки стран-кандидатов и вступление нового члена в Европейский Союз ведет за собой ряд экономических затрат, что увеличивает государственный долг, стран ЕС. Проблема европейской идентичности. Хоть добровольное объединение стран ЕС и интеграция этих их же для преобразования в новое наднациональное унитарное государство, что бы все участники Союза были сильны в равной степени, но на данный

момент времени — это не так. Все равно, есть лидирующие страны и отстающие и ощутимая разница в уровне жизни населения между лидерами и отстающими. По понятным причинам лидирующие тянут за собой отстающих, вкладывая в них свои ресурсы. Также негласная борьба между ведущими странами ЕС за лидерство над всем ЕвроСоюзом, к примеру, между Германией и Францией. Есть проблема экологии, связанная в первую очередь с энергетическим сектором, строительство логистических путей для новых членов ЕС, также сказывается на экологии, а ещё изменением климата и так далее.

Поэтому Европейский Союз – это не только шенген и евро, но и многочисленные обязательства перед другими членами ЕвроСоюза и европейская модель общества.

Европейский Союз, безусловно, сильный игрок на мировой арене и большинство тянутся к нему, но так ли перспектива эта затея, возможно, она скоро себя исчерпает или же наоборот, произойдёт мировая евроинтеграция. Остается ждать, как встанет эта фигура на «мировой шахматной доске».

Библиография:

1. Дилетано. Речь Уинстона Черчилля в Цюрихском университете [online]. Ссылка: <https://diletant.media/articles/37281719/>
2. Википедия, Западноевропейский союз [online] [цитата: 17 марта 2021]. Ссылка: https://ru.wikipedia.org/wiki/Западноевропейский_союз
3. Киберленинка, Некоторые аспекты концепции Б. Хеттне «Новый регионализм» [online]. Ссылка: <https://cyberleninka.ru/article/n/nekotorye-aspekty-kontseptsii-b-hettne-novyy-regionalizm>
4. Киберленинка. История Международных Отношений и Внешней Политики, История формирования ЕС, Р.А. Солиев [online]. Ссылка: <https://cyberleninka.ru/article/n/istoriya-formirovanie-evropeyskogo-soyuza/viewer>
5. ТАСС, Еврокомиссия представила новую политику расширения ЕС, Шестой блок [online][цитата: 05 февраля 2020]. Ссылка: <https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/7690989>
6. Oliver Varhelyi Twitter.com @OliverVarhelyi [online][цитата: 06 мая 2021]. Ссылка: <https://twitter.com/olivervarhelyi>
7. Министерство иностранных дел Литовской Республики, Расширение ЕС [online]. Ссылка: <https://www.urm.lt/default/ru/vneschnaaaa-politika/litba-b-regione-i-b-mire/litba-b-evropejskom-soyuze/rasschirenie-es>
8. Википедия, Убийство Самюэля Пати, [online]. Ссылка: https://ru.wikipedia.org/wiki/Убийство_Самюэля_Пати

ACȚIUNILE EXTERNE ALE UNIUNII EUROPENE PRIVIND PROTECȚIA MEDIULUI AMBIANT, CLIMEI ȘI SECURITĂȚII ENERGETICE

Octavian BOENCIUC,
student, Facultatea Relații
Internaționale, Științe Politice și
Administrative,
Universitatea de Stat din Moldova
Conducător științific:
Liliana BENIUC,
dr., conf. univ.

Abstract: *This article aims to identify the role and actions taken by the European Union in terms of environmental protection, climate change and energy security through its actions, policies and relations that the EU has implemented and will implement by 2050. This article also aims to determine the level of involvement of the European Union in these areas for non-EU countries and for states that are part of various partnerships.*

Keywords: *environment, climate, energy security, agreement.*

Lumea contemporană se caracterizează prin profunde schimbări în diverse domenii ale vieții, prin multiple procese globale noi care determină evoluția evenimentelor pe toate continentele și prin influența a mai multor actori politici globali, capabili să îmbunătățească fiecare aspect aflat în corelație cu domeniul social, politic, economic și cel ecologic. Unul dintre acești actori internaționali este Uniunea Europeană, o uniune politică și economică a 27 de state europene ce reunește o populație de peste 400 milioane de locuitori prin prisma valorilor europene: libertatea, democrația, solidaritatea, egalitatea. Aceasta se implică activ în fiecare domeniu al societății, inclusiv în cel ecologic.

Astfel, acest articol are ca scop evidențierea acțiunilor întreprinse de către UE în ceea ce privește protecția mediului ambiant, climei și securității energetice, scop urmărit a fi îndeplinit prin realizarea următoarelor obiective: prezentarea politicilor și acțiunilor UE pentru protecția mediului ambiant, climei, securității energetice și identificarea statisticilor de ameliorare sau înrăutățire a ecologiei în ultimii ani. Pentru perceperea informației printr-o metodă mai eficientă, acest articol va fi împărțit în cinci compartimente: introducerea, acțiunile UE în ceea ce privește protecția mediului ambiant, acțiunile UE în ceea ce privește stoparea schimbărilor climatice, acțiunile UE în ceea ce privește securitatea energetică și concluzia.

Introducere. Uniunea Europeană protejează mediul încă de la începutul anilor 1970, plecând de la premisa că prosperitatea economică și protecția mediului sunt interdependente. Programele succesive de acțiune pentru mediu au stabilit cadrul pentru politica de mediu a UE. Cel de al șaptelea program de acțiune pentru mediu („O viață bună, în limitele planetei noastre”), care acoperă perioada 2014-2020, urmărește să realizeze o viziune a sustenabilității pentru 2050 prin acțiuni în trei domenii: protejarea, conservarea și ameliorarea capitalului natural, trecerea la o economie circulară și cu emisii reduse de dioxid de carbon, protejarea oamenilor împotriva riscurilor de mediu care le amenință sănătatea și bunăstarea. De menționat că cetățenii UE beneficiază de unele dintre cele mai înalte standarde de mediu din lume. UE și guvernele naționale au stabilit obiective clare pentru a orienta politica europeană de mediu până în 2020 și au definit o viziune pentru perioada 2020-2050, punând în sprijinul lor o serie de programe de cercetare, norme și posibilități de finanțare, scopurile acestor politici fiind protejarea, conservarea și ameliorarea capitalului natural al UE, trecerea la o economie verde și competitivă cu emisii reduse

de dioxid de carbon și eficiență din punctul de vedere al utilizării resurselor și protejarea cetățenilor UE împotriva presiunilor legate de mediu și împotriva riscurilor la adresa sănătății și a bunăstării.

Pentru a reda și consolida în totalitate importanța acestei teme, mă voi baza pe statistici concrete și verificate. În anii 2018 și 2019 au fost efectuate două sondaje în ceea ce privește opinia persoanelor ce fac parte din UE. Conform Eurobarometru, 75% din respondenți consideră că UE ar trebui să se implice mai mult în domeniul ecologic (față de 67% în 2016), iar conform sondajului din 2019, pentru 94% dintre cetățenii UE, protecția mediului și schimbările climatice reprezintă domenii importante de viață. Totodată, aceștia consideră că cele mai importante patru probleme care necesită implicarea UE sunt: poluarea aerului (46%), poluarea râurilor, lacurilor și a surselor de apă subterane (38%), poluarea din surse agricole și degradarea solului (30%) și cantitățile sporite de deșeuri (46%). Potrivit rezultatelor sondajului, alte probleme de mediu le reprezintă și schimbările climatice. Peste trei sferturi (78%) dintre respondenți cred că aspectele legate de mediu au un efect direct asupra vieții lor de zi cu zi și asupra sănătății lor. Peste 80% dintre cetățeni sunt îngrijorați în privința impactului substanțelor chimice din produsele de uz zilnic și cel al energiei poluate. Dat fiind aceste statistici îngrijorătoare, în prezent, UE întreprinde măsuri și politici de îmbunătățire a mediului ecologic elaborate printr-un plan bine conturat și definit.

Acțiunile UE privind protecția mediului ambiant. Calitatea mediului reprezintă un factor fundamental pentru sănătatea, economia și bunăstarea cetățenilor. Cu toate acestea, se confruntă cu mai multe provocări importante și nu în ultimul rând cele legate de schimbările climatice, consumul și producția nedurabile, precum și diferite forme de poluare.

UE este parte a numeroase acorduri globale, regionale sau subregionale în domeniul mediului, care vizează o gamă largă de chestiuni, printre care protecția naturii și biodiversitatea, schimbările climatice și poluarea transfrontalieră a aerului sau a apei. Uniunea a contribuit la elaborarea mai multor acorduri internaționale majore adoptate în 2015 la nivelul ONU, cum ar fi *Agenda 2030 pentru dezvoltare durabilă* (care include cele 17 obiective globale de dezvoltare durabilă (ODD) și cele 169 de ținte aferente acestora), *Acordul de la Paris privind schimbările climatice* și *Cadrul de la Sendai pentru reducerea riscurilor de dezastru*. Totodată, în anul 2015, Uniunea Europeană a devenit parte la *Convenția privind comerțul internațional cu specii ale faunei și florei sălbatice pe cale de dispariție* (CITES).

Politicile și legislația de mediu ale UE protejează habitatele naturale, mențin aerul și apele curate, asigură eliminarea adecvată a deșeurilor, îmbunătățesc cunoștințele privind substanțele chimice toxice și ajută întreprinderile să facă tranziția către o economie durabilă. Una dintre politicile primordiale ale UE prin care își manifestă activitatea ecologică este Politica de mediu.

Politica de mediu a Uniunii Europene (UE) a fost creată prin Tratatul Comunității Europene și are ca scop asigurarea sustenabilității măsurilor de protecție a mediului. Principalul pilon al politicii de mediu este conceptul de dezvoltare durabilă, care constituie o politică transversală ce înglobează toate celelalte politici comunitare, subliniind nevoia de a integra cerințele de protecție a mediului în definirea și implementarea tuturor politicilor europene. Obiectivele ce stau la baza construirii politicii de mediu a Uniunii Europene au fost stabilite prin Tratatul Comunității Europene. Astfel, acesta prevede că obiectivele politicii europene de mediu sunt conservarea, protecția și îmbunătățirea calității mediului, protecția sănătății umane, utilizarea prudentă și rațională a resurselor umane, promovarea de măsuri la nivel național, în vederea tratării problemelor regionale de mediu și nu numai. Politica de mediu europeană se bazează pe principiile precauției (instrument de gestionare a riscurilor, care poate fi invocat în cazul în care există o incertitudine științifică cu privire la un posibil risc la adresa sănătății umane sau a mediului),

prevenirii, corectării poluării la sursă și „poluatorul plătește” (prevenirea sau remedierea daunelor aduse mediului prin amenzi).

Un alt aspect al Politicii de Mediu sunt cele 6 Programe de Acțiune pentru Mediu (PAM). Prin intermediul lor Uniunea Europeană a creat un cadru de lucru pentru politica de mediu, aceasta reușind să prevină, să reducă, să limiteze distrugerea mediului, să conserveze echilibrul ecologic și să utilizeze rațional resurselor naturale. Unul dintre instrumentele acestei politici este Programul LIFE (Financial Instrument for the Environment). Acesta a fost creat în 1992 având ca scop contribuirea la implementarea și dezvoltarea politicii și legislației de mediu. Programul a cuprins trei faze: LIFE I cu un buget alocat de 400 milioane de euro pentru perioada 1992-1995, LIFE II cu trei componente: LIFE Natura, LIFE Mediu și LIFE State Terțe, având un buget de 450 milioane de euro pentru perioada cuprinsă între 1996-1999 și, de asemenea, LIFE III cu un buget de 640 milioane de euro pentru perioada 2000-2006. Pentru perioada 2007-2013 a fost adoptat programul LIFE+ cu un buget de 2,143 mld. LIFE+ este împărțit în trei componente LIFE+ Natură și biodiversitate, LIFE+ Politică și guvernare în materie de mediu, LIFE+ Informare și comunicare.

În ceea ce privește acțiunile reale întreprinse de UE pentru protecția mediului, aceasta se implică activ pentru stoparea poluării aerului (prin eliminarea substanțelor care diminuează stratul de ozon, interzicerea producției și vânzării substanțelor halonii, hidroclorofluorocarburile), deșeurii (interzicerea materialelor de plastic de unică folosință, crearea sistemelor de reutilizare a deșeurilor, colectarea deșeurilor provenite de la navele maritime), natură și biodiversitate (conservarea anumitor stocuri de pești, interzicerea traficului cu specii sălbatice de faună și floră), zgomot (reducerea nivelului sonor al autovehiculelor), Soluri și păduri (combaterea defrișărilor), Mediul costier și marin (echipamente mai sigure și mai puțin poluante la bordul navelor UE, siguranța operațiunilor petroliere). Calitatea aerului s-a îmbunătățit considerabil în Europa de când UE a început să se ocupe pentru prima dată de această problemă în anii 1970. Concentrațiile de substanțe cum ar fi dioxidul de sulf (SO₂), monoxidul de carbon (CO), benzenul (C₆H₆) și plumbul (Pb) au scăzut semnificativ de atunci. Totodată, au fost adoptate mai multe directive pentru a limita poluarea cauzată de transport, prin stabilirea unor norme de emisii pentru diferite categorii de vehicule, cum ar fi autoturismele, vehiculele utilitare ușoare, autobuzele, camioanele și motocicletele, precum și prin reglementarea calității combustibilului. A fost votat reducerea drastică a conținutului nociv de sulf din combustibilii marini de la 3,5 % la 0,5 % până în 2020 și a fost combătut cu succes tentativele de amânare cu cinci ani a acestui termen.

În conformitate cu recomandările Organizației Mondiale a Sănătății, Parlamentul European a solicitat norme mai stricte privind calitatea aerului, în special privind particulele fine. Datorită acestor realizări, datele Eurostat indică faptul că, în UE, 4,2 milioane de persoane sunt angajate în sectorul bunurilor și serviciilor de mediu (activități de protecție a mediului și gestionarea apei și a energiei), o creștere de 49 % față de anul 2000. Producția din acest sector este estimată la 5,1 % din produsul intern brut (PIB), respectiv 710 miliarde euro. Se estimează că tranziția către o economie circulară ar putea duce la creșterea PIB-ului cu 1 până la 7 puncte procentuale până în 2030, în funcție de ritmul schimbărilor tehnologice luate în considerare. De asemenea, ecosistemele mai puternice, calitatea mai bună a aerului și a apei și cantitățile mai scăzute de substanțe chimice din produsele destinate consumatorilor ar putea aduce beneficii importante atât domeniului economic, cât și celui social.

Conform unui studiu de performanță în domeniul protecției mediului în Republica Moldova volumul total al poluanților atmosferici emiși de surse staționare a scăzut cu 24% în perioada 2005 și 2010, calitatea apei potabile se deteriorează, cantitatea de deșeurii municipale în anul 2012 a fost

de aproximativ 1,9 ori mai mare decât în 2005. Republica Moldova nu dispune de un sistem național adecvat de informare despre mediu, se observă progrese în reducerea numărului de gropi de gunoaie ilegale (de la 61% în 2001 la 31% în 2009). Doar aproximativ 2% din ecosistemul pășunilor țării este încă populat de habitate naturale sau semi-naturale, agricultura rămâne unul dintre principalele sectoare economice, chiar dacă contribuția sa în PIB a scăzut de la 19,1% în 2005 la 14,4% în 2011. Datorită politicii de mediu deșeurile sunt solicitate pentru a produce biocombustibil, care este utilizat pentru încălzirea a 206 de școli, grădinițe și instituții publice, rezidenții din Bălți au beneficiat de investiții în încălzirea eficientă din punct de vedere energetic și autobuze electrice noi și a început elaborarea strategiilor naționale în domeniul economiei verzi. Astfel, UE se implică activ pentru protejarea mediului ecologic. Pentru perioada 2021-2027 a fost alocat un buget de peste 370 mlrd euro pentru acest domeniu, o creștere importantă în comparație cu cele 180 mlrd euro alocate în perioada 2014-2020.

Acțiunile UE referitor la stoparea schimbărilor climatice. UE formulează și pune în aplicare politici și strategii în domeniul schimbărilor climatice, preluând inițiativa în ceea ce privește negocierile internaționale privind schimbările climatice. UE s-a angajat să asigure reușita punerii în aplicare a Acordului de la Paris și a Sistemului UE de comercializare a certificatelor de emisii (EU ETS). În această privință, țările UE au convenit să îndeplinească diverse obiective în anii care urmează. UE urmărește să asigure că preocupările privind clima sunt luate în considerare în alte domenii de politică (de exemplu, transportul și energia) și promovează tehnologiile cu emisii reduse de carbon și măsurile de adaptare.

Pentru stoparea schimbărilor climatice, *Acordul de la Paris* reprezintă primul angajament global legal în ceea ce privește acest aspect. În conformitate cu acest angajament, statele membre au convenit ca UE să urmeze calea de a deveni prima economie și societate neutră din punct de vedere climatic până în 2050. Respectând cerințele acordului, UE și-a prezentat strategia pe termen lung de reducere a emisiilor și planurilor sale actualizate în ceea ce privește clima înainte de sfârșitul anului 2020, angajându-se să reducă emisiile UE cu cel puțin 55% până în 2030. În același timp, este de menționat faptul că UE se află în prima linie în lupta împotriva schimbărilor climatice. Prin politicile și acțiunile sale îndrăznețe, UE stabilește standarde la nivel mondial și determină obiective ambițioase în materie de climă în lume. Acordul de la Paris plănuieste un cadru global pentru a evita schimbările climatice prin limitarea încălzirii globale la sub 2 grade Celsius, însă realizarea practică a UE privind schimbările climatice o constituie *Pactul Ecologic European*, care are scopul de a crea o climă neutră până în 2050, iar economia - durabilă, astfel încât să nu depindă de utilizarea resurselor. Acesta întrunește mai multe obiective, printre care și furnizarea de energie curată, sigură și accesibilă, transformarea economiei UE pentru un viitor durabil, mobilizarea sectorului industrial pentru o economie curată și circulară, construirea și renovarea clădirilor într-un mod eficient din punct de vedere energetic și din punctul de vedere al utilizării resurselor, „de la fermă la consumator”: conceperea unui sistem alimentar echitabil, sănătos și ecologic, activarea educației și a formării profesionale.

Îndeplinirea obiectivelor Pactului ecologic european va necesita *investiții semnificative*. Se estimează că atingerea obiectivelor actuale pentru 2030 privind clima și energia va necesita investiții anuale suplimentare în valoare de 260 de miliarde euro, reprezentând aproximativ 1,5% din PIB-ul din 2018. Aceste investiții vor necesita mobilizarea sectorului public și a celui privat. Uniunea Europeană a obținut deja rezultate solide în ceea ce privește reducerea emisiilor sale de gaze cu efect de seră, menținând totodată creșterea economică. În 2018, emisiile au fost cu 23% mai mici decât în 1990, PIB-ul Uniunii crescând cu 61% în aceeași perioadă, însă este nevoie să

se depună mai multe eforturi. Având în vedere vasta sa experiență, UE promovează și susține proiectele de creare a unei economii verzi și favorabile incluziunii. Un Raport întocmit în 2017 de către Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE) menționează că politicile ambițioase privind schimbările climatice pot avea un impact pozitiv asupra locurilor de muncă, cu condiția să existe suficientă mobilitate a forței de muncă între sectoare.

Conform Raportului Stern, publicat în 2006, lupta împotriva încălzirii globale ar costa în jur de 1% din PIB-ul mondial în fiecare an, în timp ce lipsa de acțiune ar putea costa cel puțin 5% și, în cel mai rău caz, până la 20% din PIB-ul mondial. Astfel, ar fi nevoie doar de o mică parte a PIB-ului mondial total pentru a investi într-o economie cu emisii scăzute de carbon, dar combaterea schimbărilor climatice ar genera, în schimb, beneficii la nivelul sănătății, o siguranță energetică sporită și ar reduce alte daune. Totodată, încălzirea globală a provocat și va provoca un număr tot mai mare de evenimente climatice extreme (inundații, secete, precipitații extreme, valuri de căldură), incendii forestiere, deficit de apă, dispariția ghețarilor și creșterea nivelului mării, modificarea distribuirii sau chiar dispariția unei părți a faunei și a florei, bolile și dăunătorii plantelor, penurii de alimente și de apă dulce, precum și migrația populațiilor care încearcă să scape de aceste pericole. Există dovezi științifice care arată că riscurile de schimbări ireversibile și catastrofice ar crește semnificativ în cazul în care încălzirea globală ar depăși cu 2 C – sau chiar cu 1,5 C – nivelurile preindustriale.

Se prognozează că în următoarele decenii, schimbările climatice cauzate de gazele cu efect de seră emise de activitățile umane vor fi mult mai vizibile și vor avea de suferit întreaga regiune europeană atât prin multiplicarea secetelor (Moldova se clasează ca fiind cea mai vulnerabilă țară din Europa), cât și prin inundații (Azerbaidjan este una dintre cele mai predispuse țări la inundații). Georgia estimează că pericolele legate de climă ar putea însemna peste 10 mlrd euro pierderi în domeniul economic pentru țară. Pentru prevenirea acestor acțiuni, UE alocă statelor membre ale Parteneriatului Estic peste 1 mlrd euro pentru inițiative ecologice (perioada 2018-2019) și se promovează în această zonă programele UE ecologice, cum ar EU4Environment (19 mln euro) și EU4Climate (8 mln euro). Datorită acestor programe, 30 milioane persoane ai statelor membre a Parteneriatului Estic au fost aprovizionați cu apă, iar Ucraina se află în top 20 state ce promovează agricultura ecologică.

Acțiunile UE privind securitatea energetică. Energia a fost dintotdeauna parte componentă a procesului de integrare europeană. Astfel, Tratatul privind Comunitatea Europeană a Cărbunelui și Oțelului (1951) și Tratatul Euratom privind instituirea unei Comunități Europene a Energiei Atomice (1957) se concentrau pe două dintre cele mai importante surse de energie, respectiv cărbunele și energia nucleară.

În vederea creării unei piețe energetice europene, activitatea de reglementare în domeniul energiei la nivel comunitar s-a intensificat și a condus, după 50 de ani, la conferirea unei baze juridice politicii UE în domeniul energiei, în cadrul Tratatului de la Lisabona (2007), dar și la partajarea competențelor în acest domeniu între Uniunea Europeană și statele membre UE. Articolul 194 din Tratatul privind funcționarea UE statuează obiectivele politicii Uniunii Europene în domeniul energiei: să asigure funcționarea pieței energiei, să asigure securitatea aprovizionării cu energie în Uniune, să promoveze eficiența energetică și economia de energie, precum și dezvoltarea de noi surse de energie și energii regenerabile.

În anul 2015, Comisia a lansat *Comunicarea privind Uniunea Energiei*, care prezintă viziunea pentru viitor a sistemului energetic european și pașii necesari pentru realizarea acesteia. Uniunea Energiei are la bază cele trei obiective ale politicii energetice a UE (competitivitate,

sustenabilitate și securitatea aprovizionării cu energie) și se concentrează pe cinci dimensiuni: securitatea energetică, solidaritatea și încrederea, piața internă a energiei, eficiența energetică, decarbonizarea economiei, cercetarea, inovarea și competitivitatea.

Crearea unei Uniuni a Energiei complet funcționale contribuie la stimularea economiei UE, a securității energetice a acesteia și a angajamentului său de a combate schimbările climatice, oferind în același timp o gamă mai largă de opțiuni și prețuri mai mici pentru consumatori și întreprinderi. Uniunea Energetică răspunde principalelor provocări cu care se confruntă UE în domeniul energiei, acestea fiind următoarele: 1) schimbările climatice - UE s-a angajat să asigure neutralitatea climatică până în 2050, iar reducerea emisiilor legate de energie este una dintre acțiunile-cheie; 2) dependența energetică - fiind cel mai mare importator de energie din lume, UE trebuie să își reducă dependența de piețele externe; 2) infrastructura energetică învechită - UE trebuie să își integreze pe deplin piețele energiei, să își modernizeze infrastructura energetică și să asigure coordonarea prețurilor la energie la nivel national. Realizările Uniunii Europene în acest domeniu sunt următoarele: reducerea cu cel puțin 40% a emisiilor de gaze cu efect de seră față de nivelurile din 1990; creșterea cu 32 % a ponderii energiilor regenerabile în consumul de energie; îmbunătățirea cu 32,5% a eficienței energetice; interconectarea a cel puțin 15% din sistemele de energie electrică ale UE; renovarea clădirilor, pentru a-i ajuta pe oameni să își reducă facturile la energie și consumul de energie (clădirile sunt responsabile de 40% din consumul de energie).

Concluzie. Uniunea Europeană este cel mai activ actor global în domeniul ecologic, datorită acțiunilor, măsurilor și politicilor promovate pe parcursul secolului al XX-lea și implementarea planurilor până în anul 2050 în ceea ce privește protecția mediului înconjurător, stoparea schimbărilor climatice și amplificarea securității energetice.

Bibliografie:

1. Mediul și schimbările climatice. https://eur-lex.europa.eu/summary/chapter/environment.html?root_default=SUM_1_CODED%3D20%2CSUM_2_CODED%3D2005&locale=ro (accesat la: 30.04.2021)
2. Politica de mediu: principii generale și cadrul de bază. <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/ro/sheet/71/politica-de-mediu-principii-generale-si-cadrul-de-baza> (accesat la: 30.04.2021)
3. Protecția mediului. <https://what-europe-does-for-me.eu/ro/portal/3/focus07> (accesat la: 30.04.2021)
4. De ce mediul înconjurător este important și ce face UE pentru protejarea lui în țările Parteneriatului Estic. <https://www.euneighbours.eu/ro/east/stay-informed/cards/de-ce-mediul-inconjurator-este-important-si-ce-face-ue-pentru-protejarea> (accesat la: 30.04.2021)
5. Politica energetică: principii generale. <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/ro/sheet/68/politica-energetica-principii-generale> (accesat la: 30.04.2021)
6. Comisia Economică a Națiunilor Unite pentru Europa. Studiu de performanță în domeniul protecției mediului în Republica Moldova. Studiul al Treilea. Rezumat. Națiunile Unite. 2014. 31 pag. https://unece.org/fileadmin/DAM/env/epr/epr_studies/Synopsis/Moldova_III_Synopsis_RO.pdf (accesat la 30.04.2021)
7. Ghidul politicilor Uniunii Europene. Broșura nr. 4. Politica de mediu. Coordonator: prof. univ. dr. Rodica Stănescu. București, 2012. 31 pag. http://ier.gov.ro/wp-content/uploads/publicatii/politica_de_mediu_brosura_nr.4_.pdf (accesat la 30.04.2021)
8. Eurobarometru: Protecția mediului și clima sunt importante pentru 94% dintre europeni. Ce probleme au semnalat românii. <https://www.digi24.ro/stiri/externe/ue/eurobarometru-protectia-mediului-si-clima-sunt-importante-pentru-94-dintre-europeni-ce-probleme-au-semnalat-romanii-1269660> (accesat la: 30.04.2021)

9. Depozitarea deșeurilor: Comisia trimite România în fața Curții de Justiție a Uniunii Europene pentru nerespectarea hotărîrii Curții.
https://ec.europa.eu/romania/news/20191211_pactul_ecologic_european_ro (accesat la: 30.04.2021)

**ACȚIUNEA DE POLITICĂ EXTERNĂ A UNIUNII EUROPENE:
DIRECȚII, REALIZĂRI ȘI PERSPECTIVE**

Materialele Mesei Rotunde

15 aprilie 2021

Centrul Editorial-Poligrafic al USM
str. Al.Mateevici, 60, Chișinău, MD-2009
e-mail: cep1usm@mail.ru; usmcep@mail.ru